

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~Case~~ 5 April 1921.

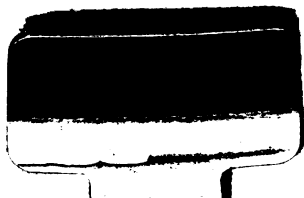
M. Montgomery,

302, Woodstock Road,
Oxford.

MARSHALL MONTGOMERY
COLLECTION

Montgomery 3 h 29

The Oxford Oriental Series

A BURMESE READER

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN

The Oxford Oriental Series

A BURMESE READER

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN

London
HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

New York
MACMILLAN & CO., 66 FIFTH AVENUE

The Oxford Oriental Series

A Burmese Reader

BEING

AN EASY INTRODUCTION TO THE
WRITTEN LANGUAGE
AND COMPANION TO JUDSON'S GRAMMAR

*For the Use of Civil Service Students and others who wish to
acquire the Language quickly and thoroughly*

BY

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN, HON. M.A.

MEMBER OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY
TEACHER OF BURMESE IN THE UNIVERSITY OF OXFORD
AND UNIVERSITY COLLEGE, LONDON
AND LATE DEPUTY COMMISSIONER IN BURMA

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1894

Oxford

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS

BY HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

PREFACE

It is a great mistake to suppose that Burmese, or any other language, can be learnt properly from a phrase-book, or by picking it up in the country. To acquire a language thoroughly one must first learn it as written and then turn to the colloquial.

This book is the result of experience gained in seven years' teaching, and those persons, acquainted with the language, to whom it has been shown, are unanimous in stating that it supplies a want.

The objects are—

1. To supplement Judson's Grammatical Notes, which, as yet, is the simplest grammar.
2. To supply a correct and uniform text.
3. To enable students to read the characters in as short a time as is possible.

If the learner were to sit down to the easiest of Burmese books with a grammar and dictionary he would make very little progress, owing to the many different meanings attached to one word. For instance, the word ဝံ *too* means 'the son of a man's sister,' 'a hammer,' 'to be like,' 'to be dark;' ငဝ် *te* means 'adulterated metal,' 'to beat,' 'to be vile,' 'to do repeatedly.'

Again, the spelling of the books published in Burma does not always correspond, as pointed out by Judson in the preface to his dictionary. I have generally followed the spelling as given by him.

The Sudhammacari, which forms Part II, has long been used as a text-book, because the style is easy, and the vocabulary large. I have, however, re-arranged it so as to get all the short stories at the beginning. The translations and notes to this part will, I hope, entirely supply the place of a dictionary until the learner knows how to use one. From pp. 1-88 the words have been spaced out so as to enable the student to divide the words easily; after that, the printing is in the usual Burmese style.

Part III consists of extracts from various books, and I regret that it was not possible to give more, without making the book too bulky. They have been chosen with a view to enlarge the student's vocabulary, the general complaint being that the 'Hitopadesa' is wanting in this respect.

Part IV is devoted to newspaper cuttings and documents, in every-day style, connected with the work which a Civil Servant has to take up on his arrival in the country. The newspaper cuttings and petitions are not altogether what is considered good style; but the extracts from the 'Records of the Hludāw,' or High Court in Mandalay, illustrate the short, terse style in vogue in Upper Burma, which some consider the best.

Hitherto the Burmese literature available to Europeans has been translations from Pāli Jātaka, but the field of Burmese poetry is a *terra incognita* beset with difficulties. Any one who can assist in elucidating this branch of the subject, which is the true literature of the people, will be doing a good service.

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN.

WADHAM COLLEGE,
October, 1893.

CONTENTS

PART I.

INTRODUCTION.

	PAGE
ALPHABET AND PRONUNCIATION :—	
Consonants	xii
Vowels	xii
Diphthongs	xiii
Consonants and Vowel-Symbols	xiii
Compound Consonants	xiv
Final Consonants	xvi
Consonants, Vowels, and Finals	xviii
Double Consonants	xx
Quiescent Consonants	xx
TONES	xxi
ABBREVIATIONS	xxi
NUMERALS	xxii
PHONETIC CHANGES	xxii
PUNCTUATION	xxiii
GRAMMAR AND SYNTAX	xxiv
Nouns	xxiv
Plural of Nouns	xxiv
Pronouns	xxv
Adjectives	xxv
Verbs	xxvi
SYNTAX	xxvii
Negation	xxix
Oratio Obliqua	xxxi

PART II.

SUDHAMMACARI.

	PAGE
INTRODUCTION	I
1. THE TWO WILD DOGS	5
2. THE FOX AND THE OTTER	12
3. THE GOATHERD AND THE SHIP'S CAPTAIN	18
4. RATTI ITHARI	24
5. THE BRAHMAN AND THE WILD DOG	30
6. THE THREE MEN AND THE TIGER	35
7. THE BARBER AND THE RICH MAN	38
8. THE POTTER AND THE WASHERMAN	44
9. KING MAHĀMANDA	49
10. KUMĀBA KATTHABA AND PŌṢYĀ	58
11. THE FOUR BRAHMANS, AND	66
THE MINISTER'S DAUGHTER'S TALE	72
12. PETA AND THE RICH MAN'S WIFE	89
13. UDEITSA OR THE UDICCA BRAHMAN AND HIS DAUGHTER	100
14. THE CAT, THE DOG, AND THE MUNGŪS	107
15. THE THREE YOUNG MEN AND THE RICH MAN'S DAUGHTER	120
16. THE RICH MAN AND HIS THREE WIVES	123

PART III.

ADVANCED SELECTIONS.

1. THE JUDGMENT OF MAHĀ PINYĀ KYĀW	131
2. THE BRAHMANS AND THE GARDENER	140
3. THE CASE OF WIFE-STEALING	148
4. THE STOLEN CART	158
5. THE SON SUPERIOR TO HIS FATHER	163
6. THE CHAMELEON	171
7. MAHĀJANAKA AND MAṆIMEKĀLĀ	177

CONTENTS.

ix

HISTORICAL EXTRACTS.

	PAGE
1. ACCESSION OF KING TARABYĀ	188
2. ATTEMPT TO KILL KING NARAPATI	189
3. DISPUTE WITH CHINESE, A.D. 1471	191

PART IV.

NEWSPAPER CUTTINGS.

1. DACOITY	195
2. OPIUM SMUGGLING	196
3. SEDUCTION	196
4. GAMBLING AT MONTE CARLO	198
5. PUNISHMENT FOR THEFT	199
6. CHARGE OF RAPE	199
7. ASSAULT	200
8. CASE OF CHEATING	201
9. KIDNAPPING	201
10. EARTHQUAKE IN JAPAN	202
11. DEATH FROM THE BITE OF A MAD DOG	203
12. PRETENDER TO THE THRONE	204
13. DISCOVERY OF MINERALS	205
14. LEADING ARTICLE IN 'MANDALAY TIMES'	207
15. FIRE AT MANDALAY	211

PETITIONS, ETC.

1. PLAINT IN CIVIL SUIT	215
2. REQUEST FOR THEATRICAL PERFORMANCE	217
3. REQUEST FOR APPOINTMENT	218
4. PLAINT IN CIVIL SUIT	219
5. CRIMINAL APPEAL	221
6. PETITION REGARDING FISHERIES	222
7. PETITION AGAINST A FINE	224
8. PLAINT IN CIVIL SUIT	225
9. REGARDING LAND REVENUE	226
10. REGARDING LAND REVENUE	228

	PAGE
11. DEPOSITION OF WITNESS	229
12. PETITION TO ENFORCE REGISTRATION OF DEED	230
13. REQUEST FOR PERMIT TO FELL TIMBER	232
14. PAYMENT OF LAND REVENUE	233
15. REGARDING THE LOSS OF BUFFALOES	234

SELECTIONS FROM HLUTDĀW RECORDS.

1. RULES FOR GRANTING WASTE LAND	236
2. PETITION OF NGA LAWYAN	242
3. PETITION OF NGA P'OKĀ	243
4. PETITION OF NGA YANLIN AND MI K'ET	245
5. STATEMENT OF T'ANTABIN MYO-ÔK (SAME CASE)	246
6. EXAMINATION OF T'ANTABIN MYO-ÔK (SAME CASE)	247
7. PERSONAL SERVICE BOND (EXHIBIT IN CASE)	249
8. DECISION OF COURT IN SAID CASE	250
9. REPORT ON CROPS	251
10. REPORT ON CAPTURE OF CERTAIN DACOITS	253
11. PETITION OF VILLAGE HEADMEN REGARDING THOOGYER	255

FOUR FACSIMILES OF WRITTEN PETITIONS.

NOTE.

P. stands for Pāli, the language of Magadhā, in which the Buddhist books are written.

J. stands for Judson, who compiled the first dictionary and grammar.

S. or Sans. stands for Sanskrit : F. for French : E. for English.

th as in thin : ṭh as in that.

ERRATA.

Page 88, line 19, for ṣ read ṣ̣

„ 140, „ 19, for boom read by the boom

„ 151, last line, for သဠာသံ read သဠာသံ

BURMESE READER

PART I.

INTRODUCTION.

THE Mranmā or Myanmā မြန်မာ language, commonly called Burmese, is a monosyllabic language, akin to Chinese, having the power of forming conglomerate compound words like the German.

Some of these polysyllables cannot now be readily divided up again, owing to the original roots having become obsolete. It is, however, easy to see that the original language consisted of monosyllabic nouns, verbs, and particles or exclamations.

It has adopted at various times, and is still adopting, words from the Sanskrit, Pāli, English, and other languages.

If easily pronounced, they are adopted in the original form, but if not, they are mutilated and adapted.

The alphabet now in use is probably based on one of the ancient Southern Indian alphabets, from which the Tamil and Singalese also originated.

BURMESE ALPHABET.

CONSONANTS.

	1	2	3	4		
Gutturals	က ka	ခ k'a	ဂ ga	ဃ g'a	င nga	စ ha
Palatals	တ tsa	ဆ s'a	ဇ za	ည ယ'a	ဌ nya	ဗ ya
Cerebrals	ဇာ ta	ဌာ t'a	ဋ da	ဌာ d'a	ဏ na	ရ ra ဌ la
Dentals	ထ ta	ထာ t'a	ဒ da	ဓ d'a	န na	လ la ထာ tha
Labials	ပ pa	ဖ p'a	ဘ ba	မ ba	မ ma	ဝ wa

Note.—The sign ' shows that the letter is aspirated. The *cerebrals*, except ရ ra, which is constantly used and interchangeable with လ ya, need not be learnt at first. ည ယ'a is seldom used. ထာ has two sounds, viz. th in thin and th in that. မ b'a is often substituted for ဖ p'a. The second and fourth columns are aspirates of the first and third. The vowel အ a is inherent in every consonant which stands unmodified by something else ; thus က is ka not k.

VOWELS WITH THEIR SYMBOLS.

Initial.	Symbol.	Power.	Power according to official transliteration tables.	
				Phonetic
အ		a, as in America	a	ʔ a
အာ	ဝ or ာ	ā, as in father	a (J. § 21)	a:
ဧ	ဓ	i, as e in tea	i	i:
ဤ	ဓ	ee, as in feet	i	i:
ဥ	ဃ	u, as ew in screw	u	ju: ?
ဦ	ဃ	ū, or oo, as in fool	u	u:
ဧ	ဓ	e, as a in fate	e	e:
အဲ	ဓ	è, as ai in hair	è	è:

DIPHTHONGS.

Initial.	Symbol.	Power.	Power according to official transliteration tables.	
				Phonetic
အ	၆-၁	aw, as au in autumn	aw	၁·
အော်	၆-၁်	āw, as aw in awful	aw (long)	၁:
အို	၀ ၁	o, as in oak	o	၀:

The vowels အ, ဤ, ဥ, ဦ, ၆ and the diphthongs အ and အော် are usually written with အ; as, အိ, အီ, အု, အူ, အေ, အော, အောင်။

The mark ˘ over ၁ in ၆-၁် is called ရှေ့ထိုး she-tō, and when the long form is used appears thus ṽ.

The vowels and diphthongs must be practised with all the different consonants as examples given below.

CONSONANTS AND VOWEL-SYMBOLS.

က ka ကာ kā ကိ ki ကီ kee ကု ku ကူ koo ကေ ke ကဲ kè
ခ k'a ခာ k̄ā ခိ k'i ခီ k'ee ခု k'u ခူ k'oo ခေ k'e ခဲ k'è
ည nya ညာ nyā ညိ nyi ညီ nyee ညု nyu ညူ nyoo ညေ nye ညဲ nyè
ပ pa ပာ pā ပိ pi ပီ pee ပု pu ပူ poo ပေ pe ပဲ pè
ရ ya ရာ yā ရိ yi ရီ yee ရု yu ရူ yoo ရေ ye ရဲ yè

DIPHTHONGS.

ဂေ gaw	ဂေါ gāw	ဂိ go	ဂေါ ngaw	ဂေါ ngāw	ဂိ ngo
တေ tsaw	တေ tsāw	တိ tso	တေ s'aw	တေ s'āw	ထိ s'o
ထေ taw	ထေ tāw	ထိ to	ထေ t'aw	ထေ t'āw	ထိ t'o
ယေ yaw	ယေ yāw	ယိ yo	ယေ law	ယေ lāw	ယိ lo

When perfect in these combinations, take the table of—

COMPOUND CONSONANTS (J. § 16)

Consonants	၀	၁	၂	၃	၄ + ၀	၅ + ၀	၆ + ၀
Combined forms	၇	၈	၉	၁၀	၁၁	၁၂	၁၃
Consonants (cont.)	၁၄ + ၀	၁၅ + ၀	၁၆ + ၀	၁၇ + ၀	၁၈ + ၀	၁၉ + ၀	၂၀ + ၀
Combined forms (cont.)	၂၁	၂၂	၂၃	၂၄	၂၅	၂၆	၂၇

and combine them with the consonants, vowel- and diphthong-symbols; thus,

ကျ kya ကျာ kyā ကျိ kyī ကျိ kyee ကျု kyu ကျူ kyoo
 ကေ kye ကေ kyè.

ဇာ chya ဇာ chyā ဇိ chyī ဇိ chyee ဇု chyū ဇူ chyoo
 ဇေ chye ဇေ chyè.

The aspirate ခ k'a with ၇ or ၈ has the force of ch, gy, and j, and in this combination the y must not be pronounced as a vowel but as if combined with the initial consonant; thus,

ချ or ဇာ = cha ချိ or ဇိ = chi.

The symbol of ၀ will combine with the consonants
 ၀ ၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈.

And the symbol of ၁ will combine with the consonants
 ၀ ၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈.

ဇာ = ဇာ and words not found under ဇာ in the Dictionary should be looked for under ဇာ and *vice versa*.

The symbol of င combines only with င ည င န င ယ
င င ဝ; as,

င hnga ငါ hngā ငှိ hngi ငှီ hngee ငှိ hnyi ငှီ hnyee
ငှ hme ငှဲ hmè ငှော hnaw ငှော် hnāw ငှ် hno ငှော hlaw
ငှော် hlāw ငှိ hlo.

၂ combined with င and င gives sh.

ရှာ shā ရှိ shi ရှု shu ရှေ she ရှော shaw ရှိ sho.

The combinations of ၂ with ယ and င are few.

ရှ hmya ရှာ hmyā ရှိ hmyi ရှီ hmyee ရှု hmyu ရှူ hmyoo
ရှေ hmye ရှဲ hmyè ရှော hmyaw ရှော် hmyāw.

ရှှ hlya ရှှာ hlyā ရှှိ hlyi ရှှီ hlyee ရှှု hlyu ရှှူ hlyoo
ရှှေ hlye ရှှဲ hlyè ရှှော hlyaw ရှှော် hlyāw ရှှိ hlyo.

Note.—This combination is often pronounced as sh.

ငှ hngya ငှါ hngyā ငှိ hngyi ငှီ hngyee ငှု hngyu
ငှူ hngyoo ငှေ hngye ငှဲ hngyè ငှော hngyaw ငှော် hngyāw
ငှ် hngyo.

ငှ hmya ငှာ hmyā ငှိ hmyi ငှီ hmyee ငှု hmyu ငှူ hmyoo
ငှေ hmye ငှဲ hmyè ငှော hmyaw ငှော် hmyāw ငှိ hmyo.

The symbol of ဝ will combine with most consonants;
thus,

ကွ kwa နွ kwi ဂွ gwee ငွ ngwe ဖွ tswè မွ mwā,
but does not combine with the vowels ဟ || or diphthongs
ဝ-ာ ဝ-ိ ဝ-ိ.

With the consonants ည င and င it takes a vowel-
sound; as,

ည nyua ည yua ညာ yuā ညေ yue ညဲ yuè ညိ yuè.

Combination of ခ and ည or င.

ကျ kyua ကျာ kyuā ကျိ kyui ကျိ kyuee ကျေ kyue ကျွ kyuē
 ချ chyua ချာ chyuā ချိ chyui ချိ chyuee ချေ chyue ချွ chyuē
 ဂျ gyua ဂျာ gyuā ဂျိ gyui ဂျိ gyuee ဂျေ gyue ဂျွ gyuē

Note.—The combination with င has the same sound.

Combination of ည and ခ.

န hnwa နာ hnwā နိ hnwi နိ hnwee နေ hnwe နွ hnwē
 ဂ hmwa ဂာ hmwā ဂိ hmwi ဂိ hmwee ဂေ hmwe ဂွ hmwē
 ဝှ hlwa ဝှာ hlwā ဝှိ hlwi ဝှိ hlwee ဝှေ hlwe ဝှွ hlwē
 ရှ shwa ရှာ shwā ရှိ shwi ရှိ shwee ရှေ shwe ရှွ shwē

Combination of င with ခ and ည.

This is very infrequent and equals ခ and ည; as,

မြာ hmyuā = မှာ hmwā.

FINAL CONSONANTS.

Though several of the consonants are used as final (J. §§ 23–36), there are really only *four* sounds, viz. k, t, ng, n. There is a tendency to suppress even these.

The final consonants have often a new power and also modify the preceding vowels or diphthongs. The following table will show at a glance the only *final* consonants which affect preceding vowels or diphthongs in *pure* Burmese. Where the columns are blank, no combination occurs. A final or *dead* consonant is shown by the mark န, ဝတ် that, *to kill*, over it. (J. § 23.)

Final consonant.	Combined with vowels and w.						Power.
	a အ	i ဣ	u ဥ	o အို	aw အော	w ဝ	
က k	et			aik	auk		au, as ow in cow.
င ng	in			aing	aung		ai, as y in lyre.
တ ts	it						
ည or င် ny	i, in, ð						This has three sounds.
တ or တ p	at	eit, eik	ók			ut ¹	ók, as oke in joke.
န or င or ° n, m, n	an	ein	ón ²			un ³	ei, as in vein.
ယ y	ð						

¹ ut, as in put.² ón, as in bone.³ un, as in June.

These finals have the same effect whether the initial consonant be simple or compound (J. § 16).

The mark °, called ထေးထေးထင် the-the-tin, over a vowel or live consonant has the force of n ; thus, အံ an, ကံ kan, ကို kôn.

Examples.

ကက် ket ထက် tet မက် met ကြက် kyet ချက် chyet
ကွက် kwet ဌက် hnget.

ခင် k'in ဆင် s'in ဝင် win ချင် chyin ထွင် hlyin ကွင် kwin
ရှင် shin.

စင် tsit ညှပ် nyit ရပ် yit ခြပ် chyit ထွပ် hlit မျှပ် hmyit
ရှပ် shit.

ကတ် kat ခင် k'at ဆတ် s'at ကျပ် kyat ဖြတ် pyat
ထွက် hlyat or shat.

ခန့် k'an ထင် lan ခံ man ကြံ kyan ဖြန့် myan ခံ hman
ရှင် shan.

ည် has three sounds, two of which are open, i and è, the third, or *in* sound, is sometimes marked ညံ့; thus,

ထည် li or lè ဝည် tsi, tsè or tsin ချည် chyí or chyin

No rule can be laid down as to the pronunciation of this combination, and it can only be learnt by practice.

ထ် è is often interchanged with `.

ကထ် } kè ဝထ် } pè ကြထ် } kyè ကွထ် } kwè ကျထ် } kyuè
 ကဲ ဝဲ ကြဲ ကွဲ ကျဲ

Modern Burmese, however, consider ထ် to be a light natural tone and ` heavy.

Vowel ° i and final ထ် t or ပ် p.

These finals have usually the sound of t, but with some consonants k; thus,

ဆိတ် seit တိတ် teit ချိပ် chyeit မြိပ် myeit
 ဆိပ် eik မိပ် yeik လိပ် leik သိပ် theik

Vowel ° i and final န် n or မ် m.

အိမ် ein ကိန် kein လိမ် lein ချိမ် chyein မြိန် myein
 မိန် hmein.

Vowel ၊ u with final ထ် t or ပ် p.

ဆုပ် úk ကုပ် kók ချုပ် chyók ပြုပ် pyók ထုပ် hlók.

Vowel ၊ u with final န် n, မ် m or ° n.

Has a slight but not distinct ng sound.

ကန် kôn ငုံ ngôn ဆမ် sôn ချန် chyôn ပြ် pyôn
 ထ် hlôn.

Diphthong ဝ ဝ with final က် k.

ကိုက် kaik မိုက် tsaik ပိုက် paik မြိုက် myaik ဟိုက် hlaik.

Diphthong ဝ ဝ with final င် ng.

အိုင် aing ခိုင် k'aing ဆိုင် s'aing ပြိုင် pyaing ရှိုင် hmaing
ပိုင် waing.

Note.—Both the final k and ng are so clipped as to be almost imperceptible.

Diphthong ခ - ဝ with final က် k.

အောက် auk ကောက် kauk ခြောက် chyauk ဟောက် hlauk.

This compound is often written with *; thus,

ကောံ = ကောက် kauk.

Diphthong ခ - ဝ with final င် ng.

အောင် aung ဆောင် s'aung ချောင် chyaung မြောင် myaung.

◌ as a vowel with final က် t or ပ် p.

ကုတ် kut စုတ် tsut ချုတ် chyut ပြုတ် pyut ဟုတ် hlut.

◌ as a vowel with final န် n, မ် m or ဃ် n.

ခုန် k'un စုမ် tsun တုံ tun ကြွန် kyun ခွန် hmun ဟုံ hlun.

Note.—The consonant ဝ wa has the same force; thus,

ဝ်	}	wut	ဝ်	}	wun
ဝ်			ဝ်		
			ဝ်		

The above give all the sounds to be found in Burmese, but the paragraphs on consonants written under and over

the lines (J. §§ 23, 24, 32, and 34) should be studied, as such words occur frequently; thus,

သင်္ဘော thimbaw, a ship.

ဥစ္စာ ôksā, goods, things.

မေတ္တာ mettā, friendship (commonly pronounced 'myittā').

လက္ခဏာ lekkanā, signs, characteristics.

မိမ္မာ meinma, a woman.

သတ္တဝါ pádā, property. (See abbreviations.)

အင်္ဂါ ingā, limbs, parts.

ပစ္စည်း pitsee, things (commonly pronounced 'pyitsee').

သမီး thamee, a daughter.

The letter ည in Pāli is really a double letter ññ, hence ပညာ is pronounced *pinyā* as if ပညိညာ; and ထုဉ် *thōnya* as if ထုညိ.

The quiescent consonants (J. §§ 33, 34) in words abbreviated from the Pāli and Sanskrit are often met with; viz.

ကိုယ် ko	from P. ကယော kayo.
မိုဗ်း mo	„ P. မေဗော meg'ō.
မိုရ် mo	„ P. မေရ Meru.
မိုဗ် bo	„ P. ဗယော balo.
မိုဗ် p'ō	„ P. ပယော p'alo.
ဂြိုဟ် gyo	„ S. graho.
ထီဟိဉ် Theeho	„ P. ထီဟဉ် Theeha'lo.

The permutation mentioned in J. § 35 can only be acquired by degrees, after a knowledge of the sense of a paragraph has been attained, and with the help of a competent teacher.

TONES OR ACCENTS (J. §§ 37, 38, 39).

The ◌ below, called အောက် ဖြစ် auk-myit, is a light sharp sound.

The း, called ဝတ် ဝ နှစ် ဝံး wut-tsa-hnit-lôn, or ရှေ့ ဝေါက် she-pauk, is prolonged and heavy.

When the း comes in the middle of a compound word it is dropped out in pronunciation : thus, စကားပြန် an interpreter, is pronounced tsagabyan, *not* tsagābyan.

A good example of the ◌ is the pronunciation of 'because' as 'becoz.'

ABBREVIATIONS (J. § 40).

The most common in use are—

၏ i, sometimes a sign of possessive case (J. § 64), but more commonly an assertive affix denoting the end of a clause (J. § 108).

၌ for ရှိက် hnaik, the locative postposition (J. § 69).

ငှား or ငှင် for လည်း ကောင်း lee-gaung (J. § 126. 8).

၍ for ရှေ့ yue, verbal conjunction (J. § 109).

ကျွန်ုပ် kyunôk, for ကျွန်ုပ် ကျွန်ုပ် kyun nôk, I, your humble servant (J. § 77).

လင် for လင် lulin, a youth, servant.

ယောကျ်ား for ယောက်ယား yauk-yā, a man (Lat. *vir*).

• for က် after ခ-ဘ, as ကေံ for ကောက် kauk.

• for င် as သက်နီ thingan, သထံာ for သင်းတော thimbaw.

၌ for င် when short of space.

အံ့ for အနက် anet, out of. နံက် for နံနက် morning.

သာ for ဣ as ရသေ့ yatthe, ပြဿာ pyatthat (J. § 33).

ဣ for ဣ as in ဣဣာ p'adā.

NUMERALS.

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀
၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀
တစ်	နှစ်	သုံး	လေး	ငါး	ခြောက်	ခုနစ်	ရှစ်	ကိုး	ထည့်
tit	hnit	thôn	lē	ngā	chyauk	k'uhnit	shit	kō	thōnya

These figures are, I think, as remarked by Sir W. Hunter of Indian figures, parts of the consonants which spell their names; thus,

၂ = နှစ် ၃ = သုံး ၆ = ခြောက် ၉ = ကိုး

The words တစ် tit and နှစ် hnit are, in composition, abbreviated to တ ta and နှ hna.

For other information, see J. §§ 96-102 and 128.

PHONETIC CHANGES¹.

Certain words are not pronounced as they are written, and the laws which regulate these changes will be found below :

(a) When a final consonant is followed by a nasal it is nasalized by assimilation ; as,

အိပ်မက် *eik met*, to dream, becomes *ein met*.

အောင်ဇေ *auk me*, to long for, becomes *aung me*.

နစ်နာ *nit nā*, to be aggrieved, becomes *nin nā*.

(b) Sometimes the vowel *u* or *ū* is elided ; as,

ပုရပိုက် *purapaik*, a note-book, becomes *parabaik*.

တုရင် *buyin*, a king, becomes *bayin*.

¹ These paragraphs are taken, by permission, from Mr. Tawseinko's Elementary Grammar.

ထူနိုး *thū kō*, a thief, becomes *thako*.

ကူးတို့ *kū to*, a ferry, becomes *kado*.

(c) The aspirate in ရှ *sha* is omitted ; as,

အိမ်ရှေ့မင်း *ein she min*, an heir apparent to the throne, becomes *ein ye min*.

(d) The letters ဝ *b̄a*, ဝ *pa*, မ *ma* are interchangeable ; as,

ထီတီ *t̄a b̄ee*, a petticoat, becomes ထီတီ *t̄a mee* or ထီတီ *t̄a mein*.

မားပြီ (usually spelt ထားပြီ) *d̄a pya*, a dacoit, becomes *d̄a mya*.

(e) In words beginning with *u* or *ū* the initial vowel takes the initial consonant of the following syllable and *ū* is changed to *n* ; as,

ဥဌင် *uhmin*, a cave, becomes *ónhmin*.

ဦးနှောက် *ūhnauk*, brains, becomes *ónhnauk*.

ဦးခေါင်း *ūkaung*, a head, becomes *ókkaung*.

(f) The final nasal of the first syllable is sometimes dropped ; as,

ဆံပင် *śan pin*, hair (of head), becomes *śabin*.

စံကော *tsan kaw*, a corn sieve, becomes *tsagaw*.

တံခါး *tan k̄ā*, a door, becomes *tagā*.

ပန်းပဲး *pan p̄è*, a blacksmith, becomes *pabè*.

PUNCTUATION (J. §§ 44, 45).

Three marks are used in punctuation, viz. ' , " " "

The first is now seldom used, but understood after

၍, ခေဝ်, ငျင်, etc. It is still written after a vocative or to separate words when necessary.

The second is used in poetry and to show the end of a sentence.

The third may be written for the purpose of dividing paragraphs.

SHORT NOTES ON GRAMMAR AND SYNTAX.

Neither nouns nor verbs are inflected.

Gender, number, and case are denoted by affixes. The affix of the possessive case is often left out, the first of two nouns standing together being in the possessive case ; thus,

Man goat female many to = to the man's she-goats.

If the possessive affix is omitted, the noun which is in the possessive is pronounced with a short abrupt tone.

As composite nouns are often made up of verb- and noun-roots placed together, they will cause some little trouble to the beginner ; thus,

Sift person great = a judge.

For the various kinds of composite and verbal nouns, see J. §§ 47-51, 122-125.

PLURAL OF NOUNS (J. § 54).

There is a peculiarity connected with the plural affix ခွံ, which is occasionally met with, and has not been noticed by Judson.

When two or more nouns are used in conjunction, with or without the connective *နှင့်*, they may be followed by *တို့* and still remain singular ; thus,

ကျီး နှင့် သမင် တို့ } The crow and the deer.
Crow and deer pl. }

ခွေး နှင့် ဖျံ တို့သည် } The dog and the otter.
Dog and otter pl. }

မိဘ မိဘ တို့သည် } The parents.
Mother father pl. }

There can be little doubt that this affix is a modified form of the verb *တိုး* to *increase*.

PRONOUNS (J. §§ 77, 78).

Personal pronouns are not much used in conversation ; a polite mode of address is usually substituted for them.

There is no relative pronoun, its want being supplied by a verb used participially ; thus,

The making man = the man who makes.

ADJECTIVES (J. §§ 79-104).

The verb takes the place of an adjective. It may either precede the noun, in which case the particle *သော* is added to it ; or, it may follow the noun ; thus,

ကောင်း သော လူ = လူ ကောင်း
good man = man good.

Cardinal numerals cannot precede the noun, but follow it with an additional descriptive word; thus,

Spear one long = a spear.

Ball two round = two balls.

In the case of tens, hundreds, etc., the word for ten, hundred, etc., takes the place of the descriptive; thus,

Man two ten = twenty men.

Ox three hundred = three hundred oxen.

Or the descriptive may follow the noun with or without the word *count*; thus,

Horse ridden-thing two ten : or

Horse ridden-thing count three ten.

VERBS (J. §§ 105-119).

Verbs are transitive, intransitive, and auxiliary.

They generally run in couples (*vide* ၵ and ၵ, p. xxvii), for the purpose of determining the sense more accurately, or strengthening or amplifying the action to be indicated.

They have plural affixes (really verb-roots indicating *entirety*), which are often dispensed with (J. § 116).

Mood and tense are expressed by auxiliary verbs and particles.

They stand at the end of a clause or sentence, followed by the auxiliary and euphonic (if wanted), and the affix which denotes continuity or finality; thus,

Order give finish if, we him food cook give ought =

If the order was given, we ought to cook and give him food.

Affixes of continuity are given in J. § 109.

Affixes of finality will be found in J. §§ 108, 110, 111, 113, 119. Auxiliaries and euphonics, §§ 117, 118.

The passive voice is formed by means of the verb ခံ *to suffer*, with the verbal noun; thus,

ငါ ရိုက်သည်။ ငါ အရိုက် ခံ သည်
I beat; I a beating suffer.

SYNTAX.

The following is a typical Burmese sentence:—

ထို အခါ ၌ ကောင်းသော¹ လူ နှစ် ယောက်² တို့³ သည်⁴

That time at good man two

မြို့⁵ သို့ သွား ကြ⁶ လတ်⁷ သော်⁸ ရေ တွင်း⁹ ထဲ¹⁰ သို့
town to go water hole inside to

ထဲ⁸ ကျ¹¹ ရှာ¹² ခဲ့¹³ သ်¹⁴ ထည်း¹⁵
fall-over drop.

¹ သော, the particle used to join verbs used participially to the noun which follows (J. § 114).

² ယောက်, a word descriptive of men; only used now as a numeral adjective (J. § 98).

³ တို့, plural affix for nouns, evidently a form of ထိုး *to increase* (J. § 54): might be omitted.

⁴ သည်, nominative affix: might be omitted.

⁵ ဓ, the feminine affix (J. § 56). When added to မြို့ a town, it gives the idea of *chief* (metropolis) town of a district.

⁶ ကြ, plural affix for verbs: may be omitted (J. § 116).

⁷ ငတ်, euphonic affix with no meaning: might be omitted or changed for ငေ another euphonic, or ပြီး v. *to be finished*. Both ငေ and ငတ် are probably verbs that are now obsolete (J. § 118).

⁸ ငေပ်, past continuative affix (J. § 109): might be exchanged for ယှပ်.

⁹ ဓေ ယှပ်, composite noun meaning *a well*.

¹⁰ ထဲ for အထဲ, a noun formed from an aspirated form of the verb ထဲ *to rest in* (J. § 49), and used as a secondary noun with the postposition: ထဲသို့ = *into* (J. § 74).

¹¹ ထဲ ယှပ်, coupled verbs, expressive of different ways of falling.

¹² ရှာ, an auxiliary or qualifying affix denoting *sympathy* or *regret* (J. § 117). This may originally have been only an exclamation like *Ah!* indicative of pain, as there is no verb of similar meaning.

¹³ ခဲ့, auxiliary affix of past tense (J. § 115).

¹⁴ ဝ, a euphonic abbreviation of ဝဉ်, the assertive affix (J. § 108).

¹⁵ ဝဉ်, a strong assertive final, or closing, affix, from

ထည် *v. to establish*, meaning that what has been stated is an *established* fact. It is not much used now and might be omitted, သည် being substituted for ထ.

The whole reads: 'On that occasion two good men having gone to the town, I regret to say, fell into a well.'

From the above it will be seen that the adverb of time stands first, the subject is followed by the object, and the predicate is placed last.

Other adverbs, as a rule, immediately precede the verb; as,

အိမ် သို့ မြန်မြန် သွား။

House to quickly go.

သူ သည် ခွေး ကို အထွန် ချစ် သည်။

He dog to exceedingly loves.

For the various kinds of adverbs, see J. § 126.

NEGATION.

The use of the negative မ *ma*, *not*, is not well explained in J. § 120.

It is always placed before the chief verb, and cannot precede a verb used as an auxiliary, but if the two verbs are coupled by ချိ it will precede the latter; as,

မ သွား သင့် or သွား ချိ မ သင့်
Not go proper. Go not proper.

If there are a number of verbs used agglutinatively it may be placed before the whole compound or, for the sake of emphasis, before each member of the compound ; thus,

မ ချစ် ခင် or
မ ချစ် မ ခင်

Not love not attached to.

If the verb be compounded of a *noun* and a *verb* it must be placed before the verb ; thus,

နား ထောင်။ နား မ ထောင်
Ear erect, ear not erect.

To listen, not to listen.

It is sometimes used with the verb တုတ် *to be true* ; thus,

ပြု အပ် သည် မ တုတ်
Do proper not true.

It is not proper to do.

When the honorific verbal affixes တော် and မူ (J. § 125. 6) are used မ must always precede မူ (a verb meaning *to do*) ; thus,

မင်းကြီး ရောက် တော် မူ သည်
King arrive does.

မင်းကြီး ရောက် တော် မ မူ
King arrive not does.

The king does not arrive.

In prohibitive sentences the affixes နှင့် or ထင့် (J. § 111)

are placed at the end of the sentence with *မ* preceding the verb; thus,

မ ပြော နှင့် (or ထင့်)

Do not speak.

The negative assertive affix *တူး* (J. § 108) is 'mostly used in conversation, and resembles the French *pas*; thus,

B. *ငါ မ သိ တူး*

F. Je ne sais pas.

E. I not know.

ORATIO OBLIQUA (J. § 119).

The 'Oratio Obliqua' is shown by the verb *တူ* to say, followed by the conjunction *၍* (or by its shortened form *ထ* without the conjunction) and a verb expressive of speaking or thinking, such as *ဆို* to say, or *ကြံ* or *မှတ်* to think. Generally the speaker is designated before the 'Oratio Obliqua,' followed by *က* by, or *ထည်း* also, or by *ကထည်း*: this is, however, not always the case. Judson calls this *က* a nominative affix, but, in my opinion, it is clearly the ablative affix denoting *by* or *from* whom the speech came: thus,

ကျီး ကထည်း မ ကောင်း ပါ တ ကား တူ၍ ဆို
Crow by also, 'It is not good,' (J. § 119) saying says.
၏ (or *ထ ဆို ၏*)

The crow says, 'It is not good.'

သူ မ ထာ နှိင် ထ မှတ် ၍
'He not come can' thinking.

Thinking that he could not come.

In conversation, ထို is substituted for ဟု, and the sentence often still further shortened by the use of the affix ထည့်သဲ (J. § 119); thus,

သူ ထာ မည် ထည့်
'He come will,' (says).

He says that he will come.

PART II.

သုဓမ္မစာရိ မင်းသွီး ဓမ္မသတ် ဖြတ်ထုံး။

The Decisions of Princess Sudhammacari.

INTRODUCTION.

မင်း စ သော အမတ် စစ်သူကြီး တို့ ၏ စကား၊
ပညာရှိ တို့ ၏ စကား သော်ကား မိမိတို့ ပြစ်
သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ သံလျက် သွား ဖြင့် ငှက်ပျော ရွက်
ကို ဖြတ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ ပြင်းစွာ သော လေ သည်
သစ် ပင် ကို ခပ် ဘိ သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ လောက ၏
ချမ်းသာ ၊ သံသရာ ၏ ချမ်းသာ ကို နှစ်လုံး သွင်း
သော တရားသူကြီး တို့ သည် အပြစ် ရှိ သော သူ
တို့ ၏ ပျက်စီးခြင်း ကို ရည် ၍ မ ပြတ် တရား ကို
အကုန် ဝိစစ် ကြ ပြီး ထွင် တရား သဖြင့် အပြစ်
ကြီး ငယ် တို့ ကို မေး မြန်း ကြည့် ရှု ၍ ကောင်း
စွာ ဆုံးဖြတ် ကြ ရာ ၏။

ANALYSIS.

မင်းသိီး a princess, fr. မင်း a ruler, သိီး a daughter.
ဓမ္မသတ် for P. ဓမ္မသတ္တိ a law code, ဖြတ်ထုံး a decision, fr.
ဖြတ် v. to cut, ထုံး a custom, precedent.

မင်း ဝ သော အမတ် ဝပ်သူကြီး ထို့ ဤ ဝကား *The words of kings, nobles, and judges, etc.*

မင်း a ruler. ဝ သော beginning with, part. of ဝ v. to begin = etc. အမတ် n. a person of note, a minister.
ဝပ်သူကြီး a judge, fr. ဝပ် v. to sift; သူ person; ကြီး to be great. ထို့ plur. aff. fr. ထိုး v. to increase (J. § 54).
ဤ possess. aff. (J. § 64). ဝကား a word.

ပညာရှိ ထို့ ဤ ဝကား သော်ကား *the words of wise men*

ပညာရှိ a wise man, fr. ပညာ P. wisdom. ရှိ v. to have.
သော်ကား strong nom. aff. (J. § 59).

မိုဗ်းကြိုး ဖြစ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ဤ။ *should be spoken like the hurling of a thunderbolt :*

မိုဗ်းကြိုး thunderbolt, fr. မိုဗ်း for P. မေဃော the sky, and ကြိုး v. to put forth energy. မိုဗ်း is the only word formed on this principle that takes the heavy accent.
ဖြစ် v. to throw. သကဲ့သို့ like to (J. § 83). ဆို v. to speak, be spoken. ရာ aux. v. to be suitable, should (J. § 117).
ဤ assertive aff. (J. § 108) denotes a full stop or colon.

သံလျက် သွား ဖြင့် ဌာနီယော ရွက် ကို ဖြတ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ဤ။
should be spoken as one cuts a banana leaf with the edge of a sword :

သံလျက် a double-edged sword of Indian origin. သွား

tooth, edge. ဖြင့် by, with (J. § 67). ငှက်ပျော the banana or plantain. အရွက် a leaf. ကို objective aff. (J. § 62). ဖြတ် v. to cut.

ပြင်းစွာ သော လေ သည် သစ် ပင် ကို ခပ် တိ သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။
should be spoken as a very strong wind strikes the trees.

ပြင်း v. to be strong, violent ; စွာ intensive aff. (J. § 117). သော participial connection (J. § 114). လေ wind. သည် nom. aff. (J. § 59). သစ်ပင် a tree, fr. သစ် wood, အပင် a plant. Nouns often have a plural force without the plur. aff. ခပ် to strike, တိ euphon. aff. (J. § 118). သ for သည် the assertive or substantive affix (J. § 122).

လောက ၏ ချမ်းသာ သံသရာ ၏ ချမ်းသာ ကို နှစ်ထိုး သွင်း သော ထရား သူကြီး ထို့ သည် *Judges who have at heart the happiness of this world and the hereafter,*

လောက P. this world. ချမ်းသာ happiness, fr. ချမ်း to be cold, သာ to be pleasant. သံသရာ P. future transmigrations. နှစ်ထိုး the heart. သွင်း to put into. ထရား law, fr. ထည်ရာ that which is firm. ထရား သူကြီး a judge.

အပြစ် ရှိ သော သူ ထို့ ၏ ပျက်စီးခြင်း ကို ရည် ချ် *aiming at the destruction of those who are at fault,*

အပြစ် blame, fr. ပြစ် to throw. ပျက်စီး to be destroyed. ခြင်း verbal formative (J. § 125), fr. အခြင်း an act, fr. ကျင့် to do. ရည် to aim at. ချ် for နှေ့ verbal conjunction (J. § 109).

မ ဖြတ် *unceasingly,*

မ not, ဖြတ် to be cut. This might however be taken as မဖြတ် (သော) ထရား undecided law.

ထရား ကို အကုန် စိစစ် ကြ ပြီး ထွင် *having sifted the law (or case) thoroughly,*

အကုန် thoroughly, fr. ကုန် to be finished, come to an end (J. § 126, 3 a). စိစစ် to sift, scrutinize. ပြီး v. to be complete : used as an auxiliary to denote past time (J. § 108). ထွင် continuative aff. (J. § 109).

ထရား သဖြင့် *by means of the law,*

သ euphonic for သင့်.

အပြစ် ကြီး ငယ် ကို မေး မြန်း ကြည့် ရှ ချ် *examining and enquiring into the faults both small and great,*

ငယ် to be small. မေး မြန်း to question. ကြည့် ရှ to look into.

ကောင်း စွာ ဆုံး ဖြတ် ကြ ရာ ဧါ *should rightly give their decisions.*

ကောင်း to be good, right. စွာ = ly (J. § 126-b). ဆုံး ဖြတ် to decide ; ဆုံး to make an end of. ကြ plur. aff. (J. § 116) always follows principal verb.

NOTES.

ထုဓမ္မဝာရီ Sudhammacāri, a Pāli word meaning 'the doer of good law.' She is said to have been the daughter of a Rājā of Kamboja, in the Panjab, of which Madda was a city.

The Burmese pronounce it ထုဓမ္မဝာရီ *Thudhammatsūri.*

၁. ခွေးထီး ခွေးမ တို့ သည် အခြင်း များကြ ၍ သား
သုံး ကောင် ကို ခွဲ ဝေ ကြ သည့် အကြောင်း။

1. The Account of the Division of the Three Children
when the Dog and Bitch quarrelled.

ANALYSIS OF HEADING.

ခွေး a dog, irrespective of gender. ထီး denotes the male and မ the female (J. § 56). အခြင်း များ to quarrel, lit. အခြင်း deeds, များ to be many. ၍ this verbal conjunction, which is a verb meaning to associate, may be translated in several ways to suit the sense. သား a child, evidently the same as သား flesh, generally used for *son*. သုံး three. ကောင် numeral auxiliary for animals (J. §§ 97-98). ခွဲ to split. ဝေ to divide. ကြ plur. aff. သည့် part. aff. commonly used for သော. It makes the whole sentence one adjectival clause (J. § 114). အကြောင်း an account, circumstance, from ကြောင်း to draw a line (round).

ရှေး သော အခါ။ တော ခွေး နှစ် ကောင် တို့ သည်
တော ပရဝဏ် ဌီ နေ ကြ ၏။ ကာလ ရှည် လတ် သော်
ခွေးထီး တ ကောင် ခွေးမ နှစ် ကောင် ပွား ကြ ၏။ နေဝံ
သူတို့ မ ညီ မ ညွတ် ဝေ ကြ သော် ခွေးမ ငယ် ကို
တ ကောင် စီ ယူစား ကြ ၏။ ခွေးထီး တ ကောင် ကြွင်း
သည် ကို ခွေးမ က လည်း င ဆ၊ ငါ ဆင်းရဲ ကြီး
စွာ လွယ် ပိုက် ရ သည် ဖြစ် ၍ ငါ သာ ရ သင့် သည်

ဟု ဆို ၏။ ခွေးထီး က လည်း င မယား သွင် လင်
 ဖြစ် သောကြောင့် ငါ သာ ရ ကောင်း သည် ဟု
 ဆို ၏။ ထိုသို့ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ တရား တွေ အံ့
 သောငှါ ဒေဝဒတ် အလောင်း ဖြစ် သော ကျား နေရာ
 သို့ သွား ကြ လေ ၏။ ရေဝံ ကြ လေ သော် ကျား က
 လည်း င နေရာ သို့ ရောက် လာ ကြ ပြီ ဟု ဆို ၍
 ထိုသား တို့ ကို အမိ နှ့် တကောင်၊ အဘ နှ့် တကောင်
 ပေး ၏။ ထိုသို့ ပေး ပြီး မှ ကြွင်း သော ခွေးထီး
 တကောင် ကို အလယ် တွင် ဖြတ် ၍ တ ကောင် ယှင်
 တ ပိုင်း စီ ပေး လေ ၏။ အမိ နှင့် အဖ တို့ သည်
 ထို သား အကောင် ကို ဖြင် ကြ ယှင် ပြင်းစွာ ငို
 ကျွေး ကြ ပြီး ယှင် အရှင် ကျား မင်း၊ ဤ သို့ ကြမ်း
 ကြုတ်စွာ ဝေခြင်း ဖြင့် မ ဝေ သင့် ဘဲ ဝေ ပါ သည်
 တကား ဟု ဆို ၍ သား အကောင် ကို ကျား ရှေ့ သို့
 ဖြစ် ၍ သွား ကြ လေ ၏။ ထိုသတ္တဝါ နှစ် ခု ကို ဒေဝဒတ်
 အလောင်း ကျား မင်း စီရင် ဘိသက္ကံသို့ မင်း၊ အမတ်၊
 စစ်သူကြီးတို့ သည် မ ပြု ကုန် ရာ။ ပြု ချေ သော သူ တို့
 သည် အပါယ် လေး ဘုံ နှ့် ကျ လဲး ကုန် အံ့ သတည်း။

ANALYSIS.

ရှေး သော အခါ။ *In former times*

This is the usual formula, *in* being omitted. ရှေး
 former, fr. ရှေ့ to be in front. အခါ time.

ထော ခွေး နှစ် ကောင် တို့ သည် *two wild dogs*

ထော a forest, used to express wild, lit. *forest's dog*.
နှစ် two, often pronounced နှ before a consonant. ကောင်
numeral aff. for animals (J. § 97).

ထော ပရဝဏ် နှိ နေ ကြ ဖျါ။ *dwelt in a forest cell*.

ပရဝဏ် a form of P. *parivenam*, a hermit's cell. နေ to
dwell. နှိ for နှိတ် in (J. § 69).

ကာလ ရှည် ထတ် သော် *Time having been long*, i.e. after
some time,

ကာလ P. time. ရှည် to be long. ထတ် euphon. aff.
(J. § 118), does not seem to have any meaning. သော် past,
conjunction (J. § 109).

ခွေးထီး ထ ကောင် ခွေးမ နှစ် ကောင် ပွား ကြ ဖျါ *one dog and
two bitches were born*.

ထ for ထပ် one (J. § 128). ပွား to be born : Jud. only
gives 'to grow, increase' as the meaning, but if ပွား means
'to bring forth,' ပွား will mean 'to be brought forth.'

နောင် သူတို့ မ ညီ မ ညွတ် ဝေ ကြ သော် ခွေးမ ငယ် တို့
ထ ကောင် မီ ယု ဝား ကြ ဖျါ။ *Afterwards not being agreed
they divided (their property) and each took one of the
little bitches*.

နောက် behind, afterwards. သူ person, he, သူတို့ they.
မ not; always precedes the verb (J. § 120), and if the verb
be double, there are generally two, but not always. ညီ
to be even. ညွတ် to be inclined in mind, to be bent : the
two express compatibility of temper. ဝေ to divide. (Pro-
perty is always divided on separation of husband and wife.)

ငယ် to be little. မိ adv. each, apiece: used as a verb it means 'to place things in a row.' ယူ to take. စား to divide (lit. eat).

ခွေးထီး ဝ ကောင် ကြွင်း သည် ကို ခွေးမ က လည်း *As regards the dog that remained over, the bitch (said);*

ခွေးထီး (*k'wede*) the (little) dog. ကြွင်း to remain, in excess. ကို objective affix used in the sense of 'with regard to;'. Jud. does not give this use. ဝ from, by (J. § 71); Jud. calls this a nominative but it is not really so, the idiom is 'it was said by.' လည်း also on the one hand. These two words generally come before the *oratio obliqua* as the first part of a bracket, the verb 'to say' being quite at the end.

င ဝ *Nga S'a,*

This may be translated either as meaning the dog's name, in which case it would be vocative; or, as င of me, my (J. § 78), အဆ a share.

င ဝ (*He is*) *my portion.*

ငါ ဆင်းရဲ ကြီး စွာ ထွယ် ပိုက် ချ သည် ဖြစ်၍ ငါ သာ ချ သင့်သည် ထု ဆို ၏။ 'Since I with great misery had to carry him, I ought to get (him),' (she) said.

ငါ I (J. § 77). ဆင်းရဲ to be poor, miserable. It is not easy to see what two verbs are compounded to form this word. ကြီး to be great. ထွယ် to carry at the side like a sword or bag. ပိုက် to carry in the arms. ချ to get, obtain; here used as an aux. verb implying obligation, as we use 'got.' ဖြစ် (subst. verb) to be, exist; ဖြစ်၍ it being, since. သာ adv. only (J. § 126), always pronounced *thā*. သင့် to

be suitable, proper, right (J. § 117). ဟု shortened form of ဟု to say, used to denote the termination of *oratio obliqua* (J. § 119).

ခွေးထီး က ထည်း င မယား သွင် လင် ဖြစ် သောကြောင့် ငါ သာ ရ ကောင်း သည် ဟု ဆို ၏။ *The dog said too, 'Because I am the husband and lord of my wife, I alone ought to get (it).'*

မယား a wife. သွင် or သခင် a master, owner. လင် a husband. သောကြောင့် because (J. § 66). ကောင်း to be good, right; often used in the sense of *ought*.

ထိုသို့ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ ထရား ထွေ အံ့သောငှါ ဒေဝဒတ် အလောင်း ဖြစ် သော ကျား နေရာ သို့ သွား ကြ လေ ၏။ *Thus a quarrel arising, in order to find out the law, they went to the abode of a tiger who was the embryo of Devadatta.*

ထိုသို့ thus. အငြင်း အခုံ a quarrel, fr. ငြင်း to deny; ခုံ to leap (?). ထွေ to discover. အံ့သောငှါ for the purpose of (J. § 65). ဒေဝဒတ် Devadatta, the wicked cousin of Gotama Buddha. အလောင်း an embryo or imperfect stage, prior to another. ကျား a tiger. နေရာ an abode, fr. နေ to dwell (J. § 125, 3). သွား to go. ကြ plural. လေ euphon. (J. § 118).

ရောက် ကြ လေ သော် ကျား က ထည်း င နေရာ သို့ ရေံ လာ ကြ ဖြီ ဟု ဆို ၍ ထို သား ထို့ ကို အမိ နှိ ဟ ကောင်း၊ အထ နှိ ဟ ကောင်း ပေး ၏။ *When they arrived, the tiger, saying, 'You have come to my dwelling,' gave those children, one to the mother and one to the father.*

ရောက် to arrive. လာ to come. သား used for the feminine, a child. အထ for အဖ a father. Many words are written

with **ထ** and pronounced **ဝ**. The locative **၌** is often used as dative. **ပေး** to give. **၏** in narrative is used when we should use a past tense.

ထိုသို့ ပေး ပြီး မှ ကြွင်း သော ခွေးထီး ထ ကောင် ကို အထယ် ထွင် ဖြတ် ၍ ထ ကောင် ထွင် ထ ပိုင်း စီ ပေး ထေ ၏။ *After having thus given, he cut through the middle the dog that remained over and gave a piece to each.*

မှ from, is often used with verbs in the sense of *after*. **ကြွင်း** to remain over. **အထယ်** the middle. **ဖြတ်** to cut cross-wise. **ထ ကောင် ထွင်** per head; **ထွင်** is often used in this sense. **အ ပိုင်း** a piece, **မှ** **ပိုင်း** to sever. **စီ** each (J. § 126, 8).

အမိ နှင့် အဖ ထို့ သည် ထို သား အကောင် ကို မြင် ကြ ထွင် ပြင်းစွာ ငို ကျွေး ကြ ပြီး ထွင် အရှင် ကျား ဝင်း၊ ဤ ထို့ ကြမ်းကြုတ်စွာ ဝေငြိမ်း ဖြင့် မ ဝေ သင့် ဘဲ ဝေ ပါ သည် ထကား ယု ဆို ၍ သား အကောင် ကို ကျား ရှေ့ ထို့ မြင် ၍ သွား ကြ ထေ ၏။ *The mother and father, when they saw the corpse of that son, having cried aloud, said, 'Lord Tiger King, with so cruel a division you ought not to have divided,' and, throwing the corpse of the child before the Tiger King, went away.*

မြင် to see. **ထွင်** when, or, having (J. § 109). **အကောင်** a dead body (generally for animals). **ငို** to cry, weep. **ကျွေး** to wail. **အရှင်** a lord, master, owner. **ကြမ်းကြုတ်** to be rough, harsh. **စွာ** intensive aff. (J. § 117). **ဝေ** to divide. **မ — ဘဲ** without (J. § 117); this **ဘဲ** is really the verb **ဖယ်** or **ပယ်** to reject, set aside. **သင့်** to be proper; the whole construction is peculiar, 'without being proper

to divide you have divided.' ဖြစ် to throw (commonly written ဝစ်). ရှေ့ in front of. ထကား an exclamation (J. § 119).

ထို သတ္တဝါ နှစ် ခု ကို ဒေဝဒတ် အထောင်း ကျား မင်း စီရင် တိသကဲ့သို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး တို့ သည် မ ပြု လှန် ရာ။ *As the Tiger King, the embryo of Devadat decided for these two beings, nobles and judges ought not to do.*

သတ္တဝါ (*Thattawā*) P. a rational being of any kind. နှစ် two. ခု numeral affix generally used for things without life (J. § 98). စီရင် to arrange, decide. စီ to place in a row. ထိ a euphon. aff. generally used with ထဲသို့ just as (J. § 118). အမတ် a noble. ပြု to do. လှန် plur. aff. ရာ or လျာ to be suitable, should.

ပြု ချေ ထော သူ တို့ သည် အပါယ် ဇေး သံ ခွံ ကျ ထဲး လှန် အံ့ သထည်း။ *Those persons who do will certainly fall over into the four places of punishment.*

ချေ a euphon. aff. generally subjunctive (J. § 118). အပါယ် *apè*, fr. P. အပါယော (*Apāyo*) a place of punishment. သံ an abode. ကျ to fall down. ထဲး to topple over. ထည်း a strong closing affix denoting 'certainty,' fr. ထည် to fix, to establish (J. § 119).

NOTES.

သတ္တဝါ a sentient being, fr. Sans. *satvā*. The Burmese cannot pronounce *tvā*, so put in an extra *ta*.

အပါယ် there are four hells or states of suffering or misfortune.

၂. မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ ၏ အကြောင်း

2. The Account of the Fox and the Otter.

ရှေး သော အခါ။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် ခင်ပွန်း မိတ်ဆွေ ဖွဲ့ ၍ မြစ် ကမ်း နား ၌ အစာ ရှာ ကြ လေ သော် ဖျံ သည် ငါးကြင်း တ ကောင် ကို ရ လေ ၏။ ဖျံ က လည်း ထို ငါးကြင်း ၏ ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို စား ထို သည် ဟု ဆို ၏။ မြေ ခွေး က လည်း ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို ငါ သာ စား ထို သည် ဟု ဆို လေ ၏။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ တို့ သည် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ၍ ငါတို့ ဘုရား အလောင်း ယုန် မင်း နေရာ သို့ သွား ကြ ကုန် အံ့ ဟု ဆို ကြ ၏။ ယုန် မင်း လည်း ဤ သို့ ဆို ၏။ သင် တို့ နှစ် ကောင် သည် အဘယ် ကြောင့် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ သ နည်း။ အဆွေ ခင်ပွန်း မ ပျက် ကောင်း ဖြစ် သောကြောင့် နောင် သော အခါ ဖျံ သည် ငါကြင်း ရ သော် ၎င်း၊ မြေ ခွေး သည် သမင်း၊ ဧရယ် ရ သော် ၎င်း၊ ငါ ယခု ဝေ ပေး သကဲ့သို့ ဝေ ၍ စား ကြ ကုန် ဟူ ၍ အမြီး က ခေါင်း တိုင်အောင် ခွေး ဝေ ၍ ပေး လေ ၏။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် နှစ် သက် ဝမ်း သာ ကြ ကုန် ၏။

ဤသို့ ဘုရား လောင်း ယုန် မင်း ဆုံးဖြတ် ဘိ

သကဲ့သို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး တို့ သင် ဆုံး ဖြတ်
ပေး ကုန် ရာ ၏။

ANALYSIS.

ရှေးသော အခါ။ ခြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် ခင်ပွန်း မိတ်ဆွေ ဖွဲ့ ၍
မြစ် ကမ်း နား နှိ အစာ ရှာ ကြ လေ သော် ဖျံ သည် ငါးကြင်း
ထ ကောင် ကို ရ လေ ၏။ *In former times, a fox and an
otter, living in close friendship, having sought food on the
bank of a river, the otter obtained a Kyin fish.*

ခြေ earth, ခွေး dog—a fox. ဖျံ an otter. နှင့် with, and
(J. § 68). ခင်ပွန်း husband or wife, fr. ခင် to be attached to
and ပွန်း to rub against. မိတ်ဆွေ a friend. မိတ် fr. P. မိတ္တော
a friend; ဆွေ to be related to; ခင်ပွန်း မိတ်ဆွေ a relationship
as close as that of husband and wife. ဖွဲ့ to be united: to
bind together. မြစ် a river. ကမ်း bank. အနား an edge,
fr. နား to be near. အစာ food. ရှာ to search for. သော်
past-continuative (J. § 109). ငါး a fish, usually precedes
the names of all fish. ကြင်း the name of the fish (kind of
large gudgeon). ငါးကြင်း pronounced *ngagyin*.

ဖျံ က ထည်း ကို ငါးကြင်း ၏ ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို
စား ကို သင် တု ဆို ၏။ *The otter said, '(I) want to eat the
head and body of that ngagyin.'*

ဝမ်း the belly, ပျဉ် flat (some write it ပျဉ်း tough),
သား flesh; ဝမ်း ပျဉ် သား the flabby part of the belly pecu-
liar to fishes and some other creatures. ခေါင်း a head.
စား to eat. ကို to desire (J. § 117), used as an aux. verb.

မြေခွေး က ထည်း ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို ငါ သာ စား

ထို သဉ် ထု ဆို လေ ဖြီ။ *The fox also said, 'I alone wish to eat the head and body.'*

မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ ထို့ သည် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ချီ ငါတို့ ထုရား အထောင်း ယုန် မင်း နေရာ ထို့ သွား ကြ ကုန် အံ့ ထု ဆို ကြ ဖြီ။ *The fox and otter being at variance said, 'Let us go to the abode of the Hare-King, our embryo Lord.'*

ထို့ the plural affix is often used after two or more nouns in apposition or conjunction. အငြင်း အခုံ ဖြစ် the verbal noun, with ဖြစ် or ရှိ to be, is often used instead of the simple verb. ငါတို့ထုရား our Lord, i. e. the object of worship of us (men). ထုရား any person or object worshipped. ယုန် a hare (one of Gotama Buddha's former states of existence). သွား ကြ ကုန် အံ့ we will go, let us go (J. § 111).

ယုန် မင်း လည်း ဤ ထို့ ဆို ဖြီ *The Hare-King also said thus :*

လည်း also; evidently connected with လည် to turn, i. e. in turn (J. § 126, 8). ဤ ထို့ thus, in this (manner).

သင် ထို့ နှစ် ကောင် သဉ် အထယ် ကြောင့် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ သ နည်း *'Why are you two (animals) at variance ?*

သင် thou (J. § 77). အထယ် ကြောင့် why, on account of what? (J. § 82). နည်း inter. aff. (J. § 110).

အဆွေ ခင်ပွန်း မ ပျက် ကောင်း ဖြစ် သောကြောင့် နောင် သော အခါ ဖျံ သဉ် ငါကြင်း ရ သော် ၎င်း၊ *'Because it is not right (that your) friendship be destroyed, hereafter if either the otter gets a ngagyin,*

ပျက် to be destroyed. နောင် future time. သော် cont. gives force of 'if' (J. § 109). ၎င်း for လည်း ကောင်း followed by another ၎င်း either . . . or (J. § 126, 8).

မြေ ခွေး သည် သမင်၊ ဒရယ် ရ သော် ၎င်း ‘*or if the fox gets a red deer or hog deer,*

သမင် a kind of elk found in the plains. ဒရယ် or ဒဝယ် a small deer, *cervus porcinus*. ထို the objective is sometimes omitted.

ငါ ယခု ဝေ ပေး သကဲ့သို့ ဝေ ခွဲ စား ကြ ကုန် ယူ ခွဲ အမြီး က ခေါင်း ထိုင်အောင် ခွဲ ဝေ ခွဲ ပေး လေ ဖြစ်။ ‘*as I now divide (and) give, divide and eat ;*’ *saying (thus) (he) split (and) divided from the tail as far as the head and gave (it to them).*

ယခု now. စား ကြ ကုန် do ye eat (imper.) (J. § 111 omits). ယူ to say. အမြီး a tail. ထိုင် အောင် as far as, fr. ထိုင် to arrive; အောင် the verb ‘to overcome,’ used as an auxil. to denote ‘in order to’ (J. § 109). ခွဲ or ခွဲး to split lengthwise (J. § 39).

မြေခွေး နှင့် ဖျံ သည် နှစ် သက် ဝမ်း သာ ကြ ကုန်. ဖြစ်။ *The fox and the otter were pleased.*

နှစ် heart. သက် to settle down, to be moderate. ဝမ်း belly. သာ to be pleasant. The whole denoting two kinds of pleasureable sensation.

ဤသို့ ထုရား လောင်း ယုန် မင်း ဆုံး ဖြတ် ထိ သကဲ့သို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး ထို့ သည် ဆုံး ဖြတ် ပေး ကုန် ရာ ဖြစ်။ *Thus as the embryo Lord, the Hare-King decided, kings, nobles, and judges ought to decide and give.*

မင်း coming before nobles is translated ‘king,’ but by itself merely means ‘a person in authority;’ in its original sense it probably meant ‘to be old.’ စစ်သူကြီး here means ‘a judge,’ from စစ် to filter; it can also mean ‘a general,’ from စစ် warfare. ပေး to give.

NOTE.

The following proverbs and their explanation are attached to this story :—

အိပ် သော သူ ကို မ နှိုး ရာ။ နှိုး သော သူ ကို မ
ထ ဝေ ရာ။ ထိုင် သော သူ ကို ထ ဟူ ချီ မ ဆို ရာ။

အိပ် သော သူ ကို မ နှိုး ရာ။ One should not arouse a sleeping person.

နှိုး သော သူ ကို မ ထ ဝေ ရာ။ One should not cause the person who is awake to get up.

ထိုင် သော သူ ကို ထ ဟူ ချီ မ ဆို ရာ။ One should not say 'get up' to the person who sits.

အဓိပ္ပာယ် ကား။ As for the meaning :

သူ ဥစ္စာ ကို မျက် မုန်း မကြိုး ရာ။ One should not envy another's goods.

လောလ ထင် မက် ခြင်း မ ရှိ ရာ။ One should not be covetous.

မိမိ ထို အပ် သော ဥစ္စာ ကို မ ယူ ဆဲ နေ ခြင်း။ Remaining without taking goods which one ought to wish for : i.e. self-restraint as regards the use of our own wealth.

ANALYSIS.

အိပ် to sleep, lie down. နှိုး to be awake. နှိုး to cause to awake (J. § 106). မ not (J. § 120). ရာ to be suitable, should (J. § 117). ထ to arise. ဝေ causative aff. (J. § 117). သူ or ထု genitive of သူ a person, another (J. § 78). ထိုင် to sit. ဟူ to say. ချီ for ရှေ့ verbal conjunction (J. § 40). ဆို to say. These two verbs are constantly used together either as ဟုဆို၏ or ဟုချီဆို၏ (J. § 119). အဓိပ္ပာယ် (pro-

nounced *Adeikpè*) for P. အဓိပ္ပါယ် *Adhippāya*, meaning, intention. The Burmese constantly write it wrongly with ဝ for ပ as regards (J. § 60). ဥဋ္ဌာ (pronounced *δksā*, J. § 32); from P. *uccayā*, accumulations, wealth. မျက် မုန်း ကြီး to feel ill-will, envy; မျက် eye; မုန်း to hate; ကြီး to make an effort. The first two words မျက် မုန်း *eye-hatred*, are one noun, therefore the negative ဝ is inserted before the verb. This rule is not explained in (J. § 120), but is most important, viz.: 'When a verb is composed of a noun and verb, the negative particle must come before the verb;' thus—ဝမ်း ခြောက် to be joyful; ဝမ်း ဝ ခြောက် not to be joyful: the literal meaning is ဝမ်း belly; ခြောက် to be raised. ငေငေ P. covetousness; ထင် မင် ခြင်း (B. equivalent) fr. ထင် to have an appetite for; မင် to covet; ခြင်း the verbal noun formative. မိမိ self (J. § 37). ခို to wish for. အပ် ought (J. § 117). ဖု to take; ဝ — သဲ without (J. § 117). နေ to remain: this verb is often used with other verbs, somewhat as we use the verb *to be*, and need not in such cases be translated as ငါ ခပ် နေ သည် *I work* or *I am working*.

၃. သင်္ဘော သူကြီး နှင့် ဆိတ် ကျောင်း လူလင်
တို့ တရား ပြု ကြ သည့် အကြောင်း။

**3. The Account of the Law-case of the Goatherd and
the Captain of the Ship.**

ANALYSIS OF HEADING.

ဆိတ် ကျောင်း လူလင် a goatherd ; ဆိတ် a goat ; ကျောင်း
to herd ; လူလင် or လင် a young man. တရား ပြု to prose-
cute, go to law.

ရှေး သရော အခါ။ သင်္ဘော သူကြီး တ ယောက်
သည် ကုန် သွယ် ရန် သွား လေ သော် သမုဒ္ဒရာ ကမ်း
တ ဖက် သို့ ရောက် လေ ၏။ ကမ်း နား ၌ ဆိတ် များ
ကိုလူ တယောက်ကျောင်းလေ သော် သင်္ဘော သူကြီး
၏ ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ ထိုက် ချေ သော် မိမိ
ဆိတ်မ ကို ဆိတ်ထီး ၌ ထံ က တောင်း လေ ၏။
မ အပ် မ ပေး သောကြောင့် တရား စစ် မဉ် ဟူ ၍
တရား စစ်သူကြီး ထံ သို့ ရောက် လေ ၏။ ဆိတ်မ ကား
ဆိတ်ထီး နောက် သို့ ထိုက် သည် ဖြစ် သောကြောင့်
ဆုံး ကောင်း လေ ၏။ ဆိတ်ထီး ပိုင် ကောင်း လေ
၏။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်
လေ သည် နေဝံ သင်္ဘော သူကြီး မ သက် သာ ၍ လက်
ဆောင် တံစိုး နှင့် စစ်သူကြီး သမီး သို့ ဝေ လေ ၏။

ထိုသို့ အကြိမ် များစွာ စေ သော့ကြောင့် စစ်သူကြီး သမီး သည် သင်္ဘောသူကြီး ဂှိရာ သို့ သွား လေ ၏။ ရောက် လေ ယှင် မ သွား ရ ဘဲ ထား လေ ၏။ စစ်သူကြီး လည်း င သွီး ကို ထို သည် ဟု တောင်း သော် မ ပေး ဘဲ နေ လေ ၏။ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ မင်း ထံ သို့ ရေခံ သော် အရှင် မင်းကြီး၊ ယမန် ကား အကျွန်ုပ် ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ ထိုက် ချေ ၍ သု အိမ် သို့ ရောက် သည် ဂှိ သော် ဆိတ်ထီး ရှင် ပိုင် ကောင်း သင့် သည် ဟု စစ်သူကြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ဂှိ ပြီ တကား။ ယခု လည်း ထို စစ်သူကြီး သမီး အကျွန်ုပ် ဂှိရာ သို့ လာ ပြီး သော် အကျွန်ုပ် ပိုင် ကောင်း လေ အံ့ ဟု ဆို ၏။

ရှေး ဆင်ခြေ ဆို ပြီး ဂှိ သော့ကြောင့် သင်္ဘော သူကြီး သည် စစ်သူကြီး သွီး ကို ပိုင် ခွင့် ရ လေ သတည်း။

ထိုကြောင့် ယောကျ်ား ဂှိရာ သို့ မိမ္မ လာ သော် အပြစ် ကင်း စေ သတည်း။

ANALYSIS.

ရှေး သရော အခါ။ သင်္ဘော သူကြီး ထ ယောက် အည် ကုန် သွယ် ရန် သွား လေ သော် *In former times, a ship's captain having gone for (the purpose of) trading,*

သရော an amplification of သော not often used. သင်္ဘော

a short way of writing သင်းထော (J. § 34) a ship; probably derived from သင်း to unite; ဖေါ to be swelled, to float. သူကြီး a captain, head man. ဝ one. ထောက် the numeral adjective for human beings (J. § 98). ကုန် merchandise; ထွတ် to draw out long (as in conversation), higggle: ကုန်သွယ် to trade. ခန့် verbal formative (J. § 125, 3), for; fr. ခန့် to set apart.

သမုဒ္ဒရာ ကမ်း ထ ဇက် ထို့ ရောက် ဝေ ဖြူ။ *arrived at the other side of the ocean.*

သမုဒ္ဒရာ S. *Samudrā* (B. pronounce *Thamokdayā*), the ocean, sea. ကမ်း a bank, shore. အဝတ် a side; ဝ one, gives the idea of *the other*. ချောက် to arrive.

ကမ်း နား နှိ ဆိတ် များ ကို ထူ ထထောက် ကျောင်း လေ သော် သင်္ဘော သူကြီး ဖြူ ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး ထို့ လိုက် ချေ သော် မိမိ ဆိတ်မ ကို ဆိတ်ထီး ရှင် ထံ က ထောင်း လေ ဖြူ။ *A man having herded goats upon the shore, and the captain's she-goat having followed a he-goat, (he) demanded his she-goat from the owner of the he-goat.*

အနား an edge. ဆိတ် a goat. များ plur. aff. (J. § 54). ထူ a man (*homo*). ကျောင်း to herd. လိုက် to follow. ချေ euphon. aff. (J. § 118). မိမိ his, of himself (J. § 77). ဆိတ်ထီး a he-goat (J. § 56); ဆိတ်ဝ is the common form. အရှင် an owner. ထံ or အထံ the presence of a person; commonly used to denote that one person actually presented himself before the other (J. § 74). ထောင်း to demand.

မ အပ် မ ပေး သောကြောင့် ထရား စစ် မည် ထူ ခြံ ထရား စစ်သူကြီး ထံ ထို့ ချော် လေ ဖြူ။ *Because (he) did not give it*

up (the captain) went before a judge, saying, ' (I) will have the law (of the case) sifted.'

အပ် to hand over. ခေ့ to give. ဝပ် to strain, sift, investigate. ထု to say.

ဆိတ်မ ကား ဆိတ်ထီး နောက် သို့ ထိုက် သည် ဖြစ် သော့
ကြောင့် ဆုံး ကောင်း လေ ဤ။ *(The judge said) 'As for the she-goat, because (she) followed after the he-goat it is right that (she) should be lost.'*

ကား nom. aff. (J. § 60). နောက် behind. ထိုက် သည် ဖြစ်
= ထိုက်. The verbal noun and substantive verbs ဖြစ်
or ရှိ to be, are often used for the simple verb. ဆုံး to
come to an end, be lost. ကောင်း to be good, right.

ဆိတ်ထီး ပိုင် ကောင်း လေ ဤ။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ် လေ
သထည်း။ *'The he-goat ought to own (her).'* Thus (he)
decided.

ပိုင် to own. ဆုံး ဖြတ် to decide. သထည်း strong as-
sertive aff. (J. § 119).

ထိုသို့ ဆုံးဖြတ် လေ သည် နောက် သဘော သူကြီး မ သက်
သာ ဤ ထက်ဆောင် ထံမှ နှင့် စစ်သူကြီး သို့မှ လေ လေ ဤ။
*After it was thus decided, the ship-captain not being satis-
fied, sent (some one) with presents and bribes to the judge's
daughter.*

နောက် behind, after. သက်သာ to be pleased. ဤ for
နဲ့ connective (J. § 109). ထက်ဆောင် a present; fr.
ထက် hand, ဆောင် to carry. ထံမှ (pronounced ထံမှ ta-zō)
a bribe. ခေ့ to send.

ထိုသို့ အကြံ များစွာ ခေ့ သော့ကြောင့် စစ်သူကြီး သမီး သည်

သင်္ဘောသူကြီး ရှိရာ သို့ သွား ဝေ ဧ။ *Because (he) sent thus very many times, the judge's daughter went to the ship-captain's place.*

အကြိမ် a time, fr. ကြိမ် to meet with. စွာ very (J. § 117); as a verb to exceed. ရှိရာ verbal noun of ရှိ to be (J. § 125, 3).

ရောက် ဝေ ဟျင် မ သွား ရ ခဲ ထား ဝေ ဧ။ စစ်သူကြီး ထည်း င ဝှီး ကို ထို သည် ယ ထောင်း သော် မ ပေး ခဲ နေ ဝေ ဧ။ *When (she) came, without letting (her) go (he) kept (her). The judge also having demanded, saying, 'I want my daughter,' (he) remained without giving (her).*

ဟျင် continuative aff., often translated 'when.' ရောက် to arrive. မ — ခဲ without (J. § 117). ရ to be able: gives the idea of permission. ထား to place, to keep. ထို to desire. ထောင်း to demand. ခန to remain = do (*did not give*).

အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ မင်း ထံ သို့ ရေခံ သော် အရှင် မင်းကြီး၊ ယမန် ကား အကျွန်ုပ် ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ ထိုက် ချေ ၍ ယ အိမ် သို့ ရေခံ သည် ရှိ သော် ဆိတ်ထီး ရှင် ပိုင် ကောင်း သင့် သည် ယ စစ်သူကြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ရှိ ဖြီ ထကား။ *There being a quarrel, and having come before the king (the captain said), 'O Lord King, only a short time since, my she-goat, following a he-goat, arrived at another's house, and the judge's decision was, "The owner of the he-goat ought to own (her)."*

အရှင် O Lord. မင်း a ruler, with ကြီး to be great, added, generally means king, as in Pāli, *Mahā-rājā*. ယမန် time just past. ကား (J. § 61). အကျွန်ုပ် I your servant (J. § 77), more respectful than ကျွန်ုပ်. ထိုက် to follow. ချေ euph. aff. သု possessive case of သူ a person, another. အိမ် a house.

အရှင် a master. သင့် to be proper (J. § 117). အချက် subject, matter (J. § 124). ပြီ past aff., a form of the verb ပြီး to be completed. ထကား an exclamation like 'forsooth.'

ယခု လည်း ထို စစ်သူကြီး သွီး အကျွန်ုပ် ရှိရာ သို့ ထာ ပြီး သော် အကျွန်ုပ် ပိုင် ကောင်း လေ အံ့ ဟု ဆို ချီ။ *'Now also that judge's daughter having come to my place, I ought to own (her),'* he said.

ယခု present time, now. လေ euphon. aff. (J. § 118). အံ့ future aff., is used to denote probability; i. e. the assertion is not positive.

ရှေး ဆင်ခြေ ဆို ပြီး ရှိ သောကြောင့် သဘောသူကြီး သည် စစ်သူကြီး သွီး ထို ပိုင် ခွင့် ရ လေ သထည်း။ *Because the former pleading was stated, the ship-captain obtained permission to own the judge's daughter.*

ဆင်ခြေ a pleading, argument. ပြီး to be complete, finished. အခွင့် permission.

ထိုကြောင့် ယောက်ျား ရှိရာ သို့ မိမ့် ထာ သော် အပြစ် ကင်း ဇေ သထည်း။ *Therefore if a woman come to a man's place, let (him) be free from blame.*

ထိုကြောင့် on that account. ယောက်ျား or ယောက်ယား a man (*vir*). မိမ့် or မိန်းမ a woman. အပြစ် blame, fault, punishment; fr. ပြစ် to throw at. ကင်း to be free from. ဇေ imp. aff., let be (not properly explained in J. § 111; see § 117).

NOTE.

ဆင်ခြေ Judson says this word is derived from ဆင် elephant, ခြေ foot, on account of a well-known story, but the more probable derivation is fr. ဆင် to state a case, ချေ to make answer, refute.

၄. ဒေါသ ကြီး ထ သော ရတ္တိဣသရိ သတို့
သွီး ဇာ အကြောင်း။

4. The Account of the very Passionate Girl, Ratti
Ithari.

ANALYSIS OF HEADING.

ဒေါသ P. anger. ကြီး to be great. ထ to be pretty = very. ရတ္တိဣသရိ Ratti Isari (or as B. pronounce *Ratti Ithari*) an Indian woman's name. သတို့ this word prefixed to သား or သွီး gives an idea of gentility; always pronounced *thadô*.

ကောတ္တသံ ဘုရား လက် ထက် တော် နှိ ရတ္တိ
ဣသရိ သတို့ သမီး သည် တ ခု သော နိဂုံး ရွာ နှိ
နေ ဇာ။ မိန့် ကြီး သည် ဖြစ် သော့ကြောင့် လင် ကို
မ ကြည်ဖြူ ချီ တ ပါး သော နိဂုံး ရွာ သို့ သွား
လေ ဇာ။ ခရီး ဝေး ချီ ပင်ပန်း သော့ကြောင့် ထန်း
ပင် ရိပ် တွင် နား နေ ဇာ။ နားရာ တွင် သူငယ် အိပ်
စိပ် မည် ဟူ ချီ ပုဆိုး ခင်း ချီ သိပ် လေ ဇာ။ ကျီး
လည်း ပျံ လာ ချီ ထန်း သီး ပေါ် နှိ နား လေ ဇာ။
ထန်း သီး လည်း မှည့် လျက် သူငယ် ထိပ် ထက် ကျ
ချီ သေ လေ ဇာ။ သား သေ သည် ကို မြင် ဖျင်
မျက်ရည် ယို လျက် သား အကောင် ကို ပိုက် ချီ
ကျီး ပျံရာ သို့ ထိုက် လေ ဇာ။ လယ် ထွန် ယောကျ်ား

ကမ်း စင်း ရိုး၌ ထားသော ထမင်း ထုပ် ကို နေ့ တိုင်း ကျီး စား သောကြောင့် ထောင် လေ သော ကျော့ ကွင်း တွင် မိ လေ ၏။ မိ သော ကျီး ကို ယူ မည် လာ သော် လယ် ထွန် ယောက်ျား က လည်း ဤ ကျီး သည် ငါ့ ကျီး တကား ဟု ဆို ၏။ သူငယ် အမိ က လည်း မင်း ကျီး ဖြစ် တကား။ ငါ့ သား ကို သတ် သင့် သ လော ဟု ဆို ၏။ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ၍ ပညာ နည်း သော တရားသူကြီး ထံ တရား ဆင် လေ သော် ယောက်ျား လျော် ကောင်း ချေ သည် ဟု ဆုံးဖြတ် လေ ၏။ လယ် ထွန် ယောက်ျား မ သက် သာ ၍ ပညာ ရှိ သော တရားသူကြီး ရှေ့ တွင် ဆို လေ သော် တရားသူကြီး က ဤ စကား သည်။ သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ် ၍ တ ရွာ သို့ သွားရာ တွင် ခရီး ဝေး ၍ ထန် ပင် ရိပ် တွင် နား လေ ၏။ သူငယ် ကို လည်း သိပ် ထား လျှင် သူငယ် အိပ် ပျော် စည် တွင် ထန်း သီး မှည့် ကျ ၍ သေ နဲ့ သော် သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ် သော အမှု ကြောင့် သာ သူငယ် သေ သည်။ သို့ ဖြစ် ၍ လယ် ထွန် ယောက်ျား နှင့် တကွ သား တ ယေခံ ကို ရ အောင် ပြု လော့။ သား ရ မှ သင့် လင် အား အပ် ပေး စေ ဟူ ၍ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။

ANALYSIS.

ကောတ္တသံ ဘုရား ထက် ထက် ထော် နှ် ရတ္တိဗ္ဗသမိ သတို့ သမီး
သည် ထ ခု သော နိဂုံး ရွာ တွင် နေ ဧါ။ *In the era of the
Lord Koukkathan, a young lady (named) Ratti Ithari dwelt
in a certain small town.*

ကောတ္တသံ (pronounced *Kaukkathan*) for P. *Kakusandho*,
one of the twenty-four Buddhas. ဘုရား (pronounced
hpayā) fr. ပူ to behold with reverence, and ရာ thing ;
is used to denote any object of worship. ထက် ထက် the
ascendancy or reign of, fr. ထက် a hand, and ထက် to be
up. နိဂုံး for P. နိဂမော a market-town. ရွာ a village
(large or small).

ခါနီ ကြီး သည် ဖြစ် သော့ကြောင့် ထင် ကို မ ကြည်ဖြူ ချီ ထ
ပါး သော နိဂုံး ရွာ သို့ သွား လေ ဧါ။ *Because (she) was very
proud, not being pleased with (her) husband, (she) went
to another town.*

ခါနီ for P. မာဓနာ pride. ထင် a husband. ကြည်ဖြူ to be
well disposed towards, lit. to be clear and white ; ကြည်ညို
(clear and dark) has the same meaning. ထပါး another.

ခရီး ဝေး ချီ ပင်ပန်း သော့ကြောင့် ထန်း ပင် မိတ် တွင် နား
နေ ဧါ။ နားရာ တွင် သူငယ် အိပ် စိမ့် မည် တူ ချီ ပုဆိုး ခင်း ချီ
သိပ် လေ ဧါ။ *The distance being long, because (she) was
weary, (she) sat down in the shade of a palm-tree. Whilst
resting (she) spread (her) waist-cloth, saying, ' (I) will put
(my) child to sleep.'*

ခရီး distance between two places. ဝေး to be far. ပင်ပန်း
to be weary. ထန်း a palm with large round fruit. အပင်
a tree, plant. အမိတ် shade, shadow. နား to stop, alight.

ထွင် in, has force of *whilst*. သူငယ် (pronounced *thangè*) little person, child, fr. သူ person, ငယ် to be little. စိန် for ခေအံ့ will cause (J. § 117). ဟု to say (expressing intention). ပုဆိုး a waist-cloth (pronounced *pasō*). ခင်း to spread. ထိပ် to put to sleep (transitive of အိပ်).

ကျီး ထည်း ပျံ ထာ ချီ ထန်း သီး ပေါ် ခွဲ နား လေ ဧ။ ထန်း သီး ထည်း မှည့် လျက် သူငယ် ထိပ် ထက် ခွဲ ကျ ချီ လေ လေ ဧ။ *A crow also came flying and perched on a palm-fruit. The palm-fruit also being ripe, fell on the head of the child, and (it) died.*

ကျီး a crow. ပျံ to fly. အသီး a fruit. အပေါ် the upper part, secondary noun (J. § 74). မှည့် to be ripe. ထိပ် the top, head. အထက် the upper part (J. § 74). ကျ to fall, drop. လေ to die, to be still.

သား လေ သည် ကို မြင် ထွင် မျက်ရည် ယို လျက် သား အကောင် ကို ပိုက် ချီ ကျီး ပျံရာ သို့ လိုက် လေ ဧ။ *When (she) saw that the child was dead, (her) eyes streaming with tears, and hugging the body of the child, (she) followed to the place the crow flew.*

မြင် to see. မျက်ရည် tears (lit. eye-liquid). ယို to leak, trickle. လိုက် to follow.

လယ် ထွန် ယောကျ်ား ကမ်း စင်း ရိုး ခွဲ ထား သော ထမင်း ထုပ် ကို နေ့ ထိုင်း ကျီး စား သော့ကြောင့် ထောင် လေ သော ကျော့ ထွင်း ထွင် မိ လေ ဧ။ *The crow, because it eat every day a ploughman's packet of rice which he placed on a ridge, was caught in a snare which (he) had set.*

လယ် ထွန် ယောကျ်ား field ploughman; လယ် an open field (usually applied to rice cultivation); ထွန် to plough.

ကမ်း ဝင်း ရိုး a ridge for dividing the small pond-like patches in which rice is planted ; fr. ကမ်း a bank, ဝင်း to extend in a line, ရိုး a bone, ridge (pronounced *kazinyo*).
 ထမင်း boiled rice. အထုပ် a packet, bundle. From ကင်း to ကို is as it were all one word, making the preceding composite word in the genitive. နေ့ day, fr. နေ the sun.
 ထိုင်း every, fr. ထိုင်း to measure, estimate. ထောင် to set a trap, set upright. ကျော့ ကွင်း a snare, fr. ကျော့ to catch in a noose. ကွင်း to bend into a ring (conf. ကြော a sinew).
 မိ to be caught, catch.

NOTE. ကျီး is the nominative of the sentence.

မိ သော ကျီး ထို ယူ မည် ထာ သော် ထယ် တွန် ထောကျား
 က ထည်း ဤ ကျီး သည် ငါ ကျီး ထကား ဟု ဆို ဧ။ (She)
having come to take the crow which was caught, the cultivator said, 'This crow, indeed, is my crow.'

ယူ to take. မည် fut. assert. aff. often used to denote intention (J. § 108). ဤ this. ငါ for င, possessive of ငါ I (J. § 78).

သူငယ် အမိ က ထည်း မင်း ကျီး ဖြစ် ထကား ငါ သား ကို
 ထတ် သင့် သ ထော ဟု ဆို ဧ။ *The child's mother also said,*
'Supposing it is your crow, ought it to kill my child?'

အမိ mother. မင်း (of) you (J. § 77). It appears now to be recognised that those nouns which admit of a short sharp accent always take it in the genitive case if ဧ be omitted, even though the accent be not shown in writing. ထကား an exclamation which can be translated in various ways. ထတ် to kill. သင့် to be proper ; ought. (J. § 117). ထထော? (J. § 110).

အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ချိ ပညာ နည်း သော ထရားသူကြီး ထံ
ထရား ဆင် လေ သော် ယောက်ျား လျှော် ကောင်း ချေ သည် ဟု
ဆုံးဖြတ် လေ ဤ။ (They) quarrelling, stated the case before
a judge of little wisdom, and (he) decided, 'It is right for
the man to pay a fine.'

နည်း to be few. ထရားဆင် to state a case ; ဆင် to put
in order or line. လျှော် or ခေတ် to forfeit. ချေ euphon.
aff. (J. § 118).

ထယ် ထွန် ယောက်ျား မ သက် သာ ချိ ပညာ ရှိ သော ထရား
သူကြီး ရှေ့ တွင် ဆို လေ သော် ထရားသူကြီး က ဤ စကား
သည်။ သင့် ထင် နှင့် ရန် ဖြစ် ချိ ထ ရှာ သို့ သွားရာ တွင် ခရီး
ဝေး ချိ ထန် ပင် မျက် တွင် နား လေ ဤ။ The cultivator not
being satisfied, having stated the case before a wise judge,
the judge said, 'This is the case, quarrelling with your
husband whilst going to another village, (you), the way being
long, rested in the shade of a palm-tree.'

ဤ this, စကား word, i.e. this is how the case stands.
ရန် ဖြစ် to quarrel ; ရန် strife ; ဖြစ် to be. သွားရာ တွင် in
the act of going, i.e. whilst going (J. § 125, 2).

သူငယ် ကို ထည်း သိပ် ထား ထွင် သူငယ် အိပ် ပျော် စဉ် တွင်
ထန်း သီး မှည့် ကျ ချိ သေ ခဲ့ သော် သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ် သော
အမှု ကြောင့် သာ သူငယ် သေ သည်။ 'Having also put the
child to sleep, while the child was fast asleep, a ripe palm-
fruit falling, it died ; only because (you) quarrelled with
(your) husband the child died.'

ထည်း also. ထား to place. ထွင် cont. aff., gives the
force of 'having' (J. § 109). အိပ် to lie down. ပျော် to be
sound asleep. စည် or စဉ် to place in a row ; whilst. ကျ

to drop. ခဲ past aff. (J. § 115). အမှု an act, affair, fr. မူ to do, ကြောင့် on account of (J. § 66). သာ only (J. § 129).

ထို့ ဖြစ်၍ လယ် ထွန် ယောက်ျား နှင့် ထကွ သား ထ ယေဝံ ခ အောင် ပြု လေ့။ သား ခ မှ သင့် လင် အား အပ် ပေး ဝေ ထူ ၍ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။ *'That being so, act with the ploughman so as to get a child, after getting a child, let it be given to your husband.'* (thus) saying he gave a decision.

ထို့ ဖြစ် ၍ = ဤထို့ ဖြစ် ၍ being of this sort, however (J. § 83). ထကွ or အကွ, fr. ကွ to be with, together with (J. § 75). ခ to obtain. အောင် in order to. ပြု to do. လေ့ imp. aff. (J. § 111). မှ after; is the ablative affix used with a verb treated as a noun (J. § 109). အား to (J. § 65). အပ် to hand over. ပေး to give. ဝေ causative imperat. aff. (J. § 112). ထူ to say (J. § 119).

[N.B.—*After this only short notes are given, without translation.*]

၅. မိုက် ထု စွာ သော ပုဏ္ဏား နှင့် တော
ခွေး အကြောင်း။

5. The Account of the very foolish Brahman and the Wild Dog.

ရှေး သရော အခါ။ သုမန သုရား လက် ထက် တော် နှံ ဂိရိကန္တ ပြည် တွင် အဓိမန္တ ပုဏ္ဏား သည် နေ ၏။ တ နေ့ သ နှိုက် တောခွေး တကောင် သင့်

မြို့ သို့ လာ ၍ သူ တို့ ပြစ် လိုက် သော အရိုး
 အဖတ် ကို စား ၏။ မိုဗ် သေခံ ခဲ့ သော် ဘေး ကို
 ကြောက် သော့ကြောင့် တော သို့ ဝင် တတ် ၏။
 ထို အခါ ၌ အဓိမဉ္ဇ ပုဏ္ဏား သည် ကိုယ် လက်
 သုတ် သင် အံ့သောငှါ မြို့ သို့ ဝင် သည် ရှိ သော်
 တောခွေး ကို မြင် လျှင် ဖွင့်တန် ကို ကိုင် ၍
 ဝင် လေ ၏။ ထို ခွေး သည် ကြောက် သ ဖြင့် အရှင်
 ပုဏ္ဏား၊ အကျွန်ုပ် အသက် ကို သတ် ၍ အဘယ်
 အကျိုး ရှိ အံ့ နည်း။ အရှင် ပုဏ္ဏား မ သတ် ပါ
 လင့်။ ရွှေ နှစ် ထောင် ပေး ပါ မည် ဟု ဆို ၏။
 ပုဏ္ဏား လည်း ခွေး စကား ကို ကြား လျှင် စည်း
 ဝိပ် ၌ တပ် သည် မြစ် ၍ နင့် ကို ငါ မ သတ်။ နင်
 ပေး မည် ဆို သည် အတိုင်း သာ ပေး တော့ ဟု ဆို
 ၏။ အရှင် ပုဏ္ဏား၊ ဤ အရပ် ၌ အတိ မှာ လျှင် ရ
 ချေ အံ့ နည်း။ ငှါ နေရာ သို့ ငှါ ကို ဆောင် ပါ မှ
 ငါ ပေး ရ အံ့ ဟု ဆို ၏။ ဟဲ့ ခွေး၊ နင် ကား တော
 သူ တည်း။ နင့် ကို ငါ ဆောင် ၍ မ သင့် တကား
 ဟု ဆို ၏။ ခွေး က လည်း အရှင်၊ ဤသို့ ဆို လျှင်
 ပုဆိုး ကို ပုခက် ပြု ၍ ပုဆိုး နှင့် ငှါ ကို လွယ်
 သော် မြင် သူ များ လည်း သား၊ မြေး မှတ် ကြ
 ထိခံ မည် ဟု ဆို သတည်း။ ပုဏ္ဏား သည် ဥစ္စာ ကို
 တပ် မက် သော့ကြောင့် သင့် စကား သည် သင့် ဖွ

ပေ သည် ဟူ၍ ခွေး ဆို တိုင်း လွယ် သွား လေ ၏။ ခွေး နေရာ သို့ ရောက် ၍ ခွေး က အရှင် ပုဏ္ဏား၊ ငါ ကို မ သတ် ပေ ၍ ကျေးဇူး ကြီး ဟု ပေ စွ။ ရွှေ နှစ် ထောင် ယူ ချေ အံ့။ နေ ဝင် သည် တိုင် အောင် အရှင် နေ လင့် ပါ ဟု ဆို ပြန် ၍ တော ထဲ သို့ ဝင် လေ ၏။

ထို ပုဏ္ဏား လည်း တ နေ့ ပတ် လုံး မျှော် လင့် ၍ နေ ဂှာ ခဲ့ သတည်း။ ခရီး သွား သော ယော ကျား တ ယေဝံ သည် ပုဏ္ဏား ကို မြင် လေ သော် အို ပုဏ္ဏား၊ အဘယ် ကို မျှော် ၍ နေ သနည်း ဟု မေး သော် ပုဏ္ဏား လည်း ခွေး ဆို တိုင်း ကို ပြန် ပြော လေ ၏။

ထို စကား ကို ကြား ၍ ချွင် ဤ ပုဏ္ဏား ကား ခွေး ထက် အတ္တန် မိုက် စွာ တကား။ အစား ကို မှု ဂှာ ၍ မ ရ နိုင် သော ခွေး စကား ကို ယုံ လေ ပြီ တကား။ သင့် နေရာ သို့ ပြန် လေ တော့ ဟု ဆို မှ ပြန် ခဲ့ သတည်း။

ထို ကြောင့် ပညာရှိ သဘော သည် မ ယုံ သင့် သော သူ ကို မ ယုံ ရာ။ စူးစမ်း ဆင်ခြင် ရာ ၏။ မ ယုံ သင့် သော စကား ကို ယုံ ချေ သော် ယခင် ဆို ခဲ့ သော ခွေး ၏ ဖွဲ့စည်းခြင်း ကို ခံ သော ပုဏ္ဏား ကဲ့သို့ တည်း။

NOTES.

မိုက် to be dark (of intellect or otherwise). ဓာ to be pretty; used for 'very.' ပုဂ္ဂိုလ် a Brahman; this word is really a Pāli word meaning 'religious,' but is now invariably used to denote a Brahman. ဓမ္မာ name of a Buddha: P. *Sumano*, happy. ဝိရိတန္တ P. *thorn hill*; name of some country (probably fictitious). အမိမ္မ P. *very stupid*; the Brahman's name. ဓာ နေ့ ဓာ နှစ် one day. မြို့ a walled town. လူ လူ people. ပြစ် ထိုက် to throw away: the verb ထိုက် to follow, is often used with other verbs to give an idea of motion. အရိုး bone. အဘတ် what remains after the juice is squeezed out, refuse; ဖတ် to be dry. မိုးလ် လောကံ the sky drinks (the light); early morning when it is light. လော danger. လောကံ to fear. ဝင် to enter. ဓာတ် to be accustomed. လိုက် ဓာတ် ထုတ် သင် to wipe the body with the hand; လိုက် fr. P. ကဓော body, ထုတ်သင် to cleanse, i.e. to perform the duties of nature. အံ့သောဝါ for the purpose of (J. § 65). မြို့ a cluster of bushes: prob. same as ချုံ to cover, used as we use the word *cover*. ထွင်ထန် or ထွိတ် a staff, spear-shaft. ထိုင် to hold. လောကံ ဓာ မြင့် through fear (J. § 67). အရှင် lord, sir. အသက် လို သတ် to kill; သတ် (by itself) to smite, kill. အထယ် what (J. § 82). အထွေး advantage. ဓာ imperat. prohib. aff., fr. ဓာ to wait. ရွှေ gold. လောကံ thousand. နှစ် two. ဝဉ်း မိမ် treasure; ဝဉ်း to be accumulated; မိမ် to steep (?). ဓာတ် to lust after. နှင့် oblique case of နှင့် you (J. § 78). ဝေ ဝဉ်း ဆို သင့် အထိုင်း သာ give only according as you said you will. အဝီ an old form = အထယ် what; ထွင် intensive; အဝီ

ဟာ ထွင် where on earth? ဆောင် to carry. ဝါ to have with. ထဲ့ Hah! (J. § 127). နင် ကား ထော သူ တည်း as for you, you are a forest-person, i.e. you are a low uncultivated fellow. ပုဆိုး a waist-cloth. ပုခက် a cradle, sling. ထွတ် to carry at the side. မြေး a grandson. ဖွတ် to think, note. ထိန် for ထောင့် (J. § 118). ဥစ္စာ P. goods, money, accumulations. ထင် မက် to covet, both have the same meaning. ငါ ထို မ သတ် ပေ သည် ထွင် since you have not killed me; ခေ euphon. aff. ကျေးဇူး ကြီး လှ ပေ စွ I am very much obliged; ကျေးဇူး profit, obligation; စွ intensive (according to J. § 117 qualifying) aff., but often used as an assertive and closing aff. လူ to fetch. နေ ဝင် sunset. ထိုင် အောင် until (J. § 76). ထင့် to wait. ဝါ a polite affix standing for 'please.' ဆို ပြန် to reply. ပတ် ထုံး the whole circuit of (J. § 75). မျှော် to expect. ရှာ qualifying aff. denoting regret (J. § 117). ခဲ past aff. (J. § 115). ခရီး သွား ထောင့်သား a wayfarer, i.e. road-going-man. ဆို O. ပြန် ပြော to relate. ခွေး ထက် more than the dog (J. § 94). မျှ even. ရှာ to search for. နိုင် to be able. လို to believe. ပြန် to return. ပညာရှိ wise men. သထော nature, disposition; fr. P. သံဃာဝ *sambhāva*. မ လို သင့် သော သူ ထို မ လို ရာ we should not believe a person who ought not to be believed. စူးစမ်း to test, probe; စူး to prick; စမ်း to try, feel. ဆင်ခြင် to consider. ရာ for လျှာ to be suitable, should. ယခင် just now. ဆို ခဲ သော spoken of. လှည့်ဝား to deceive, get round; ခံ to bear, suffer; လှည့်ဝားခြင်း ထို ခံ to be deceived; the verb ခံ with a verbal noun forms the passive, as ရိုက် to beat, အရိုက် ခံ to be beaten.

၆. မ ပေါင်းဖော် အပ် သော သူ ကို ပေါင်းဖော် မိ
 ၍ အသက် မှ ဆုံး ရ ကြ သော သူ သုံး
 ယောက် တို့ ၏ အကြောင်း။

6. The Account of the Three Persons who lost their
 lives through associating inadvertently with a
 person who ought not to be associated with.

ရှေး သော အခါ။ အမတ် သား၊ သဌေး သား၊
 မင်း သား တို့ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အတတ်
 သင် ကြ လေ သော် တ ယောက် ကား အရိုး လက္ခ
 ဏာ ကို သင် ၏။ တ ယောက် ကား ရုပ် လက္ခဏာ
 ကို သင် ၏။ တ ယောက် ကား နံ လက္ခဏာ ကို သင်
 ၏။ တတ် ကြ ပြီး ယှင် ပြည် သို့ ပြန် သည် တွင်
 တော အုပ် တ ခု ၌ ကျား သေ ၏ အရိုး ကို တွေ့
 မြင် ကြ လေ ယှင် ဤသို့ ကြံ ကြ လေ ၏။ ဤ ကျား
 ရိုး ကို စေ့စပ် ၍ ကျား ရုပ် ဖြစ် ယှင် အသက် သွင်း
 ၍ ကျား ရှင် ဖြစ် ကာလ ငါတို့ နှင့် အတူ သွား ၍
 သမင် ၊ ဂျီ၊ ဝိုင်၊ ဆတ်များ ကို ကိုက် ၍ ရသော် ငါတို့
 စား ရ ကြ မည်။ ရန် သူ တွေ ယှင် လည်း ဤ ကျား
 ဆီး တား ၍ ငါတို့ အန္တရာယ် မှ လွတ် တော့ မည်
 ဟု ကြံစည် ကြ ၍ အရိုး လက္ခဏာ တတ် သော သူ
 သည် အရိုး အတိုင်း စေ့စပ် လေ ၏။ ရုပ် လက္ခဏာ

ကို တတ် သော သူ သည် ကျား ရုပ် အတိုင်း ဖြစ်
 စေ လေ ၏။ နံ လက္ခဏာ တတ် သော သူ သည်
 အသက် ကို သွင်း လေ ၏။ ထိုသို့ အသက် ရှင် သော
 ကျား သည် သူတို့ နောက် သို့ ထိုက် လေ ၏။ တော
 အုပ် မှ လွင်ကျင်း သို့ ရောက် ကြ လေ ယျှင် ညောင်
 ပင် ကြီး အောက် တွင် သုံး ယောက် အိပ် ၍ နေ
 ကြ လေ ၏။ ထို ကျား လည်း လယ်ပြင် ကြီး ၌
 စားစရာ မ ရှိ သောကြောင့် အစာ ငတ် ထု သည်
 ဖြစ် ၍ ထို သူ သုံး ယောက် တို့ တွင် တ ယောက်
 ကို စား ၍ အဓိုး ကို တပါး သို့ ပြစ် ထိုက် လေ ၏။
 နှစ် ယောက် သော သူ တို့ သည် နှိုး ကြ လေ သော်
 ဤသို့ ဆို ကြ ၏။ ဟယ် ကျား၊ ထုလင် တ ယောက်
 သည် ငါတို့ ထံ မှ ကွယ် ပျောက် ပုန်း ရှောင် လေ
 ပြီ။ နင် နှင့် ငါတို့ နှစ် ယောက် သာ ရှိ တော့ သည်။
 အမဲ သား ကို ငါတို့ ရ ကြ သော် ငါတို့ နှစ် ယောက်
 ဝေ စား ရ ကြ မည် ဟု ဆို ကုန် ၏။ ကန္တာရ ခရီး
 သွား ကြ ၍ ရောက် ကြ သော် တ ယောက် ကို စား
 ပြန် ၏။ တ ယောက် ကြွင်း သော သူ လည်း ထင်
 တ ယောက် ရှောင် ပြန် လေ ပြီ။ တဖန် သော်ကား
 သမင် ၊ ခရယ် ရ သော် ငါ နှင့် ကျား သာ စား ရ
 တော့ မည် ဟု ဆို ၏။ တ ခု သော တော အုပ် သို့
 ရောက် ကြ ယျှင် ကျန် သော သူ တ ယောက် ကို စား

ပြန် လေ ဇီ။ ထုလင် သုံး ယောက် တို့ သည် ပျော်ခြင်း
သို့ ရောက် ကြ ဇီ။

။ထို ကြောင့် ပညာ ကို နှစ်လုံး သွင်း ၍ မ ပေါင်း
ဖော် အပ် သော သူ ကို မ ပေါင်းဖော် ကုန် ရာ ဇီ။

NOTES.

ပေါင်းတော် to associate with ; ပေါင်း to collect and unite ;
ဝေါ် to keep company. အပ် to be proper. မိ qualifying
aff. implying inadvertence, carelessness (J. § 117). အသက်
မှ ဆုံး to lose one's life, lit. to come to an end from life.
အမတ် a noble ; အမတ် may be derived from မတ်, the
intransitive form of မှတ် to mark. သဌေး from P. သေဋ္ဌိ
(*Setṭhi*) a banker. ထက္ကထိတ် (*Tekkatho*) for ထက္ကထိဿ
P. *Takkasilo* ; S. *Takshaçilā* ; the name of a celebrated
town, Taxila. ပြည် country, city. အထတ် skill, science.
သင် to learn. အဓိး bones. ထက္ကထာ P. characteristics,
signs. ရုပ် for P. ရူပ form. နံ for P. နာမ soul, life. ပြန်သည်
တွင် whilst returning. ငော အုပ် a dense forest ; အုပ် to
cover. ၃ numeral aff. (J. § 98). ကျား a tiger. ရွှေ့ to find.
ကြံစည် to think, design. ဝေဝေ to join. ထွင်း to put in
(transitive of ဝင် to enter). ရှင် to be alive. ကာမ P. time,
used for 'when.' အတူ together with (J. § 75). သမင်း a kind
of elk. ရှိ or ချေ the barking deer. မိုင် the wild ox. ဆတ်
the red deer. ထိုက် to bite. ရန် သူ an enemy ; ရန် strife.
ဆီး ထား to hinder, prevent, obstruct. အန္တရာယ် from P.
အန္တရာယ danger. ထွတ် to escape. ထော့ qualifying aff.
implying slight necessity or immediateness (J. § 117).
အသက် breath, life = နံ soul, individuality. အသက်ရှင် =

ရှင် to be alive. ထွင်ကျင်း a plain free from trees. ညောင် the banyan tree. လယ်ပြင် an open plain, field. စားစရာ food (J. § 125). ငတ် to be hungry, thirsty. ထွင် in, out of. ထပါး ထို elsewhere. နိုး to wake up. ထံ or အထံ presence (J. § 74). ထွယ် ပျောက် to disappear; ထွယ် to be concealed from view; ပျောက် to be lost, disappear. ပုန်း to hide oneself; ရှောင် to get out of the way, avoid. အမဲ သား flesh, game. တန္တရာ P. a forest, difficult road. ပြန် again (J. § 117). ကြွင်း to remain over. ထမ္မာ another time, fr. ဖန် to make. သော်တား continuative and emphatic aff. ဒရယ် the hog deer (= roe, rae). ကျန် = ကြွင်း to remain over. နှစ်ထုံး ထွင် to put into the heart, take heed; နှစ် or နှစ်ထုံး the heart.

N. B.—The Burmans often write သဌေး as သူဌေး because there is a word ဌေး to have in abundance, and so သူဌေး would mean ‘rich person;’ as the word is spelt with the cerebral *t* ဌ = ဒ it is clear that it is derived from P. *setthi*, a banker.

၇. အလွန်တရာ အရှက် ကြီး ထု သော သဌေး နှင့် ဆတ္တာသည် အကြောင်း။

7. The Account of the Barber and the Rich Man who was very much ashamed.

မေခင် ဘုရား လက်ထက် တော် နှို။ တ ယောက် သော သဌေး သည် မိမိ မယား နှင့် အတူ ခရီး

သွား ကြံ ဖြစ်၏။ ည အခါ ဆတ္တာသည် နှင့် ခရီး တွင်
 တွေ့ လေ သော် သဋ္ဌေး လည်း ဆတ္တာသည် အား
 ခရီး ဖွဲ့ လေ ဖြစ်၏။ ဆတ္တာသည် လည်း သဋ္ဌေး ခရီး
 ဖွဲ့ သည် ကို မြင် ချင် ငါ သာ ခရီး ဖွဲ့ ကောင်း
 သည် တကား။ သဋ္ဌေး ဖွဲ့ ကောင်း သလော ဟု
 သဋ္ဌေး ပါး ကို ပုတ် ထိုက် လေ ဖြစ်၏။ သဋ္ဌေး လည်း
 ရှက် စ နိုး ၍ သူ တပါး သိ မည် ကို စိုး သော
 ကြောင့် နှစ်လုံး မ သာ လျက် နေ လေ ဖြစ်၏။

တပါး သော သဋ္ဌေး တို့ သည် အချင်းချင်း ဆို
 ကြ လေ ကုန် ဖြစ်၏။ အစဉ် အတိုင်း မင်းကြီး ကြား
 လေ သတည်း။ သဋ္ဌေး ကို ခေါ် တော် မူ ၍ မေး လေ
 သော် တိတ်တိတ် နေ လေ ဖြစ်၏။ နှစ် ကြိမ် သုံး ကြိမ်
 မေး သော် မင်းကြီး လည်း အများ ဆို တိုင်း ဟုတ် ပေ
 သည် ဟု ဆို လေ ဖြစ်၏။ ဆတ္တာသည် ကို ခေါ် ၍ မေး
 လေ သော် ဟုတ် ပေ သည် ဟု ဆို လေ ဖြစ်၏။ အကျွန်ုပ်
 ဖွဲ့ ရ မည် အဘို့ ကို သဋ္ဌေး ဖွဲ့ သော ကြောင့်
 ကျွန်ုပ် သည် သူ ပါး ကို ပုတ် ထိုက် ချေ သည် ဟု
 မင်းကြီး အား ဈေးကမ်း လေ ဖြစ်၏။ သဋ္ဌေး လည်း စကား
 တ ခွန်း ကို မှ မ ဆို ဘဲ ရှက် လွန်း ၍ နောက် ခိုင်း
 ထိုင် လေ ဖြစ်၏။ မင်းကြီး လည်း ဆတ္တာသည် ကို
 သူသတ် တို့ အား အပ် ထိုက် ဖြစ်၏။ လက် ခြေ ကို ဖြတ်
 ၍ ဖေါင် ပေါ် နှံ့ မျှော ထိုက် ဟု ဆို ဖြစ်၏။ ထို စကား

ကို သဌေး ကြား ယှင် လက် ခြေ ကို လည်း မ ဖြတ်
 ကြ ပါ နှင့်။ ဖေါင် ပေါ် နှံ လည်း မ မျှော ကြ ပါ
 နှင့် ဟု ချ် ဣ တ ကြပ် ကို သူသတ် တို့ အား ပေး
 လေ ဖြစ်။ သူသတ် တို့ လည်း ထို စကား ကြား ယှင်
 မင်းကြီး အား လျှောက် ကြ လေ ကုန် ဖြစ်။ မင်းကြီး
 လည်း သဌေး ကို ခေါ် ချ် မေး လေ ဖြစ်။ သဌေး၊
 အဘယ် ကြောင့် မ သတ် နှင့် ဟု ဆို သနည်း။
 သဌေး ဆို ပြန် သည် ကား။ အရှင် မင်းကြီး၊ ပြည်
 တွင် သာ ဆတ္တိသည် ကို အရှက် ကွဲ ပါ စေ။
 ဖေါင် ဖွဲ့ ချ် မျှော လေ ဘိ က ဖေါင် တင်ရာ အရပ်
 နှံ အဘယ် ကြောင့် မျှော သနည်း ဟု မေး လေ
 သော် ငါ ခရီး လွှဲ ကောင်း သည် ကို သဌေး
 တယောက် သည် ပြောင်းပြန် လွှဲ သောကြောင့် ပါး
 ကို ပုတ် မိ ချေ သည် နှင့် အမျှော ခံ ရ သည် ဟု
 ဆို ယှင်။ ယင်းသို့ သော်ကား နင် မိန့် စေါင် ကြီး
 ထ ဖြစ်။ တို့ ပြည် နှင့် မ တန်။ တဖန် မျှော လေ သည်
 ရှိ သော် ထိုသို့ သော အရပ် ရပ် နှံ ကြား နှံ သည်
 ရှိ ယှင် မ ကောင်း ပါ ခဲ့ တကား ဟု ဆို လေ ဖြစ်။
 ထို စကား ကို မင်းကြီး ကြား ချ် များစွာ သော
 ဆုလပ် ကို သဌေး အား ပေး ဖြစ်။ သဌေး က လည်း
 ဆတ္တိသည် သည် င ပါး ကို ပုတ် သောကြောင့်
 ဤ ဥစ္စာ ကို ရ သည် ဟု ဆတ္တိသည် ကို ပြန် ပေး

လေ ဇာ။ သို့ ဖြီး မှ သဌေးသည် ဦးခေါင်း ကို ဆေး ပြန်
လေ ဇာ။

။ထို ကြောင့် ပညာရှိ တို့ သည် က ကွယ်ရာ မြင်
တိုင်း မ ဆို ကောင်း။ ခပ်သိမ်း သော အမှု တို့ ကို
ထင်ရှားစွာ သူ တပါး တို့ ကို ကြား အောင် မ ပြု ရ။
အပြစ် ရှိ သော သူ တို့ ကို အပြစ် မ တင် သော်လည်း
ဆေး ရောက် လေ သည် ဟူ ၍ ဆို ကြ လေ သတည်း။

NOTES.

အထွန်ထရာ exceedingly; adv. formed fr. v. ထွန် to
take precedence, transgress, exceed. အရှက် shame.
ဆတ္တသဉ် (*sattathè*) a barber. ဖေဒ် for P. ဖေဒ်ရေ
one of the former Buddhas. မိမိ his (J. § 77). ဖေား a
wife. ည night (sometimes ညဉ့် or ညဉ့်). အခါ time;
the post-position နှိ is usually omitted after a word
expressing 'time.' ငွေ့ to meet with. အား to (J. § 65).
ထွဲ or ထွဲး to go out of the way; transfer. ဝရီးထွဲ to give
the road. ဝါး the cheek. ဖုတ် to slap. ထိုက် to follow
(often used simply as a strengthening verb). ရှက် ဝန်း ၍
becoming ashamed; ဝန်း as a formative gives the idea of
probability (J. § 125, 4); but here I think the meaning
must be ဝ to begin; နိုး to be aroused, i.e. feelings
of shame began to be aroused. ဝိုး to fear (because he
feared that others would know about it). နှစ်ထုံး မ သာ
လျက် နေ လေ ဇာ he was unhappy; the verb နေ to
remain, when coupled with another verb, simply implies
a state of continuance, and should not be translated

အချင်းချင်း one with another (J. § 126, 3 a); ချင်း a single one, is an indefinite pronoun meaning *self*. ကြ ဝေ ကုန် the two plural affixes with the euphon. affix between. အဝဉ် အဝိုင်း in due course: ဝဉ် to place in a row; ဝိုင်း to measure (J. § 126, 3 b). ကြား to hear. ဝေဝ မှ honorific verb; both ဝေဝ and မှ are verbs: ဝေဝ to be worthy, fit, sufficient; မှ to do (J. § 125, 6). ခေါ် to call, send for. ခေး to question. ဝိတ် to be silent: when a verb is reduplicated it gives an adverbial force (J. § 126, 3 b). နှစ် ကြိမ် ထုံး ကြိမ် two or three times; အကြိမ် time, fr. ကြိမ် to meet with. အများ ဆို ဝိုင်း ထုဝေ ဟီ according as many say it is true; ထုဝေ to be true. အကျွန်ုပ် ထွဲ ခ မည် အဘို့ ထို instead of where I ought to have given the road; ခမည် about to get = must, ought; အဘို့ what is for, belonging to (pronounced အဖို့), fr. ဖို့ to throw into, heap up; the use of ထို here is peculiar, and must be taken in the sense of မှာ as regards. ဝေ့ဝက် to inform (a superior). အခွန်း num. aux. for words (J. § 98). မျှ even. ထွန်း very, an adverbial form of ထွန် or ထွန် to exceed. နောက် မိုင်း ထိုင် to sit with face turned away (back). သူသတ် an executioner (person-killer). အပ် to hand over. ထက် hands. ခြေ feet. ဖေါင် a raft. မွှာ to set afloat; မျှာ to float with the current. နှင့် prohibitive aff. (J. § 111). အကြပ် or ကျပ် a weight, five ကျပ် = three ounces. အထယ် ကြောင့် Why? ထငွေ ဆို ပြန် သည် ကား This is what the rich man answered. အရှက်ထွဲ to put to shame. ဖွဲ့ or မွဲ့ to unite together. မျှာ ဝေ ထိက if he be set afloat, i.e. from being set afloat; ထိ euphon. aff. (J. § 118). ထင် to ground, put

on. ပြောင်းပြန် upside down, i.e. to change again, to be the reverse of what it ought to be. မိ inadvertently (J. § 117). အမျှာ ခံ ရ သည် I had to undergo floating. ယင်းတို့ သော်ကား in that case. မိန် စောင် pride ; မိန် fr. P. မာန pride ; စောင် or စောင်း to be higher on one side (as we say, 'to put on side'). တို့ for ငါတို့ our. ထန် to be suitable for. အရပ် ရပ် နှိ in whatever places (J. § 51). ကြား နှံ to be bruited abroad ; နှံ to be diffused. မ ကောင်း ဟိ ခဲ့ ထကား it would not be good. ဆုထပ် a reward ; ဆု a reward, ထပ် fr. P. ထာထ gain. ထို့ ဖြီး ဌ after having done so. ဦးခေါင်း ; sometimes written and pronounced ဥက္ခေါင်း the head. ဆေး to wash, i.e. he purified himself after being struck by a man of low caste. ကွယ်ရာ မြင် ထိုင်း every hidden thing seen. In all matters, one should not do so as to declare them to others. Though blame be not imputed to those who are blameable, punishment will come to them, they say. ထင်ရှားစွာ clearly : ထင် to be clear, conspicuous ; ရှား to be scarce. ဆေး fr. P. ထထ fear, calamity.

N. B.—ဆတ္တာသည်, the latter part of this word is ဆသည်, a word used to denote one who performs certain callings. ဆတ္တာ is not Burmese, but may be from P. ဆတ္တံ an umbrella ; the umbrella-bearer being also the king's barber.

သဋ္ဌေး or သူဋ္ဌေး generally denotes a person of the Vesya caste.

၈. ဝန်တို သော အိုးထိန်းသည် နှင့် ခဝါသည် ၏
အကြောင်း။

8. The Account of the Short-tempered Potter and
the Washerman.

ရှေး သော အခါ သုမေခါ ဘုရား လက်ထက်
တော် နှို။ အိုးထိန်းသည် တ ယောက် သည် မ ကောင်း
သော အကြံ ကို ကြံ မိ သောကြောင့် အရံခြန် တည်စွာ
သော ခဝါသည် ခဝါ ဖွပ် သဖြင့် ဥစ္စာ ပစ္စည်း များ
စွာ နှင့် ပြည့်စုံ သည် ကို မ ရှု ထို သည် ဖြစ် ၍ ချော်
ပြစ် လေ သည် ကား။ မင်းကြီး ထံ ဝင် ၍ အရှင်
မင်းကြီး၊ ဆင် တော် ကား အမဲ ဖြစ် သည်။ ဆင် ပြု
ဖြစ် အောင် ခဝါသည် ဖွပ် ပါ စေ သော် ဆင် ဖြူ
ရှင် မ ဖြစ် ပါ လော ဟု ဈေးကော် လေ ၏။ ထိုသို့
ဈေးခံခြင်း သည် မှာ မင်းကြီး အကျိုး ထို ၍ ဈေးကော်
သည် မ ဟုပ်။ ဈေးကော် သည် အတိုင်း ခဝါသည်
ကို ဆင် တော် ကို ဖွပ် စေ မူကား နောင် ဆင် မ
ဖြူ။ ထွင် စည်းစိမ် ချမ်းသာ တို့ သည် ပျက်စီး ကြ အံ့
ဟု အကြံ ရှိ ၍ ဈေးကော် လေ သတည်း။ ။ မင်းကြီး
လည်း အိုးထိပ် စကား ကို ကြား ထွင် အကယ်
ပင် မှတ် ၍ မ ဆင်ခြင် ဘဲ ပညာ နည်း သော

ကြောင့် ခဝါသည် ကို ခေါ်၍ ဟယ် ခဝါသည်၊ နင်
သည် ငှါ ဆင် ကို ဖြူ အောင် ဖွပ် ထိုက် ဟု မိန့်
တော် မူ ၏။ ခဝါသည် လည်း အိုထိန်း အကြံ ကို
သိ ၍ မင်းကြီး အား ဤ သို့ ယျှောက် ၏။ အရှင်
မင်းကြီး၊ ငါတို့ ခဝါသည် ၏ အတတ် ကား မြင်းချေး
ဆပ်ပြာ နှင့် ဂုဆိုး ကို ပေါင်း တင် ၍ ဖွပ် မှ သာ ဖြူ
နိုင် ပါ မည်။ အရှင် မင်းကြီး ဆင် တော် ကို လည်း
ထို နည်း ထူ ပေါင်း တင် ၍ ဖွပ် ရ မှ ဖြူ နိုင် ပါ
သည် ဖြစ် သောကြောင့် ဆင် တော် နှင့် တန် ရုံ သော
ပေါင်းအိုး ပေါင်းချောင် နှင့် ပေါင်းတင် မှ ဖြူ အောင်
ကျွန်တော် ဖွပ် ရ မည် ဟု ယျှောက် လေ ၏။ ထို
ယျှောက်ချက် ကို မင်းကြီး ကြား သော် ဖျည်းအိုး
ပေါင်းချောင် တို့ ဟူ မူ ကား ခဝါသည် တို့ အရာ
မ ဟုတ် ပေ။ အိုးထိန်း တို့ အရာ သာ ဖြစ် လေ သည်
ထင် ၍ အိုးထိန်း ကို ခေါ်တော် မူ ပြီး ယျှင် ဟယ်
အိုးထိန်းသည်၊ ဖျည်းအိုးပေါင်းချောင် ကြီး နှ့် ဆပ်ပြာ
ရေ ဆွတ် ၍ ပေါင်း ရ မည် ဖြစ် သောငှာ ငှါ ဆင်
နှင့် တန် ရုံ သော ဖျည်းအိုး တ လုံး ကို ထုတ် လော့ ဟု
မိန့် ဆို လေ ၏။ အိုးထိန်းသည် လည်း မင်းကြီး စကား
ကို ကြား လေ သော် အဆွေ အမျိုး တို့ ကို ရ ရုံး ၍
မြေ ကို များစွာ ပုံ ပြီး ယျှင် ဆင် နှင့် တန် ရုံ သော
ဖျည်းအိုး ကို လုပ် ပြီး သော် မင်းကြီး အား ဆက်

လေ ဇာ။ မင်းကြီး လည်း ခဝါသည် ကို ခေါ်၍ ပေး
တော် မူ ဇာ။ ဆပ်ပြာ ရေ ထည့်၍ ဆင် ခြေ နှင့်
နင်း ကာလ ဖျဉ်းအိုး ကွဲ လေ ဇာ။ တဖန် ခိုင် ခံ
အောင် လုပ် ပြန် သော်လည်း ထူ လွန်း သော့ဇွေ မ
ကျက် နှိုင်း။ ပါး လွန်း သော်ကား ဆင် ခြေ နှင့် နင်း
လျှင် မ ခံ နှိုင်း သည် နှင့် ကွဲ ပျက် လေ ဇာ။ ယင်းသို့
လုပ် ရ ဖန် များ သော့ဇွေကြောင့် အိုးထိန်းသည် သည်
မိမိ အလုပ် ကို လုပ် ၍ မ စား နှိုင်း သဖြင့် ပျက်စီးခြင်း
သို့ ရောက် လေ သတည်း။ ။

ထို့ကြောင့် သူ တပါး တို့ ကို ဖျက်ဆီး အောင် ကြံ
သော သူ တို့ သည် သူ ကို ကြံ သည် မ မည်။ မိမိ
ကိုယ် ကို သာ ကြံ သည် မည် ရာ ဇာ။ မိမိ နှ့် ဥစ္စာ
နည်း ပါး သော်လည်း သူ တပါး ကို ဤကဲ့သို့ မ ကြံ
စည် ရာ။ စည်းလုံးခြင်း အမှု နှ့် ပြု ကျင့် သမျှ သော
သူ တို့ ကို ဂြောင် ကြည့် အပ် လေ သတည်း။

NOTES.

ဝန်ထို irritable, disobliging; fr. ဝန် a burden (?), ထို
to be short. အိုးထိန်းသည် a potter; အိုး a pot, ထိန်း to
take care of, သည် termination for certain trades. ခဝါသည်
a person who washes clothes; ခဝါ the washing of clothes
(derivation uncertain). ထုမေခါ one of the Buddhas.
မ ကောင်း သော အကြံ ကို ကြံ မိ သော့ဇွေ because he happened
to entertain evil thoughts; ကြံ to think, intend. အရံမြီ

ထည်ဝှာ well established, prosperous; ရံခြံ or ခြံရံ to be surrounded (with people); ထည် to be firm, established. ခေါ် ဖွပ် to wash clothes; ဖွပ် to clean by beating or pounding. ပစ္စည်း goods, fr. P. ပစ္စယနံ requisites, ဥစ္စာ P. accumulated wealth. ပြည့်စုံ abounding in. ရှု to look at. မ ရှု ထို ထည် ဖြစ် ၍ not being desirous to bear the sight of. ချော်ပြစ် to slip, commit an error. ဆင် elephant, ထောင် royal aff. မဲ to be black. ဖြူ to be white. ဆင် ဖြူ ရှင် မ ဖြစ် ပါ ထော Will you not become 'the owner of a white elephant?' (a very much-coveted title). ဖွာ = ကား as for. အကျိုး advantage. ထို to desire. မ ထင် not true, no, not. ဖွပ် ဝေ မူကား if he caused him to clean it. နောင် afterwards. စည်းစိမ် ချမ်းသာ prosperity, wealth, and happiness. အကယ် true, for certain, safe, fr. ကယ် to save. ပင် even. ဖွတ် to think, note. ဆင်ခြင် to consider; ဆင် to arrange, ဖြင် to measure (with a basket). နည်း little, few. ထယ် O you. နင် you (J. § 77). ထိုက် imp. aff. harsh; J. § 111 does not give the force of the different affixes. မိန့် to speak with authority. အထတ် science, skill. ဖြင်းချေး horse-dung. ဆင်ပြာ a kind of earth used for washing, soap. ပေါင်း ထင် to steam; ပေါင်း to bake in an oven, steam; ထင် to put on (the fire). ပေါင်းအိုး and ပေါင်းချောင် pots with small holes at the bottom used for steaming. ဖျည်းအိုး wide-mouthed pots; ဖြီး or ဖြည်း to gape. ကျွန်ထော် I (J. § 77). အချက် subject-matter; ကျော်ချက် petition, address. ထု မူ ကား if one talks of, as regards. အရာ business. ဆွတ် to moisten. ထင် to think. ထန် sufficient for; ရုံ so much and no more (J. § 125, 5). ထုံး round; num. aux. (J. § 98). ထင် to

make. ထော့ imp. aff. (J. § 111). အထွေ အမျိုး friends and relatives. ဝု ရုံး to assemble. မြေ earth. ဝံ to heap up. ထက် to present, set before a person in authority. ဆပ်ပြာ ရေ soap-water. ထည့် to put in. နင်း to tread. ကာထ (P. time) when. ကွဲ to split. မိုင် ခံ့ to be strong, firm. ထူ to be thick. ထော့ငှေ့ for ထော့ကြောင့် (J. § 66). ကျက် to boil, to be cooked. နိုင် or နိုင် to be able. ဝါး to be thin. ခံ to bear. ထည့် နှင့် since; not given in (J. § 123). ထင်းသို့ so, in consequence (J. § 82). ထုတ် ခု ဖန် များ ထော့ကြောင့် because the times he had to make (them) were many; မိမိ အထုတ် his own work; မ ဝား နိုင် being unable to eat, i. e. he could not get a livelihood. ထု ကို ကြံ ထည် မ မည် are not said to plot against another; မည် to be said to be (this force is not given by Judson). မိမိ ကိုယ် ကို သာ only against their own selves. မိမိ နှိ ဥစ္စာ နည်း ဝါး သော်ထည်း though one's (to oneself) goods be few. ကြံစည် to plot against. ဝံ့ဉ်းထီးခြင်း deceit, artifice. အမှု a matter, business. ထုင့် to do. ပြု ထုင့် ထမျှ ထု ထို as many as do. ရှောင်ကြဉ် to avoid, shun.

N. B.— မြင်းချေး ဆပ်ပြာ horse-dung soap; some say it is so called because it is made up in round lumps like horse-dung, or it may be from a plant called မြင်းချေး *stercularia*. ဆပ်ပြာ is a kind of fullers' earth.

၉. မဟာမန္တာ မင်း နှင့် သခွား ယာခင်း ဝေါင့်
အကြောင်း။

9. The Account of King Mahāmāṇḍa and the
Watchman of the Cucumber Garden.

ရှေး သော အခါ။ ဝေဿဘူ ဘုရား လက်ထက်
တော် နှ့် မဟာမန္တာ အမည် ရှိ သော မင်း သည်
ပါရိဇိဏက အမည် ရှိ သော ပြည် ကို မင်း ပြု ၏။
တ နေ့ သ နှ့် စစ်သည် မိုလ်ပါ များ နှင့် စစ် ချီ လေ
သော် တောင်သူ သခွား ယာခင်း နား နှ့် တပ် ချ ချီ
နေ လေ ၏။ ထို မင်း က လည်း ဟေ့ အ ချင်း တို့၊
သခွား ယာခင်း ကို မ ထိ မ ခိုက် ကြ နှင့် ဟု မောင်း
ကြေး နင်း ခပ် စေ ၏။ ညဉ့် အခါ မဲ့ နှ့် ထို မင်း
ကိုယ် တိုင် သွား ချီ ကြည့် လေ သော် သခွား ယာ
ခင်း ဝေါင့် သော သူ သည် ဟေ့ ယောက်ျား၊ သခွား
သီး ကို မ ထိ ပါ နှင့် ဟု ဆို ၏။ အဘယ် ကြောင့်
လာ သနည်း ဟု မေး ၏။ ဟေ့ ယောက်ျား၊ ငါ မင်း
တည်း ဟု ပြန် ဆို ချှင် သခွား ယာခင်း ဝေါင့် သော
တောင်သူ က လည်း နင် မင်း ဖြစ် စေ ကား မူ
မင်း အမှန် ဖြစ် သော် အမြွှေ အရံ မ ရှိ ဘဲ တ ပါး
တည်း ရောံ လာ ရ မည် လော ဟု ဆို ချီ တွံတန်

နှင့် ခါးဆစ် ကို ရိုက် ချီ ထို မင်း သေ လေ ၏။
 ၎င်း အလောင်း ကို လည်း သခွား နွယ် တို့ ဖြင့် ဖုံး
 လွှမ်း ချီ ထား လေ ၏။ ။ ထို အ ခါ အမတ်ကြီး
 သည် မင်း မ ဂှိ သည် ကို အမှန် သိ ချီ သခွား ယာခင်း
 သို့ သွား ချီ ဂှား လေ သော် သခွား ယာ ဂေါင့် က
 လည်း ဟေ့ ယောက်ျား၊ သခွား ယာ ကို မ ဝင် နှင့်။
 ယခင် က လည်း လူ တ ယောက် ဝင် လာ ချီ ရိုက်
 နှက် သဖြင့် သေ လေ ပြီ။ နှင် လည်း သေ ချင် သလော
 ဟု ဆို ၏။

NOTES.

ဃောဓန္ဒာ a Pāli name; ဖဿ great; ဓန္ဒာ slow, stupid, weak. ဝေဿတူ Vessabhū (pronounced *Weitthabhū*), one of the Buddhas. ဝါရိဇိယက name of a city or country. မင်းပြု to do king, i.e. to rule over. ဝစ်သည့် warriors. ဗိုလ် fr. P. ဗလော strong; ဗိုလ်ပါ troops. ဝစ် ချီ to wage war, to go on an expedition, march. ထောင်သူ a hill-man, cultivator. သခွား cucumber. ထာ a clearing for cultivation; ဝင်း to spread out, set in order; ထာခင်း a garden. ထပ် a stockade; ထပ် ချ to pitch a camp. ထေ့ အချင်း ထို့ Ho, you! (soldiers, sirs). ထိ ခိုက် touch, come in contact with. မောင်း ကြေး two kinds of gongs. နင်း ခတ် to strike gongs—he caused it to be proclaimed by beat of gongs. ဩဠှ အခါ မဲ့ at an unseasonable time of the night; မဲ့ to be wanting. အသီး a fruit. အခြေ အရံ မ ဂှိ တဲ without attendants. ထ ဝါး ထည်း alone; ဝါး is used as the num. aff. for persons in authority (J. § 98).

ခါးဆစ် (pronounced *kasit*) waist-joint, small of the back. ၎င်း for ထည်းကောင်း (of) that one, his (J. §§ 126-128): Judson classes this as an adverb, but wrongly. အလောင်း a human corpse (probably looking on it as the embryo of a future being). အနွယ် tendrils, vines. ဖုံး ထွ် to cover over completely. အမတ် ကြီး a minister of state. ယခင် က ထည်း only just now. ချင် optative aux. aff. (J. § 117).

အမတ်ကြီး လည်း ဩော် ငါ တို့ သွင် ဖြစ် ရာ သည် ဟု ဆို ပြီး ယျှင် သခွား နွယ် ကို ဖွင့် ထွ် ၍ ကြည့် လေ သော် မင်းကြီး အလောင်း ကို မြင် လေ ၍ စစ်သည် ဗိုလ်ပါ တို့ သိ ကြ ယျှင် ဖျက်စီး ကြ အံ့ သတည်း။ တပါး သော မင်း တို့ သည် မင်း မ ရှိ ကြောင်း ကို အမှန် သိ ကြ ယျှင် ငါ တို့ ပြည် ကို လု ယက် ဖျက်ဆီး ကြ အံ့ တကား ဟု ကြံ ၍ သခွား ယာ စေါင့် သော တောင်သူ အား နင် ငါ တို့ မင်း ကို သတ် ပြီး သော် ငါ တို့ အရှင် ဝတ် သော အဝတ် တန်ဆာ တို့ ကို ဆင် ရင် ၍ မင်း ပြု လော့ ဟု ဆို ၏။

သခွား ယာ စေါင့် က လည်း အမတ်ကြီး စကား ကြား သော် ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ငါ ကား ဆင်းရဲး သား တကား။ ငါ့ ယာ တွင် ခွေး နို့ စို့ ဘိ သကဲ့သို့ သီး သော သခွား ခင်း ကို ပြစ် ၍ အဘယ် ကြောင့် ငါ မင်း ပြု အံ့ နည်း ဟု ပြန် ဆို ၏။ အမတ်ကြီး လည်း နင် ငါ တို့ မင်း ကို အသေ သတ် ပြီး လျက်

မင်း မ ပြု ဘဲ နေ ရ မည် လော ဟူ ၍ လည်ကုပ်
ကို ညွတ် ၍ သုံး ချက် ထု လေ ၏။ ထို သို့ ထု ပြီး
မှ အရှင်၊ အရှင်၊ အမတ် ကြီး၊ မ ညည်းဆဲး လင့် တော့။
ငါ ကား အမတ်ကြီး စကား ကို ထိုက် နာ အံ့။ သင့်
အာဏာ ကို ငါ မ ဆန် နှိုင်း ပြီ။ မင်း ပြု တော့ မည်
ဟု ဆို ချွင် မင်းကြီး ဝတ် ဆင် သော အဝတ်
တန်ဆာ တို့ ကို ဝတ် စေ ၍ ၎င်း မင်း ဟောင်း ကဲ့
သို့ မင်း ပြု ချွင် သူ တပါး မ တုပ ကြ ဝံ ဟု အမတ်
ကြီး အမှတ် ရှိ ပြီး မှ ပြည် သို့ ပြန် ကြ လေ ၏။

NOTES.

ဪ Oh ! Alas ! သခင် lord, master ; from သူ person,
ခင် to be attached to ; an owner. ဖွင့် to open ; ထွင် to
part. ထု to take by force ; ထုယက် to ravage. ဖျက်စီး
here means 'to be broken up and demoralised ;' ဖျက်ထီး
is the transitive form (J. § 106). ဆင်ရင် to adorn oneself
with. ဝေ့ vocative, Eh ! ဆင်းရဲ to be poor ; ဆင်းရဲ
သား a poor man. နို့ စို့ to suck the breast ; နို့ milk, teat.
The meaning appears to be : 'My cucumber garden in
fruit, which requires as much care as a litter of sucking
puppies.' ဖြစ် to relinquish, throw away. အထေ သတ် to
strike dead, kill. ချက် since. ရ can, must (J. § 117),
but wrongly classified as an affix. လည်ကုပ် the nape of
the neck. ညွတ် to make to bend down. ထု to pound
(with the fist). အရှင်၊ အရှင် My lord, my lord. ညည်းဆဲး
to hurt. လင့် ထော့ (J. §§ 111-112). ထိုက် နာ follow and

listen to. အာဏာ P. orders. ဆန့် to go against, oppose. ဖြီ fut. aff. (J. § 108). ထော့ (J. § 117). ရှေ့ former. ထောင် old, when used for people = French *ancien*. ထု to imitate, rival. ဝံ့ to dare (J. § 117). အမှတ် ရှိ to have the thought, i.e. to think.

အမတ်ကြီး လည်း အစဉ် အတိုင်း ငြိမ် သက်
စေ ချ် ပြည် သို့ ရေခံ လေ ငြီး သော် ထီး ပြု ကို ဖွင့်
ချ် ရှု အတိ ငြီး သော ဒုရင် ခမောင် အောက် ရှိ နေ
စေ ချ် အမတ်ကြီး သား တ ဆယ် မြောက် ရှစ်
အရွယ် မြောက် သော လုလင် ကို မင်းကြီး ဝယ်
အမြဲ လုပ် ကျွေး ခ စား ရန် ပေး အပ် ၏။ ။မိဘုရား
လည်း အမတ်ကြီး ကို မေး ကာလ အမတ်ကြီး က
အကြောင်း မျိုး ကို ပြော ၏။ မိဘုရား လည်း အမတ်
ကြီး စကား ကို နား ထောင် လေ ၏။ ထို အခါ လုပ်
ကျွေး သော အမတ်ကြီး သား သည် ဤ မင်း ကား
ငါ့ အဖ သူ ကောင်း ပြု သော့ကြောင့် မင်း ဖြစ်
သတည်း ဟူ ချ် မ ရှိ မ သေ ပြု ချေ သော့ကြောင့်
မင်းကြီး ရှစ်လုံး မ သာ သည် ဖြစ် ချ် ငါ သည်
ရှေး သော အခါ သူ ဆင်းရဲ ဖြစ် ၏။ ယခု နင့် အဖ
သူ ကောင်း ပြု ချ် ငါ မင်း ဖြစ် ငြီး သော် ငါ့ အား
မ ရှိ မ သေ ပြု ရာ သလော ဟု ထောင်း ထု
ပုတ် ခတ်ခြင်း ကို ပြု လေ ၏။ ။အမတ်ကြီး သား
လည်း မင်းကြီး ပြု သော အကြောင်း တို့ ကို

အမတ်ကြီး အား ကြား ပေ ၏။ အဖ လည်း အမျက် ထွက် ၍ ငါ သည် ဤ သူ ဆင်းရဲ ကို မင်း ပြု စေ ထို ၍ မင်း ပြု ရ သည် တကား ဟု မ ထိ မဲ့ မြင် သော စကား ကို ဆို မည် ဟူ ၍ မင်း နန်း တော် သို့ တက် လေ သော် ထီး ဖြူ စေ၍ သော နတ် ဆွီး သည် ဆီး ၍ ဆို လင့် ၏။ ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ဤ မင်း ကား ဘုန်း ကြီး သော မင်း တည်း။ မ နာ ထို သော စကား ကို မ ဆို လင့် ဟု ဆို လေ ၏။ တံခါး ရွက် နှ့် ရှိ သော အရပ် နှစ် ခု သည် လည်း အမတ်ကြီး လည်ကုပ် ညွတ် ၍ ထု လေ ၏။ အမတ်ကြီး လည်း အလွန်တရာ ရှက် ကြောက် သည် ဖြစ် ၍ သမာဓိ ကို တည် စေ ၍ ဤ မင်း ကား အလွန် ဘုန်း ကြီး သည် တကား။ မ နာ ထို သော စကား ကို ဆို မည် ဟူ ၍ ကြံ ကာ မှု ပင် လျှင် ဤ သို့ ဖြစ် ချေ တုံ သည် ဟု လက် ဦး ချီ ၍ မင်းကြီး ကို ရို သေ စွာ ရှိခိုး ၏။

NOTES.

အစဉ် အထိုင်း in due course. ဖြစ် သက် to be peaceful. eo causative auxil. verb—it is not clear who was pacified, but we must suppose the whole country. နန်း palace, throne; နန်းထက် to ascend the throne. ထီး ဖြူ ထို ဖွင့် to open the white umbrella (symbol of royalty). ရွှေ အထိ ပြီး nothing but gold, i.e. of solid gold; အထိ from ထိ to pare off and make smooth (Judson); also in the form of စတ် solid. ဒုရင် ခမောင် a canopy over the throne; ဒုရင်

a steeple, minaret; ခမောင် or ခမောက် a kind of broad hat. ထ ဆယ် ငါးဆယ် နှစ် အရွယ် မြောက် sixteen years old; မြှောက် to be raised, is often used to imply multiplication (J. § 102). ဝယ် with (J. § 69). အမြဲ constantly (J. § 126, 3 a). ထိုင် ကျွေး to attend upon. မိဘုရား a queen, wife of a king. A queen in her own right is ထုရင်မ female sovereign. ပေး to pay respect. ရန် for the purpose of (J. § 125, 3). အကြောင်း မျိုး the whole of the circumstances. သူကောင်းပြု to be a benefactor; lit. to do good person. မ ရှိ မ သေ disrespectfully; ရှိ to respect; သေ to be still, quiet. ထောင်းထုတ်ခတ်ခြင်း a good beating: this is a good specimen of a compound noun formed from a number of verbs signifying various manners of striking; ထောင်း to pound with the elbow; ထု to pound or hammer (with the fist); ပုတ် to slap; ခတ် to strike a back-hander. ကြား to inform. အမျှော် anger; ထွက် come forth. ပြု, this ရ gives a passive force to the verb ပြု to assume the character of. မ ထိ မဲ့ မြင် disrespectfully; ထိ to reverence; မဲ့ to be wanting; မြင် to behold. ဆီး၍ ဆို လင့် ဖြို spoke and prevented him. ထန်းစိမ်း glory (always pronounced ဖုန်း). မ နာလို သော စကား words not desirable to be heard. ထိခါးရွက် the leaves of the (folding) doors; ထိခါး (pronounced *ta-gā*) a door; အရွက် a leaf. Images carved on palace doors are supposed to be inhabited by fairies, whose duty it is to guard the king. In this case they treated the prime-minister just as he had treated the gardener. သမာဓိ P. concentration; proper control of the senses. ဆို မည် ထု ၍ saying, I will say, i.e. intending to say. ကြံ ကာ မျှ ပင် even whilst intending

(i.e. before utterance); ကာ = ယျက် (J. § 109), ယျက် merely strengthens (J. § 126, 8). ယျက် even. ထို implies 'in turn' (J. § 109), i.e. it now happened to the minister in his turn as it had to the gardener. လက် ဦး ချီ to raise the hands to the head in adoration. ရှိခိုး to do obeisance: the derivation of this word is not apparent.

MORAL.

ထို ကြောင့် ဘုန်း လက် ရုံး နှင့် ပြည့် စုံ သော သူ
 တို့ ကို ကွယ်ရာ နှ့် ၎င်း၊ မျက် မြင်ရာ နှ့် ၎င်း၊ ပြစ် တင်
 စကား ကို မ ထိ မှ မြင် မ ဆို အပ်။ ပညာရှိ သော
 သူ တို့ ၏ စကား ကို နား ကြား ကြ သော သူ တို့
 သည် အပြစ် မှ လွတ် ၍ အကျိုး ခံ ရ ကြ ရာ သတည်း။
 မ နာ ထို သော သူ တို့ သည် အပြစ် ကြီးစွာ ခံ ရ
 ရာ သ တည်း။ ။ ပြည် ကို အစိုး ရ သော အရှင် တို့
 သည် တ ယောက် တည်း မ သွား အပ် ရာ။ ကိုယ်
 တ ပါး တည်း သွား မိ သောကြောင့် ထို မင်း သေ
 ဘူး လေ ၏။ ။ မင်း တပည့် ဖြစ် စေ အဆောင်
 အရောင် ပြစ် ၍ မ သွား အပ်။ မတ်ဆိုး၊ တံငါ ဖြစ်
 သော်လည်း တ ယေဘ် တည်း မ သွား အပ်။ မင်း
 တပည့် ဖြစ် စေ၊ ပုထုဇန် ဖြစ် စေ၊ သူ ခပ်သိမ်း တို့
 သည် အပြစ် ရှိ သော သူ ကို ပင် မ ကဲ့ရဲ့ အပ်။
 အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ တန်ခိုး ကြီး
 သော နေ မင်း၊ လ မင်း တို့ သည် ဝါးလုံး ခေါင်း ကို

မ ထွန်ပ နှိုင်း။ လ မင်း သည် တန်ခိုး ကြီး သော်လည်း
နေ နှင့် အထူ သွား ချေ သော် ပျောက် ရ ချေ ၏။

။နက္ခတ် တာရာ တို့ သည် မြတ် ကြ ပါ လျက် မြင့်
မိရ် တောင် ကို ထည့် ၍ သွား ရ ကြ ၏။ ။နဂါး
တို့ လည်း မြတ် ပါ လျက် ဖား ဝိမ်း ကို စား ရ ကြ
၏။ ။ဂင်္ဂါ မြစ် သည် လည်း မြတ် ပါ လျက် ထေ
သဘော တို့ ကို ဖျက်ဆီး တတ် ၏။ ။မယား တို့
လည်း မွန် ရည် ကြ ပါ လျက် အိမ် ၌ ကျန် တို့ သည် မ
ကောင်း ချေ သော် အသရေ ပျက် ရ ပါ ၏။ ။အထူထူ
သော သတ္တဝါ တို့တွင် အဘယ် လျှင် အပြစ် မ များ
ဘဲ ဂှိ ရ လေ သနည်း။

NOTES.

ထက် ရုံး the arm ; used to denote 'power;' ရုံး is prob.
for ရုံး to pull. ကွယ်ရာ ၌ in secret, behind their
backs. မျက် မြင်ရာ ၌ in their eyesight, before their
faces. ၎င်း — ၎င်း either — or, both — and (J. § 126, 8).
ပြစ် ထင် စကား words imputing blame. ကြား to listen to
(to hear or make to hear). ထ ထောက် ထည်း — ကိုယ်
ထ ပါး ထည်း alone, by themselves ; the affix ပါး denotes
separation (J. § 126, 6). အပ် — ရာ ought. မိ to happen.
ထူး past aux. aff. (J. § 115). ထပည့် a scholar ; but here
it means a follower, attendant. အဆောင် အရောင် ပြစ် ၍
laying aside (his) insignia of office ; အဆောင် what is
carried (as a sign of office) ; အရောင် that which is bright

in appearance. မုတ်ဆိုး a hunter. တံငါ (pronounced *tangā*) a fisherman. ပုထုဇန P. an ordinary person. လှဲရဲ to revile. နေ ခင်း၊ လ ခင်း the sun and moon; ခင်း is added as honorific. ဝါးထုံး ခေါင်း the hollow of a bamboo; ဝါး the bamboo plant; ထုံး round, i.e. before being split (ဝါးထုံး pronounced *wālôn*); ခေါင်း to be deficient; hollow. ထွန်းပ to illuminate. နက္ခတ် fr. P. နက္ခတ္တံ a constellation. ထာရာ P. stars. မြင့်မိုရ် lofty Meru (J. § 33, 4); the great central mountain. လှည့် to revolve round. နဂါး B. form of P. နဂါ a race of fabulous serpent-folk. ထား မိန်း green frogs; the usual reading is သားမိန်း raw flesh, but it is a mistaken one, as can be shown from Pāli. ထား or ဝါး a frog; မိန်း to be green; raw. ဝင်္ဂီ the river Ganges. ဓဗ္ဗ a canoe. ထတ် to be accustomed to. မွန် ရည် decorous, well-behaved. လျှော် although. ကျွန် a slave, servant. အသဓရ good character, reputation. အထူထူ various. အတ္တဝါ S. beings. လျှင် emphatic aff. ရှိ ရ ပါ သနည်း can there be ?

၁၀. ကုမာရကဿပ ရဟန်း နှင့် ပုညာ သဌေး ၏ အကြောင်း။

10. The Account of the Rahan Kumāra Katthaba and Puṇyā the Rich Man.

ရှေး သော အခါ။ ဝေဿဘူ ဘုရား လက်ထက် တော် နှိ ကုမာရကဿပ'ရဟန်း သည် တ ခု သော တော အုပ် နှိ သိတင်း သုံး ၏။ ထို အရှင် သည် ကား မဟာထေရ် ကျော် တည်း။ တ နေ့ သန္တိ သဌေး အိမ်

သို့ပင် ဤ ဆွမ်း ကျွေးလေ ယှင် သဌေး မယား သည်
သမီး နှင့် အတူ တကွ တရား နာ ၏။ ရဟန်း ကုမာရ
ကဿပ လည်း ထို သို့ ကို အာရုံ ပြု ၍ နိကန္တိ
ဖြစ် လေ ၏။ တရား ဟော ပြီး ယှင် ကျောင်း သို့ ပြန်
လေ သော် မ အိပ် မ ကျိန်း တတ် ဤ အနာ ဖြစ် ခဲ့ ၏။
တ နေ့ သန္တိကံ သဌေး လည်း ပင် မည် ဟု သွား
လေ သော် အရှင် ရဟန်း အဘယ် ကြောင့် နာ သနည်း
ဟု မေး ၏။ ရဟန်း က လည်း ဪ ဧဝံ ဧဝံ။
ပုထုဇနံ တို့ ၏ သဘော ဟု မူ ကား သန်း ဥက္ခေယာ
မျှ လောက် ငှိ သော စက္ခု ဝိညါဏ် မြင် ယှင် သတ္တဝါ
တို့ ၏ ပူပင်ခြင်း ကို ဖြစ် စေ တတ် ၏။ စက္ခု ဝိညါဏ်
မြင် ယှင် တ စုံ တ ခု သော အကြောင်း သည် စဉ်းလဲ
၏။ မနော ဝိညါဏ် ကို တိုက် တွန်း နှိုး ဆော် လေ
၏။ ထို သို့ တိုက် တွန်း နှိုး ဆော် ယှင် နိကန္တိ ဖြစ်
လေ ၏။ ထို သို့ ဖြစ် ယှင် ဝီတိ ဖြစ် ဤ အာရုံ နှစ် စပ်
လေ ၏။ ထို သို့ စပ် ယှင် သမာဓိ မ တည် သည်
ဖြစ် ဤ ဓါတ် ပျက် ပြီး သော် အနာ ဖြစ်ခြင်း သို့
ရောသံ လေ ၏။

NOTES.

ထမာရကဿပ a Pāli name; *kumāra* usually means a youth of high station, prince; *Kassapa* (pronounced *Kat-thaba*). ရဟန်း a Buddhist monk; fr. P. အရဟံ venerable.

ပုညာ a name (P. *puññā*, virtuous). ဝေဿထူ Vessabhū (pronounced *Weikthabhū*), one of the Buddhas. သိထင်း ထုံး to perform the religious duties (of an ascetic). ထို အရှင် that reverend person. မဟိထေရ် *Mahā hte*, from P. မဟာ great; ထေရေ an elder; a high rank amongst the Buddhist monks. ကျော် to be well known as. ပင့် to invite a person (to a feast). ဆွမ်း boiled rice, presented to monks (not used for others). ကျွေး to feed. အတူ ထကွ together with (J. § 75). ထရား နာ to listen to the (sacred) law. အာရုံ for P. အာရမ္မဏံ an object of thought, idea; အာရုံငြို to think on. နိတန္တ P. lustful; some books have နိဝိဒ္ဓိ which is a wrong reading. ယော to preach, recite. ကျောင်း a monastery. ကျိန်း to sleep (used for monks). ထတ် able. ပင့် မည် ထု intending to invite. ဒါယကာ P. a giver (pronounced *tagā*), the common word used by a monk to a layman. ပုထုဇနိ P. ပုထုဇနော an ordinary man, a worldlying: has here the sense of 'unconverted.' သဘော P. nature. သန်း a louse; ဥက္ခေါင်း head, i. e. the smallest imaginable portion. ဓာတု P. eye. ဝိညာဏံ fr. P. *viññāṇam*, the consciousness; both together mean 'eyesight.' ထ ခုံ ထ ခု something or other. စင်္ဒိဒေ to deceive. မနော P. mind. ထိုက် တွန်း to instigate. ထိုက် to bring into contact; တွန်း to shove. နှိုး ဆော် to rouse up; ဆော် to stimulate. ဝီတိ P. joy, pleasurable sensation. ဝတ် to be joined to, at one with. သမာဓိ မ ထည် not being firm in a right course; သမာဓိ P. calm, self-concentration. ဓါတ် fr. P. ဓါတု the elements which compose an individual; some bodily and some mental. ပျက် to be destroyed, thrown into confusion.

ထိုသို့ ဆို သော စကား ကို သဌေး ကြား လျှင်
 အဘယ် မည် သော ဝတ္ထု လျှင် အရှင် ရဟန်း စိတ်
 ကို တတ် ဖွယ် ဂှိ သနည်း ဟု ဆင်ခြင် သည် ဂှိ
 သော် အရှင် ရဟန်း ကို ပင့် ကာလ ငှါ အိမ် ၌ သွီး
 တရား နာ သည်။ ငှါသွီး ကို မြင် လျှင် သွီး ၌ တတ်
 သော ဝတ္ထု ဖြစ် ရာ ၏။ အရှင် ရဟန်း ၌ လည်း ငှါ
 သမီး မြတ်နိုး ခဲ့ လျှင် အရှက် ကဲ့ ခဲ့ အံ့ ဟူ ၍ နှစ်လုံး
 ပူပန် သဖြင့် ငှါ ကိုယ် အနာ ဖြစ် ခဲ့ အံ့ သတည်း။
 ထို အ ခါ သဌေး စည်းဝိမ် ကို စောင့် သော နတ်
 သည် လည်း သဌေး သမီး အရုပ် ဖန်ဆင်း လေ၏။
 အရှင် ရဟန်း ဥယျာဉ် စောင့် သော နတ် လည်း
 ဆင် ရုပ် ဖန်ဆင်း လေ ၏။ ထို သဌေး နှင့် အရှင်
 ရဟန်း တို့ နေ ကြ စဉ် ဝယ် ဆင် ရုပ် က သဌေး
 သမီး အရုပ် ကို ဖမ်း မည် ဟူ ၍ ထိုက် လေ ၏။
 သဌေး သမီး အရုပ် လည်း ကျောင်း သို့ တက် ပြေး
 လေ ၏။ ဆင် ရုပ် လည်း ကျောင်း ထက် သို့ တက်
 ၍ ထိုက် လေ ၏။ သဌေး သွီး လည်း အရှင် ရဟန်း
 အပါး သို့ ရှေ့ လေ ၏။ ထို ဆင် လည်း ရဟန်း အပါး
 သို့ ရှေ့ လေ ၏။ သဌေး သွီး လည်း အရှင် ရဟန်း
 အပါး ၌ ဂှိ သော ကရား ထဲ သို့ ဝင် ၍ ပြေး လေ ၏။
 ဆင် ရုပ် လည်း ကရား ထဲ သို့ ဝင် ၍ ထိုက် လေ ၏။
 သဌေး သွီး လည်း ကရား၌ က ထွက် ၍ အရှင်

ရဟန်း အပါး နှိ နေ လေ ၏ ဆင် လည်း ကရားနှိ
က ထွက် ချီ ထိုက် မည် ရှိ သော် ကိုယ် ကား ထွက်
နိုင် ၏။ အမြီး ကား မ ထွက် နိုင်။ ကရားနှိ တွင်
ညိ လေ သတည်း။

NOTES.

အဆယ် မည် သော ဝတ္ထု ထျင် what sort of thing, indeed ;
အဆယ် မည် သော of what sort (J. § 82); ဝတ္ထု P. an ob-
ject, cause. ထပ်ဖွယ် an object of desire (J. § 125, 4).
ဖြစ်ဖို့ to love. ဆင်ရုပ် the form (*simulacrum*) of an
elephant; ဆင် an elephant. နေ ကြ ဝဉ် ဝယ် in the con-
tinuity of their remaining, whilst. ဖန်ဆင်း to create. ဖမ်း
မည် ထု ချီ intending to seize. ကျောင်း a monastery. ထက် to
ascend. အထက် the upper part (J. § 74). အထဲ the inside
(J. § 74). ဖြေး to flee. ထိုက် to follow. ထွက် to go, or
come, out. အပါး nearness, presence (J. § 74). ကရား a
pitcher with a spout. ကရားနှိ the spout of the pitcher.
ကိုယ် body. အမြီး tail. ညိ or ဖြိ to be caught in.

ထို အကြောင်း ကို ကုမာရကဿပ ထေရ် မြင်
လေ သော် ဩော် ဤ အကြောင်း ကား အံ့ဘွယ် သရဲ
ရှိ စွာ တကား။ ဤ အမှု အရာ သည် အဘယ် ကြောင့်
ဖြစ် သနည်း။ ဩော် ဖြစ် ခဲ စွာ တကား။ ဥပမာ ကို
သိ ထို ချီ ဆင်မြင် သော် ဤ ရှေ့ နှိ ဖြစ် သော
ဥပမာ ကို လည်း ငါ မြင် ဖြီ။ ကောင်း မြတ် သော
အဆင်း ကို ဆောင် သော သတို့ သိုး ကို တတ် ချေ

သောကြောင့် ယခု မျက်မှောက် နှစ် ဖြစ်သည် မ ဟုတ်
 ထုံ လော ဟု မှတ် ၍ သမာဓိ ကို တည် စေ ၍ ယခု
 ငါ သည် ဥပမာ ကို ဆို ပေ အံ့။ ဤ ကမ္ဘာ မြေ အပြင်
 ထက် နှစ် ဆင် ထက် ကြီး သော သတ္တဝါ မည် သည်
 မ ဂှိ။ ဆင် ထိုက် သော ဘေး ကို ကြောက် ၍ သတို့
 သွီး သည် ကျောင်း ထက် သို့ တက် ပြေး လေ ၏။
 ဆင် လည်း ကျောင်း ထက် သို့ ထိုက် လေ ၏။ သတို့
 သွီး လည်း မ လွတ် နိုင် သဖြင့် ကရား ထဲ သို့ ဝင်
 ၍ ပြေး သော်လည်း ဆင် သည် ဝင် ၍ ထိုက် ပြန်
 လေ ၏။ သတို့ သွီး လည်း ကရား၌ က ထွက် ၍
 ပြေး ၏။ ဆင် လည်း ကရား၌ က ထွက် ၍ ထိုက်
 သော် ကိုယ် ကား ထွက် နိုင် ၏။ အမြီး ကား မ
 ထွက် နိုင် ၍ ညီ လေ ၏။ ထို ဥပမာ ကဲ့သို့ ယခု
 လူ တို့ ၏ ဝိညာဏ် သဘော တည်း။ သန်း ဥက္ခောင်း
 ဥပမာ ဂှိ လျက် ခပ် သိမ်း သော သတ္တဝါ တို့ ၏
 ပျက်ခြင်း အကြောင်း ကို ပြု တတ် သော သဘော
 တရား ဂှိ ၏။ ထို ကြောင့် ဆင် ကား ရှင် ကုမာရ
 ကဿပ နှင့် ထူ ၏။ စက္ခု ဝိညာဏ် ကား ကရား
 ၌ နှစ် ငြိ သော ဆင် မြီး နှင့် ထူ ၏။ သဌေး သွီး အရုပ်
 ကို ဖန်ဆင်း သော နတ် သည် အရှင် ကုမာရက
 ဿပ အား နှစ်လုံး သွင်း စေ ချင် ၍ သံဝေဂ တရား
 ဆင်ခြင် တော် မူ ပါ ဟု ဆို လျှင် အရှင် ကုမာရ

ကဿပ က လည်း ထို စကား ကို ကြား ၍
ဆင်ခြင် သော ခဏ ၌ ရဟန္တာ အဖြစ် သို့ ရောက်
လေ ချီ။

NOTES.

ထေရ် fr. P. ထေရော a monk of high standing. အံ့ဘွယ်
သရဲ ရှိ စွာ ထကား this is very wonderful indeed ; သရဲ is
not used by itself in this sense. ဥပမာ P. an allegory,
illustration. ဤ ရှေ့ ၌ in this front, i.e. before my face.
ကောင်း ဖြတ် သော အဆင်း ကို ဆောင် သော သတ္တိ သမီး this
girl who bears so excellent a form. ထတ် to set the
affections on. ယခု မျက် မှောက် ၌ now before my eyes ;
ဧကန် to be convex, prominent ; မှောက် to cause to
be prone, to make prominent. ဖြစ် သည် it has taken
place. မ ထင် ထို လော is it not ? ဆို ပေ အံ့ I will ex-
plain. ကမ္ဘာ a cycle, pronounced *kabā* (for P. ကမ္ဘာသာ
existence of *kamma* ?). မြေ အပြင် ထက် ၌ on the surface
of the earth. ဆင် ထက် above an elephant, i.e. more
than an elephant (J. § 94). မည် သည် မ ရှိ there is not
any thing (J. § 82). ဆင် ထိုက် သော ထေး the danger
of the pursuing elephant. ယခု ထူ men of the present
(world). ဝိညာဏ် သဘော P. the nature of their mind.
သဘော ထရား the law of their nature. အရှင် ထုမာရကဿပ
အား နှစ်သုံး ထွင်း ဝေ ချင် ၍ desiring to impress it on the
heart of the reverend Kumāra Kassapa. သိဝေဝ P. con-
sciousness of sin. ခဏ P. an instant. ရဟန္တာ Rahanda,
fr. P. အရဟတ္တိ final sanctification. အဖြစ် state of being.

MORAL.

ဤသို့ပုံ ပြု၍ ပုညာ သဌေး နှင့် ကုမာရ ကဿပ
ထေရ် သည် အမှုသည် နှစ် ပါး နှင့် တူ ကြ ၏။ ပုညာ
သဌေး သမီး ကား သူတို့ ကြိုက် နှစ်သက် သော
ပုတ္တ၊ နှင့် တူ ၏။ ပုညာ သဌေး စည်းစိမ် စောင့် နတ်
နှင့် ရုက္ခဗိုး နတ် ကဲ့သို့ ပညာ ရှိ တရားသူကြီး တို့
သည် အမှုသည် နှစ် ပါး တို့ အား နှစ်သက် ကြ မိမ့်
သော ဌာ ဆုံးဖြတ် ကြ ရာ ၏။ ထိုသို့ သော တရား
သူ ကြီး တို့ သည် နတ် ရွာ နိဗ္ဗာန် သို့ သွား အံ့ သော
ခရီး ကို သုတ်သင် ကြ သည် ဟု ဆို ရာ ၏။ ။

NOTES.

ဝံ a similitude, form. အမှုသည် a suitor. ပါး num.
aux. aff. (J. § ၅၈). ကြိုက် to desire strongly. နှစ်သက် to
be pleased with. ရုက္ခဗိုး a dryad, i.e. fairy guardian of
a tree, fr. P. ရုက္ခ a tree, and B. ဗိုး to rule. မိမ့် သော ဌာ
for ဝေ အံ့ သော ဌာ for the purpose of causing (J. § ၆၅).
နတ် ရွာ the villages of the Nats; i.e. Devaland, heaven.
နိဗ္ဗာန် Neikban, for P. နိဗ္ဗာန် *Nibbānam*, Sans. *Nirvāṇa*.
သွား အံ့ သော ခရီး road that will go to. ထုတ် သင် to sweep
away, make clear.

၁၁. ဗြဟ္မဇန ပုဏ္ဏား လေး ယောက် တို့ ၏
အကြောင်း။

11. The Account of the Four Brahmins.

သုမန သုရား လက်ထက် ဘော် ဌ်။ သင်္ကဿ
နဂိုရ် ပြည် တွင် မဟာ ဗြဟ္မဇန လည်း တ ယောက်၊
မဇ္ဈိမ ဗြဟ္မဇန လည်း တ ယောက်၊ ခုဒ္ဒက
ဗြဟ္မဇန လည်း တ ယောက်၊ စူလ ဗြဟ္မဇန လည်း
တ ယောက်၊ ဤ လေး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့
သည် တ ယောက် ကို ရွှေ ဒင်္ဂါး အပြား တရာ စီ
ရ ကြ သတည်း။ သွား ကြ လေ သော် ရေ ချိုး ကြ
အံ့ သော အမှု ဖြင့် ငါ တို့ လေး ယောက် ဥစ္စာ ကို
တ ပေါင်း တ ရ တည်း ထား ကြ အံ့ ဟု ဆို ကြ
၏။ ထိုသို့ ဆို ကြ ပြီး သော် သုံး ယောက် သော
ပုဏ္ဏား တို့ ကား ဆို ကြ တိုင်း ထား ကြ လေ ၏။
ပုဏ္ဏား အယေဆုံး တ ယောက် မူ၊ စိတ် ကောက်
ကြံ ချီ မိမိ ဥစ္စာ ကို တပါး မှာ ငှက် ထား ၏။ သို့မှ
သုံး ယောက် တို့ ဥစ္စာ ငါ နှင့် အမျှ ဝေ ရ လတ္တံ့
ဟု အတူ ထား သော အခြင်း အရာ ကဲ့သို့ ပြု ပြီး
လျှင် ရေ အတူ ချိုး ကြ လေ ၏။ လေး ယောက် လုံး
ရေ မှ တက် ကြ သော် သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား

ဇာတိ ဥစ္စာ ကား ရှိ ဇာတိ။ ပုဏ္ဏား အယေဆုံး ဥစ္စာ ကား
 မရှိ သော် ရှင် ပုဏ္ဏား တို့၊ ငါ ဇာတိ ဥစ္စာ ပျောက် ခဲ့
 သည်။ ရှင် ပုဏ္ဏား တို့ ဥစ္စာ ကား အဘယ် ကြောင့်
 ရှိ လေ သ နည်း။ ငါ့ ကို ပေး ပါ မည် လော ဟု ဆို
 ဇာတိ။ ဤ နေရာ သို့ လူ လည်း မ လာ။ ငါ တို့ လေး
 ယောက် ဥစ္စာ ထားရာ တွင် မောင် မင်း ဥစ္စာ ပျောက်
 ခဲ့ သည် ကို အဘယ် ကြောင့် ငါ တို့ ပေး ကြ အံ့
 နည်း ဟု ချီ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ချီ ရွာလတ်
 တရားသူကြီး ထံ အဆုံး အဖြတ် ခံ ကြ အံ့ ဟု သွား
 ကြ လေ ဇာတိ။ ထို တရားသူကြီး က လည်း သင် တို့
 လေး ယောက် ဥစ္စာ ထားရာ အနက် တွင် တ ယောက်
 ဥစ္စာ မ ပျောက် ကောင်း။ မင်း တို့ ဥစ္စာ ကို လေး
 ယောက် အညီ အမျှ ဝေ ကြ ရ မည် ဟု ချီ ဆုံးဖြတ်
 လေ ဇာတိ။ သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ က လည်း
 အဘယ် ကြောင့် ဝေ ရ မည် နည်း ဟု များစွာ
 အငြင်းအခုံ ဖြစ် ကြ ချီ မြို့ကွတ် ထံ သို့ ရေဝံ ကြ
 လေ ဇာတိ။ မြို့ကွတ် က လည်း အမတ်ကြီး ထံ သို့
 ရောက် ပြန် ကြ စေ လေ ဇာတိ။ အမတ် ကြီး က လည်း
 ပြည် ရှင် မင်းကြီး သို့ ရေဝံ ပြန် ကြ စေ လေ ဇာတိ။
 ပြည် ရှင် မင်းကြီး က လည်း ရွာလတ် တရားသူကြီး
 ကဲ့သို့ သင့် လေ ဇာတိ။ ပုဏ္ဏား သုံး ယောက် တို့ မ
 နှစ်သက် ချီ မ နှစ်သက် ကြောင်း ကို ဆို ကြ ပြန် ဇာတိ။

မင်းကြီး က လည်း အမတ်ကြီး သို့ ဝန်ခံ ပြု စေ
 ၍ ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ခုနစ် ရက် အတွင်း ဤ တရား
 ကို ပြီး အောင် စီရင် လော့။ မ ပြီး လျှင် သင် ၏
 ဥစ္စာ စည်းဝိမ် ကို ဖျက်ဆီး မည် ဟု ၍ ဆို ၏။
 အမတ်ကြီး လည်း အလွန် ကြောက်ရွံ့ သဖြင့် ပုဏ္ဏား
 လေး ယောက် ကို ခေါ် ၍ ဖွေရှာ စစ်ကြော မေး
 မြန်း သော်လည်း မ ထင် နှိုင်း ဖြစ် သောကြောင့်
 အလွန်တရာ စိုးရိမ် ပူပန် ၏။ ။

NOTES.

ဗြဟ္မဓဿ *Brahmana* (or as the B. pronounce it *Byah-*
mana), a Brahman. သုမန *Sumana*, one of the Buddhas.
 သင်္ကဿ နဂိုရ် the town of *Saṅkassa*; နဂိုရ် for နဂရော P.
 a town. ဓမ္မိမ P. *majjhima* (B. pronounce *mitzima*),
 middle. ခုဒ္ဒက P. small. ခုလ P. small, younger. တ
 ယောက် ကို — စီ to each — a piece. ဒင်္ဂါ (*dingā*) a coin.
 အပြား that which is flat, used to describe coins. ဇေ ချိုး —
 ဖြင့် by reason of the affair of about to bathe, i. e. as they
 were about to bathe. ဥစ္စာ here means 'money.' တ ပေါင်း
 တ ရ တည်း altogether in one heap. အငယ်ဆုံး the youngest
 (J. § 95). မူ but (J. § 61). စိတ် ကောက် ကြံ ၍ thinking with
 crooked mind, i. e. with a bad intent. တပါး မှာ elsewhere.
 သို့မှ that by so doing; lit. from such. အတူ ထား သော
 အခြင်း အရာ ကဲ့သို့ as if he had placed in the same spot.
 အခြင်း an act, အရာ a matter. ဇေ အတူ ချိုး though the
 compound verb ဇေချိုး means 'to bathe,' it admits of an ad-
 verb 'together' coming between the noun ဇေ water and the

verb ချိုး to bathe (break ?). ပျောက်ခဲ့သည် has disappeared (J. § 115). ရွာလတ် a considerable village, လတ် middle-sized. ထားရာအနက်တွင် lit. in the aggregate of what was placed; i. e. out of the sum total which was deposited. ထောင်း to be right, good, when used as an auxiliary verb = should, ought. အညီအမျှ equally (J. § 126, 3 b). မြို့ကွတ် the governor of a town (seldom used); ကွတ် to enforce orders, to punish. ရောက်ပြန်ကြစေစေ၏ caused them to go again (or in turn). သင့် to agree with, to confirm a decision. ဆိုကြပြန်၏ they again stated. ဝန်ခံပြုစေ၍ causing him to bear the burden (or undertake the responsibility). အတွင်း an inner part may be used instead of တွင်, the full form being အတွင်းတွင် within. ပြီးအောင် in order that it may be fully settled. ဇွေရှာစစ်ကြောမေးမြန်း to hold a thorough investigation. Each verb has a different signification and is a good illustration of a composite verb. မထင်နိုင်သောကြောင့် because he was unable to think (come to a conclusion).

ထိုအခါ၌ စန္ဒါကုမာရီအမည်ရှိသောသတို့သိီးသည် အဖ၏ ညှိုးငယ်သော အဖြစ်ကို မြင်လေ၍ ခမည်းတော်မင်းမြတ်၊ အဘယ်ကြောင့် စိုးရိမ်သနည်းဟု မေး၏။ ဪ သြော် စန္ဒါကုမာရီချစ်သိီး၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်လေးယောက်တို့၏အမှုကို ဝန်ခံပြုရမည်။ ချစ်ရက်အတွင်းတွင်မပြီးချေသော်သင်၏ စည်းစိမ်ကို ဖျက်ဆီးတော့အံ့မည်ဟု မင်းကြီးဆိုသောကြောင့် အလွန်စိုးရိမ်

သည် ဟူ၍ ပြောလေ၏။ စန္ဒာ ကုမာရီ သတို့သိမ်း
ကလည်း ခမည်းတော် မင်းမြတ်၊ မကြောင့်ကြ
လင့်။ ခိုးသူ ကို အကျွန်ုပ် ရအောင် ပြုပါမည်။
ကြီးစွာ သော မဏ္ဍပ် ကို သာ ဆောက်လေသော
ဟူ၍ ဆို၏။ အမတ်လည်း သမီးဆိုတိုင်း ပြုစေ
ပြီးမှ ထိုမဏ္ဍပ်လေး ထောင့်၌ ပုဏ္ဏားလေး
ယောက်တို့ကို နေကြစေဟူ၍ စန္ဒာ ကုမာရီကား
အလယ်တွင် နေ၏။ ညဦးယံလွန်ပြီးသော်
သတို့သိမ်းလည်း ဆရာပုဏ္ဏားတို့၊ တဆယ်ရှစ်
တန်သော အတတ်တို့၌ တတ်သော အရာတခု
ကိုရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဆိုကြပါလော့။ အကျွန်ုပ်နား
ထောင်အံ့ဟုဆို၏။ အရှင်မစန္ဒာ ကုမာရီ၊ ငါတို့
တတ်နိုင်ကြမည်မဟုတ်။ အဘယ်ကြောင့်မ
တတ်နိုင်ကြသနည်းဟူမူကား။ ငါတို့လေး
ယောက်သွားကြရာတွင် ငါတို့စိတ်ကောက်ကြ
သည်ကိုလည်း သူမသိ။ သူစိတ်ကောက်သည်
ကိုလည်း ငါတို့မသိကြ။ အရှက်ကွေးလောက်
အောင်ပုဏ္ဏားတို့၏ အကျင့်အစာရာပျက်စီး
သည်ဖြစ်သောကြောင့် အထူးထူးမတတ်နိုင်ကြ။
အရှင်စန္ဒာ ကုမာရီသတို့သိမ်းသည်ကား အမတ်
ကြီး၏ ခြေရင်းတော်၌ ဖြစ်သောကြောင့် များ
စွာအကြားအမြင်ရှိ၏။ အရပ်လေးမျက်နှာ

မှ လာ လတ် သော အမေး အမြန်း ကို ကြား ရ သည်
ဖြစ် ၍ ငါ တို့ မှတ် ရ အောင် ပြော တော ဟု ဆို
ကြ ၏။ ဩော် ဆရာ တို့၊ တပါး သော စကား ကို
ကား ကျွန်တော်မ မ တတ်။ ဥပမာ ကို ဆို စေ ကြ
သော် ကား ငါ ဆို အံ့။

NOTES.

ညိုးငယ် သော အဖြစ် his dejected state. ခမည်း a very respectful term for 'father.' ဓန္ဒာ ကုမာရီ the girl (or princess) Tsandā (or Candā). ဩော် or အော် alas! မဏ္ဍပ် mandat, for P. *maṇḍapam*, a pavilion, booth. ထောင့် a corner, angle: always pronounced '*daung*,' with a sharp accent. ည ဦး ယံ the first watch of the night; ယံ for P. ယာမော a watch of three hours. ဆရာ ပုဂ္ဂိုလ် O Brahmans, teachers. ထ ဆယ် ရှစ် ထန် သော အတတ် တို့ နှိ in the eighteen branches of science. The names are given in the original, but being a string of Pāli words are left out of this text as useless. တတ် သော အရာ တ ခု ကို something you are skilled in. နား ထောင် to listen, lit. to erect the ears. အရှင်မ madam. ငါ တို့ထက် နိုင် ကြ မည် မ ဟုတ် that we shall be able is not true, i.e. we are unable. ဟူ မူ ကား if (you) say, i.e. if you ask me the reason why. သွား ကြ ရာ လွှင် in our going, on our journey. Note that the plural affix comes between the verb and its formative. ငါ တို့ မိတ် ကောက် ကြ သည် ကို မ ယိ ကြ He knows not whether we were crooked in intent, and we know not also whether he was crooked; မိတ် ကောက် is given by Judson as 'to be out of temper,' but here it means 'crafty.' အရှက် လွှဲ လောက် အောင်

sufficient to cause shame. အာစာရာ P. rule of practice. အထူးထူး မ တတ် နိုင် ကြ we are unable (to think about) other matters. ခြေ ရင်း ထောင်၌ at the feet of. အကြား အမြင် generally means 'a person of consequence,' i.e. heard and seen. အရပ် ထေး မျက်နှာ the four faces of the place, (or, as we say,) four quarters of the heavens. ဥပမာ ကို ဆို ခေ ကြ သော် if you wish (cause, insist on) me to tell a parable; ဥပမာ P. a similitude, example.

The Minister's Daughter's Tale, or

မင်း သား၊ အမတ် သား သူဆင်းရဲ သား၊ သဌေး
သွီး လေး ယောက် တို့ ၏ အကြောင်း။

The Account of Four Persons, viz. the Prince, the Nobleman, the Poor Man, and the Rich Man's Daughter.

ရှေး သော အခါ ၌။ မင်း သား၊ အမတ် သား၊
သူဆင်းရဲ သား၊ သဌေး သွီး၊ ဤ လေး ယောက်
ကုန် သော သူ တို့ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ
အတတ် ပညာ သင် ကြ လေ သော် သဌေး သွီး
ထည်း ဆရာ သင် တိုင်း မှတ်သား ပေ ၏။ ထို သ
တို့သွီး လက် မှ ကညစ် လွတ်ကျ လေ သတည်း။
မင်း သား အောက္က နေ သည် ကို မြင် သော် တ
ခဏ မျှ ကညစ် ကို ကမ်း ပါ ယူ ဆို ၏။ မင်း သား

က လည်း သတို့သမီး ကမ်း ပါ ဆို လျှင် ကမ်း ပါ မည်။ သစ္စာ တ ခွန်း ကို ငါ မှာ ပါ မည်။ မိဘ အရပ် သို့ ရောက် သော အခါ ငါ့ ကို ပန်း ဦး အရင် ဆွတ် စေ မည် လော ဟု ဆို ၏။ အရင် ဆွတ် စေ မည် ဟု ဆို မှ ကမ်း လေ သတည်း။ သတို့သမီး ကား အတတ် ပညာ တတ် ၍ အိမ် သို့ ပြန် လေ ၏။ မင်း သား လည်း အိမ် သို့ ပြန် လေ သော် ခမည်း တော် မင်းကြီး နတ် ရွာ စံ လျှင် ပြည် ကို အုပ်စိုး ၍ မင်းပြု ရ သေ ၏။ သတို့သမီး လည်း တ ဆယ် ခြောက် နှစ် အရွယ် သို့ ရောက် ပြီး သော် မိဘ တို့ စိတ် ဂှိ သော ယောကျ်ား နှင့် ပေးစား လေ ၏။ ထို အခါ လင် ကို တောင်းပန် ၏။ ကျွန်တော်မ သည် အရှင် မယား ဖြစ် ချေ ပြီ။ တခွန်း သော သစ္စာ စကား ကို ကျွန်တော်မ တောင်းပန် ပါ မည်။ တ ခဏ မျှ အခွင့် ပေး ပါ ဟု ဆို လေ ၏။ အဘယ် ကြောင့် အခွင့် တောင်းပန် သနည်း ဟု မေး သော် ကျွန်တော်မ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အ တတ် သင် သော အခါ တခွန်း သော သစ္စာ စကား ကို ပေး မိ ပါ သည်။ မိ ဘ အထံ သို့ ရောက် သော ကာလ ငါ့ ထံ သို့ အရင် ရောက် ပါ ဟု မင်း သား ဆို လျှင် ရောက် ပါ မည် ဟု သစ္စာ တခွန်း ပေး မိ ပါ ၏။ သတို့သမီး လင် လည်း သစ္စာ တခွန်း ဟု သော အာဏာ သည် လူ

ရဟန်း တို့ ၌ အတ္တန် ကြီး ထု သောကြောင့် အခွင့်
ပေး တော့ မည် ဟု ဆို ပေ ၏။

NOTES.

သား son, need not be translated. ကုန် all, from ကုန် to come to an end. တက္ကသိုလ် Tekkatho for P. *Takkasilo*, Taxila, a city between the Indus and Jhelum which was a celebrated university. ကညစ် a pencil or style. အောက် for အောက်က below. တ ခဏ ၍ just for a moment; ခဏ P. instant. သဘာ P. a promise, oath. အခွန်း num. affix (J. § 98). ဌာ to instruct, inculcate. ဝန်း ဦး first flower, i.e. virginity. ဆွတ် to pluck. နတ် ရွာ စံ to enjoy the villages of the Devas. Used to express the death of a king. မိထ mother, father, i.e. parents. မိတ် ရှိ သော ယောက်ျား the man of their choice (mind). ပေးစား to give in marriage. တောင်းပန် to ask for. အခွင့် permission, leave. မိ inadvertently (J. § 117). အာဏာ P. authority, obligation. ထူ men, in contradistinction to ရဟန်း monks, who are no longer men. တော့ (J. § 117) denoting necessity.

အရှင် ဖြစ် သော ယောက်ျား ခြေ ကို ဆံပင်
ဖြင့် ပွတ် ၍ ပြီး လျှင် အဝတ် တန်ဆာ တို့ ကို
ကောင်းစွာ ဝတ်ဆင် ၍ သွား လေ သော် ခရီး
အကြား တွင် သူခိုး နှင့် ဇွဲ လေ ၏။ သတို့သမီး ကို
မြင် လျှင် လက် ကို မြီစွာ ကိုင် ၍ အဘယ် သို့ သွား
မည် နည်း။ အရာ မ ဟုတ် သော မိမ္မ သွားခြင်း

ကား။ သတို့သီး ၏ အသက် ကို ၎င်း၊ အဝတ် တန်
 ဆာ တို့ ကို ၎င်း၊ ငါ ၏ အဘို့ ဖြစ် ပြီ တကား။
 သတို့သီး အကြံ အဘယ်သို့ ဖြစ် သ နည်း ဟု ဆို
 သော် သတို့သီး က ခိုးသူ အဘို့ ဖြစ် သည် မှန် ပေ
 ၏။ ငါ ၏ သွားခြင်း ကား၊ တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ
 အတတ် ပညာ သင် သော အခါ မင်း သား တ
 ယောက် သည် သတို့သီး ပြည် သို့ ပြန် ရောက်
 သော အခါ ငါ့ ထံ သို့ အရင် လာ လေ့ ဟု ဆို
 လတ် သော် လာ မည် ဟု ၍ အာမ ခံ မိ သော
 ကြောင့် သစ္စာ ပျက် ခဲ့ လျှင် အပါယ် လေး သုန် နှ့်
 ဖြစ် ရ ချေ တော့ မည်။ သူတော်ကောင်း တို့ နေ
 ရာ သို့ မ ရောက် ချေ မည် ဖြစ် သောကြောင့် မိဘ
 တို့ ထိမ်းမြား သော လင် ကို ပန်ကြား ခဲ့ ၍ လာ ပါ
 သည် ဟု ဆို ၏။ ခိုးသူ က လည်း ထို စကား ကို
 ကြား လျှင် သတို့သီး၊ မင်း သား နှ့် သစ္စာ မြဲ
 သကဲ့သို့ သစ္စာ တခွန်း မြဲ ပါ စေ။ ပြန် လာ လျှင် ငါ့
 ထံ သို့ ဝင် လာ ရ မည် ဟု ဆို ၍ လွှတ် ထိုက် လေ
 ၏။ ထို ခိုးသူ လက် မှ လွတ် ၍ သတို့သီး သွား လေ
 သော် ညောင်ပင် ရှိရာ သို့ ရောက် ၏။ ညောင်
 စေါင်း နတ် က လည်း အဘယ် သို့ သွား မည် နည်း
 ဟု မေး ကာလ အရှင် ညောင် စေါင်း နတ် မင်း၊
 အရှင် ထံ သို့ ရောက် လေ ပြီ။ ကျွန်မ ကား တပါး

သော အကြောင်းကြောင့် မ လာ။ ရှေးဆို သကဲ့သို့
ညောင် စေါင်း နတ် ရုက္ခစိုး အား ပြော ဆို လေ ၏။
နတ် က လည်း သတို့သိမ်း၊ မင်း သား နှ့် သမ္ဘာ မြ
သကဲ့သို့ မြ ပါ စေ။ ပြန် ထာ လျှင် င ထံ သို့ ဝင်
လေ့ ဟု ဆို ၍ လွှတ် ထိုက် ၏။ သတို့သိမ်း လည်း
သမ္ဘာ မြ သောကြောင့် မင်းကြီး နန်းတော် သို့ ရောက်
သော အခါ တံခါး စေါင်း နတ် သည် တံခါး ဖွင့်ပေး
၍ သတို့သိမ်း သည် မင်းကြီး ထံ သို့ ရောက် လေ
သတည်း။

NOTES.

ထံပင် (pronounced *s'abin*) the hair of the head, not of the body. ပွတ် to rub. အဝတ် တန်ဆာ clothes and ornaments. ခရီး အကြား တွင် in an interval of the road. သူရိုး or ခိုးသူ a thief. အရာ မ ယုတ် သော မိမ္မ a woman whose business is not true or honest. ငါ့ ၏ အထို what is for me, i.e. my booty. ၎င်း — ၎င်း both — and, either — or (J. § 126, 8). It is not necessary to have သော် before ၎င်း as Judson infers. အကြံ အထယ်သို့ ဖြစ် သနည်း What think you? အထယ်သို့ sometimes means 'How?' and sometimes 'Whither?' သူတော် ကောင်း a religious or good person. ထိမ်းမြား or ထိမ်းမြန်း to give in marriage. ပန် ကြား to ask leave respectfully. မင်း သား နှ့် — မြ ပါ စေ just as your promise to the prince was firm, so let the promise (I am about to extort) be firm. လွှတ် ထိုက် to release; လိုက် (to follow) is often used as a secondary verb to imply motion

to or from. ညောင် the banyan. All trees are supposed to have their nats or dryads (ရုက္ခဝိဒ္ဓိ) who guard them. ကျွန်မ I (fem.) (J. § 77). ထပါး သော — မ ထာ have not come for any reason other (than this). ရှေ့ ဆို သကဲ့သို့ as before stated. တခါး စေင့် the guardian of the door. ဖွင့် ပေး to open or give entrance.

အဘယ် ကြောင့် လာ သ နည်း ဟု မင်းကြီး မေး
သော် အရှင် မင်းကြီး၊ တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အတတ်
ပညာ သင် သော အခါ ပဋိညါဏ် ပေး သော သတို့
သိီး တည်း။ တက္ကသိုလ် ပြည် က ရောက် လျှင် မိဘ
တို့ ထိမ်းမြား ကြ လေ ဖြီ။ ထိုသို့ ထိမ်းမြား ပေးစား
သော အိမ်ရှင် လင် ကို ပန်ကြား ခဲ့ ၍ အရှင် ထံ သို့
အကျွန်ုပ် ရောက် လာ ပေ သည် ဟု ဆို လျှင် မင်း
ကြီး က လည်း အံ့ဘွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား။ သတို့
သိီး သစ္စာ မှန် ထု ပေ သည် ဟု ၍ ချီးမွမ်း ပြီး မှ
သတို့သိီး၊ သင် ၌ တည် သော သစ္စာ ကို ငါ
ပူဇော် ပါ မည် ဟု ၍ ပူဇော် ပြီး လျှင် ယွတ် ထိုက်
လေ ဇာ။ သတို့သိီး လည်း များစွာ သော ဥစ္စာ ကို
ယူ ၍ လာ လတ် သော် ညောင် စေင့် နတ် နေရာ
သို့ ရောက် လေ လျှင် ကရဝိက် ဌာန် သံ ကဲ့သို့ အို
အရှင် ညောင် စေင့် နတ် မင်း၊ အိပ် သ လော၊ မ
အိပ် သ လော။ အကျွန်ုပ် ကား မင်း သား ကို သစ္စာ

ကို ဖြေ ပြီး ချီ ပြန် လေ ပြီ။ ကျွန်မ အသက် သည်
 အရှင် ညောင် ဝေါင့် နတ် ၏ အရာဖြစ် ခဲ့ ပြီ။ သစ္စာ
 စကား ကို မ ဖောက်ပြန် ဘဲ အရှင် နတ် မင်း ထံ
 သို့ လာ ရောက် ပါ ပြီ ဟု ဆို ၏။ သတို့သမီး အသံ
 ကို ကြား ယှဉ် သတို့သမီး၊ အကြင် သူ သည် ရန်သူ
 လက် က လွတ် လေ ပြီးမှ ထို သူ သည် အသက် ရှင်
 သည်။ ထိုသို့ ရှင် ပြီး မှ တဖန် သေ မည် ဟု ရန်သူ
 လက် သို့ လာ ပြန် သည် ကား အလွန် ဖြစ် ခဲ့။ စွ
 တကား ဟူ ချီ ညောင် ဝေါင့် နတ် ဆို ၏။ အရှင်
 ညောင် ဝေါင့် နတ်၊ အသက် ကို နှမြော ချီ အကျွန်ုပ်
 သစ္စာ စကား ကို ဖောက်ပြန် ချီ မ ဝင် ဘဲ သွား ချေ
 သော် အပါယ် လေး သို့ နှံ့ သာ ဖြစ် ရ ချေ တော့
 မည်။ သူတော်ကောင်း တို့ ၏ နေရာ အရပ် သို့ မ
 ရောက် ချေ ရာ ဟူ ချီ ဆို ၏။ သတို့သမီး သစ္စာ
 စကား ကို ရွှေ မြူတာ တ အိုး ဖြင့် ပူဇော် ပြီး ယှဉ်
 အသက် ထက် ဆုံး စား လေ့ ဟု ဆို ချီ လွှတ် ထိုက်
 လေ ၏။

NOTES.

ပရိညာဏ် or ပရိညာည် P. a promise ; according to
 Childers *paññā*, a vow, promise. အကျွန်ုပ် I (fem.) (J.
 § 77). အံ့ဘွယ် သရဲ ရှိ စွ it is very wonderful. ပူဇော် S.
 to worship, do honour. ကရဝိတ် karaweik is the '*kura-*
viko' or Indian cuckoo. ဖြေ to loose, solve. ခေါက်ပြန်

to break a promise ; lit. to make a hole through and go back from. အသက် ရှင် to get one's life, to live. ဖြစ် ခဲး စွ very difficult to be, almost impossible. နှမြော or နှစ်မြော to begrudge. ဖြစ် ရ ချေ ထေ့ မည် I should have had to be in. ဖြူတာ a jug with a long neck. တ အိုး one pot ; used as a numeral affix (J. §§ 99, 100). အသက် ထက် ဆုံး to the end of your life (J. § 75). စား ထေ့ eat, i.e. live on it.

သတို့သီး လည်း ညောင်ပင် က သွား သော်
 ခိုးသူ နေရာ သို့ ရောက် လေ ၏။ သူခိုး က လည်း
 အိပ် ၍ နေ နှင့် ၏။ အိပ် ငြိပ် တွင် သွား သော် လွတ်
 ကောင်း ပါ လျက် အို အရှင် ခိုးသူ ဟူ ၍ နှိုး ပြီး
 လျှင် ငါ့ အသက် သည် ၎င်း၊ ငါ တွင် ပါ သော
 ဥစ္စာ ၎င်း၊ အရှင် ခိုးသူ အဘို့ ဖြစ် ခဲ့ ပြီ။ ယခု ငါ့
 သစ္စာ ကြောင့် ငါ ရောက် ပြီ။ အရှင် ၏ အထို
 အလျောက် မ ဆန် မ ငြင်း ပြီ ဟူ ၍ ဆို ၏။ ခိုးသူ
 လည်း အံ့ဘွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား။ လောက တွင်
 ဖြစ် ခဲး ထု စွာ သော သစ္စာ စကား ကို စောင့် ပေ ပြီ
 တကား။ ဤသို့ သော သူ ကို ငါ ပြစ်မှားမိ သော်
 ဆင်းရဲ ကြီးစွာ ခံ ရ ချေ အံ့ သတည်း။ အလျှင်
 သွား လေ တော့ ဟု လွှတ် ထိုက် ၍ မိမိ လင် ထံ
 သို့ ရောက် လျှင် ထို အကြောင်း များ ကို ပြန် ပြော
 လေ ၏။ ထို ခိုးသူ ၏ ညောင် စောင့် နတ် ၏၊ မင်း
 ၏ စကား များ ကို ပြန် ပြော ပြီး သော် သတို့သီး

ပြု သော အရာ ကို လင် ချီးမွမ်း ၏။ ။ထို စကား အဆုံး ၌ စန္ဒာ ကုမာရီ သတို့သိမ်း လည်း အရှင် ပုဏ္ဏား တို့၊ ယခု ကျွန်မ ပြော သော စကား တွင် အဘယ် သူ ကို ချီးမွမ်း အပ် ပါ သ နည်း ဟု မေး ၏။

NOTES.

အိပ် ၍ နေ နှင့် ၏ had gone to sleep (J. § 115). လွတ် ကောင်း ပါ လျက် she might have escaped; ပါ euph. aff. ငါ တွင် ပါ သော ဥစ္စာ the goods I have with me (J. § 69); ပါ to have with. ထောက် တွင် ဖြစ် ခဲ ထွ စွာ သော သစ္စာ the most difficult oath in the world. ဖြစ်မှား to transgress against. အထွင် quickly. ပြု သော အရာ what she had done. ငါ I, is used to the thief; ကျွန်မ I, to the Brahman.

ပုဏ္ဏား ကြီး က အရှင် အမတ်ကြီး သိမ်း၊ ငါ ကား မင်း သား ၌ ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ မိမိ ပန် ခဲ သော သစ္စာ ပန်းဦး ကို မ ယူ ပယ် ၍ မင်း ကျင့် တရား ဆယ် ပါး နှင့် ညီ သည် ဖြစ် ၍ အံ့ဘွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ငါ ချီးမွမ်း ၏။ ။ပုဏ္ဏား တ ယောက် က အမတ် ကြီး သိမ်း၊ ငါ မူ ကား ညောင် စေါင့် နတ် ကို ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ ယောက်ျား တို့ ၏ စိတ် သည် အလွန် စေါင့် နှိုင်း ခဲ

လျက် ရုက္ခဗိုး စိတ် ကို စောင့် နိုင် သည် ဖြစ် ၍
 အံ့ဘွယ် သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ချီးမွမ်း၏။ ။ပုဏ္ဏား
 တ ယောက် ဆို တုံ ၏။ အရှင် အမတ်ကြီး သွီး၊
 ငါ သော်ကား လင် ကို ချီးမွမ်း၏။ အဘယ် ကြောင့်
 နည်း ဟူ မူကား။ အလွန် စင်ကြယ် စွာ သော
 ပတ္တမြား ကို ဆေး သော ရေ နှင့် တူ သည် ဖြစ်
 လျက် အာရုံ နှ့် မ တပ် သော ကြောင့် မိမိ မယား
 အခွင့် တောင်း လျှင် အခွင့် ပေး ၍ လွှတ် ထိုက်
 သည် ကား ထို ယောက်ျား ၏ စိတ် သည် အံ့ဘွယ်
 သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ချီးမွမ်း၏။ ။ပုဏ္ဏား အယေ
 ဆုံး ဆို တုံ ၏။ အမတ်ကြီး သွီး၊ ငါ သော်ကား
 သူရိုး ကို ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ
 ကား။ ခိုးသူ ၏ သဘော သည် အသက် ကို စွန့် ၍
 အသက် မွေး သည်။ ထိုသို့ ဖြစ် လျက် အဝတ် တန်
 ဆာ ဘို့ ကို မ တပ်စွန်း ပယ်စွန့် လျက် လွှတ် ထိုက်
 လေ ၏။ ဥစ္စာ ရွှေ ငွေ ကို လည်း ပယ်လွှတ် ထိုက် လေ
 ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထို ခိုးသူ သည် မြတ် သည်ဟု ချီးမွမ်း
 ၍ ထောမနာ ပြု ၏။

NOTES.

ဒိဋ္ဌိ ပန် ခဲ့ သော သစ္စာ ပန် ဦး ကို the promise that he had asked for, (namely) the first flower. ပယ် to reject. ငင်း ကျင့် တရား ဆယ် ဝါး the ten laws or rules which govern the actions of a king. ယောကျ်ား တို့ ၏ စိတ် — ဖြစ် ၍ being

able to watch over his nat's mind in a case in which a man would have found a difficulty in so doing. ဆို တုံ said in turn (J. § 117). အထွန် ဝင် ကြယ်—ထူ သည် like water in which a very pure ruby (ပတ္တမြား) has been washed, i.e. most pure and undefiled. အာရုံ P. the object of thought. သဘော P. the disposition. အသက် ကို စွန့်၍ အသက် မွေးသည် to get his living by risking his life. ထပ် စွန့် to have a strong desire for. ပယ်စွန့် to reject. ထောပနာ P. praise; sometimes wrongly written ထောပနာ.

အမတ်ကြီး သိး ၏ ကိုယ်လုပ်တော် ဖြစ် သော သတို့သိး ဆို ၏။ အို အရှင် သိး၊ သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ သည် မင်း သား ကို ၎င်း၊ ညောင် စေါင်း နတ် ကို ၎င်း၊ လင် ကို ၎င်း၊ ချီးမွမ်း ကုန် ၏။ အငယ်ဆုံး သော ပုဏ္ဏား မူကား ခိုးသူ ကို ချီးမွမ်း ၏။ ထို စကား ကို ကြား ယှင် အမတ်ကြီး သိး က လည်း ပုဏ္ဏား လေး ယောက် တို့ တွင် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး စကား သည် မှာ ရ ခဲး သော ဥစ္စာ ပစ္စည်း ဖြစ် လျက် မ တပ်စွန်း ပယ်လွှတ် ထိုက် သောကြောင့် ခိုးသူ မြတ် သည် ဟု ဆို သော အထို ဖြင့် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး လက် နှိ ပင် ဥစ္စာ ရှိ ၏။ ထိုသို့ ဖြစ် သောကြောင့် အစ်မ ကြီး၊ ငါ ၏ အသွင် ပြု ပြီး ယှင် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး ထံ သို့ သွား ၍ ဤသို့ ဆို လေ။ ကျွန်မ သည် ကား တပါး ကြောင့် မ လာ။ သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ သည် သူ

ခိုက် တို့ ချည်း တကား။ ရှင် ပုဏ္ဏား အယေဆုံး မူ
 ကား ပညာ ရှိ ထ ပေ ဇာ။ ရှင် ပုဏ္ဏား လည်း ခင်ပွန်း
 မ ရှိ။ လုလင် ပျို ဖြစ် ၍ ခင်ပွန်း ပြု အံ့သောငှါ
 ကျွန်တော်မ လာ ပါ ပြီ။ အဘယ်သို့ သော အမှု ကို
 ပြု ၍ အရှင် နှင့် ကျွန်မ အတူ နေ ရ မည် နည်း။
 ကျွန်တော်မ လည်း အဖ ကို ကြောက်ရွံ့ သည်။
 သင် ပုဏ္ဏား နှစ် ရှိ သော ဥစ္စာ လည်း ပျောက် ခဲ့
 သည်။ ကျွန်မ မှာ လည်း လက် ချည်း ဖြစ် ခဲ့ သည်။
 သင် ပုဏ္ဏား နှင့် ကျွန်တော်မ သည် တပါး သော
 အရပ် သို့ သွား သော် အသက် မွေးစရာ မ ရှိ ခဲ့
 တကား ဟု အစ်မ ကြီး ဆို ပါ လေ။ ။ဤသို့ စီရင်
 မှာထား ထိုက် ပြီး သော် သွား စေ ၍ ပုဏ္ဏား မြင်
 လျှင် မေး လင့် ဇာ။ အချိုး လည်း မှာတိုင်း ဆို လေ ဇာ။
 ပုဏ္ဏား ယေ လည်း ထို စကား ကို ကြား လျှင်
 အလွန် ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ သည် ဖြစ် ၍ သတို့
 သမီး မ ကြောင့်ကြ လင့်။ ငါ တွင် ဥစ္စာ မ ပျောက်။
 လက် တွင် ရှိ ပါ ဇာ။ အဘို့ အရ ရ အောင် သာ
 ငါ ပြု သည်။ အသက် မွေး လောက် အောင် ရှိ ပါ
 သည်။ တပါး အရပ် သို့ သွား သော်လည်း ငါ တွင်
 အသက် မွေးစရာ ရှိ သည် ဟု ဆို ဇာ။ ပုဏ္ဏား စကား
 ကို လည်း အချိုး သည် အမတ်ကြီး သမီး အား ပြော
 ပေ ဇာ။

NOTES.

ကိုယ်ထုပ်တော် a body-servant ; ကိုယ် body, ထုပ် to do, attend on. မှာ as regards (J. § 69). ခဲး သော ဥစ္စာ ဝစ္စည်း things difficult to obtain. အလို ဖြင့် by the purport (of his saying that he praised the thief, etc.). အစ်မ ကြီ elder sister ; a mode of address. အသွင် ပြု ဖြီး ထွင် having made (your) appearance (like mine). လော a light imp. affix for politeness. တပါး ကြောင့် မ လာ for other reasons (I have) not come. သူ ခိုက် ထို ချည်း are nothing but fools (J. § 126, 8). ခင်ပွန်း မ ရှိ have not a spouse. လှလင် ဤ a young man, bachelor. လက် ချည်း ဖြစ် ခဲ့ သည် have nothing but my hand (to give). အသက် မွေး ဝရာ မ ရှိ have not wherewith to support life. စီရင် မှာထား to arrange and instruct. မေး ထင် ၏ questioned her ; ထင် (J. § 118). အချီး an attendant, server, bearer. မှာတိုင်း as instructed (J. § 75). ကြောင့်ကြ to be troubled, anxious. လက် တွင် in my possession. အဘို့ အစု a share, portion.

အမတ်ကြီး သွီး လည်း အဖ ထံ သွား ၍ ဖခင် အရှင် အမတ်ကြီး၊ ပုဏ္ဏား ငယ် လက် နှံ ဥစ္စာ ရှိ သည် မှန် လေ ပြီ။ ရင်း သည့် ဥစ္စာ နှင့် အမျှ ကျန်မ ကို ဥစ္စာ ပေး မှ ထို ဥစ္စာ ကို ရ အံ့ ဟု ဆို ၏။ အမတ်ကြီး လည်း သွီး ဆို တိုင်း ပေး လေ ၏။ သတို့ သမီး လည်း ထို ဥစ္စာ ကို အချီး အား ပေး ၍ ဤသို့ သင် ပေ ၏။ ။ အစ်မ ကြီး၊ သွား ၍ ပုဏ္ဏား နှင့် အတူ နေ လေ ဦး တော့။ ယခု ဥစ္စာ ကို လည်း ပြ ၍ သင် သည် အတိုင်း ပြော လော့ ဟု မှာ လိုက် ၏။ ။

အချိုး လည်း ပုဏ္ဏား အား ဥစ္စာ ကို ပြ ချီ လှင်
 ပုဏ္ဏား ၌ ရှိ သော ဥစ္စာ ကို ကျွန်မ အား ပြ ပါ
 လော့။ ကျွန်မ မှာ ဥစ္စာ အနည်းငယ် ရှိ ပါ သော
 ကြောင့် ထို ဥစ္စာ နှင့် အတူ ထား ချီ သင် ပုဏ္ဏား နှင့်
 တပါး သော အရပ် သို့ သွား ကြ သော်လည်း စား
 သောက် ကြ နှိုင်း အံ့ သတည်း ဟု ဆို လျှင်
 ပုဏ္ဏား ငယ် က မိမိ ဥစ္စာ ကို ပေး ၏။ အချိုး လည်း
 ထို ဥစ္စာ ကို ယူ ချီ အမတ်ကြီး သို့ အား ပေး လေ
 ၏။ အမတ်ကြီး သို့ လည်း ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ
 သည် ရှိ လေ ချီ အစ်မ ကြီး၊ သုံး ယောက် သော
 ပုဏ္ဏား ကြီး တို့ ကို သည် နည်း ချည်း ဆို ချီ တောင်း
 လော့။ ရှင် ပုဏ္ဏား သုံး ယောက် တို့ ဥစ္စာ ကို ကျွန်မ
 အား ပေး လင့် ပါ ဦး။ တချ သော အရပ် တွင်
 ကျွန်တော်မ ထား မည်။ ကိုယ်တော် တို့ လေး ယောက်
 လုံး နှစ်လုံး ပြည့် ကြ အံ့ ဟု ဆို လော့။ ။အချိုး
 လည်း တောင်း ပြီး သော် ပုဏ္ဏား ကြီး သုံး ယောက်
 က၊ ကောင်းပြီ ဟု ဆို ချီ သုံး ရ သော ဥစ္စာ ကို
 ပေး လေ ၏။ သတို့သို့ လည်း လေး ယောက် သော
 ပုဏ္ဏား ၏ ဥစ္စာ ရ ပြီ ဟု ချီ ခမည်း တော် မင်း အား
 လျှောက် လေ ၏။ အမတ်ကြီး လည်း၊ အရှင် မင်း
 ကြီး၊ လေး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ ၏ မှားခြင်း
 ဥစ္စာ ကို ရ ပြီ ဟု လျှောက် ဆို လေ ၏။ ။အဘယ်သို့

စိစစ်၍ ရ သနည်း ဟု မင်းကြီး မေးသော် ကျွန်
တော် သိုး စိစစ်၍ ရ သည် ဟု ယျောက် လေ ၏။
မင်းကြီး လည်း သတို့သိုး ကို ပုဏ္ဏား လေး ယောက်
တို့နှင့် တကွ ခေါ်၍ မေး ၏။

NOTES.

ဖခင် or ဘခင် dear father; ခင် to be attached to; conf.
ချစ် to love. မှန် လေ ဖြီ it is certain, true. The root ဖြီ
means 'to be accurate,' and so can be used in the present
tense. ရင်း သဏ္ဌိ ဥစ္စာ နှင့် အမျှ equal to the original sum.
သင် to teach or learn; like the Old-English 'learn.'
နေ လေ ဦး ထော့ stay a little longer (J. § 117). ယခု 'now'
is sometimes used in this way, i.e. 'these present.' သည်
နည်း ချည်း in this manner only, exactly in this same
manner. ပေး ထင့် ပါ ဦး give me for a little while. နှစ်သုံး
ဖြည့် ကြ အံ့ your hearts will be full, i.e. you will get your
wishes and be satisfied. ယျောက် to address or inform (a
superior). မှားခြင်း ဥစ္စာ the property of error, i.e. the
money regarding which an error had been committed.

သတို့သိုး လည်း ဤ အရာ သည် စဉ်းလဲး လျက်
ကြောက်မက်ဖွယ် သော အရာ တည်း။ ပုဏ္ဏား လေး
ယောက် သည် ပညာရှိ ချည်း ဖြစ် ချေ ထံ ၏။ ငါ
တို့ ပုထုဇဉ် သဘော ကား။ လောဘ၊ မောဟ၊
ဒေါသ တို့ ၏ ကျန် ဖြစ် သောကြောင့် တ ခု သော
ဝတ္ထု ကို ဆို မည်။ ။သောတ ဝိညာဏ် အရာ သည်

စက္ခု ဝိညာဏ် အရာကို တိုက်တွန်း ၏။ စက္ခု
 ဝိညာဏ် မြင် ယျှင် မနော ဝိညာဏ် အား တိုက်
 တွန်း ၏။ ထိုသို့ တိုက်တွန်း ယျှင် လောက နှစ် စပ်
 လေ ၏။ ထိုသို့ စပ် လေ ယျှင် ပညာ မှ ယုတ် ချေ
 သတည်း။ ပညာ မှ ယုတ် ချေ ယျှင် အဆင် အခြင်
 မ ရှိ ဘဲ မ ကောင်း မှု ကို ပြု တတ် သောကြောင့်
 သံသရာဝဋ် ဆင်းရဲခြင်း နှစ် မြဲမြဲ စွာ ယျှင် ကျ ကုန်
 သတည်း။ ထို စကား ကို သတို့သိး ပြော ပြီး ယျှင်
 မင်း ရှေ့ တွင် ပုဏ္ဏား တို့ ၏ ဥစ္စာ လေး စု ကို
 ထား ချီ ဥစ္စာ ရှင် ယူ လေ ကုန် ဟု ဆို လေ ယျှင်
 ပုဏ္ဏား တို့ သည် မိမိ တို့ ဥစ္စာ သုံး စု ကို ယူ ကြ
 ပြီး ယျှင် တ စု ကြွင်း သော ဥစ္စာ ကို ပုဏ္ဏား ငယ်
 ယူ သော် ဥစ္စာ ပျောက် ခဲ့ သည် ဆို လျက် ယခု
 ပုဏ္ဏား ငယ် ၏ ဥစ္စာ ရှိ ပြန် သည် တကား ဟု မင်း
 ကြီး ဆို သော် ဩော် အရှင် မင်းကြီး၊ ရှေး က မိမိ
 ဥစ္စာ ကို မိမိ ဝှက် ထား ခဲ့ သည်။ ယခု မိမိ ဥစ္စာ
 ကို မိမိ ပင် ညွှန် ပြ ပြီ ဟု အမတ်ကြီး သိး ဆို ၏။ ။
 ထို အခါ နှစ် လေး ယောက် သော ပုဏ္ဏား ဥစ္စာ ရ
 ပြီ ဟု ဆို ယျှင် မင်းကြီး ၏ ထီးချက် စောင့် နတ် သိး
 လည်း သာရ ခေါ် ပေ ၏။ မင်းကြီး လည်း သတို့သိး
 ပညာ ရှိ စွ တကား။ အရပ် ရှစ် မြက်နှာ မှ လာ
 လတ် သော မင်းစေတမန် တို့ ၏ ပြဿနာ တို့ ကို

စစ်ဆေး ပြောဆို နှိုင်း လတံ့ ဟု မိဖုရား ကြီး အရာ သို့
 မြှောက် လေ ၏။ ။ ထိုကြောင့် တရားသူကြီး တို့
 သည် ဤ စကား ကို ပုံ ပြု ၍ ပညာ ဖြင့် စူးစမ်း
 ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ် ရာ သတည်း။ ။

NOTES.

ဤ အရာ သည် စည်းလဲ ထွက် ကြောက်မက်ဖွယ် this matter
 is a terrible piece of trickery. စဉ်းထုံး to use artifice in
 a bad sense. ကြောက်မက် this form of ကြောက် to fear is
 only used with the formative ဖွယ်. The verb ခတ် means
 'to be attached to.' ပညာရှိ—၏ are on their part certainly
 wise. ငါ တို့ ပုထုဇည် — ကား the nature of us unregenerate
 mortals. ထောဘ P. covetousness. မောဟ P. error, folly.
 ဒေါသ P. sin, anger. သောတ ဝိညာဏ်—သောကြောင့်. That
 which is called ear-sense excites that which is called eye-
 sense, the eye excites the mind and it concentrates on the
 world and becomes at one with it, and when this is the case
 wisdom is diminished, and when wisdom is diminished
 because, without considering, one does bad actions.
 သံသရာဝဋ် (thanṭhayāwōk) for P. *samsarāvattam*, the circle
 of transmigration. မိမိ observe the way in which this
 pronoun is used. ထီးချက် the centre part of the umbrella
 from which the sticks extend. သာဓု P. well, excellent.
 ရှစ် ဖြတ်နှာ the eight points or faces (of the heavens).
 မင်းဝေတမန် an ambassador, lit. king-send-messenger.
 ပြဿနာ P. a subject for discussion. ပုံ ပြု to take as
 an example, make a precedent of.

NOTE.—*The text is from this point printed in the ordinary Burmese manner without division.*

၁၂. သဌေးသား၊ သဌေးသွီးနှင့်ပေတလုလင်တို့၏
အကြောင်း။

12. The Account of the Rich Man's Son, the Rich
Man's Daughter, and the Servant Peta.

ရှေးသောအခါ။ သုမေဓာဘုရားလက်ထက်တော်၌
ကေတုမတိမည်သော ပြည်တွင်မရေမတွက်နိုင်သော
ဥစ္စာရှိသောသဌေးသားနှင့်ဘောဂအမည်ရှိသောသ
ဌေးသွီးကိုမိဘစိတ်တူ၍ထိမ်းမြားပေးစားကြလေသ
တည်း။ ထိုအခါ၌သဌေးသားဤသို့ဆို၏။ ငါတို့မိဘ
ဝယ်များစွာသောဥစ္စာရှိ၏။ ငါတို့ဝယ်မူမရှိပါသော
ကြောင့်သင်္ဘောစီး၍လူများနှင့်လံကာဗိပသို့သွားမည်
ဟုဆိုပေ၏။ မယားဖြစ်သောသဌေးသွီးကအမောင်
ကုန်သွယ်သွားလျှင်ကျွန်မကိုးကွယ်ရာမရှိပါတကား။
ဆင်းရဲသောသူတို့သည်သာလျှင်သမုဒ္ဒရာကိုကူးကုန်
၏။ အရှင်မိဘနှင့်ကျွန်မမိဘမှာမူကား မရေမတွက်
နိုင်အောင်များစွာသောစည်းစိမ်ချမ်းသာရှိပါလျက်
မသွားပါနှင့်ဟူ၍မေတ္တာစကားဆို၏။ ။မယားဆို
သောစကားကိုကြားလျှင်သဌေးသားကလည်းလု
နွယ်ပြု၍ရသောဥစ္စာသည်လျှင်မြတ်၏။ လုံ့လပြု၍သမုဒ္ဒ
ရာတွင်သေခြားသော်လည်းမြတ်သည်သာတကား။

ဥစ္စာမရှိသောယောကျ်ားသည်ယုတ်ညံ့စွာ၏။ ရှက်
ကြောက်ဖွယ်လည်းဖြစ်၏။ သူ၏နေ့သိုင်းခြင်းသည်၎င်း၊
စားသောက်ခြင်း၎င်း၊ ယုတ်နိမ့်သတည်း။ ဥစ္စာကိုလို
သည်နှင့်သမုန္တရာ၌အသက်ကိုစွန့်၍ သွားသောသူသ
ည်ဥစ္စာမရသော်လည်းလူတို့၏ချီးမွမ်းရာတကားဟုပ
ညာရှိတို့ဆိုကုန်၏။ သိုကြောင့်ငါသွားမည်ဟုဆို၍အရ
င်းအနီးယူသွားလေသော်မကြာမဖြင့်မှီပေတလင်သ
ည်သဌေးသွီးနှင့်အဆက်အဆံ့ရှိကြ၍ပေတလင်က
သဌေးသမီး၊ ယခုကားငါတို့အတူနေကြရပြီ။ အရှင်မ
ခင်ပွန်းရောက်သော အခါ အသို့လျှင်ငါတို့အတူနေရ
အံ့နည်းဟုဆို၏။

NOTES.

ပေတ the name of the young man is P. for a departed
spirit that is condemned to haunt a place. ယုတ်ညံ့ a young
man or bachelor, servant; frequently written and pro-
nounced နုတ်ညံ့. သုမေဓာ the name of a Buddha. ကေတုမတီ
name of a town. မရေမတွက်နိုင်သော countless. ဘောဂ (P.
Wealth) girl's name. မိဘမိတ်တူ the parents being of like
mind. ဝယ် to, with (J. § 69). မူ for မူကား as regards, but
(J. § 60). စီး to ride in, or on any conveyance, even shoes.
လံကာဒိပ P. the island of Lankā or Ceylon. အမောင် my
brother; often used by wife to husband. ကိုးကွယ်ရာ protector.
မေတ္တာ P. kindness, love. ယုတ္တ or ယုတ္တ industry. ယုတ်ညံ့ or
ယုတ်နိမ့် abject; ညံ့ poor; နိမ့် low. ရှက်ကြောက်ဖွယ် shame-
faced. ဥစ္စာကိုလိုသည်နှင့် with a desire for wealth. အသက်

ကိုစွန့်၍ throwing away life, i.e. at the risk of one's life. အရင်းအနှီး stock-in-trade, capital. မကြာမမြင့်မှီ ere long ; မြင့် tall is often used in this sense. အဆက်အသံရှိ to have in common ; to live as husband and wife. အတူနေကြရပြီ we have been able to live together ; ရ တံ get, when auxiliary, often implies ability.

သဌေးသွီးသည်သည်း တသုသောအမြွက်စကားကို ဆို၏ သုဿနတစပြင်၌ ပြစ်သောသူကောင်ကိုယူ၍ ပြဿနထက်သို့တင်ပြီးလျှင်မီးတိုက်သော်သဌေး သွီးသောလေပြီဟူ၍ဆိုကြလတံ့။ ငါတို့နှစ်ယောက်သည် တပါးအရပ်သို့သွား၍ နေကြအံ့ဟုဆို၍ သဌေးသွီးဆို တိုင်းသူကောင်ကို အိမ်ထက်သို့တင်၍မီးတိုက်ခဲ့ပြီး လျှင် တပါးအရပ်သို့ သွားကြလေ၏။ မိဘတို့သည်း တကယ်ပင်မီးလောင်သည် အမှတ်နှင့်အကောင်ကိုဖတ်၍ အလွန်တရာငိုကျွေးခြင်းကိုပြု၍သဖြိုဟ်ကြသတည်း။ ပေတလင်နှင့်သဌေးသွီးလည်းတပါးသော အရပ်၌နေ ကြလေ၏။ ထိုအရပ်တွင်စားစရာ၊ သောက်စရာမရှိ၊ အလွန်ဆင်းရဲသည် တကား။ ငါတို့အရပ်သို့ပြန်၍ငါ တို့မိဘမြင်ကြလျှင်၊ သွီးနှင့်တူစွာသည်ဟူ၍ဥက္ခာပေး ကြလတံ့။ ထိုသို့ပေးကငါတို့စားသောက်စရာရကြလ တံ့ဟုသဌေးသွီးဆို၍ သွားကြလေသော်မိဘတို့၏ဥ ယျာည်ရေကန်သို့ရောက်လေသတည်း။ ရေကန်အနီး ပန်းပင်အရိပ်တွင်တည်းနေကြသော အခါသဌေးလှင်

တို့သည် သွီးကိုယ်စားညောင် ရေသွန်းရန်ဟု ရေခပ်လာ
 ကြသည်ရှိသော်သဌေးသွီးကိုမြင်ကြလေ၏။ ထိုသို့မြင်
 ကြလျှင် သတို့ သွီးသည်ခင်ပွန်းရှိသော ကြောင့်သာ သို့
 မဟုတ်ငါတို့အရှင် သွီး အမှန်ဆိုရန်ရှိသည် ဟူ၍ အာရုံ
 တာကိုယူလျက်ပြန်ကြလေ၏။ လှင်တို့သည်သဌေးမ
 အားအကြောင်းမျိုးကိုကြားပေးကြ၏။ သဌေးမလည်း
 သွီးကိုကြည့်၍မြင်လျှင် ငိုမည်တမ်း၍ မေးသော်ရှင်သ
 ဌေးမ၊ ကျွန်မတို့ကား ခရီးသွားကြသူတည်း။ ယခုကျွန်
 မတို့သွားကြပေအံ့ဟုဆို၏။ သဌေးမကလည်း မသွား
 ကြပါနှင့်။ ငါတို့သွီးကိုယ်စားမွေးပါမည်ဟုဆို၏။ အိမ်
 သို့ခေါ်၍ ပြဿနဆောင်၍ထားလေ၏။

NOTES.

သုသာနံ (pronounced *thókthan*) for P. သုသာနံ a burial-ground. တစပြင်, ထုတ်တိုင်း, or သင်းချိုင်း are the common words. တကယ် or အကယ် certainly. မီးထောင် to be enveloped in fire, burnt. အကောင်ကိုဖုတ် to cremate a corpse. သင်္ဂြိုဟ် for S. *Sangraha*. The Burmese use this word (pronounced *thingyo*) as a verb meaning to assist; to perform funeral rites; the [r shows that the word came from a Sanskrit source prior to the adoption of Pāli. တူထွသည် is very like (J. § 117). ဥယျာဉ် for P. ဥယျာနံ a garden or pleasure-ground. ရေကန် a water-tank, pond. ဝန်းဝင်အရိပ် the shade of flowering shrubs. တည်း or တဲး to remain for a short time; တဲး usually means the place in

which one stays a short time, i.e. a hut or tent. သမီးကို ယ်ဝား as agent for the daughter, i.e. in place of the daughter (deceased). ညောင်ရေ water of the banyan, i.e. water for performing a libation (to the dryad). သွန်းရန် for pouring out (J. § 125, 3). ရေခပ် to draw water. ခင်ပွန်းရှိသောကြောင့်သာ it is only because she has a husband. သို့မဟုတ် if not true, i.e. if she had not. အကြောင်းမျိုး all the different circumstances. ကြားပေး to give information. ငိုမည်တမ်း to weep and wail. ကျွန်မတို့ we, i.e. I (fem.) and my husband.

ထိုအခါ လင်ရင်းဖြစ်သောသဌေးသားရောက်လေ သော် မိမိမယား၏ အကြောင်းကိုမေးလေ၏။ ပြဿန် နှင့်တကွမီးလောင်၍သေခဲ့သည်ဟုကြားလျှင် ငိုမည် တမ်း၍ဘမိဆောက်သောပြဿန်ကိုဝင်၍ကြည့်လျှင် မိမိမယားကို မြင်လေသော် မေယားရှိလျက်ပင်သေ လေပြီဟု အဘယ်ကြောင့်ဆိုသနည်းဟုရွာလပ်သူကြီး ကိုလျှောက်သော်ပြဿန်နှင့်တကွမီးလောင်၍သေသ ည်ကိုယောက္ခမနှင့်လူအများဆိုကြသောကြောင့်ရှုံး လေသတည်း။ မသက်သာ၍မြို့ကွပ်သို့ရောက်လေသော် လည်းအရှုံးပေးပြန်လေ၏။ မင်းကြီးထံသို့ရောက်လေ သော် မင်းကြီးသည် တရား၌မတည်သောကြောင့်တီး မြို့ကိုစောင့်သောနတ်သွီးသည်ဪမင်းကြီး၊ ဤအမှု သည်မောဟဂတိတည်သောသူ၏အရာမဟုတ်။ အရှင် မင်းကြီး၏အမတ်ကြီးသည်တရားဆုံးဖြတ်ခြင်း၌လိမ္မာ

သည်မဟုတ်တုံလော။ ။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်အမတ်ကြီးကိုခေါ်တော်မူ၍ ဤအမှုကိုပြီးအောင်စီရင်သော့။ မပြီးလျှင် အမတ်ကြီး၏ စည်းဝါဒကိုဖျက်ဆီးအံ့မည်ဟုဆိုလျှင်ထို အမတ်ကြီးသည် နှစ်လုံးမသာရှိသည်ကိုသွီးမြင်လေသော်ခမည်းတော်မင်း၊ အဘယ်ကြောင့်နှစ်လုံးမသာရှိသနည်းဟုမေး၏။ မင်းကြီးအမိန့်တော်ရှိကြောင်းကိုပြောလေသော်ခမည်းတော်မင်းကြီး၊ မကြောင့်ကြလင့်။ သုံးယောက်လုံးကိုကျွန်မထံသို့လာကြပါစေ။ တခုသောနေရာကိုလည်း ဆောက် ပါစေ။ အမှုသည်သုံးယောက်တို့ကိုထောင့်သုံးခုတွင်အသီး အသီးနေပါစေ။ ကျွန်မမူကား အလယ်တွင်နေ၍စစ်မေးပါမည်ဟုဆို၏။ ထိုသို့ဆိုသည် အတိုင်းစီရင်ပြီးမှသဌေးသားကိုခေါ်၍မေးလေ၏။

NOTES.

ထင်ရင်း the original husband. ဂြိသာဒ် (S. *Prāsāda*) pyat-that, a building approached by steps; tower. ယောက္ခမ parents-in-law. ရှုံး to lose (a case). မြို့ကွပ် a magistrate (not much used now). တည် to be established in. မောထဂတိ P. the path of folly or error. ယိဇ္ဈာ to be clever. ပြီးအောင် in order that it may be completed (settled). စည်းဝါဒကိုဖျက်ဆီး to destroy wealth, i. e. to turn a person out of office, etc. ကြောင့်ကြ to be anxious. ထောင့် an angle, corner. အသီးအသီး separately; from သီး to string beads one by one. စီရင်ပြီးမှ after the arrangements were completed (J. § 123).

ဘုန်းကျက်သရေနှင့်ပြည့်စုံသောယောကျ်ားမြတ်၊
 အမောင်သဌေးသားသည် အသက်ကိုစွန့်၍သမုဒ္ဒရာ
 ကိုကူးပြီးလျှင် ဥဂ္ဂာရှာသွားပြီးနောက် ဤအရပ်တွင်ပြ
 သာန်နှင့်တကွ မီးလောင်၍ အမောင့်မယားသေလေ
 ဗြိဟုလူအများဆိုကြသတည်း။ အမောင့်မိဘတို့လည်း
 ကြွယ်ဝပါလျက်ပင် အမောင်သည်လည်း သမုဒ္ဒရာကို
 ကူး၍ များစွာသောဥဂ္ဂာရနဲ့သူဖြစ်ပါလျက်မိန်းမဘ
 ယောက်ကိုယောကျ်ားနှစ်ယောက်လုကြချင်းသည်မ
 သင့်ပါတကား။ ဤသတို့သိမ်းသည်သုမယားဖြစ်သည်
 မှန်ပါလျက် ငါ့မယားဟုစွဲဆိုသောကြောင့် မင်းကြီးစ
 သော အမတ်ကြီးတို့လည်း အရှုံးပေးကြခဲ့ပြီ။ အမောင့်
 မယားမှန်ပါလျှင် အဘယ်ကြောင့်မျှ ဝှက်ကွယ်ထော
 င့်ပါအံ့နည်း။ ငါ့စကားကို အမောင်ထိုက်နာကောင်း
 ၏။ အမောင့်ဝိတ် အဘယ်သို့ရှိမည်နည်း။ အမောင်သ
 ဌေးသားတည်း။ ငါအမတ်ကြီးသိမ်းဖြစ်သည်။ ငါတို့နှစ်
 ယောက်တဝိတ်တည်းဖြစ်ကြမှုကား တသက်ပတ်လုံး
 အဘယ်ဆင်းရဲရှိရအံ့နည်းဟုဆိုသတ်သော် သဌေး
 သားသည် ဤသို့ဆိုပေ၏။ ဤသဌေးသိမ်းသည်ယေသွား
 မက္ခတံမှ အဝတ်မမြဲမှီကပင် မိဘတို့ထိမ်းမြားသော
 မယားဖြစ်၍ အဘယ်သို့လျှင် စွန့်ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း။
 ယောကျ်ား၏ သဘောသည်ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်
 သော အမှုကိုမပြုအပ်။ သစ္စာစကားကိုဖျက်၍ အဘယ်

အကျိုးရှိအံ့နည်းဟုဆို၏။ ။အမတ်ကြီးသွီးလည်းသစ္စာ
မြဲသောသူ၏ စကားကိုကြားလျှင် အံ့ဘွယ်သရဲရှိစွဟု
လွှတ်လိုက်သတည်း။

NOTES.

ဘုန်းကျက်သရေ good reputation, nobility of character.
အမောင် Sir (used by a woman to a man). The light
accent shows the genitive case. ကြွယ်ဝ to be opulent.
လျှာတ်ပင် even though. လှကြချင်း strife; a plural verbal
which denotes the action of more than one person. စွဲဆို
to sue for. မင်းကြီးစသော beginning with the king, i.e.
from the king downwards. ဖျှိပ်ကွယ်ထောင့် to conceal.
(Look out the meaning of each word.) တစ်စိတ်တည်း of
one mind. တသက်ပတ်လုံး for the whole of (our) one life.
ငယ်သွားမကျွတ်မှီ ere she had shed her childhood's teeth.
အဝတ်မမြဲမှီ before clothes were constant. Children do not
wear clothes as a rule. ယောက်ျား etc. The disposition of
a (true) man ought not to be capable of so cruel a deed.
သစ္စာမြဲ firm to (his) vow.

ပေတလင်ကိုမေးပြန်၏။ ဘုန်ကျက်သရေနှင့်ပြည့်စုံ
သောယောက်ျား မြတ်ဖြစ်လျက်ပင်နှစ်ယောက်သော
လင်တို့သည် မိမ္မတယောက်ကိုလုကြသည်ဟူသောစ
ကားသည်မသင့်ပါတကား။ ငါနှစ်လည်းခင်ပွန်းမရှိ။ အ
ရှင်နှင့် အထူနေခြင်းငှါအထိုရှိ၏။ များစွာလေးမြတ်ခြ
င်းလည်း ရှိကြအံ့။ ငါလည်း အမတ်ကြီးသွီးဖြစ်သည်

များစွာသောစည်းစိမ်နှင့်မစံစားပါရလောဟုဆို၏။
 ပေတထင်လည်းထိုစကားကိုကြားလျှင်ပညာရှိစ
 ကားလျှင်တည်းဟုအမှတ်ရှိ၍မိမ္မတို့သဘောကား
 ဥပါယ်တမည်အတ္တန်များခြင်း၊ ထည့်ပတ်တတ်ခြင်း၊
 ကွယ်ပျက်ထိုသောစိတ်ရှိခြင်းတို့နှင့်ပြည့်စုံသည်။ ငါ
 ၏အသက်သည်လည်းဤသတို့သွီး၏လက်ချတ်တွင်ရှိ
 သောရေနှင့်တူသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့်အရှင်
 မ၏စကားကိုငါနားထောင်တော့မည်ဟုဆို၏။ ။
 အမောင်၊ ငါ့စကားကိုထိုက်နာမူကားသင်နှင့်တပါး
 သောအရပ်သို့သွား၍နေကြမည်။ သို့မှသာအမောင်
 ကိုငါယုံမည်ဟုဆိုလျှင်ကောင်းပြီဟူ၍ဆို၏။ အရှင်
 သွား၍နေပြန်လေဦးတော့ဟုဆိုလျှင်သွားလေ၏။ ။
 ထိုနောက်မှသဌေးသွီးကိုခေါ်၍မေးလေ၏။ အစ်မကြီး၊
 အရှင်မလင်ကားစည်းစိမ်နည်းသည်။ သဌေးသားထင်
 ကားစည်းစိမ်ချမ်းသာများစွာရှိသည်။ အတူနေကြ
 သော်တသက်ပတ်လုံးဆင်းရဲခြင်းမရှိပြီတကား။ အ
 ဘယ်ကြောင့်ငြင်းပါသနည်းဟုဆို၏။ ။ ထိုစကားကို
 ကြားလျှင်အရှင်မလည်းမိမ္မ။ ငါလည်းမိမ္မပင်။ မိမ္မတို့၏
 သဘောသည်အကြင်သစ်ပင်၌ဖြစ်သောသစ်သီးနှင့်တူ
 ၏။ အရှင်ဖြစ်သောလင်မူကားသစ်ပင်နှင့်တူ၏။ သစ်
 သီးတို့သဘောသည်အညွန့်ပေါက်၍အရွက်နှစ်ရွက်
 ဆင့်လျှင်အရွက်အခက်မှသည်အငုံဖြစ်၏။ အငုံမှသည်

အပွင့်ဖြစ်၏။ အပွင့်မှသည်အသီးဖြစ်၏။ အသီးဖြစ်လျှင်
ရင့်၍ကြွေ၏။ ကြွေလေလျှင် ကြွေရာအရပ်၌ရှိလေ၏။
အညွှာမှ ကြွေပြီးသောသစ်သီးသည် အညွှာ၌တည်ပြန်
နိုင်သလော။ အမိဝမ်းက ဖွားသောသားသည်အမိဝမ်း
သို့တဖန်ဝင်ပြန်သလောဟုဆိုလေ၏။ ထိုသဌေးသမီးဆို
သော စကားကို အမတ်ကြီးသွီးကြားလေသော် ဤမိန်း
မစည်းလုံးသော အဖြစ်ကိုငါသိရပြီ။ မိမိနေရာအရပ်
သို့သွားတော့ဟုဆိုလျှင်အမှုသည်သုံးယောက်သွားကြ
လေ၏။

NOTES.

ထကြသည်ဟူသောစကား this story, that two men are striv-
ing over one woman. အရှင်နှင့်အတူနေခြင်းငှါအလိုရှိ၏ I have
a wish to live with you, Sir. လေးမြတ်ခြင်းရှိကြအံ့ we shall
be much respected. များစွာသောစည်းစိမ်နှင့်စေတနာပါရလော
shall we not be able to enjoy (ourselves) with much
wealth? လျှင် emphatic aff. (J. § 126, 8). အမှတ်ရှိ၍
thinking. ဥပါယ် from P. ဥပါယော stratagem, expedient.
တမည် or တံမျဉ် a line; stratagem. ကွယ်ပျက် to conceal
and trifle with. လက်ခုတ် the hollow of the hand. လင်း
သို့ဖြစ်သောကြောင့် because that is so. တော့မည် must (J.
§ 117). နေပြန်လေဦးတော့ go and wait a little (J. § 117).
အစ်မကြီး elder sister: a respectful mode of address.
နည်း few, small. မရှိပြီ shall not have (J. § 108). ငါလည်း
မိမ္မဝင် I, too, even am a woman. အကြင် whatever, any
(J. § 82). ထင့် to come one above the other. အရွက်အာ
ကံမှသည် that which is from the leaf-stalk. အရွက် a leaf.

အခက် a stalk or branch. အင်္ဂု a bud. အဖွင့် a flower. အသီး or သစ်သီး a fruit. Note the peculiar use of သည် after ဗ္ဗ in this clause. တည် to place. ဝမ်း belly, womb. အဖြစ် state, nature. ငါထိရပြီ I have ascertained. အမှုသည် a suitor.

ထိုသူတို့ဆိုကြသောစကားများကိုစာချီအားရေးစေ
၍အပအမတ်ကြီးရှေ့တွင်ပတ်စေ၏။ အပလည်းအလွန်
ဝမ်းမြောက်သည်ဖြစ်သတည်း။ အမှုသည်သုံးယောက်
လုံးကိုပင်မင်းကြီးရှေ့သို့ခေါ်၍မေးလေသော်သည်
အတိုင်းမှန်လေပြီဟုဖြောင့်ဆိုကြသည်နှင့်အညီ၊ ပေတ
လုလင်သည်လင်မဟုပ်သောကြောင့်အသက်သေရန်
သင့်သည်။ သို့ရတွင်အသက်ကိုလွတ်စေ။ သဌေးသား
လည်းများစွာသောဥစ္စာရှိလျက်သစ္စာစကားကိုမဖျက်
သောလင်ရင်းမှန်သည်။ သဌေးသီးလည်းလင်ကိုကွယ်
ကန်သည်ဖြစ်သောကြောင့်မှည့်လေပြီးသောသစ်သီး
အညွှာမှကြွေလျှင်တဖန်အညွှာ၌မတည်ပြန်နိုင်သကဲ့
သို့၊ အမိဝမ်းမှဖွားလေပြီးသောသားသည်အမိဝမ်း၌ပြ
န်၍မဝင်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဥပမာကိုညွှန်ပြပြီးဖြစ်သော
ကြောင့်သွန်သင်ဆုံးမ၍လွတ်စေဟုမင်းကြီးဆုံးဖြတ်
လေ၏။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကိုထီးဖြူစောင့်နတ်သမီးသည်
ကြားသော်ကောင်းချီးပေး၏။ မင်းကြီးလည်းအမတ်ကြီး
သို့ကိုမိဖုရားအရာသို့မြှောက်လေ၏။ ။ ထိုကြောင့်ပ
ညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်စည်းလုံးစွာလျှောက်

သောတရား ကိုစူးစမ်းစစ်ကြော၍ ဆုံးဖြတ်ရာသ
တည်း။ ။

NOTES.

အား note the use of this dative (J. § 65). သုံးယောက်
ထုံး the whole three. သည်အတိုင်းမှန်လေပြီဟုဖြောင့်ဆို they
confessed, saying, 'It is true according to this (which is
read).' အညီ in accordance with (J. § 126, 3 a). အသက်
ကိုထွတ်စေ let his life be released, i.e. let him escape death.
သွန်သင် to instruct. ဆုံးမ or ဆုမ္မ to correct; either by
reproof or punishment. ကောင်းချီးပေး to cry 'well done.'
စည်းထုံး to use artifice. လှည့်ဝား to lie, deceive. ထွှိ၍
to conceal, be hypocritical.

၁၃. ဥဒိစ္စပုဏ္ဏားသားအမိသုံးယောက်တို့၏ အကြောင်း။

13. The Account of the Udicca Brahman, his Wife, and Child.

တဏှာကံရာမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်၌။ ဥဒိစ္စ
ပုဏ္ဏားသည် အကုဋေသောဥစ္စာရှင်ဖြစ်၍ သမုဒ္ဒိဟ္မကု
မာရီမည်သောသတို့သမီးတယောက်သာရှိ၏။ ၁၅နှစ်
အရွယ်သို့ရောက်လပ်သော် အာဝဇ္ဇန်းအတတ်ကိုတတ်
လပ်၍ ယခု ငမိဘ၌ ငါတယောက်သာရှိသတည်း။ ငါ

နှိချစ်ခြင်းမရှိပါ။ သူတို့ခက်ထန်သောကြောင့်ဥစ္စာ
 များရှိပါလျက်မပေးပါ။ သေမင်းသို့ရောက်ကြလေ
 သော် ငါကားမိမ္မဖြစ်ခဲ့သဖြင့်ဤဥစ္စာသည်မင်း၏ဘ
 ဏ္ဍာသာဖြစ်ချေတော့မည်။ ငါလည်းပျက်စီးခြင်းသို့
 ရောက်ချေတော့မည်ဟုကြံ၍တနေ့သန္တအနုပ္ပိပတ္တ
 မြားကိုမိဘအိပ်ကြရာ၌ထားသည်ကိုသိ၍ပုဏ္ဏားလင်
 မယားနှစ်ယောက်ခေါင်းလျှော်သွားကြသည့်အခိုက်
 ဝှက်ထားလေ၏။ အဝတ်ပုဆိုးကိုလဲသောအခါပုဏ္ဏား
 သတိရ၍ပုဏ္ဏားမ၊ ငအိပ်ရာ၌ထားသောအနုပ္ပိပ
 ဓ္တမြားသည်ရှိပါသလောဟုမေး၏။ ရှင်ပုဏ္ဏား၊ ငါထွ
 က်ချိန်မမြင်ဟုဆိုလေ၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်ပု
 ဏ္ဏားလည်းလျှင်မြန်စွာပြန်၍ပြေးလေ၏။ ဆီးလည်း
 ဝှက်ထားပြီးမှ မိဘခြေဆေးရန်ရေသွန်း၍နေလေ၏။
 ပုဏ္ဏားလည်းရောက်လျှင် ကြည့်ရှုရှာဖွေသော်လည်း
 မရပြီးမှ ဆီးကိုမေး၏။ ချစ်ဆီး၊ ငါတို့ခေါင်းလျှော်
 သွားကြသည့်နေ့က ငါတို့အိပ်ရာအောက်၌ပတ္တ
 မြားကိုယူသလောဟုမေး၏။ ကျွန်မမသိပါဟုဆို
 ၏။ ထိုစကားကိုပုဏ္ဏားကြားလျှင် ဆီးနှင့်ငြင်းခုံ၍
 ရွာလပ်တရားသူကြီးထံတရားစစ်မည်သွားလေသော်
 တရားသူကြီးသည် ဆီးနှင့်မိဘသုံးယောက်ကိုစစ်မေးစ
 ရာမရှိပြီဟုဆို၏။ ပုဏ္ဏားလည်း မသက်သာ၍မြို့ကွ
 ဝ်သို့သွား၍ရောက်လေသော်မြို့ကွပ်သည်လည်း ရွာ

ထပ်တရားသူကြီးနှင့်အတူဆုံးဖြတ်လေ၏။ ပုဏ္ဏားလည်း
မသက်သာ၍ မင်းကြီးထံသို့ရောက်လေ၏။

NOTES.

သားအမိသုံးယောက် lit. child, mother, three persons.
တထွက်ရာ one of the Buddhas. ဥဒိစ္စ this is probably a
class of Brahman, not a name ; the usual translation how-
ever is 'the Brahman Udeitsa.' အတုဓန for P. ကောသိ ten
millions. တုမာရီ P. a girl, young lady. အာဝဇ္ဇန်း (pro-
nounced *āwitzaṇ*) for P. အာဝဇ္ဇနံ meditation. ခက်ထန် close-
fisted, difficult to deal with. သေမင်း king death. ဆတ္တာ P.
(pronounced *hpādā*) property, goods. အိပ်ကြရာ their sleep-
ing place : note the plural formation of a verbal noun.
အနုပ္ပိ for P. အနုပ္ပိကော priceless. ခေါင်းဇျော် to wash the
(hair of the) head. အခိုက် whilst, from ခိုက် to come in
contact with. အဝတ် clothes. ပုဆိုး a cloth worn round
the waist : when people bathe they put on a small one.
သတိရ to remember ; သတိ P. heed, thought ; ရ to get.
ပုဏ္ဏေး fem. of ပုဏ္ဏား with မ the B. fem. aff. ပတ္တမြား a
ruby. စည် or စည် whilst, when. ခြေဆေး to wash the
feet. ကျွန်မ I, fem. (J. § 77). တရားဆင် to state a case.

မင်းကြီးလည်းအမတ်ကြီးကိုခေါ်၍အမတ်ကြီး၊ ခု
နှစ်ရက်အတွင်းတွင်ဤတရားကိုစိစစ်မေးမြန်း၍ရအော
င်ပြုလေ။ မရလျှင်စည်းစိမ်ဖျက်စိမ့်မည်ဟုဆိုသော
ကြောင့်အလွန်စိုးရိမ်သည်ကိုသွီးမြင်လျှင်ခမည်းတော်
မင်းမြတ်၊ အဘယ်ကြောင့်စိုးရိမ်သနည်းဟုမေး၏။ ချစ်

သိဉ္စိ၊ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမသိဉ္စိသုံးယောက်ငြင်းခုံကြသော
 ပတ္တမြားကိုစစ်ကြောရှာဖွေ၍မရနိုင်သော်ငါ၏စည်း
 စိမ်ချမ်းသာကိုပျက်စီးစေမည်ဟုမင်းကြီးမိန့်ဆိုသော
 ကြောင့်ငါစိုးရိမ်သည်ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုသိဉ္စိကြား
 သွင် ခုနှစ်ရက်အတွင်းစစ်ဆေး၍ ဤအမှုကိုရအောင်
 ထင်ရှားစွာပြုပါမည်လျှောက်လေတော့ဟုဆို၏။ အပ
 လည်းမင်းကြီးအားလျှောက်လေသော်မင်းကြီးလည်း
 ကောင်းပြီဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးသိဉ္စိလည်းခမည်းတော်၊
 ထိမ္မာသောစာချီတယောက်ကိုခေါ်ပါဟုဆိုသွင် အပ
 လည်းစာချီတယောက်ကိုခေါ်စေ၏။ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမတို့
 ကိုခေါ်၍ အကုဋေဥစ္စာရှင်ဖြစ်သောရှင်ပုဏ္ဏားတို့၊ ဤ
 အမှုအဘယ်သို့ဖြစ်သနည်းဟုမေး၏။ ။အမတ်ကြီး
 သိဉ္စိ၊ ငါတို့ထိမ်မြားကြသောနေ့မှစ၍ ဤမျှသောဥစ္စာ
 ရှင်ဖြစ်ကြခြင်းသည်ကားသားသိဉ္စိတို့အားဆင်းရဲခြင်း
 မဖြစ်မိန့်သောဌာနည်းဘူးသည်ဟုဆိုကြ၏။ ။သိဉ္စိကို
 ခေါ်၍မေးသော် အမတ်ကြီးသိဉ္စိလည်းမိမ္မသား။ ကျွန်မ
 လည်းမိမ္မသားဖြစ်သည်။ ငါတို့မိဘသေခဲ့သော်ဥစ္စာကို
 မင်းကြီးပေးသနွေသာရချိန်မည်ဟုဆိုပေ၏။ ။ထိုစ
 ကားအတိုင်း စာချီကိုရေးစေ၍ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမတို့ကို
 ခေါ်၍မေးမြန်းသွင်ငါတို့ဆည်းဘူးသောဥစ္စာနည်းသည်
 ဖြစ်စေ၊ များသည်ဖြစ်စေ၊ သားသိဉ္စိတို့သို့သာမဟုတ်တုံ
 လောဟုဆိုကြ၏။ ထိုစကားကိုကြားသော်စာချီကိုရေး

မှတ်၍ထားစေ၏။ ။ ထိုစကားအဓိပ္ပါယ်သော်ကား
သမီး၌ဥစ္စာရှိသည်မှန်လေပြီ။

NOTES.

အတွင်းတွင် in the inside of = တွင် in. ရအောင်ပြုလေ do so as to get, i.e. manage to get back the ruby. မရနိုင်သော် if I cannot get. မိန့် to command. ထင်ရှားစွာ conspicuously. ဪဘတ် to inform (a person in authority higher than oneself). ဝာချီ a secretary. ဤမျှ this much, so much (J. § 88). မိန့် for စေအံ့ causative future. မဖြစ်မိန့် သောငှါ in order that there may not be. ဆည်းဘူး or ဆည်းဖူး to accumulate (wealth). မိန်းမသား lit. woman-child, but often, as here, used in the sense of 'unprotected female.' ပေးသေ့ as much as he gives = သမျှ (J. § 75). ချိန့် for ချေအံ့ (J. § 118). ဟို for (J. § 75) မဟုတ်တုံလော is it not so?

အမတ်ကြီးသမီးကလည်းပုဏ္ဏားတို့သွားကြလေ
တော့။ သရဗ္ဗပိတ္တကုမာရီကိုငါနှင့်အတူနေစေဦး။ မေး
မြန်းဆွေးနွေးပြီးမှ ပို့လာစေမည်ဟုဆိုလျက်တဖန်ပု
ဏ္ဏားသမီးကိုခေါ်စေ၍အတူတကွစားသောက်ရာတွင်
အမတ်ကြီးသမီးသည်ထိုပတ္တမြားသည်သူငယ်လက်တွင်
ရှိ၏။ အဘယ်သို့သောကြောင့်ပြု၍၎င်းဥစ္စာကိုရအံ့န
ည်းဟုကြံ၍အဖထံသို့ကပ်ပြီးလျှင်ခမည်းတော်တွင်ရှိ
သောအနုပတ္တမြားကိုပေးမှထိုပတ္တမြားကိုရချိန်မည်
ဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးလည်းပတ္တမြားကိုပေး၍အမတ်သမီး

လည်းပုဏ္ဏားသွီးကိုချည်း၍အကျွမ်းဝင်အောင်ပြုပြီး
 ယှဉ်ကျီစားကြ၏။ ကျီစားကြရာတွင်အကျွမ်းဝင်၍
 ပုဏ္ဏားသွီးအားပတ္တမြားကိုပြပေ၏။ ပုဏ္ဏားသွီးလည်း
 မြင်လျှင်အရှင်ဥစ္စာလော။ သူတပါးဥစ္စာလောဟုမေး
 သော်ငှာအဗဥစ္စာသာ။ အမိအဖသေလွန်လျှင်မင်း
 ဥစ္စာဖြစ်လိမ့်မည်။ ထိုကြောင့်ငါ့ဝှက်ထားသည်ဟု
 အမတ်ကြီးသွီးဆိုသောစကားကိုပုဏ္ဏားသွီးကြား
 သောအခါ ကျွန်မ၌လည်းရင်နည်းတူရှိသည်ဟုဆိုပြန်
 ၏။ ထိုစကားကိုအမတ်ကြီးသွီးကြားလျှင်ငါတို့နှစ်
 ယောက်လည်းမိမ္မချင်းဖြစ်ကြသည်။ စိတ်လည်းတူကြ
 သည်။ အဆိုအမိန့်လည်းတူကြသည်။ အကြံနက်ခဲခြင်း
 လည်းတူကြသည်။ တို့ဥစ္စာကိုပေါင်းဖက်၍ဝှက်ထား
 သောအပြစ်ကိုသူတပါးမသိစေလင့်ဟူ၍ဆို၏။ အရှင်
 ဥစ္စာနှင့်လည်းတူသည်ဖြစ်၍ဥစ္စာကိုမိဘတို့တွေ့ကြမ
 ည့်ကိုစိုးသောကြောင့်အရှင်ဥစ္စာနှင့်အတူကျွန်မထား
 ပါမည်ဟုဆို၍ထိုပတ္တမြားကိုပေးခဲ့ပြီးလျှင်အမတ်ကြီး
 သွီးသည်ထိုပစ္စည်းကိုရလျှင်အဖအားပေးလေ၏။ အမ
 တ်ကြီးလည်းအဘယ်မှာရချေသနည်းဟုစာချိုကိုခေါ်၍
 မေးသော် စာချိုလည်းသတို့သွီးအစီအရင်ကိုပြန်ပေ၏။

NOTES.

နေဝေဦး let her remain longer; (J. § 117) does not give
 this force; ဦး pronounced *ón*. လေ့းလွှဲး to investigate.

ပို့ထားမည် will cause her to be sent. အတယ်သို့သောအကြံကိုပြု၍ by doing what purpose, i.e. by what means. ကပ် to draw near to ; adhere. ချဉ်း to approach. အကျွမ်းဝင် to make acquaintance with. ကျီ လား to joke. ၎င်းနည်းတူ in like manner. မိမိချင်း woman-companion, i.e. both women. အကြံနက်နဲခြင်း depth of purpose. ပေါင်းစပ် unite, put together.

အမတ်ကြီးလည်းပြောပြသွားကားပညာရှိစွတကားဟုစာချီနှင့်တကွပတ္တမြားကိုမင်းကြီးထံဆက်လေ၏။ အတိမှာရသနည်းဟုမင်းကြီးမေးတော်မူကာလအကျွန်ုပ်သွားစစ်ဆေး၍ရပါသည်ဟုလျှောက်လေ၏။ မင်းကြီးလည်းပတ္တမြားကိုဥဒိစ္စပုဏ္ဏားအားအပ်ပေးလေသော်အရှင်မင်းကြီးအတိမှာရသနည်းဟုမေးကာလမင်းမျက်စိတည့်၍ရသည်ဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးသမီးကိုလည်းမိဘုရားအရာ၌မြှောက်ထားလေသတည်း။

။ထိုကြောင့်ပညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်ဗွေရှာစစ်ကြာမေးမြန်း၍ဆုံးဖြတ်ကြရာ၏။

NOTES.

ဪ Oh! အတိမှာ where, sometimes written အဒိ (J. § 82). အကျွန်ုပ် I; is more respectful than ကျွန်ုပ်, but Judson does not give it in grammar. မင်းမျက်စိတည့်၍ Bandon says this is a figurative expression meaning 'putting the king's eye into (some one),' i.e. 'by the royal power.'

၁၄. သဌေးသားနှင့်မြွေပါ၊ကြောင်၊ခွေးတို့၏
အကြောင်း။

14. The Account of the Rich Man's Son, the Mungūs,
the Cat, and the Dog.

ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်တော်၌။မင်းသား၊
အမတ်သား၊သဌေးသား၊ဆင်းရဲသားလေးယောက်
တို့သည် တက္ကသိုလ်ပြည်မှာ အတတ်ပညာသင်ကြာ
လေသော်မိမိတို့အလျောက်တတ်မြောက်ကြပြီးလျှင်
ဆရာအား အတတ်ဂုဏ်ကိုမေးကြရာဆရာလည်း
ပြောပေ၏။ ။ကမ္ဘာဦး၌ဂဟပတိဝေသာပြည်တွင်
သဌေးကြီးလေးယောက်တို့သည်အလွန်ချစ်ခင်ကြ၍
တယောက်စီးပွားကိုတယောက်အထိုက်ကြ၏။ထိုအခါ
သဌေးတယောက်သေခဲ့သော်သားယောက်ျားတ
ယောက်သာရှိ၍ထိုသားကိုအမိသဌေးမကချစ်သား၊
မောင့်ဘသေခဲ့ပြီ။မောင်သည်ရင်သွေးဖြစ်၍အမွေခံ
ထိုက်သော်လည်းငယ်သေးသည်ဖြစ်သောကြောင့်
မောင့်ဘ၏မိတ်ဆွေသဌေးသုံးယောက်ထံအတတ်ပ
ညာသင်ပါဦးလေ့ဟူအသပြာသုံးရာပေး၍ညွှန်ထိုက်
လေသတည်း။ သဌေးသားလည်းသဌေးအဆောင်အ
ရောင်နှင့်သဌေးသုံးယောက်ထံသို့သွားလေ၏။ထိုအခါ

နွီယောကျာ်းတယောက်သည်မိမိခွေးကိုယူ၍လာသည်
 ကိုတွေ့ကြသတည်း။ သဌေးသားကလည်းဟေ့ယော
 ကျာ်း၊ခွေးကိုရောင်းမည်လောဟုမေးရာဝယ်တပြီးကား
 ငွေအသပြာတရာပေးလေ့ဟုဆို၏။ သဌေးသားလည်း
 အသပြာတရာပေး၍အမိအိမ်သို့ပို့၍အကြောင်းမျိုး
 ကိုသိစေလေ၏။ သဌေးမလည်းငါ့လင်အဆွေအမျိုးတို့
 အစီရင်ခံ၍ဝယ်သည်ဖြစ်ရာသည်ဟုထင်၍ကောင်း
 စွာကျွေးမွေး၍ထားလေသတည်း။ တနေ့သန္တလယ်ထ
 မင်းစား၍သွားလေသော်ယောကျာ်းတယောက်သည်
 ကြောင်တကောင်ကိုယူ၍လာ၏။ သဌေးသားလည်း
 ဟေ့ယောကျာ်း၊မင်းကြောင်ကိုရောင်းမည်လောဟု
 မေးသော်သဌေးသားဝယ်သော်ကားအသပြာတရာ
 ပေးလောဟုဆို၏။ အသပြာတရာပေး၍အမိသို့ထိုးနည်း
 တူပို့စေလေ၏။ အမိလည်းငါ့လင်၏အဆွေအမျိုးတို့ကိုငါ့
 သားသည်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်ရာသည်ဟုထင်၍ကောင်း
 စွာကျွေးမွေး၍ထား၏။ တနေ့သန္တလယ်ထမင်းစား၍သွား
 လေသော်ယောကျာ်းတယောက်မြွေပါကိုကိုင်၍လာ
 လှ၏။ သဌေးသားမြင်လျှင်ဟေ့ယောကျာ်း၊ ဤမြွေပါ
 ကိုရောင်းမည်လောဟုမေးလျှင်ရောင်းမည်ဟုဆိုပေ၏။
 အဖိုးဆိုလေ့ဟုဆိုရာဝယ်ထိုလျှင်ငွေအသပြာတရာ
 ပေးလေ့ဟုပြန်ဆို၏။ အသပြာတရာပေး၍အမိအိမ်
 သို့ပို့စေ၏။

NOTES.

မြွေပါ the mungūs, a kind of ferret. ကောဏာဝံ for P. ကောဏာဂဓနော one of the Buddhas. မိမိတို့အသျှောက် each in accordance with his own (station). မြှောင် to be elevated, to be up in (some science). အတတ်ဂုဏ် the efficacy of learning; ဂုဏ် for P. ဂုဏ a quality. မေးကြရာ on their questioning; this is a common use of ရာ not mentioned in Judson; it implies duration of action, the locative affix နှ် or တွင် being omitted. ကမ္ဘာဦး (pronounced *kabbaū*) the beginning of the cycle; ကမ္ဘာ for P. ကာဘေဝေါ a state of sensual existence. ဂဟပတိဝေဿ name of a city. ရင်သွေး breast-blood, i.e. own child. အမွေခံ to inherit. ထိုက် to be suitable, ought. အသပြာ a coin. ညွှန် to point out. အဆောင်အရောင် that which is carried, that which has a bright appearance; i.e. insignia of rank or office. ဝယ် တပြီးကား suppose you were to buy it (an old form) (J. § 109). ခို့ — ထိစေ the causative verb စေ governs both the verb ခို့ to convey, ထိ to know. တနေ့သ၌ one day. နေ့လယ်ထမင်း mid-day rice. ဝယ်သော်ကား if you buy. အဓိရင်ခံ to receive a direction. ထင် to think.

အမိသည်လည်းအပအဆွေအမျိုးတို့အဓိရင်ခံသည်
 ဖြစ်ရာသည်ဟုကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေး၍ထားလေ
 ၏။သဌေးမလည်းခွေးနှင့်ကြောင်ကိုကားအိမ်ပစ္စည်း
 ဖြစ်သောကြောင့်မကြောက်မရွံ့ကျွေးမွေး၏။မြွေပါကို
 မူကားတောပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့်ကြောက်သည်နှင့်

မကျွေးမမွေး။ ထိုအခါမြွေပါသည်ကြိုညှိုးသည်ဖြစ်လေ
 ၏။ သဌေးမဆရာလည်း ဆွမ်းခံဝင်လာသော်တကာ
 မသည် အိမ်ကသက်၍ဆွမ်းလောင်းလျှင်မြွေပါ ကို
 မြင်၍ဩော်တကာမသည်။ ကြိုစွတကားဟုဆို၍
 လောကထံရှပ်ပါးကိုရှုတ်ပေ၏။ သဌေးမကလည်း
 အခြားကြောင့်ကြိုသည်မဟုတ်ပါ။ သားကိုအဖအဆွေ
 သဌေးသုံးယောက်မှာအတတ်အလိမ္မာသင်ပါစေဟု
 အသပြာသုံးရာပေး၍သွားပါလေစေသော်တနေ့လည်း
 ခွေးကိုတရာပေး၍ပို့လာစေ၏။ တနေ့လည်းကြောင်ကို
 တရာပေး၍ပို့လာစေ၏။ တနေ့လည်းမြွေပါကိုတရာပေး
 ၍ပို့လာစေ၏။ ခွေးနှင့်ကြောင်ကိုမူကားအိမ်ပစ္စည်းဖြစ်
 သောကြောင့်မကြောက်မရွံ့။ မြွေပါကိုသော်ကားတော
 ပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့်မြင်လျှင်ပင်ကြောက်လန့်သ
 ည်ဖြစ်၍မကျွေးမမွေးဝံ့သည်နှင့်ကြိုသည်ဟု၍ဆရာကို
 ပြော၏။ ဆရာလည်းတောသို့သွား၍လွှတ်လေဟုဆိုပေ
 ၏။ ဆရာမိဘစကားကိုမလွန်၊ အာဏာမဆန်အပ်သော
 ကြောင့်ဆီနှင့်လူးသောအစာနှင့်တကွတောသို့လွှတ်ထို
 က်လေ၏။ မြွေပါသည်တောသို့ရောက်လျှင်ဤသို့ကြံ
 ၏။ သဌေးသားသည်အသပြာတရာပေး၍လက်သို့
 ရောက်လျှင်ကောင်းအောင်ငကိုမွေးပေသည်။ အသက်
 ကိုလည်းလွှတ်ပေသည်။ ကျေးဇူးရှင်ကိုကျေးဇူးဆပ်မဉ်
 ဟူ၍တော၌ရသောမဏိဇောတပတ္တမြားလက်စွပ်ကို

ခံတွင်း၌ငုံ၍ ဤလက်စွပ်ကားလက်စွပ်မည်ဆန်းမဟုတ်ပါ။ ခပ်သိမ်းသော အထိုကိုပေးတတ်သည်။ တောင့်တလေရာရလတုံသောပတ္တမြားတည်း။ လက်တွင်ဝတ်၍မြဲထွပါစေ။ သူတပါးကိုမစွတ်ပါစေလင့်ဟူသဌေးသားအားပြော၍ပေးခဲ့ပြီးသော်တောထဲသို့ဝင်ပြန်လေ၏။

NOTES.

မူကား used after objective adversatively (J. § 61). ဖြစ်ရာ၏။ this ရာ is commonly called euphonic, but more properly denotes 'probability.' ဒိပ်ပစ္စည်း house-thing, i. e. domestic. တောပစ္စည်း forest-thing, i. e. wild. ဆရာ teacher, i. e. the monk whose instructions in spiritual matters she followed. ဆွမ်း = ဖောင်း boiled rice, but applicable only to rice given to mendicants and Brahmans. ဆွမ်းခံ to receive rice, as Buddhist monks do. ဆွမ်းလောင်း to pour the rice into the alms-bowl. တကာမ (pronounced *tāgāma*) for P. ဒါယိကာ + B. မ the female giver (of alms). လောကထံ or လောကံ from P. လောက world, ဓမ္မ law. There are eight worldly conditions to which man is subject, viz. gain, loss, fame, dishonour, praise, blame, happiness, suffering. ရွတ် to recite. မြင်လျှင်ပင် even when I saw it. ထွန် to exceed, transgress. ဆန့် go against, disobey. ထူး to smear. အသက်ထွတ် to release alive. ကျေးဇူးရှင် the lord of gratitude, i. e. a benefactor. ဆပ် to repay. မထိဇောတ P. a sparkling gem: or magic gem. ခံတွင်း bearing-hole, i. e. mouth. ငုံ to carry in the mouth.

ထက်စွပ်မည်ဆန်းမဟုတ် about to put on hand merely not true, i.e. not merely to wear on the finger (J. § 117). တောင့်တလေရာ whatever you long for. ဖြစ်ပါစေ let it be very constant (there).

သဌေးသားလည်းတောင့်တ၍တညည့်ချင်းတွင်
အိမ်ရှေ့၌ပြဿန်ဘုံပေါက်၍မင်းကြီးစသောပြည်
သူလူအပေါင်းတို့ကြည့်လာကြကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း
သဌေးသားနှင့်သွီးတော်ကိုဆောင်နှင်းလေ၏။ ထိုအခါ
တွင်မင်းသွီးဆရာတော်ပုဏ္ဏားသည်သဌေးသား၏လ
က္ခဏာကြည့်လေသော်တပါးကိုမမြင်။ လက်စွပ်တခု
ကိုသာမြင်၍သဌေးသားအရပ်တပါးသို့သွားစဉ်ပြ
ဿန်တွင်းသို့ဝင်လေ၍သာယာစွာသောစကားကို
ပြောဆိုပြီးလျှင်မင်းသွီးကိုသဌေးသားမြတ်နိုးပါသ
လောဟုမေး၏။ အရှင်ပုဏ္ဏား၊ အဘယ်မေးဘွယ်ရှိအံ့
နည်း။ ထိုသူကားသဌေးသား။ အကျွန်ုပ်ကားမင်းသွီးဖြ
စ်သဉ်ဟုဆို၏။ သင်မင်းသွီးကိုချစ်သည်မှန်သော်လက်
စွပ်ကိုဝတ်ရပါသလောဟုပုဏ္ဏားကမေးလျှင်ဆရာ၊
ထက်စွပ်ကိုငါမဝတ်သော်အဘယ်သူဝတ်ရအံ့နည်း
ဟုဆိုပေ၏။ မင်းသွီးလည်းတနေ့သ၌သဌေးသားကို
ထက်စွပ်ကိုဝတ်ပါရစေဆိုလျှင်အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသော
ကြောင့်ချွတ်၍ပေးပြီးသော်ဤထက်စွပ်ကိုချွတ်၍မပြ
ထင့်။ ထက်တွင်သာဖြစ်ပါစေဟုဆို၏။ တနေ့သ၌သဌေး

သားမရှိခိုက်ပုဏ္ဏားလာ၍သာယာစွာပြောပြီးသော်
ယမန်ကဆိုသည်အတိုင်းလက်စွပ်ကိုဝတ်ပါရ၏လော။
ဝတ်ရသော်အဘယ်မှာရှိသနည်းဟုပုဏ္ဏားမေးလျှင်
ဆရာတော်၊ သဉ်မှာရှိပါသဉ်ဟုပြပေ၏။ သွေးတော်ချွတ်
၍ပြပါဟုတောင်းလတ်သော်အထိန်းတယောက်ကအ
ရှင်သွေးဆရာတော်ပင်ပန်းစွာတောင်းပါသည်။ ကြည့်
ပါစေတော့ဟုဆိုသောကြောင့်ချွတ်၍ပုဏ္ဏားအားပြ
ပေး၏။

NOTES.

ထညည့်ချင်း a single night (J. § 125, 5). တုံ an abode,
a palace; an ornamental roof: probably from P. ဘဝနံ
a dwelling-place, state of existence. ပေါက် to sprout,
come out of. ဆောင်နှင်း to give (a girl) in marriage: used
for persons of high estate; from ဆောင် to bear; နှင်း
to hand over. တပါးကိုမမြင်လက်စွပ်ထုတ်သဖြင့်၍ seeing
nothing besides a ring. မြတ်နိုး to love. အဘယ်မေးဘူးဟု
ရှိအံ့နည်း What will there be for asking? i.e. How can you
ask such a question? ထင်မင်းသွေးကိုချစ်သည်မှန်သော် If he
really loves you, Princess. ဝတ်ရပါ၏လော are you allowed
to wear. ဝတ်ပါရစေ let me wear (J. § 112). ယမန်က a
little while ago. အထိန်း an attendant, one who takes care
of. ပင်ပန်းစွာ laboriously, i.e. importunately, earnestly.
ကြည့်ပါစေတော့ just let him see it (J. § 112).

ပုဏ္ဏားလည်းလက်စွပ်ကိုရလေသော်ကျီးရောင်ဆောင်၍လူမရောက်နိုင်သောသမုဒ္ဒရာအလယ်မှာပြဿနိန္ဒရလေ၏။သဌေးသားလည်းလာလတ်သော်လက်စွပ်ကိုပုဏ္ဏားယူလေသောအဖြစ်ကိုကြားလျှင်မင်းသိမ်းကိုဆို၏။သူတပါးကိုမပြလင့်ဟုဆိုပါလျက်ပြချေသောကြောင့်သမုဒ္ဒရာအလယ်မှာမရနိုင်ချေဖြစ်ဟူ၍မှိုင့်လျက်နေလေ၏။တနေ့သန္တိထိုသူတို့နေကြရာအရပ်နှင့်မနီးမဝေးကြာမျိုးနှင့်ပြည့်စုံသောရေကန်၌နတ်သိမ်းတို့သည်ဘယကံတန်ဆာနှင့်ရေချိုးလာသော်ဘယကံတန်ဆာကိုချွတ်ကြပြီးလျှင်ကမ်းမှာထားလေ၏။သဌေးသားမွေးသောကြောင့်လည်းထိုဘယကံကိုချီ၍ထားလေ၏။ဤတန်ဆာသည်လူနှင့်မတန်ပါ။နတ်နှင့်သာတန်ပါသည်။ပေးပါဟုနတ်သိမ်းတို့သည်လာ၍ကြောင်ထံတောင်းကြသော်ကြောင်ကလည်းယင်းသို့သော်ကားသင်နတ်သိမ်းတို့သမုဒ္ဒရာအလယ်တွင်ပြဿနိန္ဒရသောပုဏ္ဏားရှိရာသို့ငါသွားရအောင်ခရီးကိုဖန်ဆင်းလျှင်ငါပေးတော့မည်ဟုဆို၏။နတ်သိမ်းတို့လည်းဖန်ဆင်းကြပေ၏။ထိုနေ့ပင်ဖန်ဆင်းသောလမ်းကိုကြောင်ဖြည်းညှင်းစွာသွားသော်ပုဏ္ဏားပြဿနိန္ဒရောက်၍ကြည့်သောအခါပုဏ္ဏားသည်လက်စွပ်ကိုဝတ်လျက်အိပ်နေသည်ကိုသိလျှင်လက်စွပ်ကိုချွတ်၍အသာယူခဲ့ပြီးလျှင်သဌေးသားကိုအပ်၍ကျေးဇူးဆပ်လေသတည်း။ပုဏ္ဏား

လည်းရေတွင်နစ်ကျ၍သေလေ၏။သဌေးသားလည်းထို
ထက်စွပ်ကိုရလျှင်တောင့်တတိုင်းပြည့်စုံလေ၏။ ။

ထိုအခါ၌ခိုးသူငါးရာတို့သည်သဌေးသားကိုသတ်၍
လက်စွပ်ကိုခိုးယူမည်လာကြ၏။ခွေးသည်ကိုအဖိုး၌
မျှစင်ပေး၍ကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေးပေသောအရှင်ကို
သတ်ရမည်လောဟုခိုးသူအကြီးအကဲကိုကိုက်သတ်၍
ရေတွင်းမှာချထားလေ၏။မိဃ်းသောက်လျှင်ခွေးကသ
ဌေးသားကိုမနေ့ညကအကျွန်ုပ်မအိပ်ရ။အလွန်ပင်ပန်း
ထူသည်ဟုဆို၏။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟုသဌေးသား
မေးသော်ခိုသားငါးရာတို့သဌေးသားကိုသတ်၍လက်စွ
ပ်ကိုယူမည်ဟုလာကြရာထိုသူတို့တွင်အကြီးအကဲကို
ကိုက်သတ်၍ရေတွင်းသို့ချထိုက်လျှင်နောက်ပါလက်
သားအားလုံးတို့ထွက်ပြေးလေကုန်၏။ကူးဇူးကြီးထူ
ပေသောကြောင့်အသက်စည်းမိမိကိုစေါင့်ပါသည်ဟု
ဆို၏။

NOTES.

ကျီးရောင်ဆောင်၍ taking the form of a crow. ယူလေ
သာအဖြစ်ကို the fact of its being taken. မှိုင် to be down-cast;
lost in thought. ကြာမျိုး (all) kinds of water-lilies. ထထက် a
necklace that falls over the chest. ချီ၍ထား lift and place, i. e.
carried off. တန် to be suited to. ဖန်ထင်း to create, make.
ပင် even. ဖြည်းဖြည်းစွာ slowly, gently. အသာ gently. ဆပ်
to repay. နစ် to sink. ဝင် even (J. § 126, 8). လုပ်ကျွေး
to feed. ထောင့်တတိုင်း every wish. အကြီးအကဲ a leader,

chief. ရေတွင်း a well. ချထား to throw down. မိုးထဲ သောက်သွင်း in the morning. ဝနေ yesterday. ဝဒိပ်ရ could not sleep : J. does not give this force of ရ in § 117. နောက်ပါထက်သား lit. behind—having with—hand-sons, i.e. his accomplices and underlings.

သဌေးသားလည်းဪတိရိစ္ဆာန်ပင်ဖြစ်လျက် အသပြာတရာပေးသည်ဟူ၍ကိုသူတို့ကဲ့ရဲ့လေကုန်၏။ ငါအသပြာတရာပေးသော်လည်းတိရိစ္ဆာန်သုံးခုကြောင့်ဤသို့သောစည်းစိမ်ထက်ငါစံစားရပေသည်တကား။ တောသို့သွား၍မြွေပါကိုယူပြီးလျှင်တိရိစ္ဆာန်သုံးဦးကိုအတူနေကြစေ၏။ မြွေပါကလည်းငါသည်ရှေ့ကနေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ခွေးလည်းငါသာလျှင်ရှေ့ကနေ၍စားထိုက်သည်။ ကြောင်ကလည်းငါရှေ့ကနေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ မြွေပါကလည်းရှေ့ဦးစွာငါသာလျှင်ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုပေးသောသူဖြစ်သည်။ ငါသာရှေ့ဦးစွာနေ၍စားရကောင်းသည်ဟုဆို၏။ ကြောင်ကလည်းသင်ပေးသောဥစ္စာသည်ကားပုဏ္ဏားဥစ္စာဖြစ်လေပြီ။ နတ်သိုးတို့တန်ဆာကိုငါယူ၍နတ်သိုးတို့ဖန်ဆင်းသောခရီးသွားသော်လက်စွပ်ကိုယူသောကြောင့်ငါကားစဉ်းစိမ်ပေးပြီမဟုတ်လော။ ငါသာရှေ့ဦးစွာနေ၍စားရကောင်းသည်ဟုမြွေပါအားဆို၏။ ခွေးကလည်းနင်၏စည်းစိမ်ကိုခိုးသားငါးရာတို့သည်သဌေးသားကိုသတ်၍ယူကြမည်ဟုလာသော်သင်းခိုးသူတို့အကြီးကိုငါ

သတ်၍ရေတွင်းသို့ချသော်လက်သားများလည်းပြေး
 လေကုန်၏။ ထိုကြောင့်ငါသည်သဋ္ဌေးသားစည်းမိမိကို
 ကယ်သောသူဖြစ်သည်။ အသက်ကိုလည်းကယ်သည်။
 မပျောက်မပျက်ရအောင်ငါကယ်သည်။ သင်တို့ထက်
 ငါရှေ့ဦးစွာစားရကောင်းသည်ဟုဆို၏။ ။ ထိုအခါက
 မ္ဗောဇတိုင်းတွင်မဇ္ဈရာဇ်မည်သောပြည်၌ဓမ္မရာဇ်မင်း
 ၏သွီးဖြစ်သောသုဓမ္မစာရီအမည်ရှိသောမင်းသွီးသည်
 တရားဆယ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၏။ ဓမ္မသတ်၊ ရာဇသတ်၌လိ
 မ္ဗာစွာဖြစ်သတည်း။ တပင်တိုင်ပြဿန၌ကောင်းမွန်
 စွာထား၏။ အရပ်ရှစ်မျက်နှာတို့မှလည်းကျော်စော
 ထင်ရှား၏။ ခပ်သိမ်းသောအပြည်ပြည်တို့၌ကြေညာ
 သောကြောင့်လူတို့သည်လည်းသုဓမ္မစာရီမင်းသွီး၏အ
 ဆုံးအဖြတ်ကိုခံလာကြကုန်၏။ ။

NOTES.

တိရိစ္ဆာန် (pronounced *tireiksan*) a brute beast; from
 P. တိရိ three, ဣစ္ဆ (*iccha*) desire. တွဲရဲ to revile. သုံးခု
 three. According to J. § 98, the proper auxiliary would
 be တောင်, but ခု is often used instead. ထက် above,
 more than (J. § 94), i.e. more than the three hundred
 pieces. ရှေ့က and ရှေ့ဦးစွာ first; some write ရှေ့ and
 others ရှေ့, both forms are correct. သင်း of those (J.
 § 77). ကမ္ဘောဇတိုင်း the kingdom of Kamboja. တိုင်း
 country or district. မဒ္ဒရဇ် Maddarit for Maddaraj.

According to Cunningham there was a district known as Madra, in the Panjab, between the Biâs and Jhelam, not far from Taxila. ဓမ္မရာဇ် Dhammarit for Dhamma Rājā, King of Law, a title often given to kings. ဓမ္မသတ်၊ ရာဇသတ် P. *Dhammasattam* and *Rājasattam*, books of religious law and criminal law. တပင်တိုင်ပြင်သာ the palace in which unmarried princesses live; တပင်တိုင် means that it has only one steeple roof. ကျော်စော to be famous. ထင်ရှား conspicuous. အပြည်ပြည်တို့ many countries (J. § 51). ကြေညာ to be well known.

ဤသို့အငြင်းအခုံဖြစ်ကြ၍မြေပါ၊ ကြောင်၊ ခွေး၊ သုံးဦးတို့လည်းထိုမင်းသမီးအဆုံးအဖြတ်ကိုခံကြမည်ဟု သွားကြလေသော်မြေပါကကေကိုသဌေးသားအသပြာတရာစင်ပေး၍ဝယ်ပြီးလျှင်ကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေးပေသည်။ တောမှာလည်းလွှတ်ပေသည်။ ဤအကြောင်းများကိုထောက်၍ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သောကြောင့်မဏိဇောတပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုငါပေး၍ဤသို့သောနန်းပြဿနာတို့ပေါက်သဖြင့်စံစားရသည်ဖြစ်၍ငါသာရှေ့ဦးစွာနေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ကြောင်ကလည်းမြေပါပေးသောစည်းစိမ်သည်ပုဏ္ဏားလက်သို့ရောက်လေပြီ။ ငါရအောင်ပြု၍သာသဌေးသားဤသို့စံစားရသည်ဖြစ်၍ငါသာရှေးဦးစွာနေထိုက်စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ခွေးကလည်းမြေပါပေး၍ရပြီးမှပျောက်လေရာတဖန်ကြောင်ယူ၍ရပြန်သောဥစ္စာကိုခိုးသူတို့ခိုးယူမည်

ထာကြသော်ခိုးသူအကြီးအမှူးကိုငါ့ကိုက်သတ်၍ခိုးသူ
ငယ်သားတို့ပါတွက်ပြေးလေကုန်၏။ သဌေးသားစ
ည်းစိမ်ကိုကားငါကယ်သည်။ အသက်ကိုလည်းငါ
ကယ်သည်။ ငါသာရှေးဦးစွာနေ၍စားထိုက်သည်ဟု
ဆို၏။

သုဓမ္မစာရီမင်းသိီးလည်းသဌေးသားစည်းစိမ်ကို
ခွေးသည်စေါင့်ရှောက်လေသည်။ အသက်ကိုလည်းရှည်
စေသည်။ ထိုကြောင့်ခွေးသည်သင်တို့နှစ်ဦးထက်ရှေးဦး
စွာနေထိုက်သည်စားထိုက်သည်။ တိရိစ္ဆာန်တို့တွင်
ကားသင်တို့ကဲ့သို့သုကျေးဇူးကိုပြုဘိသောသူမရှိပြီဟု
သုဓမ္မစာရီမင်းသိီးဆုံးဖြတ်လေသတည်း။

MORAL.

ထိုကြောင့်တိရိစ္ဆာန်ထက်လူမြတ်သော်လည်းသ
နားလျှင်ကျေးဇူးခံရရာသတည်း။

NOTES.

သုံးဦး (J. § 98), the animals in the story are represented
as *rational beings*. ထောက် to have regard to ; estimate,
consider. နန်း a palace. ခံစား to enjoy. အကြီးအမှူး the chief.
ငယ်သား underlings. ပါ together with. ငါ I, is used here
instead of the more polite form, because the animals are
supposed to be ignorant and uneducated. စောင့်ရှောက် to
guard ; ရှောက် to pass lengthwise, walk backwards and
forwards. ရှည်စေ to prolong. သနား to pity.

၁၅. သဌေးသမီးတယောက်ကိုသဌေးသားသုံး
ယောက်လှကြသည့်အကြောင်း။

15. The Account of the Three Sons of Rich Men,
who strove for One Rich Man's Daughter.

ထိုအခါတွင် ကမ္ဘောဇတိုင်း၌ သဌေးလေးယောက်
တို့ရှိကုန်၏။ ထိုသဌေးလေးယောက်တို့သည် အလွန်ချစ်
ခင်ကြသတည်း။ သဌေးသုံးယောက်တို့မှာ သားတ
ယောက်စီရှိကြ၏။ သဌေးတယောက်မှာ မူကားသွီးတ
ယောက်သာရှိလေသတည်း။ အရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံ
၏။ ထိုသဌေးသမီးကိုသုံးယောက်သောသဌေးသားတို့
သည်လည်း တမန်စေကြကုန်၏။ တယောက်သောသ
ဌေးသားကလည်း ဤမိမ္မဆွဲငါနှစ်အရွယ်မစေ့မှီလွန်ချေ
သော်ကောင်းမွန်စွာသဖြိုတ်ပါမည်ဟုဆို၏။ သဌေး
သွီးမိဘတို့ကလည်းကောင်း ဖြီဟုဆို၏။ တယောက်က
လည်း ၁၅နှစ်မပြည့်မှီလွန်ချေသော်အရိုးကိုလွယ်ပါမ
ည်ဟုဆို၏။ မိဘတို့ကလည်းကောင်း ဖြီဟုဆိုကြ၏။ တ
ယောက်ကလည်း ၁၅နှစ်မပြည့်မှီသေခဲ့သော်လုပ်တို
င်းကိုစောင့်ပါမည်ဟုဆို၏။ မိဘတို့ကလည်းကောင်း ဖြီ
ဟုဆို၏။ သဌေးသွီးလည်း ၁၅နှစ်မပြည့်မှီသေလွန်ခဲ့ပြီ။
လုလင်တို့ဆိုတိုင်းသဖြိုတ်ကြပါဟုမိဘတို့ဆိုကြကာ
လတယောက်ကလည်း ငါဂတိရှိပေသည်ဟူ၍ကောင်း

စွာသင်္ဂြိုဟ်၏။တယောက်ကလည်းငါဂတိရှိပေသည်
 ဟုဆို၍အရိုးကိုထုပ်ပြီးလျှင်လွယ်၍ယူလေ၏။တယော
 က်ကလည်းငါဂတိရှိပေသည်ဟူ၍လုပ်တိုင်းမှာစောင့်
 လေ၏။ထိုအခါတွင်ရသေ့ဖော်ကျသည်ဟိမဝန္တာ
 တောကလာ၍အရိုးစောင့်ကိုမြင်လေ၍လုလင်အဘယ်
 ကြောင့်စောင့်နေသနည်းဟုမေး၏။အရှင်ငါကားအရိုး
 စောင့်သောသူဟုဆို၏။လုလင်ရှင်ပြန်စေလိုသလော
 ဟုမေးသော်ရှင်ပြန်စေလိုသည့်ဟုဆိုသည့်အတိုင်းရှေ့လ
 က္ခဏာအင်္ဂါကဲ့သို့သတို့သွီးဖြစ်ပြန်စေ၏။ထိုအခါသ
 ဌေးသားသုံးယောက်တို့တွင်သဌေးသားတယောက်
 ကငါအလောင်းထမ်း၍သင်းပြုဟ်သောကြောင့်ငါမရ
 ကောင်းလောဟုဆို၏။တယောက်ကလည်းငါအရိုးကို
 လွယ်သော်ငါမရကောင်းလောဟုဆို၏။တယောက်က
 လည်းငါလုပ်တိုင်းမှာစောင့်ရာတွင်ရှင်ပြန်သည်ဖြစ်၍
 ငါမရကောင်းလောဟုဆို၏။ငါတို့သုံးယောက်သည်အ
 ချင်းချင်းအငြင်းအခုံများသဖြင့်အဘယ်အကျိုးရှိအံ့
 နည်း။သုဓမ္မစာရီမင်းသွီးထံမှာအဆုံးအဖြတ်ကိုခံကြ
 မည်ဟူ၍သုံးယောက်စလုံးတို့သွားကြလေလျှင်အကြော
 င်းမျိုးကိုသုဓမ္မစာရီမင်းသွီးအားပြန်ကြလေသော်ဤ
 စကားကိုငါသိပြီ။သဌေးသားတယောက်သည်သဌေး
 သွီးကိုသင်္ဂြိုဟ်ပြီးသော်သွားလေပြီ။သဌေးသားတ
 ယောက်လည်းအရိုးကိုထုပ်လျှင်သွားလေပြီ။သဌေး

သားတယောက်မှာကားလုပ်တိုင်းတွင်စောင့်နေ၏။
 လုပ်တိုင်းစောင့်သောသူမှာကားအမျိုးချစ်ဆက်တိုင်
 အောင်ယုတ်မာ၏။ ထိုသူစောင့်ရာတွင်သဌေးဆွီး
 ရှင်ပြန်သော်သေသော်ထည်းအတူနေရပြီးဖြစ်သော
 ကြောင့်ယခုရှင်ဖက်ဖြစ်ကောင်းလေသည်ဟုသုဓမ္မ
 စာရီမင်းဆွီးဆုံးဖြတ်လေ၏။

NOTES.

လှ to pull from another, plunder. အရောင်အဆင်းနှင့်ပြ
 ညှိစုံသည် to be complete in appearance, i.e. beautiful.
 တမန် a messenger, go-between who arranges marriages.
 ခေ to send. ဆွဲ or ဆယ် ten. ခေ့ to be complete. လွန် to
 pass away, die. ဆုပ္ပံ to perform funeral rites; from a
 Sanskrit word meaning 'assistance.' အမိုးလွယ် to carry
 (her) bones. This means that—after cremation he would
 pick up and carry the bones that were left and deposit them
 in the burial-ground. လုပ်တိုင်း burial-ground. ဝတ် P. a
 promise. လုပ် to do up in a packet. လှတ် to take out.
 This is the spelling according to Judson, but the sound is
 the same and no dependence can be placed on spelling.
 ရသေ့ဇေဏိရှိ a Rishijogi (pronounced *Yatthezawgyee*). This
 word is from an Indian source other than Pāli. တိဝေန္တာ the
 Himavanta forest inhabited by Rishis and fabulous animals.
 အရှင် my lord. ရှင်ပြန်စေလိုသော do you wish (her) to be
 caused to be alive again? ရှေ့လက္ခဏာအင်္ဂါ former charac-
 teristics and parts. အချင်းချင်း one with another. ဝလုံး all
 (J. § 86). ဤစကား ကိုငါသိပြီ I have become acquainted
 with this story, i.e. I understand. အမျိုးချစ်ဆက်တိုင်အောင်
 unto the seventh generation. ရှင်ဖက် to associate in life.

၁၆. သူကြွယ်သားနှင့်မယားသုံးယောက်အကြောင်း။

16. The Account of the Rich Man and his Three Wives.

ထိုအခါတွင်မထင်မရှားသောသူကြွယ်သားတယောက်သည်အသက်နှစ်ဆယ်မြောက်၍ခင်ပွန်းနေလျှင်အစဉ်ဆိုစမှတ်ပြုသည်ကားကိုမြွေခဲ၍သေခဲ့သော်ငှါအကောင်ကိုမီးမဖုတ်ပါလင့်။ဖောင်ဖွဲ့၍သာမျှောပါဟုအဖန်များစွာဆို၏။တနေ့သန္တိထိုယောက်ျားသည်မြွေခဲ၍သေလေ၏။မယားလည်းခင်ပွန်းသည်အဖန်များစွာအရှေ့ကာလကပင်မှာသည်ဖြစ်သောကြောင့်ဆွေမျိုးသားချင်းတို့နှင့်တကွဖောင်ဖွဲ့၍မျှောလေကုန်၏။မြစ်အကြေးသို့မျှောလေသော်ပြည်ကြီးတပြည်သို့ရောက်လေ၏။ထိုပြည်ကြီးတွင်အလဗ္ဗာယံမြွေသမားသို့တို့သည်ဆံလျှော်ကြမည်ဟုဇာတိကုန်၏။ထိုဖောင်ကိုမြင်ကြလျှင်သုကောင်တင်သောဖောင်တကားဟုသို့အကြီးကဆို၏။သို့အလင်ကလည်းမြွေကိုက်သည်ဖြစ်၍သေလေသည်လည်းမသိရဟုဖောင်ကိုကူး၍ဆယ်လေ၏။အငယ်ကလည်းအဖကိုလျှင်စွာခေါ်၏။အဖလာလတ်၍ဆေးဝါးမနွှာရူးပြုသော်ရှင်ပြန်လေသတည်း။အလဗ္ဗာယံသို့အကြီးကလည်းငါအလျင်မြင်သည်

လင်ဖြစ်ကောင်းသင့်။ အလပ်ကလည်းငါကူး၍ဆယ်သ
ည့်လင်ဖြစ်ကောင်းသင့်။ အငယ်ကလည်းငါအဖကိုခေါ်
၍ဆေးဝါးမန္တရားပြု၍ရှင်ပြန်သော်လင်ဖြစ်ကောင်း
သည်ဟုဆို၏။ အပ်မကြီးကလည်းဆို၏။ ညီအပ်မတရ
ကားယောက်ျားတယောက်ကိုလုသောစကားသည်မ
သင့်ပါတကား။ ညီမတို့ငါတို့ပညာဖြင့်ပိတ်ကိုချုပ်ပေ
ကြသော်၍သူကိုသွားပါစေကုန်တော့ဟုဆို၏။ ညီအပ်
မနှစ်ယောက်ကလည်းအပ်မကြီးစကားသည်မှန်ထုပေ
သည်ဟုဆိုကြ၏။ ခြည်မန်းကိုလည်တိုင်တွင်စွပ်ထိုက်
လျှင်ကျက်ထူရွေးငယ်ဖြစ်၍မိမိပြည်သို့ဖျံလေ၏။ ထို
ကျက်ထူရွေးသည်ဥယျာဉ်တော်၌သစ်သီးတို့ကိုကိုက်
စားနေလေ၏။

NOTES.

သူကြွယ် a rich man = သငွေ one of the Vaisya class.
မထင်မရှား of no importance, inconspicuous. ခင်ပွန်းနေလျှင်
having married. အဝံ့ဆိုဝံ့မှတ်ပြုသည်ကား as for what he
was constantly saying. The ဝ is euphonic for အ (see J.
§ 125, 4). ခဲ to bite. မီးဖုတ် to cremate. အလောင်း corpse.
ပေါင် or ဘောင် a raft. ဖွဲ့ to unite. ချော set (me) afloat.
အဖန်များစွာ many times, often. မြွေခွေသေလေ၏ died from
a snake bite. အရှေ့ကာလကပင် even from aforetimes. ဌာ
to instruct. ဖြစ်အကြေ the lower part of a river, as opposed
to အညာ the upper part. အလမ္ဗာယ်မြေသမာ, the first part
of the word is taken from some other language. It
occurs in the Bhūridat Jātaka as အလမ္ဗီယနော, but it is

not quite clear whether it is the name of an individual or class. It is, however, commonly used in Burmese for ငြွေသမား a snake-charmer. ဆံဆွေ် to wash the hair of the head. ထုကောင် some one's corpse. ထင် to place on. အထင် the middle (in age). မသိရ (I) am unable to know. ကူး to swim out to. ဆယ် to save, bring in. လျင်စွာ quickly. ဆေးဝါး drugs. မန္တရား Mantarā, charms. အလျင် or အရင် first. အစ်မ an elder sister. ညီမ a younger sister. ညီအစ်မတရ a band of sisters young and old. ချုပ် to restrain. ခြည် thread. မန်း from မန္တရား charmed. လည်တိုင် neck. စွပ် to put on (like a ring). ကျက်တူရွေး a parrot.

ဥယျာဉ်သည်လည်းသစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကိုမင်းကြီး
အားဆက်လေသော်အိုဥယျာဉ်သည်၊ရှေ့သောအခါ
သစ်သီးသစ်ပွင့်တည်း။ယခုမူကားမထဟုမိန့်တော်မူ
၏။အရှင်မင်းကြီး၊ရှေ့သောအခါကျက်တူရွေးတို့မရှိ
ပါ။ယခုသော်ကားကျက်တူရွေးငယ်တကောင်ကိုမ
နှင်ထုတ်နိုင်အောင်ရှိသည်ဟုလျှောက်၏။ယင်းသို့
သော်ကားဌက်ခတ်သမားအပေါင်းတို့ထောင်ကြလေ
စေဟုမိန့်ဆိုလျှင်ထောင်၍မိလေ၏။သနားဘွယ်ရှိ
သောကြောင့်မသတ်ဘဲမင်းကြီးထံဆက်လေရာမင်း
ကြီးလည်းတပသောကြောင့်သွေးတော်အားပေး၏။သွေး
တော်လည်းကစားဖန်များသောကြောင့်ခြည်မျှင်ကိုမြ
င်၍ထိုခြည်မန်းကိုချွတ်လေသော်လင်ပျိုဖြစ်လေ၏။ခြ
ည်မျှင်ကိုစွပ်လျှင်ကျက်တူရွေးဖြစ်ပြန်လေ၏။ညဉ့်ကို

ကားထိုခြည်မျှင်ကိုချွတ်လျက်နေ့ကိုကားခြည်မျှင်ကိုစွပ်လျက်နေကြသတည်း။ ကာလရှည်လပ်သော်မင်းသို့လည်းမတူတရုတ်၍မင်းကြီးနားကြားလေ၏။ မင်းကြီးလည်းစစ်သူကြီးကိုခေါ်တော်မူ၍စစ်ကြောမေးမြန်းစေ၏။ စစ်ကြော ဖွေရှာကြရာတွင်ထိုကျက်တူရွေးငယ်သည်ကြောက်စန့်၍လေသာပေါက်ဖြင့်ထွက်ဖျံလေသော်ခြည်မျှင်သည်မြို့တင်းပေါက်တွင်ငြိလေ၍လှင်စွာဖြစ်ပြီးလျှင်သဌေးအိပ်သို့တက်ပြေလေ၏။

NOTES.

ဥယျာဉ်သည် a gardener : အသည် according to Judson is 'an owner,' but certainly not in this case; it means 'one who carries on a trade.' သမား one who is *skilled* in a trade. ဆတ် to present. နှင်ထုတ် to drive out. ဌတ် ခတ်သမား a bird-catcher. ထောင် to set a trap. မိ to catch. သနား to pity; probably from သားနာ (my) flesh is pained (for you). ဖွေ to be beautiful; ဝ to shine. ကစား to sport, play, from က to dance, စား to eat. ခြည်မျှင် thread; မျှင် to draw out long. ဖျံ to be youthful. ချွတ် to take off. ညဉ့်ကိုကား—နေ့ကိုကား in the night—in the day : adversative (J. § 60). ရှည် to be long. မတူတရုတ် lit. not like, i.e. to show suspicious signs (of pregnancy); see J. § 126, 3 (b), last paragraph. နားကြား to hear. လေသာပေါက် lit. wind-pleasant-hole, window : မြို့တင်းပေါက် (also written ဖြူတင်းပေါက် and pronounced *padinbauk*) window, from မြို့ to put the head out; တင် to place; အပေါက် a hole. ဖြဲ or ညိ to be caught, hitched.

သဌေးလင်မယားလည်းသွီးနှင့်တကွထမင်းစား၍
 နေနှင့်သည်နှင့်ထုလင်ကိုမေးကြ၏။ လုလင်သည်အ
 ကြောင်းမျိုးကိုဆိုပြန်ပေ၏။ ယင်းသို့တပြီးကားထမင်
 ဝွဲတွင်လက်နှိုက်၍စားစေကုန်၏။ စစ်သူကြီးကျွန်တို့လ
 ည်းခိုးသူတယောက်သဌေးအိမ်သို့တက်လေသည်ကိုမှ
 တ်၍ထိုက်ကြကုန်၏။ သဌေးမယားလည်းငါတို့သွီးသား
 မက်နှင့်ထမင်းစားနေကြပါသည်။ ခိုးသူရှိသည်ဆိုသော်
 ဖန်ယူကြပါဟူ၍အဖွေအရှာခံကြလေ၏။ စစ်သူကြီး
 ကျွန်တို့သည်ရှာဖွေ၍မရကြလျှင်သွားကြလေ၏။ သ
 ဌေးလည်းအရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ကိုမြင်၍သွီး
 နှင့်ဆောင်နှင်းလေ၏။ မင်းသွီးလည်းထိုလှင်နှင့်ကင်း
 သောကြောင့်အနာအဖျားဖြစ်လေ၏။ မင်းကြီးလည်းချစ်
 သမီး၊ အဘယ့်ကြောင့်အနာအဖျားဖြစ်သနည်းဟုမေး
 ၏။ လှင်နှင့်ကင်း၍အနာဖြစ်သည်ဟုအကြောင်းမျိုးကို
 ပြန်ကြားလေ၏။ ယင်းသို့တပြီးကားလှင်ကိုရှာစေဟု
 မိန့်တော်မူ၏။ သဘင်ကြီးစွာပြု၍သဌေးသူကြွယ်၊ အ
 မတ်၊ စစ်သူကြီးတို့သင့်သဘင်ကိုကြည့်လာကြကုန်ဟု
 စေတော်မူ၏။ ထိုသူအပေါင်းတို့လည်းကြည့်လာကုန်၏။ ထို
 လှင်လည်းသဌေးသွီးနှင့်အတူကြည့်လာကုန်၏။ မင်းသွီး
 လည်းလှင်ကိုမြင်လေသော်ဤသူသည်လင်ဖြစ်သည်
 ဟုဆိုလေ၏။ ထိုလှင်မသေမှီမယားကလည်းထိုခဏ၌မြ
 င်လေသော်လင်တကားဟုဆိုလေ၏။ မြွေကိုက်၍

သေခဲ့သောကြောင့်ပေါင်ဖွဲ့၍မျှော၏။မသေမှန်ခဲ့သော်
လေင်ဖြစ်ကောင်းသည်ဟုဆို၏။မင်းသွီးကလည်းအ
ဖအာဏာကိုကြောက်၍သာပြေးလေသည်ဟုဆို၏။
သဌေးသွီးလည်းစစ်သူကြီးကျွန်တို့သည်လင်ကိုခိုးသူ
ထင်၍သတ်ကြလိမ့်မည်ဟူ၍မိဘပညာနှင့်လွတ်
အောင်ပြု၍ငါနှင့်ပေးစားသော်လေင်မဖြစ်ကောင်း
လောဟုဆို၏။ထိုသို့အငြင်းအခန်ဖြစ်ကြလေ၍မင်းကြီး
ကလည်းငါမင်းတကားဟုအနိုင်မပြုဘဲလျက်သုဓမ္မ
စာရိမင်းသွီးထံမှာအဆုံးအဖြတ်ခံကြလေဟုမိန့်ဆို
လျှင်သွားကြလေသတည်း။

သုဓမ္မစာရိမင်းသွီးလည်းအကြောင်းမျိုးကိုမေး
၏။မသေခင်ကမယားဖြစ်သောသူသည်လေင်ကို
မြွေကိုက်၍သေသောကြောင့်မဖုတ်ဘဲမျှောပါဆို
သောကြောင့်မျှောလေ၏။မျှော၍မသေသော်လေင်မ
ဖြစ်ကောင်းလောဟုဆို၏။မင်းသမီးကလည်းဤလုလင်
သည်ကျက်တူရွေးဖြစ်ခဲ့၍သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကိုဖျက်
ဆီးသောကြောင့်ဌက်ခတ်သမားတို့ကိုခေါ်၍ခတ်ကြ
လေစေ၏။ခတ်၍ရလျှင်ငါ့ထံသို့ပို့လာ၏။ငါ့ခင်ပွန်းဖြစ်
မှငါ့အဖစ်စစ်၍ထိုလုလင်ထွက်ပြေးလေပြီတကား။သို့ဖြစ်
၍ငါ့လင်မဖြစ်ကောင်းလောဟုဆို၏။သဌေးသွီးကလ
ည်းခိုးသူဟုမင်းကြီးကျွန်တို့မှတ်၍ထိုက်လာကြသော်
လုလင်လည်းသေမည်ကိုကြောက်သောငှါတို့အိမ်သို့

တက်ပြေးလာ၏။ ဤသူကိုကျွန်တော်အဖကမသေ
အောင်ပြု၍အသက်ရှင်ရသောကြောင့်ကျွန်တော်နှင့်
ပေးစားပြီးဖြစ်၍ကျွန်တော်မလင်မဖြစ်ကောင်းလော
ဟုဆို၏။ ။

သုဓမ္မစါရီမင်းသိမ်းကလည်းမယားဟောင်းဖြစ်
သောသူသဌေးသိမ်းမှလင်ကိုရေတွင်သင်္ကြိုဟ်လေသ
ည်ဖြစ်၍ရှင်ပြန်သော်လည်းလင်မပြုသာ။ ။မင်းသိမ်းမှ
လည်းမင်းကြီးကစစ်သူကြီးကိုစေလွှတ်ဖမ်းစေရာမိ
လျှင်မင်းသိမ်းမတားနိုင်၍သေခဲ့သော်ဆုံးဘွယ်ရာအ
ကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍လင်ဖြစ်ကောင်းသည်ဟုမဆို
သာ။ ။ယခုလက်ရှိသဌေးသိမ်းမိဘတို့ကသေသူအား
မသေရအောင်ပြုချေသောကြောင့်ရှင်ဖက်လက်ရှိသူရ
စေဟုဆုံးဖြတ်ပေသတည်း။ ။

NOTES.

စား၍နေနှင့်သည်နှင့် were already at dinner (J. § 115).
ထမင်းပွဲ rice (or food) prepared and placed at table. ထက်နှိုက်
to dip the hand into the dish. သားမက် lit. the longed-for son,
i. e. son-in-law (pronounced *thāmet*). ကင်း to be separated
from. သထင် a festival, assembly. မသေမှန်ခဲ့သော် if in truth
he had not died. အာဏာ P. authority. ငါမင်းကားဟုအနိုင်မ
ပြုဘဲလျက် since I ought not to act imperiously, saying 'I am
the king.' ခတ်၍ရလျှင် when they had caught him. တို့
for ငါတို့ our : commonly used. ယောဃ်ဟောင်း the old
(former) wife ; ယောင်း = F. *ancien*, when used for persons.

ရေတွင်သင်္ကြံဖို့တ် to perform the funeral obsequies in water.
 သာ is often used as a qualifying aff. in judgments with
 the meaning of 'admissible.' မထားနိုင်၍ through being
 unable to prevent. ဆုံးတွယ်ရာအကြောင်း reasons of coming
 to an end, i.e. he would probably have died. လက်ရှိ to
 have in hand, i.e. to possess. သေသူအား to the dead
 person, i.e. to one 'as good as dead:' for if the king's
 servants had caught him he would have been killed.

END OF SUDHAMMACARI.

PART III.

*More Advanced Selections, for which the
Dictionary must be used.*

၁. မဟာပညာကျော်မြတ်ထုံး။

1. The Judgment of Mahā Pinyā Kyāw.

[He was Minister of the King of Aracan about A. D. 1620.]

အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်အာရကံတိုင်းဟုခေါ်ဆိုသော
ရက္ခပူရတိုင်း၊ ရခိုင်ပြည်ကြီးကိုအစိုးရတော်မူသော
ဘုရင်မင်းမြတ်သည် တရံဇရာအခါ၊ မဟာရနိဘု
ရားသို့စေတော်နှင့်ထွက်တော်မူသည်တွင်ဆင်ရင်
တော်မူသောပတ္တမြားလက်စွပ်သည်ရေသို့ကျွတ်၍ကျ

NOTES.

အင်္ဂလိပ် England. အာရကံ Aracan. ရက္ခပူရ Rakkhapūra,
the Pāli name of an Aracanese city, commonly called ရခိုင်
Rakhaing. မဟာပနိ P. the name of a celebrated pagoda :
ဘုရား is the word generally used for 'a pagoda.'

လေ့လျှင် ငါးတခုမျှလေသည်။ နောက်တလခန့်ရှိလျှင်
 ထိုငါးကိုတံငါတယောက်ရမိ၍ ဝမ်းကိုခွေးလေသော် ထို
 ငါးဝမ်း၌ လက်စွပ်ကိုရပြန်၍ တငါလည်း ကိုယ်နှင့်
 မထိုက်မတန်သောပစ္စည်းဖြစ်၍ ကြောက်ရွံ့သောကြောင့်
 လက်စွပ်နှင့်တကွ ငါးကိုဆောင်ယူပြီးလျှင် မင်ကြီးထံ
 ဆက်လာသည်ကားလ ဤအကြောင်းကား အသို့နည်းဟု
 အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော်ကိုမေးတော်မူလျှင် မဟာ
 ပညာကျော်က ဈေးကန်ဆိုသည်မှာ။ အရှင်မင်းမြတ်
 လက်စွပ်တော်သည် ရေသို့ကျလေသောအခါ ထိုငါးသည်
 ဆယ်ယူသိမ်းထားပြီးလျှင် ရွှေဘုန်းတော်ရှိန်ကြောင့်
 မိမိအသက်ကိုအသေခံလျက် လက်စွပ်တော်ကိုပို့ရောက်
 ဆက်လာသည် အထိုကား မှန်တိုင်း ဈေးကန်လျှင်
 ညာဏ်နည်းသူတို့ ဖွဲ့ငြင်းရာသော အကြောင်းရှိပါသည်။
 အရှင်မင်းကြီးဘုန်းကြက်သရေကြီးကျယ်ကြောင်းကို
 ပြည်သူတို့သိထင်အောင် ပညာဖြင့်ထွန်းပစေမည် ဈေး
 ကန်ပြီးလျှင် ထိုပတ္တမြားကိုအမဲသားတွင်ထည့်၍ အတစ်
 အတစ်ထိုး ဖြတ်လျက်ကြ၍ ထားလေ၏။ ကျီးရဲစွန်
 ရဲတို့လည်း အမျှားဝိုင်းအုံ့ချီယူကြရာ ပတ္တမြားသွင်း
 ထားသောသားတစ်လည်း ပါသွား၍ ဝရက်ခန့်ရှိ

NOTES.

ငါးတခု a fish. The affix ခု is very unusual for animals.
 မျှ to swallow. ရှိန် power. ဖွဲ့ငြင်း to deny, cavil at, resent.
 ကြက်သရေ reputation. ဝိုင်းအုံ့ to flock round.

သော်၍ယူသွားသောစွန်ရဲကိုလည်းဌာနခတ်သမားတို့
ရပြန်၍သတ်ဖျက်ရာဝမ်းနှိလက်စွပ်ရ၍ထူးမြတ်ထူး
သောကြောင့်မထိန်မဝှက်ဝံ့။သားကောင်နှင့်တကွ
လက်စွပ်ကိုမင်းကြီးအားဆက်ပြန်သည်။နောက်တတန်
လည်းထိုလက်စွပ်တွင်ပတ္တမြားကိုထုတ်ယူ၍မထင်ရှား
သောသူတဦးမှာအပ်ပြီးလျှင်ရောင်းစေလေသည်။ကုလား
တယောက်ကငွေအသပြာ ၁၀၀၀၀ ပေး၍ဝယ်ထား
ပြီးလျှင်အူနှင့်ကွင်းလုပ်ပေးပါဟုအူပန်းတိမ်းသည်
တဦးတွင်အပ်ထားလေသည်။လက်စွပ်ကွင်းပြီးသည်
ကာလကုလားသို့မအပ်ရမူ။အိမ်မှာတညည့်ထားစဉ်
အတွင်းသူခိုးခိုးယူလေသည်။ကုလားကထိုလက်စွပ်ကို
ရထိုကြောင်းနှင့်မင်းထံလျှောက်လျှင်အမတ်ကြီးသို့အပ်
သော်အမတ်ကြီးသည်ထိရင်းအမှုဖြစ်၍ပြီးအောင်စီရင်
မည်ဆိုလျှင်ဆိုင်းငံ့လင့်နေကြရသည်နှင့်သူခိုးတို့လည်း
ရေချိုးမည်ဟုလက်စွပ်နှင့်တကွရေဆိပ်သို့သွားကြ
လေသည်။ရောက်ကာလထိုလက်စွပ်ကိုကြွက်တွင်းအ
နီးချထား၍ရေချိုးသည်အတွင်းကြွက်သည်ထွက်ပြန်၍
တွင်းဝ၌ရှိသောလက်စွပ်ကိုဆွဲယူထားလေ၏။တ

NOTES.

သားကောင် animal's body. ကုလား a foreigner. အသပြာ a coin, probably means a rupee. ပန်းတိမ်း a worker in silver and gold (pron. *padein*). Make a note of other artificers under this head. ထိရင်းအမှု a case he already knew about. ဆိုင်းငံ့လင့် to delay, postpone. ရေဆိပ် a landing- or bathing-place.

ရားသူကြီးကျွန်တယောက်လည်းကြွက်သားစားထို၍
ထိုတွင်းတွင်တူးရှာရာထိုပတ္တမြားကျောက်ကိုတွေ့
လျှင်ထိပ်ဝှက်၍မထားဝံ့သောကြောင့်သခင်တရားသူ
ကြီးသို့ပေးလေ၏။တရားသူကြီးမြင်လျှင်ပြည့်ရှင်မင်း
လက်စွပ်ဖြစ်သည်။မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီးအား
အခွင့်ပြု၍သူ၏ပညာဖြင့်ထင်ရှားအောင်စီရင်မည့်
လက်စွပ်ဖြစ်သည်။အထက်အမွေမှုတွင်ငါတို့စီရင်သည့်
ဓမ္မသတ်ကိုလည်းထိုအမတ်ကြီးပယ်သည်။ငါတို့ဩ
ဇာကိုလည်းဖျက်သည်။ယခုရသည့်လက်စွပ်ကိုမပေး
ဘဲဝှက်ထားရလျှင်ပညာကျော်အရေးပျက်လိမ့်မည်ဟု
အကြံပြု၍ဝှက်ထားလေ၏။တရားသူကြီးအခြားသို့
သွားခိုက်ထိုလက်စွပ်ကိုမယားထုပ်ယူကြည့်လေ
သည်နှင့်အပါးတွင်ထား၍အိပ်ပျော်လေလျှင်ကျီးတခု
ချီယူသွား၍မိမိနေသောအသိုက်တွင်ထားလေ၏။
တရားသူကြီးလည်းပျောက်ကြောင်းကိုသိလျှင်မယား
အားတောက်တီးမြည်တွန်၍အကြံပျက်လေပြီဟုစိတ်
နှစ်လုံးသောရှိလေ၏။ကျီးသိုက်တွင်ပတ္တမြားလက်စွပ်
ကိုကျောင်းတပည့်သူငယ်တယောက်ရ၍ဆရာရဟန်း

NOTES.

တူး to dig. ဩဇာ P. reputation. တောက်တီး to scold. မြည်
တွန် to find fault. ကျီးသိုက် a crow's nest. ကျောင်းတပည့်သူငယ်
a school-boy. ဆရာရဟန်းထော်ကြီး his teacher the abbot.

တော်ကြီးအားပေးလေ၏။ ဆရာရဟန်းတော်ကြီးလည်း
 မြတ်သောရတနာဖြစ်သည်။ ငါတို့နှင့်ထိုက်တန်သည်မ
 ဟုတ်ပေဟုပြည်ရှင်မင်းအားပေးလေ၏။ မင်းကြီးလည်း
 အမတ်မဟာပညာကျော်ကိုခေါ်၍ပြောသည့်တွင်အမတ်
 ကြီးလည်းထိုလက်စွပ်ကိုအရှင်ရဟန်းသည်အဘယ်မှာ
 ရသနည်းဟုရဟန်းကိုမေးသည့်ကာလ။ တပည့်သူငယ်
 ပေး၍ရသည့်ဟုပြောလေ၏။ သူငယ်ကိုမေးမြန်းရာကျော
 င်း၏အနီးသစ်ပင်ထက်တွင်ကျီးသိုက်၌ရသည်ဟု
 ပြောလေသျှင်ကျီးသိုက်ကိုပြစေ၍သိရသည်နှင့်အမတ်
 ကြီးမဟာပညာကျော်ကအကြံပြုပြန်သည်မှာ။ ထိုပတ္တ
 မြားကျောက်ကိုမထင်ရှားသောသူဆင်းရဲထက်မှကု
 ထားဝယ်ယူ၍ရွှေပန်းတိမ်းသည်မှာအပ်သည်။ ရွှေပန်း
 တိမ်းသည်လက်မှပျောက်ပြန်သည်နောက်ကျီးသိုက်
 တွင်သူငယ်ရ၍ဆရာရဟန်းတော်ကြီး၏လက်သို့ရောက်
 သည်မှာ ရွှေပန်းတိမ်းသည်လက်ကပင်ကျီးယူသည်မ
 ဟုတ်။ ရွှေပန်းတိမ်းသည်လက်ကသူခိုးတို့ခိုးယူပျောက်
 သွားသည်။ သူခိုးတို့လက်ကဤကျီးသိုက်ထဲသို့အသို့
 သောနည်းနှင့်ရောက်သည်အကြောင်းအရာများကိုစစ်
 ဆေးမေးမြန်းရန်ကြွင်းကျန်လေသေးသည်ဟုဆင်ခြင်

NOTE.

စစ်ဆေးမေးမြန်းရန်ကြွင်းကျန်လေသေးသည် it still remains
 to be investigated.

ပြီးလျှင် ဤပစ္စည်းများ ကျောက်ရတနာနှင့်အလုံးသဏ္ဌာန် တူသည့်ချက် ကျောက်တစ်ခုကို ရှာ၍ ကျောင်းသားသူ ငယ်ပြုသည် ကျီးသိုက်၌ ကျီးကိုညသွ်အခါ ဖမ်းယူ စေ၍ ထိုကျီးနှုတ်သီးတွင် ကျောက်ကို ချီယူသော အဟန် ဖြင့် ကြိုးနှင့်ချဉ်တွဲပြီးလျှင် ကျီးကို လွှတ်လိုက်၏။ မင်းစေ လင်တို့ကိုလည်း မှာသား၍ ကျီးပျံရာအရပ်သို့ အမှတ်မဲ့ ထိုက်ရ၏။ ကျီးလည်း ဒိမ်ကျက်စားမြဲ၊ တရားသူကြီးအိမ် ၌နားလေသည်။ တရားသူကြီးနှင့် ငင်မယားတို့ မြင်လျှင် ယမန်က ပျောက်သော လက်စွပ်ကို ချီ၍ သွားသော ကျီး ကားဤကျီးပင်ဖြစ်သည်။ ကျောက်နှင့် တကွ ယခုချီလျက် လာသည်။ ဖမ်းဆီးကြဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဟစ် အော်သည်ကို မင်းစေလင်တို့လည်း မနီးမဝေးကစောင့် လျက် ဖြစ်၍ ထိုအသံကို ကြားလေလျှင် အမတ်ကြီးမဟာ ပညာကျော်အား ဈေးောက်ကြရာ။ မဟာပညာကျော်က တရားသူကြီးကို ခေါ်၍ ကျီးချီယူလာသော လက်စွပ်ကို အစ်ကိုတို့ဘယ်မှာ ရသနည်းဟု မေးရာ။ ထင်သူငယ်

NOTES.

အလုံးသဏ္ဌာန်တူသည့်ချက် exactly the same size; သဏ္ဌာန် (pronounced *thadān*) P. form; အချက် gives the idea of exactness. အမှတ်မဲ့ unobservedly. ကျက်စားမြဲ usual feeding-place. ငင် his (J. § 126, 8). အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် noisily. မင်းစေလင် a servant employed by the king, page. အစ်ကိုတို့ elder brother; a polite mode of address; the pl. aff. တို့ includes the wife.

ပေး၍ရပါသည်ဟုပြောသည်တွင်ထိုပေးသောသူငယ်
 ကိုခေါ်၍မေးမြန်းလျှင် ကျွန်တော်ကြွက်သားစားထိုသ
 မြင့်ကြွက်တွင်းကိုတူးရာရပါသည်ဟုလျှောက်လေ၏။
 အမတ်ကြီးလည်းတူးသည်ဆိုသောကြွက်တွင်းကိုပြ
 စေ၍သိလေလျှင်မင်းစေလုပ်တို့အားအကြောင်းကိုပြန်
 ထိုက်၍ကြွက်တွင်းအနီးအမှတ်မဲ့စောင့်နေစေသည့်ကာ
 လရွှေပန်းတိမ်းသည်အိမ်၌ထိုလက်စွပ်ကိုခိုးယူသည်။
 သူခိုးတို့လည်းမိမိတို့ရေချိုးမြဲရေဆိပ်သို့ရေချိုးမည်လာ
 ကြပြန်ပြီးလျှင်ယမန်ကကြွက်ချီယူပျောက်ဆုံးသည့်
 လက်စွပ်ကိုနှစ်မြောသဖြင့်မိတ်မကျေကြသောကြောင့်
 သည်တွင်းအနီး၌ငါတို့လက်စွပ်ပျောက်ဆုံးရလေသည်
 ဟုမည်တမ်းတောက်တီးကြသည်တွင်မင်းစေလုပ်တို့
 ကသိုသူတို့ကိုအမတ်ကြီးထံခေါ်ငင်ပို့အပ်၍ဤလက်စွပ်
 ကိုအမောင်တို့ဘယ်အရပ်မှာရသနည်းဟုစစ်မေးသည်။
 ရွှေပန်းတိမ်းသည်အိမ်ကခိုးယူရခဲ့သည်လက်စွပ်မှန်ပေ
 သည်ခိုးယူ၍ကြွက်တွင်းအနီးတွင်ချထားပြီးလျှင်ရေချိုး
 နေသည့်အတွင်းပျောက်ဆုံးရှိရာယခုမှတွေ့မြင်ရပါသည်
 ဟုထွက်ဆို၏။အစစ်ခံအရပ်ရပ်များ၌အမှုသည်အစုံ
 အညီခေါ်ပြီးလျှင်မင်းကြီးရှေ့သို့သွင်း၍ဖတ်လျှောက်

NOTES.

တူးသည်ဆိုသောတွင်းကို the hole in which you say you
 dug. မိတ်ကျေ to be appeased, satisfied. နှစ်မြော to regret.
 ဖြည့်တပ် to lament. အစုံအညီ all together.

ပြီးမှရှိခိုးသံတော်ဦးတင်သည်မှာ။ ရွှေလက်တော်က
ကျွတ်၍ကျလျှင်မြေလက်မခံဝံ့သောကြောင့်ငါးသိမ်း
ထားရာထိုငါးကိုတံငါရ၍ဆက်သည်အကြောင်းမှာ။
မြေလက်မခံဝံ့၊ ရေလက်မခံဝံ့။ မြေပိုင်၊ ရေပိုင်ဟုဆိုရန်
ရှိပါသည်။ ဘုန်းသမ္ဘာ၊ ပညာသမ္ဘာမိရှင်တို့ဥစ္စာကိုမီး
တွင်ပြစ်လည်းမချစ်ရာ။ ရေတွင်ပြစ်လည်းမနှစ်ရာ။ တိရိ
စ္ဆာန်သတ္တဝါအများတို့လက်သို့အတန်တန်ရောက်သည့်
မှမပျောက်မဆုံးရသည့်အထိုမှာလူလည်းကြည်ညို၊ နတ်
လည်းထိုဟူသောစကားကဲ့သို့ရကျမချွတ်နတ်တို့ညွှန်
ပြ၍ဆက်ကြရသည်ဟုယူရန်ရှိပါသည်။ ။ ဤပတ္တမြား
လက်စွပ်တော်ပျောက်မှုတွင်အကျိုးအပြစ်ကိုမျှောက်
ဆိုရမည်မှာ။ ရဟန်းတော်ကားရတနာကျောက်ကောင်း
ကိုရသော်လည်းငါတို့ရဟန်းနှင့်မဆက်ဆံအပ်သောပစ္စ
ည်းဟုနှစ်မြို့စုံမက်ခြင်းမရှိဘဲအစိုးရထံသို့အပ်လာသည်

NOTES.

သံတော်ဦးတင် to address a person of very high authority.
ရွှေလက်တော် the royal hand; ရွှေ gold is used as an
honorific term. ဘုန်းသမ္ဘာ glory, from တုန်း (pronounced
p'on) glory, and သမ္ဘာဝန် P. fame, honour. ချပ် to be burnt
(like food). လူလည်းကြည်ညို၊ နတ်လည်းလို beloved of men and
gods. စကား here means 'proverb.' မုဏ္ဍ P. ချွတ် B. verily,
certainly. ယူရန်ရှိပါသည် it is to be taken (considered).
ဆက်ဆံ to belong to. နှစ်မြို့စုံမက် to have a longing for.
အစိုးရ a ruler, person in authority.

မှာ။ မြတ်စွာဘုရားပညတ်မိန့်ဆိုတော်မူသောဝိနည်း
 သိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်ညီစွာကျင့်ဆောင်သည်သူမြတ်
 ဖြစ်၍ထိုရဟန်းတော်ကြီးအားပစ္စည်းငှပါးကိုမပြတ်
 ထောက်ပံ့လှူတန်တော်မူသင့်ပါသည်။ ။ တငါနှင့်
 ဌာနဝတ်သမားတို့မှာကိုယ်နှင့်မထိုက်တန်သောအရာ
 ကိုသိတတ်သည့်ဖြစ်၍မင်းဘဏ္ဍာကိုထိန်းစေအပ်သော
 ကျွန်ကောင်းလက္ခဏာဝင်ပါသည်။ ။ တရားသူကြီး
 တို့မှာဘဏ္ဍာတော်ဖြစ်သည်ကိုသိလျက်နှင့်ကျေးဇူးသ
 စွာတော်ကိုမစောင့်။ ထိမ်ချန်သူဖြစ်၍ကျွန်ယုတ်နှင့်တူ
 ပါသည်။ ။ ရွှေပန်းတိမ်းသည်မှာစွန့်နှင့်တူပါသည်။ ။
 ကုလားမှာငါးနှင့်တူပါသည်။ ။ သူခိုးမှာကျွန်နှင့်တူ
 သည်ဖြစ်၍သူခိုးနှင့်တရားသူကြီးတို့မှာမင်းပြစ်မင်း
 ဒါဏ်မကင်း။ ရာဇဝတ်ခံစေဟုပညာ၏အစွမ်းဖြင့်စီ
 ရင်ရာ။ နွေကာလစည်လျက်တိမ်တောင်တိမ်ခဲးတက်

NOTES.

ပညတ် from P. ပညာပေတိ to proclaim ; used either as a noun or verb. ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ် for P. ဝိညာဏံသိက္ခာပဒ် the rules regulating the lives of Buddhist monks. ပစ္စည်းငှပါး the four requisites of a monk, viz. clothing, food, bedding, and medicine. ထောက်ပံ့ to support. လှူတန် to give offerings to monks. ထိမ်ချန်သူ (dishonest) concealer. မင်းပြစ်မင်းဒါဏ် royal punishment: ဒါဏ် from P. ဒဏ္ဍိ punishments. နွေကာလစည်လျက် though it was the hot weather. တိမ်တောင်တိမ်ခဲး masses and mountains of cloud.

လတ်၍လျှပ်ပန်းလျှပ်နွယ်တို့နှင့်တကွပြင်းထန်စွာထစ်
အုန်းချိန်းမပြီးလျှင်မိန်းကြီးသည်းစွာရှာလေသည်။
ထိုအခါ။ ဘုရင်မင်းမြတ်မှစ၍တိုင်းသူပြည်သားရှင်လူ
အပေါင်းတို့သည် မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီးကိုအ
လွန်တရားရှင်သက်အားရချီးမွမ်းကြလေသည်။ ။

2. The Story of the Brahmans who entrusted a Sum of Money to a Gardener.

[From *Manu-gyē*.]

ရှေ့သောအခါ။ ဗါရာဏသီပြည်သို့ပုဏ္ဏားချွန်ယောဝံ
တို့သည် ဖုမ်းတောင်းယာစကောပြုအံ့ဟုအရပ်တပါး
ကလာလတ်၍ ဗါရာဏသီမင်းကြီး၏ဥယျာဉ်ဝေါင်းအိမ်
၌တလေ၏။ ဖုမ်းတောင်းယာစကောပြုငွေချောက်ရာ
ရလေသတည်း။ တယောက်တရာစီမရသေးသော
ကြောင့်အထုပ်ပြု၍ဥယျာဉ်သည်တွင်ငွေချောက်ရာ
ကိုနှံထား၍ ဤငါတို့ချွန်ယောက်ဥစ္စာကိုငါချွန်ယော

NOTES.

လျှပ်ပန်း sheet lightning, လျှပ်နွယ် forked lightning. ထစ်
အုန်း words expressive of the *sharp crack* of the lightning
followed *boom* of the thunder. ချိန်းမဲ to threaten. သည်း to
be violent. မိန်းကြီး - သည်းစွာ - ရှာသည် : observe that the
adverb is placed between the qualified noun and the verb.

ဗါရာဏသီ Benares. ဖုမ်းတောင်း to beg : ယာစကော P. a
beggar. တယောက်တရာစီ one hundred a-piece. အထုပ် a
bundle, parcel.

က်စုံညီမှပေးပါ။ ချွန်ယောက်မညီဘဲမပေးနှင့်ဟုဆို
၍အပ်နှံကြ၏။ ။ ဥယျာဉ်သည်လင်မယားလည်း
ကောင်းစွာဟုဝန်ခံပေလျှင်ပုဏ္ဏားချွန်ယောက်သွား
လေကုန်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မူကားခရုသင်းမေ့
ကျန်ပြု၍ထားခဲ့၏။ တခေါ်မကသောအရပ်သို့ရောက်မှ
ခရုသင်းမေ့ရစ်ခဲ့သည်။ ဤတွင်ရပ်ပါထင့်ဟုဆို၍ပြန်လေ
၏။ ထိုသို့ပြန်လတ်သော်ဥယျာဉ်သည်တို့လည်းပုဏ္ဏား
ငယ်ကိုမေးလင့်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ကအချင်းဥယျာဉ်သည်၊
ငါ့ခင်ပွန်းပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ကားငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်း
ရှိသည်၊ မပြန်ရသည်မူလည်းရှိသည်၊ ငါတို့ဥစ္စာပြန်ယူချေ
ဟုဆိုသောကြောင့်ယူလာရသည်။ အလျင်ပေးထိုက်ဟု
တောင်းလေ၏။ ဥယျာဉ်သည်လည်းပုဏ္ဏားချောက်
ယောက်တို့ရပ်ထင့်သည်ကိုမြင်၏။ ရပ်ထင့်သောပုဏ္ဏား
တို့လည်းခရုသင်းကိုမေ့သည်ကိုထင်မှီး၍ပုဏ္ဏားငယ်
လျင်စေဟုလက်ရပ်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းအချင်းဥ
ယျာဉ်သည်၊ ငါ့ခင်ပွန်းတို့လျင်လျင်လာခဲ့ဟု၍လက်ရပ်

NOTES.

စုံညီ all together. ခရုသင်း the conch shell (carried by Brahmins). ကျွန်ပြု to pretend. တခေါ် the distance of a call. မက not enough, i.e. scarcely. မေ့ရစ် to forget (J. § 117). အချင်း friend, sir, you. ပြန်ရသည်မူလည်းရှိသည် it may be we return. ရပ်ထင့် to stand waiting. မှီး probable (J. § 125, 4). လျင်စေ be quick. လက်ရပ် to beckon.

သည်ကိုမမြင်ပါလော။လျှင်လျှင်ပေးထိုက်ဟုဆိုသော်
ဥယျာဉ်သည်လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့လက်
ရပ်သည်ကိုမြင်၍အဟုပ်အမှန်ထင်၍သောဥစ္စာထုပ်
ကိုအလျှင်ပေးထိုက်ချေ၏။ပုဏ္ဏားငယ်ဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍
သွား၏။ပုဏ္ဏားငယ်ယောက်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်လာ
လပ်သည်ကိုမြင်လျှင်မငဲ့ဘဲသွားနှင့်လေ၏။ပုဏ္ဏားငယ်
လျှင်လျှင်ထိုက်ဟန်ပြု၍ခရီးလွှဲ၍တခြားသို့သွားလေ
၏။ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့သည်ပုဏ္ဏားငယ်လာ
လပ်သည်ကိုမမြင်လျှင်ဥယျာဉ်သည်တို့အိမ်သို့တဖန်
ပြန်၍မေးကုန်၏။အချင်းဥယျာဉ်သည်တို့၊ပုဏ္ဏားငယ်
တယောက်မလာတကားဟုမေး၏။ဥယျာဉ်သည်လည်း
အရှင်တို့ကလျှင်လျှင်ပေးထိုက်ဟုတောင်းလာသည်။
ထိုပုဏ္ဏားငယ်တောင်းစဉ်လည်းရှင်ပုဏ္ဏားတို့လျှင်စေ
ဟုထက်ရပ်သောကြောင့်ဟုပ်မှတ်နိုး၍အကျွန်တို့လည်း
ပုဏ္ဏားငယ်ကိုပေးထိုက်ပေသည်။ပုဏ္ဏားငယ်ထိုဥစ္စာ
ထုပ်ကိုယူ၍သွားခဲ့ပြီဟုဆို၏။။ထိုစကားကိုကြားလျှင်
ပုဏ္ဏားတို့ကငါတို့ယူချေဟုမစေ။ချင့်ခရုသင်းမေ့ရပ်
သည်ဟုယူမည်ပြန်လေသည်။ငါတို့ချွန်ယောက်ရံညီ
မှပေးဆိုသင့်မဟုပ်လော။ထိုသို့ဆိုလျက်ဥယျာဉ်သည်
ငါတို့ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်းတောင်းထွဋ်

NOTES.

ငဲ့ to wait. ဟန်ပြု to pretend, make a feint.

ရာပေးထိုက်ကောင်းအံ့လောဟုဆိုသော်တရားဆင်
 အံ့ဟုဗါရာဏသီမင်းကြီးထံသို့သွားကြလေ၏။ ။ဗါရာ
 ဏသီမင်းကြီးလည်းဥယျာဉ်သည်နှင့်ပုဏ္ဏားတို့လာ
 ကြသည်ကိုမြင်လျှင်အဘယ်ဆိုဘွယ်ရှိသနည်းဟုမေး
 တော်မူကာလ။ ပုဏ္ဏားတို့လည်းမဟာရာဇာမင်းကြီး၊
 အကျွန်ုပ်တို့ပုဏ္ဏားချနှစ်ယောက်သည်အရပ်တပါးက
 လာ၍ဥယျာဉ်သည်အိမ်တွင်တံးနေစဉ်တွင်ဖမ်း
 တောင်းယာစကောပြု၍ငွေ ၆၀၀ ရထေသတည်း။ တ
 ယောက်တရာမစေ့သောကြောင့်ဥယျာဉ်သည်တွင်
 ငွေ ၆၀၀ ကိုအပ်နှံ၍ငါတို့ချနှစ်ယောက်မညီသော်ဤ
 ငွေကိုမပေးနှင့်ဟုလျှက်ကျွန်တော်တို့ချနှစ်ယောက်မ
 ညီဘဲပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်းတောင်းထွဉ်ရာကို
 ပေးထိုက်သ၍။ ပေးရာသထောဟုနားတော်လျှောက်၏။
 ဥယျာဉ်သည်ထင်မယားလည်းအရှင်မင်းကြီး၊ တို့ချနှစ်
 ယောက်ညီမှပေးဟူ၍နှံပေသည်တည်း။ နှံခဲ့လျှင်ပုဏ္ဏား
 တို့သွား၍တခေါ်မကသောအရပ်တွင်ရပ်၍နေလင့်
 သည်။ ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မူကားငါတို့ပြန်ရသည်မူ
 လည်းရှိအံ့၊ မပြန်ရသည်မူလည်းရှိအံ့၊ ငါတို့ဥက္ကာပါမိပါ
 စေ၊ ပြန်ယူချေဟုစေထိုက်၍ပုဏ္ဏားငယ်ယူပြန်လာသ၍။

NOTES.

မဟာရာဇာ P. great king. နေ့ to be complete. တောင်းထွဉ်
 to demand deceitfully. ပါမိပါစေ let us take away with us.

ရှင်ပုဏ္ဏားတို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုလျင်လျင်ယူခဲ့သကဲ့
ရပ်သည်ကိုမြင်သောကြောင့်ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအကျွန်ုပ်ပေး
ထိုက်ပေသည်ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ။ထိုမျှောက်
ချက်နှစ်ရပ်ကိုကြားလျှင်ဗါရာဏသီမင်းကြီးကဤသို့
မိန့်တော်မူ၏။ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုဥယျာဉ်သည်၌နံ့သော
အခါငါတို့ချွန်ရဲယောက်ညီမှပေး။မညီဘဲကိုမပေး
နှင့်ဆိုလျက်မင်းတို့ကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်း
တောင်းထွဉ်ရာဥယျာဉ်သည်ပေးချေသင့်မသင့်။ပုဏ္ဏား
ချောက်ယောက်ရပ်ထင့်သောနေရာသို့ထိုက်ပေး
ကောင်းထေ၏။ရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုဆပ်ပေးစေဟု
ဗါရာဏသီမင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏။ ။ဥယျာဉ်သည်
လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုမပေးရတတ်သော
ကြောင့်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့ကျွန်ုပ်ဖြစ်လေကုန်၏။
ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့အမှုကိုအထွဉ်အထွဉ်လုပ်
ကြံခံရကုန်၏။ ။နေ့ရှည်ရက်များရှိထတ်သော်ဥယျာဉ်
သည်မသည်သမီးငယ်မြင်ထတ်လျှင်တဆဲ့နှစ်နှစ်ရှိထတ်
သော်သမီးငယ်သည်ကသူတကာတို့ကျွန်ုပ်ဖြစ်သည်ကား
အရှင်တဦးတည်းသာအလုပ်ကြံခံရသည်။ငါမိဘတို့

NOTES.

ထိုက်ပေးကောင်းထေ၏ ought to have gone with him and
given. အထွဉ်အထွဉ် in turn. သမီးငယ်မြင် to see a little
daughter, i.e. a daughter was born. တကာ all.

သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏ကျွန်ဖြစ်၍တနေ့တယောက်အတူညီအတူညီပင်အလုပ်အကြိမ်ရသည်ကားအဘယ်ကြောင့်ဤသို့ဖြစ်ရသနည်းဟုမေး၏။ အမိအဖတို့လည်းယခင်နှစ်ဦးဆိုချက်စကားကိုသမီးအားပြန်ကြားပေ၏။ ။ ထိုစကားသမီးငယ်ကြားလျှင်ပညာဖြင့်ကြံမိ၍ယနေ့ကစ၍ချောက်ယောက်တို့တွင်အလုပ်အကြိမ်နှင့်တော့ဟုဆိုပေ၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်သမီးငယ်ဆိုတိုင်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏အလုပ်အကြိမ်ခံဘဲနေကြလေ၍အမိအဖတို့သည်သမီးငယ်ဆွမ်းထိပ်ပြီးသော်ဖြူညက်သောအဝတ်အစားတန်ဆာတို့ကိုဝတ်စေပြီးမှမင်းကြီးထံသို့ဆောင်လေ၏။ ထိုအခါသမီးငယ်ကလည်းအရှင်မင်းကြီး၊ ပုဏ္ဏားချွန်ယောက်တို့သည်ဥစ္စာနှံသောအခါငါတို့ချွန်ယောက်စေ့မှသာပေးဟူ၍မြီးမြန်စွာဆိုပြီးလျှက်ယခုချောက်ယောက်တို့သာတောင်းဘိသောကြောင့်အကျွန်ုပ်ရှေ့တော်တွင်တရားဆင်ပါအံ့။ အရှင်မင်းကြီး၊ ရှေ့ဆရာတို့ထားသော ဂါထာလေးပါးကိုအောင်းမေ့တော်မူလော့။

NOTES.

ယခင်နှစ်ဦးဆိုချက် the above statements of the two parties.
 ဆွမ်းထိပ် to smear with turmeric (paste), spelt နံနွင်း by Judson. ညက် fine in texture. အဝတ် is often used as a companion to အဝတ် clothes. တရားဆင် to state a law case.
 ဂါထာ P. a stanza. ချောက် = ခြောက် six.

အားမရှိသောသူ၏အားကားမင်းလျှင်တည်း။
 သူငယ်တို့၏အားကားငိုကျွေးခြင်းတည်း။
 ဌာတ်တို့၏အားကားကောင်းကင်လျှင်တည်း။
 ငါးတို့၏အားကားရေလျှင်ပင်တည်း။

ထိုကြောင့်ရကားအရှင်မင်းကြီး၊ ငါတို့ကျွန်ကား
 အားနည်းသောကြောင့်အရှင်မင်းကြီးအားပြုပါအံ့။
 အသပြာ ၆၀၀ ကိုချေးတော်မူပါ မှအကျွန်ုပ်ဆင်ပါရအံ့။
 တရားဆင်၍အောင်မြင်ပြီးလျှင်ချောက်ရာသောအသ
 ပြာကိုသိမ်းတော်မူပါလော့ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ။
 မင်းကြီးသည်ထိုမိန်းမငယ်စကားကိုနှစ်သက်၍ချောက်
 ရာသောအသပြာကိုချေး၍မိန်းမငယ်ထက်တွင်ထား
 စေပြီးမှဗါရာဏသီမင်းကြီးကသံတော်ခေါ်ရလေသော်
 ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့သည်ထာထတ်၍ဥယျာဉ်
 သည်တို့၏သမီးငယ်သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်သား
 တို့ကိုမြင်လျှင်မင်းကြီးရှေ့တော်သို့ဝင်၍ပုဆစ်တုပ်
 လက်အုပ်ချီ၍နားတော်လျှောက်၏။

NOTES.

အားပြုပါအံ့ we will depend on : get our strength from.
 ချေး to lend. အောင်မြင် to conquer, win. လံတော်ခေါ် to
 summon. ပုဆစ်တုပ် to sit with the legs doubled under
 one. ထက်အုပ်ချီ to raise the hands placed together (as
 in prayer).

ပညာအရာလောက်ငံစွာသောမှောက်တော်ရှင်
ရင်းအလောင်းမင်း၊ ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာနှံသောအခါတို့ခု
နှစ်ယောက်ညီမှသာဤဥစ္စာကိုပေး။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်
မညီသော်မပေးနှင့်ဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့်ယခုချော
ယောက်ကိုအကျွန်ုပ်တို့မပေးသာ။ ခုနှစ်ယောက်ညီ
မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုအကျွန်ုပ်တို့ပေးပါတော့အံ့ဟု
နားတော်လျှောက်၏။ ။ ဗါရာဏသီမင်းကြီးလည်းထို
စကားကိုကြားသော်ဥယျံသည်သည်သမီးဆိုသည်အ
တိုင်းဟုပ်ထွပေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့နှံသောအခါတို့ခုနှစ်
ယောက်ညီမှပေး။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီဘဲကိုမပေး
နှင့်၊ ဂတိရင်းရှိသည်ဖြစ်သောကြောင့်ခုနှစ်ယောက်စေမှ
ပေးလော့ဟု ဗါရာဏသီမင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏။ ပုဏ္ဏား
တို့လည်းခုနှစ်ယောက်စေအောင်မတတ်နိုင်သော
ကြောင့်ဥစ္စာမရတရားရှုံးချေပြီသတည်း။ ဥယျံသည်သည်
လင်မယားလည်းသမီးငယ်ကျေးဇူးကြောင့်ပုဏ္ဏား
တို့ကျွန်အဖြစ်မှလွတ်လေသတည်း။ ။ ထို့ကြောင့်ရ
ကားဘဏ္ဍာကာရိကဖြစ်သောအိမ်ရှင်တို့သည်နှံသော
လူတို့အစုံအညီယူလာမှသာပေးသင့်သတည်း။

NOTES.

ပညာအရာလောက်ငံ sufficient in wisdom, i.e. wise. ဌာတိ
ထော် Royal Highness, Majesty. အလောင်း embryo : used
to imply that he may hereafter be a Buddha or universal
monarch. တဏှာကာရိက P. a person who is a bailee.

3. The Case of Wife-stealing.

[From *Mahosadhā Jātaka*.]

ဂေါတကာလအမည်ရှိသောယောက်ျားတယောက်သည်မိမိနေသောရွာ၏မနီးမဝေးဖြစ်သောရွာတခု၌ ထယ်လုပ်သမီးဒိဃတာလအမည်ရှိသောမိန်းမကိုရည်းငုံပိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ထိုဒိဃတာလသတို့သမီး၏မိဘအိမ်၌သွီးအထိငှါအမှုလုပ်ကျွန်ုပ်နှစ်နှစ်ပတ်လုံးခံပြီးမှဒိဃတာလနှင့်မိဘတို့ပေးထိမ်းမြားသတည်း။ ထိုဂေါတကာလသည်မိမိယောက္ခမအိမ်၌နေပြီး၍တနေ့သ၌ယောက္ခမအိမ်တွင်မနေချင်သောပိတ်ရှိသဖြင့်မိမိယားဒိဃတာလကိုအဘယ်ငါသည်သင်မိဘအိမ်၌နေသဖြင့်ငါ့မိဘအိမ်သို့မရောက်သင့်ကြာပြီ။ ငါ့မိဘအိမ်၌သွား၍နေကြကုန်အံ့။ မိဘတို့အားကံတော့ရန်လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ၊ ခရီးရိက္ခာစာ၊ ခဲးဘွယ်ဘောဇဉ်တို့ကိုပြင်ဆင်လေ့။ ယခုသွားကုန်အံ့ဟုဆို၏။ ဒိဃတာလသည်မသွားမပြောင်းရမည်အကြောင်းကောင်းမွန်သာ

NOTES.

The name ဂေါတကာလ is explained as meaning in P. black-dwarf. ဒိဃတာလ P. 'tall-palm.' ရည်းငုံ to be in love with. အဘယ် Lady, Madam, Miss. ကံတော့ to beg pardon. ပဏ္ဏာ P. a present. ရိက္ခာ provisions. ယောဇဉ် P. ယောဇနံ food. ပြင် = ဖျင် to prepare.

ယာစွာသောစကားဖြင့်သုံးကြိမ်တိုင်အောင်မြင်တား
သော်လည်းမနေလို။ ယခုပင်သွားမည်၊ ပြင်သာပြင်ဟု
ဆို၍လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့်တကွခရီးစါဘောဇဉ်ခဲး
ဘွယ်ပြင်၍ပြီးသော်ဂေါတကာလသည်လက်ဆောင်
ပဏ္ဏာခရီးရိက္ခာစာနှင့်တကွမိမိမယားဒိဃာဘာလကို
ခေါ်၍မိဘအိမ်သို့သွားလေသော်ခရီးအကြား၌တိမ်
သောရေအလျဉ်ရှိသောမြစ်ဇယ်နားသို့ရောက်လေ၏။
ထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်လုံးပင်လျှင်ကျေးတော
ရွာလယ်လုပ်သားလယ်လုပ်သွီးဖြစ်၍ရေကိုအလွန်
ကြောက်တတ်ကြကုန်သဖြင့်မြစ်ကိုမကူးဝံ့ဘဲကမ်းနား
၌သာထိုဘက်ကိုမျှော်လျက်နေလတ်ကုန်၏။ ထိုအခါဒိ
ဃပိဋ္ဌိအမည်ရှိသောသူဆင်းရဲတယောက်သည်ခရီးထွ
ည်လည်သွားလာလေသော်ထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်
နှင့်အကြိမ်သင့်တွေ့ကြိုလေ၏။ ။ ထိုအခါဂေါတကာ
လသည်ဒိဃပိဋ္ဌိကိုမြင်လေသော်အဆွေ၊ ဤမြစ်သည်ရေ
နက်သလော။ တိမ်သလောဟုမေး၏။ ဒိဃပိဋ္ဌိသည်ရေ
ကိုထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်ကြောက်တတ်မှန်းသိ
လျှင်အဆွေ၊ ဤမြစ်ကားအလွန်ရေနက်သည်။ ငါး၊ ထိပ်၊

NOTES.

ပြင်သာပြင် prepare what you ought to prepare. အလျဉ်
smoothness, pleasant appearance. ကျေးတောရွာ—သား—ထီး
country bumpkin. ဒိဃပိဋ္ဌိ P. long-back. အကြိမ်သင့် at a
suitable moment. ၄၄၆ (J. § 125, 5). ထိပ် a turtle.

မကန်း၊ မိကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့သည်များစွာရှိကုန်သည်
 ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင် ဂေါတကာလသည်အ
 ဆွေ၊ ဤမြစ်သည်သင်ဆိုတိုင်း မိကျောင်း၊ လင်းပိုင်ရဲ
 သည်မှန်သော်သင်ကားအဘယ်သို့ကူးလိမ့်မည်နည်းဟု
 မေးလျှင် ဧဗပိဋ္ဌိသည်အဆွေ၊ ငါတို့မူကားဤမြစ်၌မိ
 ကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့နှင့်အဆွေခင်ပွန်းအကျွမ်းဝင်သည်
 ဖြစ်သောကြောင့်ငါတို့ကိုမိကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့မညှဉ်း
 ဆဲးကုန်ဟုဆို၏။ အဆွေ၊ ထိုသို့တပြီးကားငါတို့လင်မ
 ယားကိုလည်းထိုဘက်သို့ပို့လိုက်စေချင်ပါသည်ဟုဆို
 ကာလဧဗပိဋ္ဌိသည်ကောင်းငြိပို့အံ့ဟုဆိုလျှင် ဂေါတ
 ကာလသည်ဧဗပိဋ္ဌိကိုအဆွေ၊ ထမင်းဟင်းလျာအမျှအ
 ချဉ်ငါတို့မှာပါသည်။ စားထွဋ်ဟုခေါ်၍ဘောဇဉ်ခဲးဘွယ်
 ကျွေးမွေး၏။ ဧဗပိဋ္ဌိသည်ထမင်းစားပြီးသော်သင်တို့
 နှစ်ယောက်တွင်အဘယ်သူကိုအရင်ပို့ရမည်နည်းဟု
 မေးရာ ဂေါတကာလသည် မိမိမယားကိုအရင်ပို့စေလို
 သောကြောင့်အဆွေ၊ သင့်အဆွေမငါ့မယားကိုအရင်ပို့
 ပြီးလျှင်နောက်မှငါ့ကိုပို့ပါလောဟုဆို၏။ ဧဗပိဋ္ဌိသည်
 ကောင်းငြိဟုဝန်ခံပြီးသော်ဧဗတာထကိုပခုံးပေါ်၌
 ထမ်းလျက်အိမ်ကပါသမျှသောအဝတ်တန်ဆာ၊ မျှိုး၊ ရိ

NOTES.

မကန်း a shark. မိကျောင်း a crocodile. ထင်းပိုင် a porpoise.
 ထင်းလျာ curry stuff. ပါ to have with. ပခုံး the shoulders.
 မျှိုး grain.

ကွာ၊ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကိုလည်းယူ၍မြစ်သို့ဆင်းသက်ပြီးလျှင်အတန်ငယ်ပြကတေ့အတိုင်းသွားပြီးမှဆောင့်ခြောင့်ထိုင်လျက်မြစ်တဘက်သို့ကူးလေ၏။ ဂေါတကာလလည်း၊ ကမ်းနား၌ရပ်နေမျှော်ကြည့်လျက်၍မြစ်သ၌အလွန်နက်စွာ။ ဤသို့သောလူမြင့်မှဤမျှလောက်နစ်လျှင်ငါတို့ကဲ့သို့လူပုများမှာသျှောင်ဖျားမျှပေါ်ဘွယ်မရှိပြီဟုကြံ၏။ ဧဗဒိဋ္ဌိသည်ကူး၍မြစ်လယ်လေဝံရောက်လျှင် ဧဗတာလကိုအဘယ်၊ သင်သည်အဘယ်ကြောင့်ဤလူကွကိုနေပါဘိသနည်း။ ဤသင်၏လင်လူကွသည်။ အဆင်းသဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းတစုံတခုမျှနှစ်သက်ဘွယ်မရှိ။ အမျိုးစည်းစိမ်လည်းရှိမည်မထင်။ သင်သည်ဤလင်ကိုနေ၍အဘယ်အကျိုးရှိပါအံ့နည်း။ သင်ကားမြင့်မြင့်သွယ်သွယ်၊ ရှုဘွယ်သောကိုယ်ဟန်ရှိ၏။ သင့်လင်ကားမဉ်းမည်းကွကွ။ သင်၏ရှေ့ကသွားသည်ကိုသူတပါးမြင်လျှင်အပြစ်တင်ကျီစယ်ပျက်ရယ်ပြု၍ရှက်မှုကြောက်ရန်အတန်တန်နှောင့်ရှက်လျက်တသက်တွင်ထင်မနေဘဲအိုရပါသဏ္ဌာန်မျှမကောင်း

NOTES.

ပြကတေ့ S. naturally, in the ordinary manner. ဆောင့်ခြောင့် in a squatting posture. ဤသို့သောလူမြင့်မှ if a man who is so tall. လူပု a dwarf. သျှောင် for ဦးသျှောင် or ယောင် the knot of hair on the top of the head. လူကွ a bandy-legged man. သဏ္ဌာန် for P. သဏ္ဌာသုံ form, stature.

ဟန်တကား။ ရွှေသွားနောက်ထိုက်ထိုက်လျော်စွာ။ ငါ
 တို့ချားနှယ်ကိုချစ်ကြင်နာပါတ်ပြီးစိတ်ရှိတိုင်းသော အ
 ဝတ်တန်ဆာကိုအခါခါအလဲလဲ။ မဖွဲးမနွမ်းခင်ဖြစ်စေ၍
 နှစ်သက်ဘွယ်သောစည်းစိမ်ဖြင့်အိမ်ရှင်နှင်းပြီးလျှင်
 ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျား၊ ခစေ့ရံနှင့်စံမည်းပျော်ရ
 အံ့။ သင်ငါ့စကားကိုနားထောင်ပါလျှင်ယခုငါ ကြံ
 ဆောင်ပါမည်ဟုဆို၍သုထမင်းကိုစားလျက်သုမယား
 ကိုအားမျှမနာဖြားရောင်းဘိ၏။ ဒီဃပိဋ္ဌစကားကိုကြား
 လျှင်ဒီဃတာလသည်ချွန်နှစ်ပတ်လုံးမိဘအိမ်၌အစေ
 အပါခံ၍ရရှာပါသောမိမိလင်ဂေါတကာလကိုခဏ
 ချင်းစဉ်းစိမ်သံနှင့်တရန်တွေ့သူဖြားရောင်းသဉ်စကား
 ကိုနားဝင်၍လင်မျှမမှတ်။ ချစ်ခြင်းဖြတ်လျက်နေရပ်ကို
 မျှမသိသောဒီဃပိဋ္ဌကိုသာကြည်ညိုချစ်ခင်ကြင်နာ
 သဖြင့်အရှင်သား၊ အကျွန်ုပ်ကိုမယားမှတ်မှတ်ချစ်ခင်
 ကြင်နာပါလျှင်အရှင်သားစကားကိုထိုက်နာပါအံ့ဟု
 ထတ်တလောပင်သဘောတူမျှလေ၏။ ဒီဃတာလစ
 ကားကိုကြားလျှင်ဒီဃပိဋ္ဌသည်အဘယ်၊ မစိုးရိမ်လင့်
 ဟုဆိုလျက်မြစ်တဘက်သို့ရောက်လေ၏။ ထိုဒီဃပိဋ္ဌ

NOTES.

နှယ် manner. ဖွဲးနွမ်း old and worn out. နှင်း to bestow (in marriage). စံမည်း to enjoy without surfeit. အားနာ to be deterred by respect for. ဖြားရောင်း to seduce. မှတ်မှတ် in the light of, as. ထတ်တလော quickly.

ဒီဃတာလတို့သည်ကမ်းတဘက်သို့ရောက်လေသော်
 ဂေါတကာလကိုသင်ခဏမျှနေလင့်ဦးဟုဆိုလျက်ဝမ်း
 မြောက်ဝမ်းသာအိမ်ပါဘောဇာညှိခဲးဘွယ်များကိုစား
 ကြပြီးလျှင်ဂေါတကာလမြင်စဉ်ပင်ထိုရာအရပ်သို့
 သွားကြလေ၏။ ဂေါတကာလသည်မြစ်တဘက်ကနေ
 လျက်ဒီဃပိဋ္ဌိတို့အတူတကွသွားကြသည်ကိုမြင်လျှင်
 ဤသူသည်ငါ့မယားကိုခိုးယူ၍သွားသည်တကားဟုမ
 ယားကြောင့်ပိတ်နေခံ၍ပေါက်ရောင်ချန်ရောင်၊ တောင်
 ပြေးမြောက်ပြေးပြုလျက်ယခုငါသေအောင်ရေပင်နှစ်
 သော်လည်းနှစ်စေဟုမြစ်သို့အတန်ငယ်ဆင်းမိလျှင်
 တင်းမာသောပိတ်ပျောက်၍ကြောက်ပိတ်နှင့်တဖန်
 တက်ပြန်ချေ။ ဆင်းပြန်ချေ။ မတည်မရပ်နိုင်ဖြစ်သဖြင့်
 အပြစ်အကျိုးမမြင်နိုင်သောဒေါသပိတ်ဖုံးလွှမ်း၍မြစ်
 ကမ်းထိပ်ကပိတ်ဗျာပါဝိတက်ကြောင့်အသက်ရှင်လို
 လည်းရှင်စေ။ သေလိုလည်းသေစေဟုရေထဲသို့ချန်ဆင်း
 လတ်သော်ရေထိပ်မှန်းကိုသိ၍အလျင်တဆောကူး
 လျက်ကမ်းတဘက်သို့တက်လွှားသဖြင့်မယားခိုးမ

NOTES.

ပိတ်နောက် to be disturbed in mind. ပေါက်ရောင်ချန်
 ရောင် jumping and stamping, as if about to follow.
 တက်ပြန်ချည်၊ ဆင်းပြန်ချည် going up and then down. ထင်းမာ
 determined, firm. ချေ or ချည် is here used in an alternative
 sense = တုံ (J. § 118). ပိတ်ဗျာပါဝိတက် from P. ပိတ္တိဗျာပါဝိ
 တတ္ထိ distress of mind. လွှား to leap.

ယားခိုးဟုပြုံးစိတ်နှင့်ဆို၍ထိုက်လေသော်မသူတော်
 နှစ်ယောက်ကိုမိလေ၏။ ဒီဗပိဋ္ဌိတို့ကိုဂေါတကာလမိ
 သျှင်ဟယ်သူယုတ်မာ။ ငါ့မယားကိုအဘယ်သို့ခိုးယူ
 သွားမည်နည်းဟုဆို၏။ ဒီဗပိဋ္ဌိလည်းဂေါတကာလကို
 ဟယ်သူယုတ်သား၊ ငကွ၊ နင့်မယားအဘယ်မှာရှိသန
 င်း။ ငါ့မယားနှင့်ငါခရီးသွားရာသူမြင်၍မလျှောက်ပတ်
 အောင်အဘယ်ကြောင့်မယားခိုးယိုးစွပ်စိတ်သနည်းဟု
 ဆိုပြီးသျှင်လည်ကိုကိုင်ညှစ်၍တွန်းပြစ်ထိုက်သဖြင့်မြေ
 နွှဲလည်းလေ၏။ ဒီဗပိဋ္ဌိသည်ဒီဗတာလလက်ကိုဆွဲ၍
 သွားလေ၏။ ဂေါတကာလလည်းလည်းရာမှထပြီးသျှင်
 ဟယ်သူယုတ်သား၊ ငါသည်ဤမိန်းမကိုမိဘထံ၌ချနှစ်
 နှစ်အမှုလုပ်အစေအပါခံပြီးမှမိဘနှစ်ပါးစုံပေးထိမ်း
 မြား၍ရ၏။ ထိုသို့ဆင်းရဲသဖြင့်ရသောမယားကိုအ
 ဘယ်သို့ခိုးယူသွားမည်နည်းဟုမနီးမကမ်းကဆိုမြည်
 လျက်ထိုက်၏။ ဤသို့ဒီဗပိဋ္ဌိ၊ ဂေါတကာလတို့သည်
 ခိုက်ရန်အငြင်းအခုံနှင့်သွားကြလေသော်ဘုရားလောင်း
 ကစားရာဇရပ်တံခါးဝခရီးမသို့ရောက်ကြလေကုန်၏။
 ရွာသူရွာသားအပေါင်းတို့သည်လည်းများစွာရရုံး၍
 ကြည့်ကြကုန်၏။ ထိုအခါဘုရားလောင်းသည်ထိုသူသုံး

NOTES.

မြိုး revengeful. မသူတော် bad people. ငကွ Mr. Bandy-
 legs. ယိုးစွပ် to accuse. မနီးမကမ်းက from a distance. ကစား

ယောက်တို့ကိုခေါ်စေ၍ရောက်လျှင်အဘယ်ကြောင့်
 ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြသနည်းဟုမေး၏။ ဂေါတကာလသည်
 နှစ်နှစ်ပတ်လုံးကျွန်ခံမှရကြောင်းနှင့်ဒိဗ္ဗသိဦးယူသည်
 တိုင်အောင်စကားအလုံးစုံကိုပြန်ကြားကုန်၏။ ဒိဗ္ဗသိဦး
 လည်းမဟုတ်မမှန်သောစကားဖြင့်မိမိမယားဖြစ်ကြော
 င်းကိုဆို၏။ ဒိဗ္ဗတာလကလည်းဤလူကွကိုကျွန်မေသိ။
 ဤသူသည်သာလျှင်မိဘထိမ်းမြားသောလင်တည်းဟုဒိ
 ဗ္ဗသိဦးကိုသာလင်အမှတ်ဖြင့်မဟုတ်မမှန်သောစကား
 ကိုဆို၏။ ထိုသူတို့စကားကိုကြားပြီးသော်မဟောသော
 သုခမိန်သည်သင်တို့ငါ၏အဆုံးအဖြတ်ကိုတည်ကြမည်
 လောဟုမေး၏။ ထိုသူသုံးယောက်တို့သည်တည်ပါမည်
 ဟုဝန်ခံကြလတ်သော်ဤသူသုံးယောက်တို့ကိုအသီးအ
 သီးသင့်ရာနေစေဟုအခြားစီခွဲ၍ထားပြီးလျှင်ရှေးဦး
 စွာဒိဗ္ဗသိဦးကိုခေါ်စေ၍သင်၏အမည်ကိုအသုခေါ်သနည်း
 ဟုမေး၏။ အရှင်သား၊ အကျွန်ုပ်အမည်ကိုဒိဗ္ဗသိဦးဟုခေါ်
 ကုန်သည်ဆိုသော်သင့်မယား၏အမည်ကိုအသုခေါ်သ
 နည်းဟုမေးသော်ဒိဗ္ဗသိဦးလည်းဒိဗ္ဗတာလ၏အမည်
 ကိုမသိခြင်းကြောင့်တော်ဆ၍တပါးသောအမည်ကို
 ပြော၏။ သင်၏မိဘအဘယ်ရွာနေ၊ အဘယ်အမည်ရှိ

NOTES.

စရင် play-shed. သုခမိန် a wise person; from P. သုခမညာဏံ
 precise knowledge (?). ထည် to abide by. အမည်ကိုအသုခေါ်
 သနည်း What is your name? တော်ဆ to guess.

သနည်းဟုမေးပြန်၍နိဗ္ဗာန်လည်းကျွန်ုပ်မိဘရွာနေ၊
 ဤအမည်ရှိသည်ဟုပြော၏။သင့်မယား၏မိဘကား
 ဘယ်ရွာနေ၊အဘယ်အမည်ရှိသနည်းဟုမေးပြန်သော်
 နိဗ္ဗာန်သည်နေသောအရပ်အမည်ကိုမသိခြင်းကြောင့်
 ရင်းဆ၍ဤရွာနေ၊ဤအမည်ရှိသည်ဟုမဟုတ်သောအ
 မည်ကိုဆို၏။ဤသို့နိဗ္ဗာန်ကိုစစ်မေးပြီးသော်ထိုသူ၏စ
 ကားကိုပရိဿတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်နိဗ္ဗာန်
 ကိုဖယ်ရှားစေ၍ဂေါတကာလကိုခေါ်ပြီးသော်ရှေးနဉ်း
 ဖြင့်မိမိအမည်၊မိဘအမည်ကိုလည်းကောင်း၊မယား၏
 အမည်၊မယား၏မိဘနေရပ်အမည်ကိုလည်းကောင်း
 မေး၏။ဂေါတကာလသင်္ဃာတိသောအလျောက်မဖောက်
 မပြန်ဟုတ်မှန်တိုင်းအလုံးစုံသောအမည်၊နေရပ်ကိုပြော
 ၏။ဤသို့ဂေါတကာလကိုစစ်မေးပြီးသော်ထိုသူစကား
 ကိုလည်းပရိဿတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်ဂေါတ
 ကာလကိုဖယ်စေ၍နိဗ္ဗာန်တာလကိုခေါ်ပြန်သဖြင့်သင်၏
 အမည်ကိုကားအဘယ်နည်းဟုမေး၏။အရှင်သား၊
 အကျွန်ုပ်အမည်ကားနိဗ္ဗာန်တာလတည်းဟုဆို၏။သင်၏
 မိဘကားအဘယ်ရွာနေ၊အဘယ်အမည်နည်းဟုမေး
 ၏။အကျွန်ုပ်မိဘကားဤမည်သောရွာနေ၊ဤအမည်ရှိ

NOTES.

ရင်းဆ၍ at random. ပရိဿတ် from P. ပရိသထိ' (loc. of
 ပရိသ) an assembly. ခေါ်ဝေါ်ပြန် without changing or
 equivocating.

သဉ်ဟုဆို၏။သင်၏လင်ကားအဘယ်အမည်ရှိသနည်း
 ဟုမေးလတ်သော်မိမိပိဋ္ဌိဟူသောအမည်ကိုမသိခြင်း
 ကြောင့်ရမ်းဆ၍ဤအမည်ရှိသဉ်ဟုတပါးသောအမည်
 ကိုပြော၏။ဤသို့မိမိဘာလကိုစစ်မေးပြီးသော်ထိုသူ၏
 စကားကိုလည်းပရိဿတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်
 ဂေါတကာလ၊မိမိပိဋ္ဌိတို့ကိုခေါ်စေ၍ပရိဿတ်တို့
 အားအချင်းတို့၊ဤမိန်းမထွက်ဆိုသောစကားသည်ဤလူ
 မြင့်စကားနှင့်တည်းညီသလော။ယင်းသို့မဟုတ်မူ။ဤ
 လူပုစကားနှင့်တည်းညီသလောဟုဘုရားလောင်းမေး
 ၏။ပရိဿတ်တို့လည်းအရှင်သားသုခမိန်၊ဤမိန်းမစ
 ကားသဉ်ဤလူကွစကားနှင့်သာညီ၏။လူမြင့်စကားနှင့်
 မညီကြဟုဆိုလတ်သော်ဘုရားလောင်းသဉ်အချင်းတို့၊
 ထိုသို့တပြီးကားအဘယ်သူသဉ်မယားခိုးဖြစ်မည်နည်း
 ဟုမေး၏။ပရိဿတ်တို့လည်းအရှင်သား၊ဤလူကွသည်
 ဤမိန်းမ၏လင်တည်း။ဤလူမြင့်ကားမယားခိုးတည်းဟု
 ဆိုကြကုန်၏။ထိုအခါမဟောသခေသုခမိန်သည်မိမိ
 ပိဋ္ဌိကိုအချင်းယောကျ်ား၊ဤမိန်းမကားမိမိဘာလအ
 မည်ရှိသည်ဟုလူကွနှုတ်ထွက်အတိုင်းညီကြ၏။သင့်
 နှုတ်ထွက်မယားကားဤမိန်းမမဟုတ်။အမည်တခြား

NOTES.

ထည်းညီ in agreement with. နှုတ်ထွတ် statement,
 utterance.

မြစ်နဲ့ရေ။ သင်အသို့နည်းလျှို့ဝှက်သောအမှုကိုတခုမကျန်သိမြင်တတ်သည်ဟုငါ၏သိတင်းကျေးဇူးကိုမကြားဘူးသလော။ ဤမိန်းမကိုသင်ခိုးမိချေသည်မဟုတ်လောဟုမေး၏။ ဧည့်သည်မလွှဲမပယ်သောကြောင့်အရှင်သား၊ ခိုးမိပချေသည်ဟုဝန်ခံရ၏။ ဂေါတကာလလည်းမိမိမယားဧည့်တာလကိုယူ၍ဘုရားထောင်းအားဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာပြီးမှမ်းပြီးလျှင်မိမိမိဘအိမ်သို့သွားလေ၏။ ဘုရားထောင်းသည်ဧည့်အားနောင်မပြုမကျင့်ပိမ့်သောငှါအဆုံးအမပေး၏။ ဖွားဘက်တော်သူပေတထောင်တို့သည်လည်းသိုဧည့်ကိုဖြေဖြင့်ယမ်းခတ်ခြင်းလက်ဖြင့်ထောင်းလှခြင်းစသည်ဖြင့်နာကျင်စွာဒဏ်ပေး၍လွှတ်ထိုက်ကုန်၏။

4. The Stolen Cart.

[From *Mahosadha*.]

ယောက်ျားတယောက်သည်တခုသောရွာမှတည်းရထားစီးလျက်ထွက်သွားလေ၏။ ထိုအခါသိကြားမင်းသည်ယောက်ျားကြည့်လတ်သော်ဘုရားထောင်းကိုမြင်၍ဤသုခမိန့်ဘုရားအညွန့်အားပညာဂုဏ်ထင်ရှားသောအဖြစ်ကိုငါပြုခြင်းငှါထိုက်သည်ဟုလူ၏အသွင်

NOTES.

ထွေးပယ် to controvert. ယမ်းခတ် to kick. သိကြား the B. form of P. သက္ကော *Sakko*, the god Indra. ထောက P. the world. အညွန့် a shoot, i.e. not yet come to maturity.

ဖြင့်သာထတ်၍ထိုရထားစီးလျက်သွားသောယောကျ်ား၏ရထားနောက်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်အတိုင်းထိုက်၏။ ရထားရှင်သည်ရထားနောက်မြိတ်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်တစိုက်ထိုက်သောလူလင်ကိုမြင်လျှင်ဤသူသည်အဘယ်အကြောင်းရှိ၍နောက်သို့အစဉ်တစိုက်ထိုက်သည်မသိဟုကြံလျက်အချင်းယောက်ျား၊ သင်အဘယ်အထိုရှိ၍ရထားနောက်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်တစိုက်ထိုက်ဘိသနည်းဟုမေး၏။ သိကြားလူလင်လည်းအရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည်သင်၏အထံ၌ရှိခဲ့၍နေထိုင်ပါသောကြောင့်ထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်ရထားရှင်သည်လူလင်ကောင်းပြီ၊ နေတော့ဟုဆိုလျက်အတန်ငယ်သွားပြီးသော်ရထားကိုတန့်ရပ်စေပြီးလျှင်ရထားမှဆင်းသက်၍ကိုယ်လက်သုတ်သင်အံ့သောဌာသွား၏။ ထိုရထားရှင်ကိုယ်လက်အသုတ်အသင်သွားခိုက်တွင်သိကြားမင်းသည်ရထားပေါ်သို့တက်၍ရထားကိုစိုင်းနှင်ပြေးနှင်လေ၏။ ရထားရှင်လည်းကိုယ်လက်သုတ်သင်ပြီး၍လာလတ်သော်ရထားကိုထိုလူလင်ခိုးယူပြေးသည်ဟုသိ

NOTES.

နောက်စွန်း hinder part, tail. အမြိတ်စွန်း anything hanging down, like a tail or fringe. အစဉ်တစိုက် continually. အချင်း or ချင်း you. စိုင်းနှင် to drive very fast.

လျှင်အချင်းရပ်လေ့ဟု အလျင်တဆောထိုက်လျက်မှီ
 လတ်သောအခါ။ အချင်း၊ သင်အဘယ်ကြောင့်ရထားကို
 ခိုး၍ပြေးနှင်သနည်းဟုဆို၏။ သိကြားမင်းလည်းသင့်
 ရထားဘယ်မှာနည်း။ ဤရထားကားငါ့ရထားတည်း။
 သင့်ရထားနှင့်အလားတူ၍သာသင်ထင်မှားသည်ဖြစ်
 မည်။ သင့်ရထားမဟုတ်ဟုဆို၏။ ဤသို့အချင်းချင်းအ
 ငြင်းအခုံစကားနှင့်လူအများထည်းရှုကြည့်ဝန်းရံကုန်
 လျက်ဘုရားထောင်းကစားရာဇရပ်တံခါးဝခရီးမသို့
 ရောက်လာကြကုန်၏။ မဟောသ ခေသုခမိန့်သည်ထို
 သူနှစ်ယောက်ကိုခေါ်ချေဟုစေလိုက်သဖြင့်ဖွားဘက်
 တော်ရွှေဘော်တို့ခေါ်ခွဲ၍ထိုသူနှစ်ယောက်ရောက်လာ
 လတ်သော်ဘုရားထောင်းသည် ဤသူကားသူတပါးကို
 ခန့်ငြားကြောက်ရွံ့ခြင်းတစိုးတစိမ္မမရှိအလွန်ရဲရင့်၏။
 မျက်တောင်လည်းမိုးစည်းမျှမခတ်။ စင်စစ်ဤသူသည်လူ
 မဟုတ်သိကြားနတ်တည်း။ ဤသူကားရထားရှင်တည်း
 ဟုအတတ်အမှန်သိငြားသော်လည်းတရားသူကြီးတို့
 စစ်မေးမိုးထုံးရှိသည်အတိုင်းအငြင်းအခုံစကားကို
 မေး၍အသီးအသီးထွက်ဆိုကြသည်စကားနှစ်ရပ်ကို
 ကြားပြီးသော်သင်တို့သည်။ ငါ၏အဆုံးအဖြတ်၌တည်

NOTES.

အလားတူ to resemble. အချင်းချင်း one with another. ရွှေ
 ဘော် chosen associates. ခန့်ငြား to fear. မိုးစည်း or မိုးစိ in the
 least, very little. မျက်တောင်ခတ် to wink. မိုးထုံး custom.

ကြအံ့လောဟုမေး၏။ တည်ပါမည်ဟုနှစ်ဦးလုံးဝန်ခံကြ
လတ်လျှင် မဟောသဘာသုခမိန့်သည်အချင်းတို့၊ သင်
တို့ရထားကိုငါ၏လူတယောက်ပိုင်းနှင်စေအံ့။ သင်တို့
နှစ်ယောက်ရထားနောက်မြှိတ်ကိုတဘက်စီကိုင်ဆွဲ၍
ထိုက်ကြလော့။ ရထားကိုမလွှတ်လျှင်ရထားရှင်ဖြစ်စေ။
လွှတ်လျှင်ရထားခိုးဖြစ်စေဟုဆိုပြီးသော်ရထားကိုလှ
လင်တယောက်ကိုနှင်စေလျက်ထိုသူနှစ်ယောက်ကို
ထည်းရထားနောက်မြှိတ်ကိုဆွဲ၍ထိုက်စေ၏။ ထိုအခါ
ရထားရှင်သည်လူဖြစ်သောကြောင့်ပန်းမောသော
ကိုယ်ဖြင့်ဆုံးထိုလည်းဆုံးစေတော့ဟုအားလျော့ပါး
သဖြင့်ရထားမှလွှတ်လျက်ကြည့်မျှော်ကာရပ်နေရစ်၏။
သိကြားမူကားရထားနှင့်ထက်ကြပ်ကပ်လျက်ထိုက်
လေ၏။ မဟောသဘာသုခမိန့်သည်ရထားကိုပြန်လည်
စေပြီးသော်ပရိသတ်အပေါင်းတို့အားအချင်းတို့၊ ဤသူ
ကားရထားနောက်သို့အတန်ငယ်မျှထိုက်၍လွှတ်ထိုက်
သဖြင့်နေရစ်၏။ ဤသူမူကားရထားနောက်ကထက်
ကြပ်ပင်လျှင်ထိုက်၏။ ထိုသို့လျက်ဤရထားကိုလွှတ်
သောသူလောက်မျှပန်းဟန်မထင်။ ကိုယ်တွင်လည်းခြွေး
တပေါက်မျှမထွက်။ ထွက်သက်ဝင်သက်လည်းမထွက်

NOTES.

ပိုင်းနှင် to drive fast. ထက်ကြပ် close. ပြန်လည် to turn
back. ထွက်သက်ဝင်သက် breathing: lit. outgoing breath,

မဖို။မည်သည်ကိုမျှလည်းကြောက်လန့်ခြင်းမရှိ။မျက်စိ
 ကြောင်ကြောင် မျက်တောင်မျှလည်းမခတ်။ဤအထုပ္ပ
 ဣကိုထောက်ထားသော်သိကြားနတ်စင်စင်ဖြစ်သည်
 လူမဟုတ်ဟုဆိုပြီးလျှင်သိကြားကိုသင်သိကြားမဟုတ်
 လောဟုမေး၏။သိကြားမင်းသည်သူခမိန်၊ငါသည်သူခ
 မိန်ဆိုတိုင်းပင်သိကြားမင်းမှန်ပေသည့်ဟုဆိုလတ်သော်
 သင်သိကြားနတ်မင်းဖြစ်လျက်အဘယ်ကြောင့်ဤသို့
 သောအမှုကိုပြုတိသနည်းဟုမေး၏။သိကြားမင်းလည်း
 သူခမိန်၊သင်၏ပညာထင်ရှားစေလို၍ငါ၏သည်ဟု
 ဆိုလျှင်သိကြားနတ်မင်း၊သင်သည်နောက်ကိုဤသို့မ
 ပြုလာနှင့်ဟုဆုံးမပေး၏။သိကြားမင်းသည်မိမိတန်ခိုး
 ကိုပြုလျက်ကောင်းကင်၌နေ၍မဟောသခေသူခမိန်
 သည်တရားကိုကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ပေသည်ဟုကောင်း
 ကြီးပေးပြီးလျှင်နတ်ပြည်သို့သွားလေ၏။

NOTES.

ingoing breath. ထိုက်ဖို or ရှိုက်ဖို to breathe hard, be dis-
 tressed in body. ကြောင်ကြောင် staring. အထုပ္ပတ္တိ P. cir-
 cumstances. လာ euphon. aff., used sometimes in prohibitive
 sentences. ကောင်းကြီးပေး to praise, bless.

5. The Son superior to his Father.

[From *Mahosadhā.*]

ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်သေနကအမတ်ကြီးစီရင်
တိုင်းအမိန့်အမှာနှင့်လိမ္မာသောအမတ်တယောက်ကို
အရှေ့မဏ္ဍိရ်ရွာသို့စေလွှတ်ထိုက်၏။ မဟောသခေသုခ
မိန့်သည်အမတ်စကားကိုကြားလျှင်မင်းကြီးသည်၊
ကိုလည်းကောင်း၊ ခမည်းတော်ကိုလည်းကောင်း၊ မြင်
တော်မူထိုချေသည်ဟုသိသဖြင့်ခမည်းတော်သဌေးကြီး
ထံသွားပြီးလျှင်ရိုသေစွာရှိခိုးလျက်ခမည်းတော်၊ အရှင်
မင်းကြီးသည်ခမည်းတော်ကိုလည်းကောင်း၊ အကျွန်ုပ်
ကိုလည်းကောင်း၊ မြင်တော်မူထိုသံနှင့်တမန်စေလွှတ်
ထိုက်သည့်ဖြစ်သောကြောင့်ခမည်းတော်သည်အကျွန်ုပ်
မသွားမှီအလျှင်တထောင်သောသဌေးအခြံအရံနှင့်
အရှင်မင်းကြီးထံသွားတော်မူစေချင်ပါသည်။ ထိုသို့
သွားသောအခါလက်ချည်းသက်သက်မသွားမူ၍ထော
ပတ်သစ်ဖြင့်ပြီးသောစန္ဒကူးဩတ်ကိုဆောင်ယူ၍သွား
တော်မူပါ။ မင်းကြီးထံရောက်လျှင်မင်းကြီးသည်ခမည်း
တော်အားပဋိသန္တာရစကားပြောဟောလျက်

NOTES.

ဝိဒေဟ a people of India ; ရဇ် from P. ရဇ္ဈံ kingdom.
သေနက P. man's name. မဏ္ဍိရ် P. a suburb. အလျှင် = အရင်
first. လက်ချည်းသက်သက် entirely empty-handed. ထောပတ်
butter. ဩတ် a covered box. ပဋိသန္တာရ P. welcome, greeting.

လျှောက်ပတ်သောနေရာ၌ချပေးတော်မူလတ္တံ့။ ထိုမင်း
ချပေးသောနေရာ၌ခမည်းတော်နေတော်မူနှင့်ပါ။ အ
ကျွန်ုပ်၏သောအခါမင်းကြီးသည်ပဋိသန္ဓေရပြုပြီး
လျှင်သုခမိန့်၊ သင်နှင့်ထိုက်သောနေရာကိုကြည့်၍နေ
လေ့ဟုဆိုလတ္တံ့။ ထိုသို့မင်းကြီးဆိုသောအခါခမည်း
တော်မျက်နှာကိုအကျွန်ုပ်ကြည့်ပါမည်။ သည်းခံတော်
မူပါ။ ခမည်းတော်မျက်နှာကိုအကျွန်ုပ်ကြည့်လျှင်ခမည်း
တော်သည်နေရာမှထပြီးသော်ချစ်သား၊ ဤခမည်းတော်
နေရာမှာနေလှည့်ဟုဆို၍ခမည်းတော်နေရာလွှဲတော်
မူပါ။ ဤသို့ပြုဘိလျှင်တခုသောပြဿနာသည်အပြီးသို့
ရောက်ပါလတ္တံ့ဟုဆို၏။ သိရိဝဇ္ဇနသဌေးကြီးသည်လည်း
ကောင်းပြီဝန်ခံ၍မဟောသခါသုခမိန့်စီရင်တိုင်းပင်
လျှင်သဌေးတထောင်ခြံရံလျက်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီး
ထံသွားပြီး၍နန်းတော်အရှေ့တံခါးဝ၌ရပ်နေပြီးသော်
အရှေ့မဏ္ဍိုင်ရှာကသဌေးကြီးလာကြောင်းကိုမင်းကြီး
အားလျှောက်ထားစေပြီးလျှင်ဝင်စေအမိန့်တော်ပြန်မှ
နန်းတော်သို့ဝင်သဖြင့်မင်း၏ရှေ့နောက်မတည့်၊ မဝေး
မနီး၊ လေညာ၊ လေအောက်၊ ခြောက်ပါးသောအရပ်

NOTES.

သည်းခံတော်မူပါ please put up with it, forgive me. သိရိဝဇ္ဇန
P. name or title of Mahosadhā's father. ရှေ့နောက်မတည့်
neither straight in front nor right behind. လေညာ against
the wind. လေအောက် with the wind.

အပြစ်ကင်းသည့်ဖြစ်၍တင့်အပ်သောနေရာ၌ရှိခိုးလျက်
ရပ်နေ၏။

ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်လည်းသဌေးကြီးအားပရိ
သန္တာရစကားပြောဟောပြီးသော်သဌေးကြီး၊ သင်၏
သားမဟောသခေသုခမိန့်မပါလောဟုမေး၏။ သိရိဝ
ဇ္ဇနုသဌေးလည်းအရှင်မင်းကြီး၊ နောက်မှခြေတော်ရင်း
သို့ရောက်ပါလိမ့်မည်ဟုလျှောက်လျှင် ဝိဇေဟရာဇ်မင်း
ကြီးသည်အလွန်နှစ်သက်သည်ဖြစ်၍သဌေးကြီး၊ သင်
အားလျှောက်ပတ်သောနေရာကိုသိသဖြင့်နေလေ့ဟု
နေရာချပေး၏။ သဌေးကြီးသည်လည်းအပြစ်ခြောက်ပါး
ကင်းသောမင်းပေးနေရာ၌နေ၍စား၏။ မဟောသခေ
သုခမိန့်သည်လည်းဘယကံတန်ဆာစသည်တို့ဖြင့်
တန်ဆာဆင်ပြီးသော်ဗွားဘက်ရှေ့ဘော်တထောင် ခြံ
ရံလျက်တန်ဆာဆင်အပ်သောမြင်းရထားစီး၍အရှေ့မ
ဇ္ဈိမုရွာမှနန်းတော်သို့ဝင်အံ့ဟုလာလတ်သော်ကျား
ပေါ်၌သွားသောမြီးတကောင်ကိုမြင်လတ်လျှင်သန်သန်
မြန်မြန်အားအန်စွမ်းပကားရှိသောလုလင်မျိုးတို့ကိုအ
ချင်းတို့၊ ထိုကျားရိုး၌သွားသောမြီးကိုထိုက်၍မိအောင်
ပမ်းပြီးမှမမြည်မဟစ်နိုင်အောင်ဇက်ခွံပြီးလျှင်ဖျာ

NOTES.

ကျိုး a moat, ditch. မြီး or မြည်း an ass. သန်သန်မြန်မြန်
vigorous. ကျိုးရိုး rampart. မြည်ဟစ် to bray. ဇက်ခွံ to
bridle. ဖျာ a mat.

ဖြင့်လိပ်၍ပိုက်ချီယူဆောင်ခဲ့ကြဟုစေလိုက်၏။ ထိုအခါ
 ထုသင်ပျိုတို့လည်း မဟောသခေဆိုတိုင်း မြီးကိုပမ်း၍
 ယူဆောင်ခဲ့ပြီးသော် မဟောသခေသုခမိန့်သည် တ
 ထောင်သောသူငယ်ရွှေဘော်ငြိရုံလျက် မြို့တွင်းသို့ဝင်
 လေ၏။ ခရီးမင်းလမ်းမင်းအိမ်စည်နှစ်ဖက်နေမိန်းမ၊
 ယောက်ျား၊ အရွယ်မရောက်သူ၊ အရွယ်ရောက်သူ၊
 အရွယ်လွန်သူ၊ လူအပေါင်းတို့သည် ဤသူငယ်ရွှေဘော်
 အလယ်ရထားထက်၌ နှစ်သက်ကြည်ညိုဘွယ်သောသ
 တို့သားသည် အရှေ့မဏ္ဍိရုံရွာသိရိဝဗ္ဗနသဌေး၏သား
 ထင်ရှားသော သုခမိန့်ဟူသောသတို့သားပင်တည်း။
 ဤသတို့သားသည် ဖွားစကပင် လျှင်ဆေးထုံးကိုကိုင်
 လျက် ဖွား၍ စကားအမိနှင့် ပြောသည့်ဟုကျော်စောခြင်း။
 ငှေဦးကတစ်ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပိဿ၊ ကာဆရာတို့မတတ်
 နိုင်သော ဇရပ်ထူး ဇရပ်ကောင်းကို ဆောက်၍ အ
 ကောက်တထောင်ရေဆိပ်ရှိသော ရေကန်ကိုစီရင်သည့်
 တတန်း၊ ပန်းမှန်သီးပွင့်မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဥယျာဉ်ကို
 စိုက်ပျိုးသဖြင့် တန်ခိုးသတင်းကျော်စောခြင်း ဖြစ်သည်
 တချက်။ ဤသုခမိန့်ကို အကြိမ်ကြိမ် ယခုရှုကြည့်၍လည်း
 ငါတို့အား မရနိုင်ဟု အချင်းချင်းမေးကြပြောကြရှုချော့

NOTES.

လိပ် to roll up. မင်းလမ်း the chief road to the palace. တထံ
 once. ပိထုကာ (pron. *peittakā*), a carpenter, architect. ထူး
 curious, extraordinary.

ကြလျက်နန်းတော်ရှေ့တံခါးဝတိုင်အောင်လိုက်၍
 ကြည့်ကြကုန်၏။ မဟောသဓာသုခမိန့်သည်နန်း
 တော်အရှေ့တံခါးဝသို့ရောက်လျှင်ရောက်ကြောင်း
 ကိုမင်းကြီးအားလျှောက်ထားစေ၍ဝိဇေဟရာဇ်
 မင်းကြီးသည်နှစ်သက်ရှင်လန်းစွာမဟောသဓာ
 သုခမိန့်ကိုယခုပင်ဝင်စေဟုမင်းမိန့်ပြန်မှသူငယ်
 ဖွားဘက်ရှေ့တော်တထောင် ခြံရံလျက်ဝင်၍နန်း
 တော်သို့တက်ပြီးသော်မင်းကြီးအားရှိခိုးလျက်တင့်
 အပ်သောနေရာ၌ရပ်၏။ ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်
 လည်းမဟောသဓာသုခမိန့်ကိုမြင်လျှင်နှစ်သက်
 ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့်ပဋိသန္ဓာရစကားမေးမြန်းပြော
 ဆိုပြီးသော်ချစ်သားသုခမိန့်၊ သင်အားလျှောက်ပတ်
 သောနေရာကိုသိသဖြင့်ကြည့်၍နေလေ့ဟုဆို၏။ ထိုအ
 ခါမဟောသဓာသုခမိန့်သည်လည်းခမည်းတော်သဌေး
 ကြီး၏မျက်နှာကိုကြည့်၍သဌေးကြီးသည်လည်းအ
 ထက်မှာထားရင်းရှိသည့်အတိုင်းမိမိနေရာမှထပြီးလျှင်
 ချစ်သား၊ ဤနေရာ၌နေထိုင်လေ့ဟုဆို၏။ မဟောသ
 ဓာသုခမိန့်သည်လည်းခမည်းတော်သဌေးကြီး၏နေရာ၌
 နေလေ၏။ ။ ထိုသို့အဖနေရာ၌နေသည်ကိုမြင်လျှင်
 လေးယောက်သောအမတ်သုခမိန့်တို့သည်ကိုယ်လူနွဲ့

NOTES.

ဣန္ဒြ from P. ဣန္ဒြ faculty, moral quality, perception ;

ကိုမျက်နှာလက်ချပ်တီးကာပြင်းစွာရယ်ကြလျက်အနွ
ဗါလကိုပဏ္ဍိတထင်၍အရှင်မင်းကြီး၊ခေါ်တော်မူမှား
ချေပြီဟုဆိုကြကုန်၏။အမတ်ကြီးလေးယောက်တို့လည်း
ကျီစယ်ရယ်ဟန်ဂုဏ်ညွှံ့အောင်ကြံ၍ဝန်တိုသံပြက်
ရယ်ပြုသည်ကိုအထူးထိုက်၍အထိုက်အထိုက်ကိုမသိ
ကုန်သောနန်းတွင်းသား၊မျှားမတ်အပေါင်းတို့သည်ပြစ်
တင်ကဲ့ရဲ့ကျီးမဲ့နှိပ်နယ်၊ပြက်ရယ်ပြုကြကုန်၏။ဝိဒေဟ
ရာဇမင်းကြီးသည်လည်းတိမ်မြူစင်သောလပြည့်ဝန်း
ကဲ့သို့ရွန်းရွန်းရွှင်ရွှင်ကြည်လင်သောမျက်နှာရှိတုန်း
ပါကိုရာဟုဖမ်းသောကဲ့သို့ခဏချင်းညှိုးနွမ်း၍ဝိတ်
ဝမ်းမရွှင်မပြီးနှလုံးတော်မသာဖြစ်သေ၏။မဟောသ
ဓာသုခမိန့်သည်မင်းကြီးမျက်နှာမသာသည်ကိုမြင်
လျှင်အရှင်မင်းကြီးမျက်နှာတော်မသာဟန်တကား။အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟုမေး၏။ဝိဒေဟရာဇမင်းသည်လည်း
သုခမိန့်ငါနှလုံးမသာရှိသည်မှန်၏။အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။သင်သည်ဖွားစကပင်လျှင်ဂုဏ်အင်

NOTES.

झल्लिမျှက် to lose one's sense of propriety. အနွဗါလ P.
stupidity. ပဏ္ဍိတ P. wisdom. ဂုဏ်ညွှံ့အောင်ကြံ၍ thinking to
deteriorate his merits. ဝန်တိုသံပြက်ရယ် disagreeable derision.
အထိုက်အထိုက် what is proper. ကျီးမဲ့နှိပ်နယ် crushingly dis-
respectful. တိမ်မြူ haze. စင် free from. ရွန်းရွှင် bright.
အတုန်း time whilst. ရာဟုဖမ်း seized by Rāhu, i. e. eclipsed.

အထူးချွန်ဦးသောတရား၊ ဆယ်ပါးသောပြာသာနာတို့
 ကိုဖြေဆိုစီရင်နိုင်သည်ဟုကြားရခြင်းသည်ကောင်း
 ခြင်းမဂ်ထာဖြစ်၍နှစ်ထိုဘွယ်ဖြစ်၏။ ယခုသင့်ကိုမြင်ရ
 ခြင်းမူကားအကြားနှင့်မညီမလျော်။ အကျော်အစော
 နှင့်မထိုက်ဖက်။ နှစ်သက်ဘွယ်မရှိဟုဆို၏။ မဟောသ
 ဓာသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ အဘယ်ကြောင့်နှစ်ထို
 တော်မမူသနည်းဟုမေး၏။ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးလည်း
 သုခမိန့်၊ အထူးငါပြောဘွယ်မရှိပြီ။ အမျိုးမြတ်သူ၊ မင်း၊
 ပုဏ္ဏား၊ သဌေးသူကြွယ်တို့လေ၊ မိဘကိုထား၍သား
 ချင်းဆွေမျိုးတွင်အသက်အရွယ်ကြီးသောသူကိုမျှနေရာ
 မှထစေခြင်းငှာမထိုက်။ သင်မူကား ယခုဆပ်၍မပြေ
 နိုင်သောကျေးဇူးရှင်အဖဿဌေးကိုလျက်နေရာမှထ
 စေသဖြင့်အဖနေရာမှာသင်နေသည့်အခွင့်သင့်တင့်တော်
 လျော်ပါသလောဟုမေး၏။ မဟောသဓာသုခမိန့်သည်
 မင်းကြီးစကားကိုကြားလျှင်အရှင်မင်းကြီး၊ အရာတိုင်း
 မှာပင်သားထက်အဖမြတ်သည်ထင်မှတ်တော်မူသ

NOTES.

အကြားနှင့်မညီမလျော် not in accordance with the report.
 ထိုက်ဖက် to coincide. ထိုထော်မူ see J. § 125, 6. ဓလေ့
 custom. ထား this verb is constantly used in the sense of
 'to say nothing of.' လျက် even; J. does not give this force.
 အရာတိုင်းမှာပင် even in all matters.

လောဟုမေး၏။မင်းကြီးလည်းသုခမိန့်၊အရာတိုင်းမှာ
ပင်သားထက်အဖမြတ်သည်ဟုဆိုလတ်သော်မဟော
သခေသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊အကျွန်ုပ်တို့ကိုမြင်း
ကောင်းတစ်နှင်းနှင့်သဌေးကောင်းတယောက်ပို့ဆက်ရ
မည်စေတော်မူသည့်မဟုတ်လောဟုဆိုပြီးလျှင်နေရာမှထ
၍မြီးကိုဆောင် ခဲ့ကုန်သောလုလင်ပျိုတို့ကိုကြည့်လျက်
အချင်းတို့၊မြီးကိုသွင်းယူခဲ့ဟုဆို၍မြီးကိုသွင်းစေသဖြင့်
မင်းကြီးခြေရင်း၌အိပ်စေလျက်တားပြီးမှအရှင်မင်း
ကြီး၊ဤမြီးသည်အဘိုးမည်မျှထိုက်သနည်းဟုမေး၏။ဝိ
ဒေဟရာဇမင်းကြီးသင့်သုခမိန့်၊မြီးကောင်းဖြစ်လျှင်အ
လွန်အားဖြင့်ရှစ်ကျပ်အဘိုးထိုက်သည့်ဟုဆို၏။မဟော
သခေသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ဤရှစ်ကျပ်တန်မြီး
ထီးနှင့်ဆက်ဆန်၍အဿာဇာနည်မြင်းမဝမ်း၌ဖြစ်သော
အဿာတိုရမြင်းကောင်းသည်ကားအတယ်မျှအဘိုး
ထိုက်သနည်းဟုမေး၏။သုခမိန့်သတို့သား၊အဿာ
တိုရမြင်းကောင်းအဘိုးကားသာ၍ထိုက်သည်ဟု
မင်းကြီးဆိုလျှင်မဟောသခေသုခမိန့်သည်အရှင်

NOTES.

အလွန်အားဖြင့် at most. ရှစ်ကျပ် eight kyat; the *kyat*, commonly called *tical*, weighs a little more than the silver rupee. အဿာဇာနည် (from P. အဿာ a mare, အဇာနိယျာ thoroughbred) a blood mare. အဿာတိုရ from P. အဿာထရော a mule.

မင်းကြီး၊ အဘယ်ကြောင့်ဤသို့အမိန့်ရှိသနည်း။ ယခု
တွင်ပင်လျှင်အရာတိုင်း၌သားထက်အဖမြတ်သည်ဟု
အမိန့်ရှိတော်မူသည်မဟုတ်လော။ အရှင်မင်းကြီး၊
အမိန့်ရှိတိုင်းမှာပင်သားထက်အဖမြတ်သည်မှန်လျှင်
သားဖြစ်သောအဿတိုရမြင်းကောင်းထက်လည်းအဖ
ဖြစ်သောမြီးထီးမြတ်သင့်ကောင်းပါသည်။ အရှင်မင်း
ကြီး၊ ဤသို့အရာတိုင်းသို့ထိုက်၍ထိုက်ရာသောအမြတ်
အယုတ်ကိုယူရပါမည်စင်စစ်မှန်လျှင်အရှင်သုခမိန့်
ကျော်အမတ်ကြီးလေးယောက်တို့သည်ဤမျှလောက်
ကိုမျှမသိနိုင်ကြဘဲလျက်လက်ချပ်တီး၍ရယ်ကြသည်
မှာထိုပညာရှိလေးယောက်တို့၏အမျှော်အမြင်ပညာ
သည်အံ့ဩစရာများပေတောင်း။ ဤသူကောင်းလေး
ယောက်တို့ကိုအဘယ်မှာအရှင်မင်းကြီးရပါချေသ
နည်းဟုပြက်ရယ်မှုပြု၍ဆို၏။

6. The Chameleon.

[From *Mahosadhā*.]

ထိုနောင်တနေ့သ၌ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်များ
စွာသောမှူးမတ်အခြွေအရံနှင့်တကွမဟောသဓာသု

NOTES.

တောင်း closing aff. (J. § 119), probably the verb တောင်း
I demand of you. အံ့ဩ = အံ့အော့.

ခမိန်ကိုခေါ်၍ဥယျာဉ်သို့ထွက်သွားလေသော်ပုတ်သင်တ
 ခုသည်ဥယျာဉ်တံခါးရှက်အထက်ဖျား၌နေ၏။ထိုပု
 တ်သင်သည်မင်းကြီး၏သည်ကိုမြင်လျှင်တံခါးရှက်အ
 ဖျားမှဆင်းသက်၍မြေ၌ဝပ်လျက်မင်းကြီးသို့ရှေ့ရှု
 နေ၏။ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်တံခါးရှက်မှဆင်း
 သက်၍မိမိသို့ရှေ့ရှုဝပ်လျက်နေသောပုတ်သင်ကိုမြင်
 လျှင်မဟောသဝေသုခမိန်ကိုခေါ်၍ချစ်သားသုခမိန်၊
 ဤပုတ်သင်သည်အသို့ပြုသနည်းဟုမေးရာမဟောသ
 ဝေသုခမိန်သည်လည်းအရှင်မင်းကြီး၊ဤပုတ်သင်သည်
 အရှင်မင်းကြီးကိုမြင်လျှင်ဘုန်းတော်ကြောင့်မနေဝံ့၍
 အရှင်ဟူသောအမှတ်ဖြင့်ရိုသေစွာအရှင်မင်းကြီးအား
 ခစားပါသည်ဟုဆို၏။ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်သုခ
 မိန်စကားကိုကြားလျှင်ဤပုတ်သင်သည်အကယ်၍ငါ့
 အားခစားသည်မှန်မူခစားခြင်းအကျိုးမဲ့မဖြစ်စေလင့်၊
 ထိုပုတ်သင်အားထိုက်လျောက်ရာစဉ်းစိပ်ဥက္ကာကိုပေး
 လေဘုဟုဆို၏။မဟောသဝေသုခမိန်သည်အရှင်မင်း
 ကြီး၊ဤပုတ်သင်ငယ်အားတပါးသောစည်းစိမ်ဥက္ကာကို
 ပေးသော်လည်းအကျိုးရှိမည်မဟုတ်။ခဲးဘွယ်စားဘွယ်
 သည်သာလျှင်မိမိတို့၏စည်းစိမ်ဖြစ်ပါသည်ဟုလျှောက်၏။

NOTES.

ပုတ်သင် (P. ထကတ္ထထကော) a blood-sucker or chameleon.
 ရှေ့ရှု right in front of. ခစား to do reverence.

ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီးသည်လည်းထိုသို့တပြီးကားပုတ်
 သင်တို့သဉ်အဘယ်အစာကိုစားသနည်းဟုမေးသော်
 မတောသသေသုခမိန်သည်အရှင်မင်းကြီး၊အမဲးကို
 ပုတ်သင်တို့စားကုန်သည်ဟုလျှောက်၏။ထိုသို့အမဲးကို
 စားသော်အဘယ်မျှလောက်အမဲးကိုပေးလျှင်တနပ်စာ
 လောက်မဉ်နဉ်းဟုမင်းကြီးမေးသော်မဟောသသေသု
 ခမိန်သည်အရှင်မင်းကြီး၊တချင်ရွေးဘိုးမျှသောအမဲး
 သော်လည်းတနပ်စာလောက်ကောင်းပါ၏ဟုလျှောက်
 လျှင်ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီးသည်မင်းခယောကျ်ားတ
 ယောက်ကိုခေါ်၍တနေ့လျှင်လေးရွေးဘိုးအမဲးဝယ်၍ဤ
 ပုတ်သင်အားသင်မပြတ်ကျွေးမွေးဟုဆိုပြီးလျှင်ဥယျာဉ်
 ခွံမွေ့လျှော်သမျှကစား၍နန်းတော်သို့ဝင်လေ၏။ထိုမင်း
 ချင်းသည်မင်းကြီးဆိုတိုင်းထိုနေ့မှစ၍မပြတ်လျှင်လေး
 ရွေးဘိုးအမဲးဝယ်၍ဤပုတ်သင်အားအစာကျွေး၏။တ
 နေ့သန္တဥပုသ်နေ့ကြိမ်သဖြင့်မုတ်ဆိုးတငါတို့သားငါးမ
 လုပ်၍ဈေးခွံအမဲးမပေါ်မရောင်းခြင်းကြောင့်အမဲးမရသ
 ဖြင့်လေးရွေးခန့်သောအသပြာကိုပေါက်၍ကြိုးသိပြီး

NOTES.

အမဲး meat. တနပ်စာ one meal. ချင်ရွေး or ရွေး, this is
 the seed of a plant, *Abrus precatorius*, used as a weight
 by goldsmiths. မင်းခယောကျ်ား or မင်းချင်း an attendant.
 ဥပုသ် from P. ဥပေါသထော a fast-day. ကြိုးသီး to string.

လျှင်ပုတ်သင်လည်နှံဆွဲ၏။ ထိုအခါပုတ်သင်ငယ်သည် အသပြာကိုရသဖြင့် ထိုလေးရွေးမျှလောက်သော အသပြာကိုမှီ၍ ငါဥက္ကာစည်းပိမ်ရှင်တကားဟုမာန်ထောင်လွှား၍ဖြစ်၏။ ထိုနေ့ပင်လျှင်ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည် များစွာသောမျှမတ်အခြံအရံနှင့်တကွမဟောသမာကိုခေါ်၍ဥဿည်သို့ထွက်၏။ ထိုပုတ်သင်သည်မင်းကြီးလာသည်ကိုမြင်လျှင်ဥက္ကာကိုမှီ၍ဖြစ်သောမာန်ဖြင့် ငါနှင့်ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်အဘယ်သူဥက္ကာသာ၍ များမည်နည်း။ ငါလည်းဥက္ကာရှင်။ မင်းကြီးလည်းဥက္ကာရှင်။ မင်းကြီးအားစား၍အဘယ်အကျိုးရှိတော့အံ့နည်းဟုမိမိလည်နှံဝဲဝက်မျှလောက်သောဥက္ကာနှင့်အခြံအတွက်မရှိမျှားစွာသောဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးဥက္ကာကိုထပ်တူပြုလျက်တံခါးရွက်မှမဆင်းသက်ဘဲတံခါးရွက်ဖျား၌ဥက္ကောင်းကိုညိတ်ကါမင်းကြီးသို့ရှေ့ရှုနေ၏။ ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်ထိုပုတ်သင်၏အမူအရာကိုရပ်တန့်၍ရှုကြည့်လျက်မဟောသမာသုခမိန့်၊ ဤပုတ်သင်ငယ်သည်ရှေး၌ငါထွက်တော်မူလျှင်တံခါးရွက်မှဆင်းသက်၍မြေ၌ဝပ်နေသည်။ ယခုမူကားရှေးနှင့်မထူး။ ငါ

NOTES.

မာန်ထောင်ထွား to be puffed up with pride. ဝဲဝက် half a pea, i.e. half an anna, a coin. အခြံအတွက်မရှိ countless. ထပ်တူ equal to.

လာတော်မူသည်ကိုမြင်လျက်တံခါးရှက်ချားမှမသက်
မဆင်း။ ဦးညိတ်လည် ညိတ်ပိတ်မာန်ထောင်လွှားဟန်
နှင့်နေသည်မှာ အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နေသနည်း။
သင်ဆင်ခြင်၍သိသာအောင်လျှောက်လော့ဟုမေး၏။
ထိုစကားကိုကြားလျှင် မဟောသောသူခမိန်သည် ရှု
ကြည့်ဆင်ခြင်လတ်သော်၍ နေ့သည်ဥပုသ်နေ့ဖြစ်၍ငါး
အမဲးဈေးမှာမပေါ်မရသဖြင့်ပုတ်သင်စာကျွေးမင်းချင်း
သင့်ပုတ်သင်လဉ်၌အသပြာဝဲးဝက်ကိုဖောက်ဆွဲးသည်
ဖြစ်မည်။ ထိုအသပြာကိုမှီ၍၍ပုတ်သင်မာန်ရှိသည်ဖြစ်
ရာသည်ဟုသိပြီးလျှင်အရှင်မင်းကြီး၊ ဤပုတ်သင်ဇယ်
သင့်ရှေး၌မရစဖူးသောဝဲးဝက်မျှသောဥဏ္ဍာကိုရသော
ကြောင့်သိဥဏ္ဍာဖြင့်အတင်းခံ၍နိုင်ငံတိုင်းကြီးသခင်အ
ရှင်မင်းကြီးကိုမထိမလေးမေးတညိတ်ညိတ်ပြုဘိ
သည်ဟုလျှောက်သတည်း။ မဟောသောသူခမိန်စ
ကားကိုကြားလျှင်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသင့်ပုတ်သင်စာ
ကျွေးသောမင်းချင်းကိုခေါ်စေ၍ထိုအကြောင်းကိုမေး
လျှင်ထိုမင်းချင်းလည်းဟုတ်မှန်တိုင်းထိုအကြောင်းကို
မင်းကြီးအားလျှောက်၏။ ပုတ်သင်စာကျွေးသောမင်း

NOTES.

ကော = လျှက် (J. § 109). ဓရစဖူး never obtained (J. § 115).
အတင်းခံ to be stubborn, impudent. ဇေ the lower jaws,
chin. တညိတ်ညိတ် noddingly.

ချင်းစကားကိုကြားလျှင်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်ဤမ
ဟောသောသင်္ဃသဗ္ဗညုတညာဏ်ကိုရသင့်နှင့်အတူထို
ပုတ်သင်သင်္ဃမိမိအားပြော၍ပြုသကဲ့သို့တစုံတခုသော
အခြင်းအရာကိုမျှမမြင်မကြားရဘဲမိမိပညာအစွမ်း
ဖြင့်ဟုတ်မှန်တိုင်းသိသာအောင်ဖြေလျှောက်ပေသင့်။
ထိုသို့သောပညာရှိသူခမိန်အားမြို့တံခါးလေးမျက်
နှာတို့၌ဖြစ်သောအခွန်အတုတ်ကိုငါးဆပေးတော်မူ၍
ဤသို့သောတိရိစ္ဆာန်မိုက်အားအစာမပေးနှင့်ဟုဆို၏။
မဟောသောသူခမိန်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ဥက္ကာစည်း
စိမ်ဟူသည်ကားနည်းသည်များသည်မရှိ။ဤသို့သော
တိရိစ္ဆာန်များကိုထား၍ပညာရှိသောလူတို့သော်လည်း
ဥက္ကာကိုမှီ၍မာန်ထောင်ထားပလ္လိးတတ်ကုန်၏။ထိုသို့
သောအရာကိုနှစ်လုံးတော်မြတ်မကပ်မူ၍အထက်ကခ
စားဘူးသည်ကိုသာအောင်းမေ့တော်မူသဖြင့်ပေးမြဲ
သောဝတ်ကိုဖြတ်တော်မမူပါလင့်ဟုလျှောက်၍ပေးမြဲ
တိုင်းပေးစေ၏။

NOTES.

သဗ္ဗညုတညာဏ် P. omniscience. အခွန်အတုတ် revenue.
ထား၍ let alone. နှစ်လုံးကပ် to take to heart. ဝတ် from
P. ဝတ္တံ practice.

7. The Discourse between Prince Mahājanaka and the Fairy Maṇimekalā.

[From *Mahājanaka Jātaka*.]

ဘုရားလောင်းသင်္ဘောလွှင့်သည့်နေ့ပင်လျှင်မိထိ
လာပြည်၌ဘထွေးတော်ပေါလဇနကမင်းနာလေ၏။
သင်္ဘောလွှင့်လေသော်ချနှစ်ရက်ဖြင့်ပင်လျှင်ယူဇနာ
နှစ်ရာတိုင်တိုင်ရောက်သဖြင့်လေအဟုန်ပြင်းခြင်း
ကြောင့်မခိုင်မခံနိုင်သည့်ဖြစ်၍သင်္ဘောပျဉ်စပ်တို့သည်
ကွဲးပေါက်ခြင်းသို့ရောက်လေကုန်၏။ထိုသို့ကွဲးပျက်
ရာမှရေဝင်လပ်သဖြင့်မစောင်းမတိမ်း၊သရဒ္ဒရာအ
လယ်၌နှစ်လေ၏။ထိုအခါချနှစ်ရာသောသင်္ဘောသား
တို့သည်သေအံ့သောဘေးမှကြောက်လန့်ကုန်သဖြင့်ငို
ကျွေးမြည်တမ်းလျက်မိမိတို့အထိုရှိရာ၊အသီးအသီး၊နတ်
တို့ကိုကိုးကွယ်ရှိခိုးကြကုန်၏။ဘုရားလောင်းမင်းသား
မူကားရောက်လာသောဘေးကိုငိုကျွေး၍လွတ်နိုင်မည်
မဟုတ်။အားထုတ်အပ်သောယောက်ျားတို့၏အစွမ်း
သာလျှင်ဘေးလွတ်ကြောင်းဖြစ်သည်ဟုနှစ်လုံးစွဲယူ

NOTES.

လွှင့် to sail. ဘထွေး father's younger brother. ယူဇနာ
P. twelve miles. တိုင်တိုင် throughout, i.e. quite (J. § 76).
ပျဉ်စပ် the planks. စောင်းတိမ်း to heel or roll over. အသီး
အသီး several. နှစ်လုံးစွဲယူ to bear in mind.

တော်မူသဖြင့်ငိုကျွေးခြင်းကိုမပြု။ ဥပဒ်လွတ်ကြောင်းမဟုတ်၍သမုဒ္ဒရာနတ်ကိုလည်းမရှိမခိုးဘဲ။ ယှဉ်ကွေး၍သဘောနှစ်မှန်းသိလျှင်ထောပတ်သစ်ကိုသကြားနှင့်နယ်၍ဝစွာစားပြီးသော်ခိုင်းခုံညံ့မွတ်သောပုဆိုးနှစ်ထည်ကိုရေမဝင်စေခြင်းငှါဆီဆွတ်ကာမြီးစွာဝတ်၍လင်းယဉ်တိုင်ထက်သို့တက်လေ၏။

သဘောသားချစ်ရာတို့သည်လည်းယောက်ျားတို့၏ထုံလကိုတစုံတခုမျှမပြုကြဘဲ၊ ရိုးရိပ်ကြောက်လန့်ခြင်းဖြင့်ပြင်းစွာငိုကျွေးလျက်ငါး၊ လိပ်၊ မကန်းတို့၏အစာဖြစ်လေကုန်၍သဘောထက်ဝန်းကျင်တဥဿာစခန့်သောမဟာသမုဒ္ဒရာရေသည်သွေးအတိလွှမ်းရှက်သဖြင့်ချင်းချင်းနီမြန်းရှိလေ၏။ ဘုရားလောင်းသည်လင်းယဉ်တိုင်ထွန်ဖျား၌ရပ်လျက်၍မည်သောအရပ်၌မိထိလာပြည်ရှိရာသည်ဟုမှတ်၍လင်းယဉ်တိုင်ဖျားမှချန်လေသော်ခွန်အားကြီးတော်မူခြင်းကြောင့်ငါး၊ လိပ်၊ မကန်းတို့စားရာကိုလွန်၍တဥဿာစခန့်လောက်သော

NOTES.

ဥပဒ် for P. ဥပဒ္ဒဝေါ accident, calamity. ထောပတ် butter. သကြား sugar; this word is from a foreign source. နယ် to knead. ဝစွာစား to eat one's fill. ညံ့မွတ် fine in texture. လင်းယဉ် a sail. လိပ် a turtle. မကန်း a shark. ထက်ဝန်းကျင် circumference (J. § 75). ချင်းချင်း an intensive adverb used with words expressing redness. ဥဿာ for P. ဥသံသံ = fifty

အရပ်သို့ကျလေ၏။ ။ ထိုသင်္ဘောနစ်သောနေ့ပင်လျှင်
မိထိလာပြင်၌ဘထွေးတော်ပေါလဇနကမင်းသင်္ဃာတ
ပြောင်းလေ၏။ ဘုရားလောင်းလည်းထိုကျရာသောရေအ
ပြင်မှစ၍မြဲလောက်ကြား၌ထားသောရွှေထုံးကဲ့သို့
ထိုင်းလုံးထိုင်းကြား၌ခူထွားထွေးသော ကိုယ်တော်ဖြင့်
ပေါ်ထုံပျောက်ထုံ၊ တပြောင်းပြန်ပြန်၊ အားအန်ဖြည့်တင်
လျက်တနေ့ချင်းကူးခတ်၍ထိုရာကိုရောက်တော့မည်ကဲ့
သို့၊ မတွန့်တိုဘဲ၊ ရဲရင့်တင်းမာခြင်းဂုဏ်၊ ခုံခုံမင်မင်
လျင်စွာရောက်ကြောင်း၊ ကောင်းမြတ်သောလုံ့လဝန်ဖြင့်
ချွန်ရက်ပတ်လုံးကူးတော်မူ၏။ ။ ထိုကူးတော်မူရ
သောချွန်ရက်တွင်း၌နေ့တိုင်းမပြတ်လျှင်အခါကိုမျှော်
ချင့်၍နေ့လွဲးဉ္စာစားဖြစ်ကောင်းသောစားဘွယ်သော
ဘွယ်တစ်စုံတစ်ခုအနီးအစပ်မျှောက်လာသော်လည်းမသုံး
ဆောင်ဘဲဆားငန်ရေဖြင့်ခံတွင်းကိုဆေးလျက်ဥပုသ်

NOTES.

yards (about). အထွဋ် a summit. ဘဝပြောင်း to change from
one existence to another, i. e. to die. ခုံလောက် (pronounced
k'anauk) a stone for supporting a cooking-pot, and also used
for the points in which precious stones are set in rings. ပေါ်
ထုံပျောက်ထုံ appearing and disappearing in turns (J. § 117).
တပြောင်းပြန်ပြန် tossed over and over. ချင်း a single one (J.
§ 103). တွန့်တို to flinch. ခုံမင် to be eager. ဝန် for P. ဝန္တ
a collection : applies to ဂုဏ် as well as လုံ့လ ; i. e. by the
accumulated power of his bravery and industry, etc. မျှော်
ချင့် to estimate. ဥပုသ် for P. ဥပေါသထ a fast.

ဆောက်တည်တော်မူ၏။ ထိုကာလ၌မိဘကိုအဓိအသေ
 လုပ်ကျွေးခြင်း၊ သူတပါးတို့အားချစ်ခင်သနားခြင်း၊ အ
 လှပေးခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်းစသည်ဂုဏ်နှင့်
 ပြည့်စုံသောယောကျ်ားမြတ်တို့ကိုမဟာသမုဒ္ဒရာ၌
 နှစ်မွန်း၍မသေစေလင့်ဟုစတုလောကပါလါနတ်မင်း
 ကြီးထေးယောက်တို့ကမဏိမေခလာမည်သောနတ်
 သမီးအားသိုနှစ်မွန်းသောသူတို့ကိုဆယ်တင်ပိဋ်သော
 ဌာသမုဒ္ဒရာ၌အစောင့်ထားသတည်း။ ဘုရားလောင်း
 နှစ်တော်မူသောခုနှစ်ရက်တွင်ကားမဏိမေခလာ
 နတ်သမီးသည်မိမိဘုံဗိမာန်၌နတ်၏စည်းစိမ်ကိုစံစား
 ခြင်းဖြင့်မေ့လျော့၍သမုဒ္ဒရာမှာမည်သို့ဖြစ်လေအံ့
 နည်းဟုသမုဒ္ဒရာကိုမကြည့်မဆင်ခြင်မိဖြစ်၏။ ။
 ခုနှစ်ရက်မြောက်သောနေ့မှသတိရ၍မဏိမေခလာ
 နတ်သမီးသည်ငါသမုဒ္ဒရာကိုမကြည့်မိသည်ယနေ့
 နှစ်ရက်ရှိပြီ။ အကြောင်းအသို့နည်းဟုသမုဒ္ဒရာကိုရှု
 ကြည့်ဆင်ခြင်လေသော်ရွှေထုံးကဲ့သို့တပြောင်းပြန်ပြန်
 ကူးသောဘုရားလောင်းကိုမြင်လျှင်မိထိလာပြည်ရှင်
 သားဖြစ်သောဤမဟာဇနကသတို့သားသည်အကယ်

NOTES.

စတုလောကပါလါ P. the four guardians of the world. မထိ
 မေခလာ Manimekalā, P. the jewel-girt one. ဗိမာန် P. ဗိမာန်
 a celestial mansion.

၍မဟာသမုဒ္ဒရာ၌နစ်မွန်း၍ဆုံးချေအံ့ငါသည်နတ်
အစည်းအဝေးသဘင်သို့ဝင်ရတော့မည်မဟုတ်။

ဤသို့ကြံလျက်တင့်တယ်စွာသောမြခါးရန်းကြိုးပြီး
ပြီးပြတ်တောက်ပသောအဝတ်တန်ဆာတို့ဖြင့်တန်
ဆာဆင်အပ်သောနူးညံ့ယည်သွေးစွာကိုယ်ဖြင့်ဘုရား
လောင်းရှိရာမဟာသမုဒ္ဒရာအပြင်သို့သွား၍မနီးမဝေး
သောကောင်းကင်ကကိုယ်ထင်ပြကာရပ်လျက်ကော
င်းမြတ်သောလုံ့လဖြင့်တည်းကူးသလော။ ရူးမူးသော
ဝိတ်ဖြင့်တည်းကူးသလော စုံစမ်းအံ့ဟုကြံပြီးသော်
ရှေ့ဦးစွာဘုရားထောင်းအားစုံစမ်းထေ၏။ ။အပြော
ကျယ်စွာသော ဤသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ခြင်ရှယ်မျှော်
ထွမ်း၍ကမ်းကိုမမြင်ဘဲလျက်ရဲရဲရူးရူးကူးဘိသည်
ကားအသူနည်း။ တဖက်ကမ်းသို့မရောက်နိုင်ရာသော
ဤမဟာသမုဒ္ဒရာ၌အပင်အပန်းကူးသဖြင့်အဘယ်အ
ကျိုးထူးကိုရ၍ကိုယ်ဆန္ဒပြည့်မည်ထင်မြင်ဘွယ်ရှိ
သောကြောင့်မရပ်မနားကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကိုပြု
ဘိသလော။ သင့်ကူးခြင်း၌အဘယ်အကျိုးရှိပါအံ့နည်း

NOTES.

ဆုံးချေအံ့ should he die ; အံ့ = ထွင် (J. § 108). ခါးရန်း
ကြိုး girdle. ပြီးပြီး glittering. ပြတ် to sparkle. အပြော
surface. တည်း (J. § 126, 8). ခြင်ရှယ် to calculate, aim at.
ရူးရူး straightforward. ဆန္ဒ P. wish.

ဟုဆို၏။ နတ်သမီးစကားကိုကြားလျှင်ဘုရားထောင်း
သည်ဤသို့ကြံ၏။ ဤသရဗ္ဗရာဇ်ငါကူးရသည်ကားယနေ့
ခုနစ်ရက်ရှိပြီ။ တစုံတယောက်သောသူကိုမျှမမြင်ရစ
ဗူး။ ယနေ့မှသာ ဤသို့သောစကားကိုကြားရ၏။ အ
ဘယ်အသံနည်းဟုကောင်းကင်သို့မျှော်ကြည့်လတ်
သော်နတ်သမီးကိုမြင်၍စကားထုံပြန်အံ့သောငှါ ဤသို့
ဆိုတော်မူ၏။ နတ်သမီး၊ ပြုရာကျင့်ရာသည် ဝတ်ကိုစူး
စမ်းဆင်ခြင်၍လုံ့လ၏အကျိုးစက်ကိုလည်းစူးစမ်း
ဆင်ခြင်၍ငါသည်နေလေ့ရှိ၏။ ထိုကြောင့်သရဗ္ဗရာ
အလယ်၌ကမ်းကိုမမြင်ဘဲငါလုံ့လထုတ်၏။ ။

နတ်သမီး၊ လောက၌ဤသို့ပြုလျှင်ဤအပြစ်ဖြစ်၏။ ဤ
သို့ပြုလျှင်ဤအပြစ်မှလွတ်၏။ ဤအမှုကိုပြုလျှင်ပစ္စုပ္ပန်
တွင်သာအကျိုးရှိ၏။ ဤအမှုကိုပြုလျှင်သံသရာမှာလည်း
အကျိုးရှိ၏။ လူတို့၏ကျင့်ရာဆောင်ရာသော ဝတ်တို့
မှာလည်းပစ္စုပ္ပန်သံသရာမျက်မှောက်၊ မျက်ကွယ်အ
ပြစ်လွတ်ကြောင်း၊ ကောင်းစွာအားထုတ်အပ်သော
ယောက်ျားတို့၏လုံ့လသည်အကျိုးမဲ့ဖြစ်ဘူးသည်မရှိ။

NOTES.

စူး ever (J. § 115). စကားတို့ lit. word in turn, i.e. reply.
ဝတ် result. အကျိုးစက် resultant benefits. ပစ္စုပ္ပန် P. ပစ္စုပ္ပန်
the present. မျက်မှောက် lit. the space before one's eye, i.e.
the present. သံသရာ P. future. မျက်ကွယ် what is hidden
from the eye, i.e. the future.

ပစ္စုပ္ပန်သံသရာတွင်တခုခု နှိမ့်သုခကိုမလွတ်စေနိုင်ရာပြီ ဟူ၍ စူးစမ်းဆင်ခြင်နေလေ့ရှိသည်နှင့်အညီ၊ ယခု အပြောကျယ်စွာသော မဟာသမုဒ္ဒရာ၌လည်းယော ကျားတို့၏လုံ့လကိုမလျော့သဖြင့်တခုခုသော အကျိုးစီးပွားနှင့်လွတ်ကင်းတော့မည် မဟုတ်ဟုအားထုတ်ခြင်း၌ အကျိုးကိုမြင်သည့်စင်စစ်ဖြစ်လျက်၍ သမုဒ္ဒရာ၏ကမ်း ကိုမမြင်ကာ မျှနှင့်အဘယ်ကြောင့်ယောကျားတို့၏ လုံ့လကိုလျော့ထိုက်အံ့နည်း။ ကမ်းကိုမြင်သည်ဖြစ်စေ၊ မမြင်သည်ဖြစ်စေ၊ အကျိုးကိုမြင်သဖြင့်ငါ့လုံ့လပြုတော့ သည်ဟုဆို၏။ ။ ဘုရားထောင်းစကားကိုကြားလျှင် နတ်သမီးသည် အလွန်နှစ်သက်ခြင်းဖြင့်တရားကိုနာလို ပြန်သောကြောင့်၍ သို့ဆိုပြန်၏။ ။

လုလင်ပျို၊ ယောကျားတို့၏လုံ့လဖြင့်အကျိုးရှိကြောင်း ကိုသင်ဆိုသည်မှာ တပါးသော အရာ၌သင်ဆိုတိုင်း မှန်၏။ အစောက်အပြောအားဖြင့်မရေတွက်နိုင်သော ဤ မဟာသမုဒ္ဒရာ၏အလယ်၌ ကူးသောသုင်အားမူကား ကမ်းသို့မရောက်နိုင်ဘဲ အကျိုးမဲ့ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက် လတုံတကား။ ကြိုးစားအားထုတ်ပါသောသင်၏လုံ့ လသည်လည်း အရာမဟုတ်ခြင်းကြောင့်အချည်းနှီးဖြစ်

NOTES.

ထုခ P. happiness. စင်စစ် certainly. အစောက် depth. အပြော breadth. အရာမဟုတ်ခြင်းငှေ့ on account of its futility. အချည်းနှီး useless, of no avail.

၍ကိုယ်ပင်ပန်းကာမျှသာရှိမည်မဟုတ်လောဟုဆို၏။
 နတ်သမီးစကားကိုကြားလျှင် ဘုရားလောင်းသည်
 နတ်သမီး၊ ကမ်းသို့မရောက်၍သေရသော်လည်း အပြစ်
 ကင်းလွတ်ရစ်အောင်သေမည်ဟုဆိုပြီးမှ နတ်သမီး၊ အ
 ကြင်သူသည် ယောက်ျားတို့လုံ့လကိုမလျှော့ဘဲကောင်း
 စွာလုံ့လပြုသည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုသူသည် မိဘဆွေမျိုးချစ်နှစ်
 ထိုအပ်သော အဆွေခင်ပွန်းတို့၏ အလယ်၌ကဲ့ရဲ့ပြစ်
 တင်ခြင်းကိုလည်း မခံရ။ နောက်တဖန်ပြန်၍ နောင်တမ
 ရှိရ။ ငါတို့သည်လည်း ဤသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ ကမ်းသို့မျှမ
 ရောက်နိုင် ဘွယ် မရှိတကားဟု အကယ်၍ လုံ့လကို
 လျှော့ချေငြားအံ့၊ ယောက်ျားမြတ်ဖြစ်ကျိုးအဘယ်မှာရှိ
 တော့အံ့နည်း။ သင်နတ်သမီးမှစ၍ အဆင့်ဆင့်ကြားသ
 ဖြင့် ငါ့ကိုချစ်နှစ်ထိုကုန်သောသူအပေါင်းတို့သည် မ
 ဟာဇနကမင်းသားကား၊ မိမိပင်ယောက်ျားအားနှင့်
 ပြဋ္ဌိစုံသူဝင်စစ်မှန်လျက် အသက်မရှိသောကျွန်းထုံးကဲ့

NOTES.

ရပ် is a root meaning 'to wind round,' but, as an auxiliary, gives an idea 'of remaining behind;' its various uses are well shown in this piece (J. § 117). နောင်တ n. regret. လျှော့ to relax. ငြား (J. § 118) is said to be simply euphonic, but in this place ငြား clearly helps to show that အံ့ is 'subjunctive' and not 'assertive.' အဆင့်ဆင့် one after another. ကျွန်းတုံး a teak log.

သို့လုံ့လမပြုဘဲနေလေခြင်းကြောင့်မဟာသဗုဒ္ဓရာဇာ
ပျက်စီးလေသည်ဟုချစ်ခင်စုံမက်သောအားဖြင့်ထိုက်
သမျှအခွင့်ရှာကြံ၍ငါ့အားအပြစ်မတင်ရစ်ပြီလော။ ထို
သို့ဖြစ်သောကြောင့်သေသော်လည်းအပြစ်ဘင်လွတ်
ရစ်အောင်ယောက်ျားတို့လုံ့လကိုငါပြုသည်ဟုဆို၏။

ထိုစကားကိုကြားလျှင်နတ်သမီးသည်မင်းသား၊ အ
ကြင်သူသည်လုံ့လမပြုအပ်သောအရာ၌လုံ့လပြုမှားချေ
အံ့၊ သိုသူ၏လုံ့လသည်အရာမကျခြင်းကြောင့်ထိုအပ်
သောကိစ္စ၊ တောင်းတအပ်သောအကျိုးမပြီး။ အသက်၊
ကိုယ်လုံးအဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော်လည်း
ရောက်ရာ၏။ ကိုယ်စိတ်၏ပင်ပန်းကာမျှလည်းရှိတတ်၏။
ပရိသတ်အလယ်၌ရှက်ဖွယ်သော်လည်းရရာ၏။ ယခု
မင်းသားမှလည်းကမ်းကိုမမြင်သောမဟာသဗုဒ္ဓရာဇာ
ကူးသည်ဟူ၍လုံ့လနေရာကျပါအံ့လောဟုမေး၏။ ထိုစ
ကားကိုကြားလျှင်ဘုရားလောင်းသည်နတ်သမီး၊ အ
ကြင်သူသည်လုံ့လပြုသဖြင့်အပြီးသို့မရောက်နိုင်သော
အမှုကိုသိလျက်မိမိ၏အသက်ကိုမစောင့်၊ ထိုသို့သ
ဘောရှိသောသူသည်အကယ်၍မိမိလုံ့လလျှော့အံ့၊ သိုသူ
သည်လူပျင်း၊ လူတန်ဟူသောအဖြစ်ကိုသိရာ၏။ ။

NOTES.

ထိုက်သမျှအခွင့်ရှာကြံ၍ in proportion to. အရာမကျ mis-
placed. ကိစ္စ P. business, deed. သော်လည်း even, also.
နေရာကျ well directed. ပျင်း idle. တန် worthless.

ဤလောက၌ရှေ့ကုသိုလ်ကံမဖွံ့ဖြိုးလွန်ကုန်သောသူ
တို့သည်မိမိတို့နှင့်ထိုက်တန်ရာထယ်လုပ်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်
ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကိုဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ၊
မဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်အလိုဆန္ဒပြည့်စုံမည်
စင်စစ်မှန်လျှင်ပျင်းရိသည်ဟူ၍မနေအပ်။ ကောင်းစွာ
သောလုံ့လဖြင့်အခါခပ်သိမ်းပင်ကိုယ်နှင့်တန်သည်၊
နှုတ်ဖြင့်တန်သည်၊ ဝိတ်ဖြင့်ကြံမည်ဟုထောက်ခြံ၍ထုံ
လပြုအပ်ထွတော့သည်။ နတ်သမီး၊ လုံ့လရှိကုန်သောသူ
တို့၏လုံ့လအကျိုးစက်ကျိများစွာငါပြောရတော့မည်မ
ဟုတ်။ ဤသမုဒ္ဒရာ၌ငါနှင့်အတူချွန်ရာသောသင်္ဘော
သား၊ ကုန်သည်တို့လည်းနစ်မွန်းကြသည်တွင်ထိုချွန်
ရာသောသင်္ဘောသားတို့သည်ယောက်ျားတို့၏လုံ့လ
ချို့တဲ့ခြင်းကြောင့်ငါး၊ လိပ်တို့၏အစာသာဖြစ်ကြလေ
ကုန်ပြီ။ ငါမူကားယောက်ျားတို့၏လုံ့လကိုမချော့ခြင်း
ကြောင့်ဘေးမှလွတ်၍သင်နတ်သမီးကိုအနီးကြပ်ကြပ်၊
အမှတ်ထင်ထင်ငါမြင်ရ၏။ သင်သနားချစ်ခြင်းရှိ၍
ငါကိုဆောင်ပါလျှင်လည်းလိုအပ်အပြီးရောက်ခြင်းအ

NOTES.

ကုသိုလ် merit, for P. ကုသလော meritorious. ကံ for P.
တမ္မ luck, lot in this life; the result of past deeds. ဖွံ့ဖြိုး
abundant. ထယ်လုပ်ခြင်း agriculture. ကုန်သွယ်ခြင်း trade.
ပျင်းရိ indolent. တန် suitable. ထောက်ခြင့် to estimate.
ချို့တဲ့ to be wanting. အနီးကြပ်ကြပ် close at hand. အမှတ်
ထင်ထင် distinctly. လိုအပ် the object of (my) desire.

ကျိုးရှိလတုံ။ သင်မဆယ်တင်၍ ဤတွင်ပင် ငါဆုံးရသော်
လည်း ထို့ထက်ကျိုးစက်ငါ၌ ရှိလေပြီ။ ငါသည် အစွမ်းရှိ
တိုင်း၊ အားရှိတိုင်း၊ မဆုတ်မဆိုင်းသော ထုံ့လဖြင့် မဟာ
သရဗ္ဗရာကမ်းသို့ ကူးလျက် ယောကျ်ားတို့ပြုအပ်သော
ထုံ့လကို ပြုအံ့သတည်း။ ။ ဘုရားလောင်စကားကြားလျှင်
မဏိမေဓလာနတ်သမီးသည် ဤမင်းသားကား အလွန်
စကားမြဲမြံစေသည် ဟုနှစ်သက်သဖြင့် ဤသို့ဆို၏။
မင်းသား၊ အစောက်အပြောအားဖြင့် မရေတွက်နိုင်
ကျယ်စွာသော မဟာသရဗ္ဗရာအလယ်၌ နစ်မွန်းသော
သင်သည် သူတပါးတို့ပြုနိုင်ခဲ့သော မြဲမြံခြင်းစိတ်ဖြင့်
တွန့်လိပ်ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိ။ မိမိလိုရာရောက်ကြောင်း
ကောင်းမြတ်ဖြောင့်စင်းသော ထုံ့လနှင့် ပြည့်စုံသည်မှန်
ပေ၏။ ယောကျ်ားတို့ပြုရာသော ထုံ့လနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
ကြောင့်ဘေးမှ လွတ်၍ ဤသရဗ္ဗရာ၌ မနစ်မွန်းဘဲ ချမ်း
သာလေ၏။ ယခုနှစ်ထိုးမွေ့လျော်ရာအရပ်သို့ သင်သွား
တော့။ ယခုငါဆယ်တင်အံ့။ အဘယ်အရပ်သို့ပို့ဆောင်
ရမည်နည်း။

NOTES.

အစွမ်း ability. အား strength. မြဲမြံ steadfast. တွန့်လိပ်
to shrink from. ဆုတ်နစ် to draw back from. ဖြောင့်စင်း
upright.

Short Historical Extracts.[From *Maṇiratanāpōṇ.*]

1.

စာကြိုဆိတ်တွင်သတို့မင်းများနတ်ရွာစံလျှင် ၎င်း
စာကြိုဆိတ်ဝယ်မှူးတော်မတ်တော်တို့မင်းလျှာမရှိ၍
တိုင်ပင်ကြံစည်ကြလျှင်တကောင်းသိပ်ပေတော့။ ရမည်း
သင်းသီလဝါ၊ တောင်တွင်းသီဟပေတော့၊ အစရှိသောမှူး
တော်မတ်တော်အရတို့သည် အမြင့်မြို့စားတရာများ
ကြီးသည်အမျိုးအမည်၊ ။ ရည်အသွားနှင့်ညီညွတ်သည့်။
နှစ်လုံးယဉ်ကြေးသိမ်မွေ့သည်။ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံ
သည်။ ပေးကမ်းစွန့်ကြွေးခြင်းလည်းရှိသည်။ တော်မှန်
ဖြောင့်မတ်သောသဘောလည်းရှိသည်။ ရတနာသုံးပါး
ကိုကြည်ညိုမြတ်နိုးခြင်းရှိတတ်သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သော

NOTES.

စာကြိုဆိတ် name of a place. သတို့မင်းများ title of a king,
A. D. 1364. နတ်ရွာစံ to die : used for kings. မင်းလျှာ an
heir to the throne. တကောင်း name of an old Burmese
city. သိပ်ပေတော့ a title. ရမည်းသင်း name of a place. သီလဝါ
(P. virtuous) a title. တောင်တွင်း name of a place. သီဟ
ပေတော့ (P. the lord of lions) a title : an old way of writing
သီဟပတိ Sihapati. အမြင့်မြို့စား the Lord (eater) of Amyin.
တရာများ a title. အမျိုးအမည် lineage. အရည်အသွား ability.
ရတနာသုံးပါး the three jewels, viz. Buddha, his law, and
the monks.

ကြောင့်ရွှေထီးရွှေနန်းနှင့်လျော်ပေသည်ဟုတိုင်ပင်လျှင်
မိတ် ညီကြ၍အမြင့်မြို့စားတရဖျားကိုမင်းပြုပါဟု
တောင်းပန်၍သက္ကရာဇ် ၂၆၃ တပေါင်းလတွင်မင်း
ကေရာဇ်အဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။မင်းကြီးစွာ
စော်ကဲးဟူသောအမည်ကိုလည်းခံတော်မူသည်။

2.

သက္ကရာဇ် ၆၃၃၊ ကဆုန်လဆန်း ၁ ရက်၊ ၅ တေးနေ့။
တောင်နန်းမိဘုရားကြီးသားတော်၊ မင်းပြိုင်ဘုရင်၊ မ
ဟာသီဟသူရ၊ ညီတော်မင်းဆွေသည် ခမည်းတော်အ
ရိတ်အရာကိုစံနေတော်မူ၏။ ။ နောင်တော်ဘုရင် မဟာ
သီဟသူရမိဘုရားကိုကိုယ်တော်မိဘုရားအရာထား၍

NOTES.

သက္ကရာဇ် Thekkarit ; era. ၃ this numeral affix always follows a date unless it ends in ၀, in which case the word ပြည့် must be used. B. E. 729 = A. D. 1367. တပေါင်း month of Taboung (March, or nearly so). ကေရာဇ် for P. ကေရာဇာ monarch. ကြီးစွာစော်ကဲး a title ; စော်ကဲး a chief, now only used for petty hill-chiefs. ကဆုန် month of Kasón = May. ၅ တေး this is a peculiar way of writing ကြာသပတေး Thursday, which is the *fifth* day of the week. အရိတ်အရာ the privileges inherited from a predecessor : from အရိတ် a shadow. နောင် an elder brother ; only used for exalted persons. ဘုရင် (pronounced *b'ayin*) a prince. မဟာသီဟသူရ title of king who reigned in Ava A. D. 1469-80.

ဘိသိတ်ခံတော်မူသည်။ ။ နန်းတက်သောသက္ကရာဇ်
 ၈၆၃ ခုနတ်တော်လရွှေနန်းရှင်နရပတိကိုနောင်တော်
 သားရွှေနော်ရထာကျွန်ငသောက်ကြာသည် ရွှေနန်းရှင်
 အမှတ်မဲ့နေတော်မူစဉ်တွင်ထားနှင့်ထုပ်ကြီလေ၏။ ထီး
 ဖြူကိုရုတ်မိ၍ကိုယ်တော်ကိုထီးဖြူအုပ်သကဲ့သို့ရှိလေ
 ၏။ ယင်းသို့အခိုက်တွင်ရွှေနန်းရှင်နရပတိအထိန်းတော်၊
 ရေနံ့သာစားသည်ပြေးထ၍ငသောက်ကြားကိုဖက်လေ
 ၏။ ငသောက်ကြာလည်းထားနှင့်အကွရုန်းရင်းရာတွင်
 အထွေးထွေးပက်လက်လည်းကျလေ၏။ ရေနံ့သာစား
 ထည်ငသောက်ကြာလွတ်ချေလျှင်အရေးတော်ပျက်
 တော့မည်။ ကျွန်တော်နှင့်အကွပင်ကွပ်တော်မူတော့ဟု
 နားတော်လျှောက်၏။ ရွှေနန်းရှင်လည်းရေနံ့သာစားကို
 လွတ်အောင်ငသောက်ကြာကိုသာလက်သုံးတော်
 ထားနှင့်ကွပ်တော်မူလေ၏။ နန်းထက်တွင်ပင်ဝေ
 လေ၏။ ။

NOTES.

ဘိသိတ် for P. အဘိသေကော the ceremony of sprinkling
 water at a coronation. နတ်တော် the month Nattāw =
 December. နရပတိ title of king. ရွှေနော်ရထာ a title.
 ငသောက်ကြာ man's name. ရွှေနန်းရှင် lord of the golden
 palace, i. e. king. ထုပ်ကြီ to assault, attempt the life. အထိန်း
 တော် a royal attendant. ရေနံ့သာစား the keeper of the
 scent. ပတ်ထက် on the back, supine. ထည်း = ထဲ to topple
 over. ကွပ် to slay.

3.

ဘုရင်မဟာသီဟသူရလက်ထက်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၃ ခု
တွင်။ ဟံသဝတီမှာ။ တထိုင်းရှင်စေါပုအနိစ္စရောက်၍သ
မက်တော်ဓမ္မစေတီမင်းပြုလေ၏။ ။ ထိုမင်း၏ကျွန်
လက်ဖျံတလုံးတည်းဖြစ်သောသူရဲကောင်း၊ ဧည့်လုံးကို
သမိန်မရမ်းဟူသောဘွဲ့နှင့်စစ်တောင်မြို့ကိုစားစေ၏။
သမိန်ပရမ်းလည်းဓမ္မစေတီမင်းထံအစီရင်ခံ၍ခန္တီးမြို့
မှာမြေခြားနားသံတိုင်ကိုစိုက်ထားလေ၏။ ။ တရုတ်ဦး
တည်ဘွားကမြေခြားသံတိုင်ကိုနှုတ်စေဟုအမိန့်ပေး
သော်တရုတ်စစ်သူကြီးတို့သည်ခန္တီးမြို့သို့ရောက်လျှင်
မြေခြားသံတိုင်ကိုနှုတ်၍အဝမြို့သို့အမတ်တယောက်ကို
မြင်းစီးသုံးသောင်းနှင့်စေတာကြ၏။ စေဟန်ကား။ ရှေး
ပုဂံနော်ရထာစောလက်ထက်။ ရွှေပေါင်းချောင်၊ ငွေ

NOTES.

ဟံသဝတီ the country of Pegu. ရှင်စေါပု name of a cele-
brated Talaing or Peguan queen. အနိစ္စရောက် to die. သမက်
or သားမက် a son-in-law. လက်ဖျံတလုံးတည်း the bone of the
arm from elbow to wrist all in one: a peculiar formation
of the arm supposed to give great strength. သူရဲကောင်း
a champion, knight. ဘွဲ့ a title of nobility. စားစေ cause
to eat, i.e. to give for maintenance. ဓမ္မစေတီ title of Talaing
king of Pegu (A.D. 1460). မြေခြားနားသံတိုင် iron boundary
pillars. တရုတ် Turks, i.e. Chinese. ဦးတည်ဘွား Emperor
of China. အဝ Ava. စေဟန်ကား the purport of his message
was. ပုဂံနော်ရထာစော Nāwrat'ā Zaw of Pagan (A.D. 1010).

ပေါင်းချောင်ဆက်ဘူးသည်။ အစဉ်ဆက်ဘူးသည်
 အတိုင်းဆက်ကောင်းမည်ဟုစေတော်မူ၏။ ။ ဘုရင်မဟာ
 သီဟသူရလည်းခမည်းတော်ဘုရင်နရပတိလက်ထက်
 တွင်အစဉ်အရိုးမရှိကြောင်းကိုဆို၍နေရလေပြီ။ ငါပေး
 တွက်မရှိဟူ၍မိန့်တော်မူ၏။ ။ တရုတ်တို့ကလည်းရွှေ
 နန်းရှင်ကဏ္ဍိယိုမိန့်လျှင်ရန်စစ်ကြီးစွာဖြစ်တော့မည်။
 ရွှေနန်းရှင်ကသူရဲကောင်းမြင်းစီးတယောက်၊ ငါတို့က
 လည်းသူရဲကောင်းမြင်းစီးတယောက်၊ စီးချင်းတိုက်မိမ့်
 မည်။ ရွှေနန်းရှင်ကနှိုင်းလျှင်လည်းငါတို့ပြန်တော့မည်၊ ငါ
 တို့ကနှိုင်းလျှင်လည်းငါတို့တောင်းသည်အတိုင်းပေးရ
 မည်ဟုဆိုကြလေ၏။ ။ ထိုစကားကိုကြားသော်ဘုရင်
 မဟာသီဟသူရလည်းသားတော်အိမ်ရှေ့မင်းစသောမူ
 မတ်တော်တို့ကိုတိုင်ပင်တော်မူ၏။ ထိုအခါ အိမ်ရှေ့မင်း
 ကတရုတ်တို့သည်မြင်းစီးနိုင်နင်းလှသည်။ ကျွန်တော်တို့
 ကားမည်မည်ဝါဝါလူနှင့်မတန်ချေ။ အစီးအနင်း၊ အရေး
 အရာတတ်သောသူ၊ တလိုင်းအမတ်သမိန်ပရမ်းကိုခေါ်၍
 စုံစမ်းတော်မူပါဟုလျှောက်ပြီးလျှင်ခမည်းတော်သမိန်ပ
 ရမ်းကိုခေါ်၍ စုံစမ်းတော်မူသော်ဇမ္ဗုဒ္ဓိပကျွန်းမြေအ

NOTES.

လာ this is a causative form of လာ to come. အစဉ်
 အရိုး customary. နိုင်နင်း to be a master in the art. မည်မည်
 ဝါဝါ reduplicated form of မည်ဝါ whatever. ဇမ္ဗုဒ္ဓိ P. the

ပြင်ဝယ်ဆင်လျှင်တစီးချင်း၊ မြင်းလျှင်တစီးချင်း၊ မြေ
လျှင်တယောက်ချင်းကျွန်တော်ကြောက်သောသူမရှိ။
ကြိုက်သောမြင်းကိုသနားတော်မူပါ။ အရေးအရာထု
အောင်အမှုတော်ကိုထမ်းပါမည်ဟုသနားတော်လျှောက်၏။
ဘုရင်မဟာသိဟသူရလည်းကြိုက်သောမြင်း၊ ဆင်ကို
ရွေးကောက်၍ယူလေဟုမိန့်တော်မူသောကြောင့်ကျုံး
နားတွင်မြင်းကြမ်းတစီးကိုရ၍စီးနင်းယဉ်ကျေး
စေပြီးလျှင်စစ်ဝတ်တန်ဆာတို့ကိုဆင်ရင်၌တရုပ်
တာသာတတ်သောသူကိုခေါ်၍တပ်ထဲသို့ထွက်သွား
လေ၏။ တရုပ်အမတ်လည်းမြင်းဖောင်းဝတ်ကိုစီး၍
အဲဒေမောင်းအချိန်သုံးပိဿာကိုကိုင်၍တပ်ကထွက်
လာ၏။ သမိန်ပရမ်းလည်းမြင်လျှင်မြင်ချင်း၊ အစစ်ကို
လည်းအမတ်သူရဲကောင်း၊ ငါလည်းအမတ်သူရဲ
ကောင်းဖြစ်သည်။ သုံးကြိမ်စေ့အောင်မြင်းရေးစီးကြရ
စေဦး။ ယင်းသို့မှအရတိုက်မည်ဆို၏။ ။ သူရဲကောင်း
နှစ်ယောက်အရေးအရာသုံးကြိမ်ပြလျှင်လက်ဝါးပြ၍

NOTES.

great southern continent of the Burmese world. မြင်းကြမ်း
an unbroken (rough) horse. ယဉ်ကျေးစေ to tame, break in.
စစ်ဝတ်တန်ဆာ armour and arms. ဖောင်းဝတ် grey. အဲဒေမောင်း
a kind of spear. ပိဿာ a weight of about 3 lbs. 10 ozs.,
commonly called a viss. မြင်လျှင်မြင်ချင်း the instant he
saw him. တိုက် to engage in combat. လက်ဝါးပြ to show
the palm of the hand (as a signal).

အရတိုက်တော့မည်ဟုအမတ်စလုံကျော်ခေါင်ကဆို
သော်သမိန်ပရမ်းလည်းတိုက်တော့မည်ဆိုလျှင်ခြင်းကို
အကုန်လွှတ်၍နီးလျှင်အမတ်စလုံကျော်ခေါင်လည်းမိ
မိစွဲသောထားချက်မည်မိုး၏။ မိုးရာတွင်သံချပ်ကြိုးပြတ်
သည်ကိုသမိန်ပရမ်းမြင်လျှင်ထုံနှံ့ထိုးထိုက်၍စလုံ
ကျော်ခေါင်သည်ခြင်းပေါ်ကကျလေ၏။ သမိန်ပရမ်းလည်း
ကျရာမှဥက္ကောင်းကိုဖြတ်ကောက်၍ရမှခြင်းကိုအ
ကုန်လွှတ်၍မြို့သို့ဝင်ပြန်လာ၏။

NOTES.

အရတိုက် to fight in earnest. စလုံကျော်ခေါင် a Chinese
name or title. အကုန်လွှတ် to send at full speed. မိုး to
cover, i.e. to strike at with a sword. သံချပ် lit. iron plates,
but used for any part of a coat of mail.

PART IV.

Newspaper Cuttings.

၁. ထားပြတိုက်ခြင်း။

1. Dacoity.

ပုဇွန်ထောင်သစ်ခေါင်းမောင်စံခွန်းအိမ်တွင်လွန်ခဲ့သည့်သောက်ကြာနေ့က။ညည့်၇နာရီခွဲအချိန်လောက်တွင်။လူ၅ယောက်အတင်းဝင်၍မောင်စံခွန်းကိုဖမ်းပြီးလျှင်ကြိုးနှင့်ချဉ်နှောင်ထားပြီးလျှင်ငွေသားဝေဝနှင့်လက်ဝတ်ထက်စားတန်ဘိုး၂ဝဝိလောက်တောင်းရာထုတ်ပေးထိုက်ရကြောင်း။မောင်စံခွန်းမယားကိုထားပြုများကဖမ်းယူသွားပြီးလျှင်ခရီးအတော်ဝေးကြားမှပြန်လွှတ်ထိတ်သည်။ထားပြများကိုမရမရှိသေးသော်လည်းငွေရှိကြောင်းကိုသိသောလူတယောက်ကိုမယုံသင်္ကာမှုနှင့်ဖမ်းဆီးထားကြသည်။

NOTES.

ပုဇွန်ထောင် a quarter of Rangoon. သစ်ခေါင်း a forest timber contractor. မောင် brother = Mr. စံခွန်း man's name. သား real, pure. မယုံသင်္ကာမှုနှင့် on suspicion.

၂. အာဏာမဲ့ဘိန်းဆောင်ယူမှု။

2. Opium Smuggling.

လွန်ခဲ့သည့်သောက်ကြာနေ့တွင်။ ဗုဒ္ဓန်ထောင်မီးရထားလမ်းတွင်။ မီးရထားအဆင်း။ တရုပ်တယောက်ကို ဘိန်းချိန်တိုလာ ၆၀၀ နှင့် ဖမ်းဆီးရမိသည်။ နှင့် မြို့ဝန်ကလေးရုံးတော်သို့ ပို့ဆက်ရာ။ တရုပ်ကို ခါဏ်ငွေ ၃၀၀ နှင့် ထောင်ခါဏ် ၄ လ အလုပ်ကြမ်းနှင့် စီရင်ချက်ချမှတ်သည်။ ခါဏ်ငွေကို မပေးမဆောင်နိုင် ဤကဲ့သို့လျှင် ထောင်ခါဏ် ၃ လထပ် မံခံစေစီရင်ချက်ချမှတ်သည်။ ခါဏ်ငွေကို ရခဲ့လျှင် ဆုငွေ ပြုလုပ်၍ ဖမ်းဆီးသူတို့အား ပေးရမည်။ ဘိန်းကို ထည်းအစိုးရဘဏ္ဍာတော် ပြုလုပ်ရမည်။ ၎င်းတရုပ်သည် မန္တလေးမြို့မှ ထိုတ်လာသော သူဖြစ်၍ ဘိန်းကို ခေါင်းအုန်းထည်းတွင် ဖွက်၍ ယူဆောင်ခဲ့သည်။

NOTES.

မီးရထားလမ်း railroad. ထိုလာ *tolā*, an Indian weight. မြို့ဝန်ကလေး assistant magistrate. အစိုးရဘဏ္ဍာထော်ပြုလုပ် to make government property, i.e. confiscate.

၃. သွေးဆောင်ဖျက်ဆီးမှု။

3. Seduction.

အထက်သတင်းစာထုတ်ဝေရာပါ။ မန္တလေးမြို့အနောက်ပြင်အောင်းနန်းရိပ်သာရပ်ဘုံပိုင်တန်းနေမမျိုး

ဆိုသူမိန်းကလေးတဦးကို၎င်းရပ်နေမောင်ဘိုးမြဆိုသူ
လူကလေးတဦးကဈေးချိုတော်သို့ဘိနပ်ရောင်းရန်သွား
ရာ။လမ်းခရီးအကြားတွင်မြင်းရထားနှင့်တင်ဆောင်
ခေါ်သွား။၎င်းကတတန်စစ်ကိုင်းမြို့အပိုင်ရွာတောင်
ရွာသို့ခေါ်သွား။ဥရက်ငှက်ကြွကြွာရှိနေသည့်အတွင်း
ဘမိတို့ကထောက်ထမ်းသိရှိသွားရောက်ခေါ်ယူခဲ့ပြီး
လျှင်ဆိုင်ရာဂမှတ်ဂါတ်မှာတိုင်တန်းရှိသည်နှင့်မောင်
ဘိုးမြဆိုသူကိုခေါ်ငင်စစ်မေးပြီးလျှင်ရာဇသတ်ပုဒ်မ
၃၆၃၊၃၆၆အရတရားစွဲ၍ရုံးတော်သို့ပို့ရော။အရေးပိုင်
မင်းရုံးတော်မှာတင်သွင်းစစ်မေးရာ။၎င်းတို့ထွက်ချက်
များနှင့်စစ်တော်မူ၍မေါင်ဘိုးမြအပေါ်မှာအလုပ်မဲ့
ထောင်ဒဏ်၃လနှင့်ငွေဒဏ်၁၀ဝိခံဆောင်စေ။ငွေ
ဒဏ်၁၀ဝိမဆောင်နိုင်လျှင်အလုပ်ရှိထောင်ဒဏ်၃
လတိုး၍ခံစေ။အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းနှင့်ကြားသိ
ရလေသည်။

NOTES.

ထွေးဆောင်ဖျတ်ဆီး to entice and ruin. သတင်းစာ news-
paper. လုပ်ဝေရာ issue. အောင်းနန်းရိပ်သာရပ် in the Aungnan-
yeiktha quarter. တုံပိုင်တန်း Bombay street. မမျိုး woman's
name. ဈေးချိုတော် a market-place in Mandalay. ထတန် again.
ဂမှတ် No. 8. ဂါတ် E. guard, police-station. ရာဇသတ် penal
code. ပုဒ်မ section. အရေးပိုင် deputy-commissioner.
အလုပ်မဲ့ without labour, i.e. simple imprisonment. တိုး၍
increasing, i.e. further, additional.

၄. အလောင်းကစားပြုလုပ်ကြောင်း။

4. Gambling.

ဥရောပတိုက်ဣတာလီပြည်အနီးမန်တီကာထိုမြို့။
 ဖဲအလောင်းကစားရုံးကြီးတွင်မကြာမီနေ့ရက်အခါက။
 မိမိရှေးကံကုသိုလ်ထောက်ပံ့သဖြင့် ဖဲအလောင်းက
 စားပြုလုပ်၍ ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀၀ နှ့်အောင်နိုင်ရရှိသည်
 အတွက်။ အမည်နာမထင်ရှားကျော်စောသော အင်္ဂ
 လိပ်လူမျိုးမစ္စတာဝဲဆိုသူသည် မိမိနေရပ်ဌာနဖြစ်
 သော အင်္ဂလန်ပြည်သို့ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်သောအခါ။
 မိမိစိတ်နှလုံး၌မရောင့်ရဲနိုင်သည်ဖြစ်၍ ဖဲအလောင်း
 ကစားပြုလုပ်လိုသောကြောင့် ယခုတဖန်မန်တီကာထို
 မြို့အလောင်းကစားရုံးကြီးသို့ထွက်ရောက်။ ထပ်မံဖဲအ
 လောင်းကစားပြုလုပ်၍ ရွှေဒင်္ဂါး ၂၀၀၀ ရှုန်းနိမ့်သည်
 နောက်။ ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀ ကိုထက်ကိုင်ထား၍ အလောင်း
 ကစားပြုလုပ်ရာ။ မကြာမီနေ့ရက်တွင် အထက်က
 အောင်နိုင်ရရှိဘူးသော ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀၀ လုံးပင်ရှုန်း
 နိမ့်ထိမ့်မည်လက္ခဏာတူကြောင်းနှင့်သတင်းစာတ
 စောင်၌ရေးသားပါရှိလေသည်။

NOTES.

အလောင်းကစားပြုလုပ် to gamble, bet. ဥရောပတိုက် Europe.
 ဣတာလီ Italy. မန်တီကာထို Monte Carlo. ဖဲ cards. ဒီ for
 ခု before. မစ္စတာ Mister. ဝဲ Wells.

၅. ခိုးယူမှုပြစ်ဒဏ်စီရင်ကြောင်း။

5. Punishment for Theft.

မရှုဆိုသူမိန်းမကိုပစ္စည်းခိုးယူမှုနှင့် ၅ နှစ်တိုင်စာ ဆင်တို့ကမေးစစ်ပြီးလျှင်မေးချက်ထွက်ချက်အရ ။ ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ နှင့်တရားစွဲ၍ရာဇဝတ်ရုံးတော်သို့ ပို့ရော။ မြို့ဝန်ကလေးရုံးတော်မှတင်သွင်းစစ်မေးရာ။ ထွက်ချက်များတွင်သိသာထင်ရှားရှိသောကြောင့်ရာ ဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ ကိုကြူးလွန်ပြစ်ထောင်ဒဏ်ာ ၅ ရက် ခံစေအမိန့်ချပေးကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

မရှု Ma Shu, name of a woman. စာဆင် E. sergeant of police. ရာဇဝတ် criminal. ရာဇဝတ်ရုံး magistrate's court. မြို့ဝန်ကလေး assistant town magistrate.

၆. မုဒိမ်းပြစ်မှုမထင်ရှား၍ပယ်ကြောင်း။

6. Charge of Rape dismissed.

အထက်သတင်းစာထုတ်ဝေရာပါ။ ပြင်ဦးလွင်မြို့ရုံး တော်က။ ပို့ရောက်သည့်မြင်းစီးသူရဲအမှုထမ်းမောင် တုတ်နှင့်အပေါင်းပါလူတို့အပေါ်မှာရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ အရ။ မုဒိမ်းပြုကျင့်မှုနှင့်မနွှလေးမြို့သို့ပို့ရောက်။ စက်ရှင်အါဏာတော်ရဥတ္တရဌာနခရိုင်ဆိုင်ရာဝန်ရှင် တော်မင်းကြီးရုံးတော်မှတင်သွင်းစစ်မေးရာ။ အသီးအ

သီးထွက်ဆိုချက်များတွင်ပြစ်မှုမထင်ရှား၍ပယ်လေ။
အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ပယ် to dismiss (a charge). မြင်းစီးသူရဲအမှုထမ်း mounted police constable. မုဒိမ်း rape. ဝတ်ရှင် E. sessions. ဝတ်ရှင်အာဏာထင်ရှား one who has the powers of a Sessions Court. ဥတ္တရ P. north. ဌာန P. place. ခရိုင် a division composed of districts with a common centre. ဝန်ရှင်ထော်မင်းကြီး Commissioner of a Division.

၇. လက်ရောက်ရိုက်နှက်မှုပြစ်ဒဏ်စီရင်ကြောင်း။

7. Assault.

မန္တလေးမြို့ထောင်မှူးကြီးကထောင်ဥပဒေပုဒ်မ ၄၉ အရ။ အကျဉ်းသားမောင်ဘိုးဆင်ဆိုသူသည် အကျဉ်းသားတဦးကိုဝါးထုတ်နှင့်ရိုက်နှက်လက်ရောက်ပြုလုပ်ကြောင်း။ ၄ မှတ်ဂါတ်မှီတိုင်တန်း။ အကျဉ်းသားမောင်ဘိုးသင် ကိုခေါ်ယူစစ်မေးပြီးလျှင်ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၂၅ နှင့်တရားစွဲ၍ရုံးတော်သို့ပို့ရောက်။ အရေးပိုင်မင်းရုံးတော်မှတင်သွင်းစစ်မေးရာသိသာထင်ရှားရှိသောကြောင့်မောင်ဘိုးဆင်မှတောင်ဒဏ် ၁၅ လခံစေ။ အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ပြစ်ဒဏ် punishment. ထောင် jail. မှူး jailer. အကျဉ်းသား one undergoing rigorous imprisonment. ထုတ် for ဒုတ် a stick.

ဂ. လိမ်လည်မှုပလပ်ကြောင်း။

8. Case of Cheating dismissed.

လွန်ခဲ့သည့်တနင်းလာနေ့က။ ဝိနိပနန်းရပ်နေတရားထို
မမကြီးကတရားခံရိုင်းလုံကျရိုင်းမောင်ခွန်နဲ့အပေါ်
တွင်။ ရာဇသတ်ပုန်မ၄၁၇ အရ။ ငွေ၅၀ဝိကျော်လိမ်လည်
ယူသုံးမှုနှင့်မန္တလေးမြို့နယ်ပိုင် ဝန်ထောက်တော်မင်း
သခင်ဘုရားရုံးတော်တွင်လျှောက်ထားစွဲဆိုတောင်း
ခံရာ။ ရုံးမင်းက ရာဇသတ်ပုန်မ၄၀၆—၄၀၉ များနှင့်စွဲ၍
မောင်ခွန်နဲ့ကိုစပ်ဆေးမေးမြန်းကာ။ တဦးနှင့်တဦးချစ်
ခင်စုံမက်အကြင်ထင်မယားဖြစ်၍ပေးကမ်းရယူသုံးစွဲ
ကြောင်းထုခြေသည်နှင့်။ လျှောက်ထားရာပါ ငွေများ
ကိုမောင်ခွန်နဲ့အပေါ်တွင်တောင်းခံမရှိ။ ပလပ်စေ။ စီရင်
ချက်ချပေးတော်မူထိုက်ကြောင်းကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ခိုင်းထုံကျခိုင်း a title. နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် Assistant-Com-
missioner in charge of subdivision. ရုံးမင်း the magistrate
or judge.

ဇ. လူကိရိုးယူမှုအကြောင်း။

9. Kidnapping.

လွန်ခဲ့သည့်မကြာမှီနေ့ရက်အခါက။ မန္တလေးမြို့အ
နောက်ပြင်ဝိနိပနန်းရပ်နေမောင်ဝိနိ။ မယားမချမ်းတို့

၎င်းရပ်နေအသက်၁၃နှစ်ကျော်ရွယ် မမြဆိုသူမိန်းက
လေးကိုခါဘနှင့်ပိတ်ထွက်မကြည်မသာရှိသည့်အတွင်း
မချမ်းကဗျားယောင်းသွေးဆောင်။ မိမိလင်နှင့်ယင်
ပါးစေပြီးမှရန်ကုန်မြို့သို့ပို့၍မမြဆိုသူမိန်းကလေးကို
ကြေးငွေရှာကြံပေးရမည်စေခိုင်းသည်နှင့်။ မတုတ်ဆိုသူ
ထံငွေပေးအတိုးနှင့်လက်မတ်ရေးထိုးချေးငှါးရှိသည့်
အတွင်း။ အဘမောင်သာခံက ဆိုင်ရာရုံးတော်တွင်
လျှောက်ထား။ ဝါရမ်းနှင့်ဖမ်းယူပြီးလျှင် ယခုအခါ
ဆိုင်ရာရုံးတော်တွင်စစ်မေးရှင်းလင်းဆဲရှိကြောင်း
ကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ဗျားယောင်း entice. ထင်ပါး for ထည့်ပါး to have sexual
intercourse. ချေးငှါး to hire. ဝါရမ်း E. warrant. ဆိုင်ရာရုံး
the court having jurisdiction. ရှင်းသင်းဆဲ is being cleared
up (J. § 108).

၁၀. ဇာပန်ကျွန်းကြီး၌မြေငလျင်တုန်ထွပ်ကြောင်း။

10. Earthquake in Japan.

ဇာပန်ကျွန်းကြီး၌။ မကြာမီနေ့ရက်အခါက။ အကြီးအ
ကျယ်မြေငလျင်တုန်ထွပ်၍ အိမ်ခြေအရေအတွက်များ
စွာပျက်စီးဆုံးပါးနစ်နာခြင်းဖြစ်ကြရာ။ လူအပေါင်းတို့
ကကြေးငွေအမြောက်အများထည့်သွင်းလှူတန်ကြပါ
လျက်ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ပိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်

သည့်စပါးကောက်နှံများပျက်စီးဆုံးပါး၍စာရေရိ
 ကွာငတ်မွတ်ခေါင်းပါးသောအခါ။ ကူညီထောက်ပံ့ရန်
 စုဆောင်းထားသော အလှူငွေ သေန်ကိုလည်း အစိုးရ
 မင်းတို့ကထုတ်နှုတ်ပေးမည်ရှိရာ။ လွှတ်တော်မှူးမတ်အ
 ရာရှိတို့က ခုခံလျက် အခြင်းပဋိဃာတ်ဒေါသဖြစ်ပွားရှိ
 နေကြောင်းနှင့်သတင်းရောက်ရှိလေသည်။

NOTES.

စာပန် Japan. ငလျင်တုန်လှုပ် an earthquake : ငလျင် the
 fabulous monster that causes the earthquake : probably
 ငါးရှည် an eel. အိမ်ခြေ a household, family. အမြောက်
 အများ much. စာရေရိကွာ provisions. ခသေန် Rs. 16,000,000.
 လွှတ်တော်မှူးမတ် the councillors of state. ပဋိဃာတ် for P.
 ပဋိဃတ္တိ quarrel.

၁၁. ရဟန်းတော်တပါးခွေးရူးကိုက်သည့်ရောဂါ
 နှင့်ပြန်လွန်တော်မူသည့်အကြောင်း။

11. Death of a Monk from the Bite of a Mad Dog.

မန္တလေးမြို့မြောက်ပြင်၊ အမရဌာနီရပ်အနီး၊ ဂေါသိ
 တာရာမတိုက်အတွင်း။ သတင်းသုံးနေသော ဝါတော်
 ၂၇ ဝါရှိရဟန်းဦးစာရိန္ဒအရှင်သည် ပန်းတိမ်းသည် ဆ
 ရာမောင်ရွှေသာကတ္တူတန်ထိုက်သောခွေးငယ်ကို
 မွေးမြူထားရာ။ လွန်ခဲ့သည့် ခုလလောက်က။ ၎င်းခွေး
 ငယ်ကိုရေချိုးရာတွင် လက်ကိုကိုက်ထိုက်သောဒါဏ်

ရာသည် ယခုလပြည့်ကျော်မှပေါ်ပေါက်လာရာ။ ၎င်းရက်
၅ရက်ခန့်ရှိမှ။ သမားတို့ကိုခေါ်ယူကုမစေရာ။ သမား
ပေါင်း ၃ကျိပ်ကျော်တို့နှင့် တဆေးမကောင်း။ တဆေး
ကောင်းလဲပြောင်းကုမသော်လည်း မရဏသဘောကို
မလွန်နိုင်သည် ဖြစ်၍ ၁၂၅ ခုပြာသိုလပြည့်ကျော်
၁၂ရက်နေ့တွင် ပြန်လွန်တော်မူကြောင်း ကြားသိရ
လေသည်။

NOTES.

ပြန်လွန် to die (used for the Buddhist monks). ထိုက်
a collection of monasteries. ထိတင်းသုံး to perform the
duties of an ascetic. ဝါ the Buddhist lent, or rainy season;
a Buddhist monk reckons his standing by the number
of ဝါ he has kept. ဦးစာရိန္ဒ monk's name. မရဏသဘော
P. the nature of death, death. ထွန် to pass by, i. e. to escape
death. ပြာသို month of Pyatho, about January.

၁၂. ထွပ်ရှားထကြွပြုလုပ်သောမင်းလောင်းဆိုသူ
ထားပြဿားအကြောင်း။

12. Pretender to the Throne.

ရခိုင်ဒီပိတံ။ စစ်တွေမြို့ရသော တောင်နှင့်နတ်ခေါ်ဒီဝ
ရိတ်နယ်ပယ်အရပ်ဒေသများတွင်။ မိမိကိုယ်ကိုမင်း
လောင်းရောင်ဆောင်၍ သေနတ်ထက်နက် ၃ ကျိစွဲကို
လျက်ထွပ်ရှားထကြွ၍ နေသော ထားပြဿားအရေအ
တွက် ၂၄ ယောက်တို့ကို ပုလိပ်အမှုထမ်းသားတို့ထိုက်

ထံဖမ်းဆီးရှိနေရာ။မရမမိသေးကြောင်း။မကြာမီက
 ၎င်းထားပြုလူဆိုးသူဆိုးတို့နှင့်တွေ့ဆိုင်ပစ်ခတ်တိုက်
 ခိုက်ကြရာ။ပုလိပ်အမှုထမ်းသားတို့ဘက်တွင်အကြပ်
 ကလေးဟစ်ခါတယောက်ကျဆုံးသည်ပြင်။လက်နက်
 ကိုင်တယောက်မှာပြင်းထန်စွာထိခိုက်နာကျင်ရှိသော်
 လည်းထားပြုလူဆိုးသူဆိုးတို့ဘက်၌တစုံတယောက်
 သောသူတို့ကျဆုံးမရှိဘဲဆုတ်ခွါသွားကြကြောင်း။
 ၎င်းတို့ကိုထိုက်လံဖမ်းဆီးရန်ပလက်ဝအရပ်မှာပုလိပ်
 အမှုထမ်းသားတို့ကိုဆင့်ဆိုထားကြောင်း။

NOTES.

ထွန်ရှားထကြွပြုလုပ် to get up a rebellion. ဒီဗိဇံ E.
 division. ဒီစရိတ် E. district. မင်းလောင်း a usurper,
 embryo prince. ပုလိပ် E. police. တွေ့ဆိုင် to meet face
 to face. ပစ်ခတ် to fire. အကြပ်ကလေး sub-officer. ဟစ်ခါ
 H. havildar. ပလက်ဝ name of a place.

၁၃. ဓာတ်သတ္တုတွင်းများကိုတူးဖော်လုပ်ကိုင်
 ကြောင်း။

13. Discovery of Minerals.

မြန်မာနိုင်ငံတော်အထက်ပိုင်းတောတောင်အရပ်ဒေ
 သများတွင်။အမျိုးမျိုးသောဓာတ်သတ္တုတွင်းတူးဖော်
 လုပ်ကိုင်ခြင်းအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍အင်္ဂလိပ်

သတင်းစာတစောင်နှ့်ရေးသားဖော်ပြသည်မှာ။ မြန်မာနိုင်ငံတော်အထက်ပိုင်းတောတောင်မှစ၍ရေစမ်းချောင်းတစ်ဝိုက်ရာ။ အရပ်ဒေသများ၌တွေ့ရှိသောခဲးမဖြူခဲးမပုပ်ဓါတ်သတ္တုအစရှိသည်တို့သည်အခြားတိုင်းပြည်နိုင်ငံ၌ရရှိသောဓါတ်သတ္တုများကဲ့သို့ကောင်းမွန်သည့်ဟုအင်္ဂလန်ပြည်၌နေထိုင်ရှိသောပညာရှိအပေါင်းတို့ကပြောဆိုကြကြောင်း။

ပတ္တမြားကျောက်တွင်းတူးဖော်လုပ်ကိုင်ရှိနေသောကုမ္ပဏီတို့သည်ခဲးသတ္တု၊ သံသတ္တုတွင်း၌တည်ရှိသောတောတောင်အရပ်ဒေသများကိုတွေ့ရှိသော်လည်းထိုသတ္တုတွင်းများကိုတူးဖော်ယူဆောင်ရာ။ ခရီးလမ်းဝေးကွာလျက်စရိတ်ကြေးငွေမျိုးစွာကုန်ကျထိခံမည်ဖြစ်သောကြောင့်မတူးဖော်ဘဲရှိနေကြကြောင်း။

ထိုအပြင်။ မြန်မာနိုင်ငံတော်မြောက်ပိုင်း။ ချင်းတွင်းနယ်ပယ်တောတောင်အရပ်ဒေသများမှာ။ ရွှေသတ္တုတည်ရှိသောစမ်းချောင်းများကိုလည်းတွေ့ရှိကြောင်း။

ထိုအပြင်လည်းကျောက်မီးသွေးတွင်း၊ ရေနံတွင်းများကိုတူးဖော်လုပ်ကိုင်ရန်ဘွဲ့စည်းထားသောကုမ္ပဏီလူစုတို့သည်လည်းယခုအခါစမ်းသပ်၍လွန်ပေါက်တူးဖော်လုပ်ကိုင်ရှိနေရာ။ အကျိုးကျေးဇူးခံစားရထိခံမည်ဟုမျှော်လင့်တောင့်တရှိနေကြလေသည်။

NOTES.

ဝါတ် for P. ဓါတု minerals. သတ္တု P. minerals (not in Childers). ဝပ်ယျည် connected with. အင်္ဂလိပ် English. အင်္ဂလန် England. ကုမ္ပဏီ E. company. ကျောက်မီးသွေး coal. ဖွဲ့စည်းထား form, unite. ထွန်ပေါက် to bore.

၁၄. မန္တလေးမြို့မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင် တပ်မြို့တည် ထောင်ရန်စီမံချက်ကိုငြင်းပယ်ကြောင်း။

14. Leading Article in 'Mandalay Times' on Establishment of Cantonments on the River Bank, Mandalay.

ယုနပ်ပရန်တ၊ တမ္ပဒီပ၊ ကမ္ဘောဇ စသောတိုင်းကြီး ပြည်ကြီးတို့နှင့်။ ခိုမှီမွေ့လျော်ပျော်နေကြသောသမ္ဗုဒ္ဓ၊ သူကြွယ်၊ ကုန်သည်ကြီးငယ်စသောပြည်သူအပေါင်း တို့နှင့်မပြတ်ရောပြွမ်းကူးသန်းရောင်းဝယ်ဖောက် ကားဆက်ဆံရာဌာနဖြစ်သော မန္တလေးမြို့တော်ကြီး ၏မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင်တပ်နယ်မြေပြုလုပ်၍တပ်မြို့ တည်ထောင်ရန်စီမံချက်ကိုကော်မတီလူကြီးမင်းတို့ ကမည်သည့်အကြောင်းနှင့်သဘောမတူသည်ကို ၁၈၉၂ ခုမတ်လ ၈ ရက်အင်္ဂါနေ့နံနက် ၇ နာရီခွဲအချိန် တွင်။ မန္တလေးမြို့မြူနီစီပါယ်ရုံးတော်နှင့် ၅၀ ကြိမ်

NOTES.

တတ်မြို့ cantonments. ယုနပ်ပရန်တ၊ တမ္ပဒီပ၊ ကမ္ဘောဇ၊ names of certain districts in Upper Burma. မပြတ် always. ရောပြွမ်း mix together. ကော်မတီ E. committee. မတ် E. March. မြူနီစီပါယ် E. municipal.

မြေကော်မိတီလူကြီးမင်းတို့အရပ်ရပ်ဆိုင်ရာအစည်းအဝေးကြီးတွင်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးအတွက်။ ဥက္ကဋ္ဌရဌာနခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက ၁၈၉၂ ခုဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့နံပါတ် ၆၆၀—၅၅၄ မေးမြန်းသောစာကိုဖတ်ရှုဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ကော်မိတီလူကြီးမင်းများက ပြောဆိုကြည့်ညီမှာ။

မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင် တပ်မြေပြုလုပ်တပ်မြို့တည် ထောင်ကကူးသန်းရောင်းဝယ်ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော နေရာအရပ်မှ မြို့တွင်းသို့ တည့်တည့် ဝင်စရာလမ်း၊ မြစ်ဆိပ်သို့ သွားသော လမ်းကို ပိတ်ဆို့သဖြင့် မြို့၏ အကျိုးစီးပွား ပျက်ပြားမည် အကြောင်း အထက် ၁၈၉၂ ခုနှစ်က ဖော်ပြဘူးသော အချက်ထက် တိုး၍ ခိုင်ခံ့လုံလောက်သည့် မဟုတ်။ ၁၈၉၂ ခုနှစ်က အကြောင်းကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားကြသော အခါ ယခုခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထည်း အကြီးဥက္ကဋ္ဌ ဗြိတိသျှမင်းအဖြစ် နှင့် ပင်ရှိလျက် ကော်မိတီလူကြီးမင်းတို့က မြို့နယ်နယ်နိမိတ်အတွင်း မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင် တပ်မြေပြု၍ တပ်မြို့တည် ထောင်ရန် အထိုမရှိသည်ကို ဖော်ပြဘူးကြောင်း။ ထိုပြင် ဤတပ်နယ်သည်

NOTES.

၅၈ ကြိမ်မြောက် fifty-eighth. စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး general. ကြံညီ to agree. ခမ်းနား suitable. ဖေဖော်ဝါရီ E. February. ဥက္ကဋ္ဌ P. eminent, high. ဗြိတိသျှ E. president. နိမိတ် for P. နိမိတ္တ a mark, boundary.

အမိန့်တော်ပြန်တမ်းဂေဇက်သတင်းတွင်မပါမရှိဘူး
သည်ကိုလည်းထုတ်ဘော်ပြောဆိုဘူးကြောင်း။

မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင်တပ်မြို့တည်ထောင်ဘို့အကယ်
စင်စစ်ထိုပါမူ၊ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကိုအင်္ဂလိပ်မင်း
တို့အုပ်စိုးသည်မှာ။ ၅နှစ်ကြာရှိပြီးဖြစ်၍၅နှစ်အတွင်း
တွင်တည်ထောင်ပြီးမြောက်ရှိပါလျက်မတည်ထောင်။
ယခုမှတည်ထောင်ရန်ထိုမည်လက္ခဏာမရှိကြောင်း။

သို့ဖြစ်၍။ စစ်ဘက်အရာရှိမင်းတို့ဘော်ပြသောအခြေ
သည်ခိုင်ခံ့လုံ့လထောက်သောအခြေမဟုတ်ဟုကော်မိတီ
လူကြီးမင်းတို့သဘောတွင်ထင်မြင်ရရှိကြသည်နှင့်၊ ၎င်း
စီမံချက်ကိစ္စကိုရပ်စဲပါစေမည်အကြောင်းကိုတွေ့မြင်
ကြားသိရကြောင်း။

သို့အရပ်ရပ်။ ကျနုပ်တို့တွေ့မြင်ကြားသိရသဖြင့်အ
များပြည်သူလူအပေါင်းတို့သည်ကော်မိတီလူကြီးမင်း
တို့ချခံငြင်းပယ်ချက်ကိုမပြတ်နှစ်လုံးသွင်းမိသဖြင့်ပိတီ
ဝမ်းမြောက်ထောပနာမြောက်ထိုက်ကြပေသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်၊ ထိုနေရာဌာနတွင်တပ်မြေ
ထုပ်၍တပ်မြို့တည်ထောင်မူ၊ ကျန်သည်ကြီးငယ်၊ ဆင်းရဲ

NOTES.

ဂေဇက် E. gazette. မြောက် gives the idea of 'fulfilment,
accomplishment.' စစ်ဘက် military. စီမံချက် order. သို့အ
ရပ်ရပ် on these grounds. ပီတီ P. joy.

သားမျိုးစွာသောပြည်သူအပေါင်းတို့သည်အစဉ်ထာဝရအမြီးနေရာမှအ့ပြောင်းသွားလာရာဆိုသောအထုပ်သစ်ကူးသန်းရောင်းဝယ်အတတ်မကျ၊စီးပွားယုတ်လျော့၍စရိတ်ကြေးကိုယ်ပန်းနွမ်းငိုဘွယ်ဖြစ်ရာသည်လည်းတကြောင်း။

၎င်းနေရာ၌နက်အထက်အောက်၊အနီးအဝေး၊မြို့ကျေးရွာများမှသင်္ဘောစီး၊ထွေစီးအစရှိသောအသီးသီးလာရောက်ကြသောကုန်သည်ကြီးငယ်တို့လည်းမန္တလေးမြို့ကြီးနှင့်ရောင်းလမ်းဝယ်လမ်း၊သွားလမ်းလာလမ်း၊လွယ်လင့်တကူ၊မပင်မပန်း၊နီးကပ်စပ်လျှာသောကြောင့်အလွန်ပင်နှစ်သက်စိုမက်ကြသည်သဘောရရှိကြောင်း။

၎င်းဌာနရှေ့ပြောင်းရလျှင်အရပ်ရပ်ကုန်သည်ကြီးငယ်တို့၊အစဉ်ထာဝရနေရာမဟုတ်သည်နှင့်၊စိတ်တိုင်းကိုယ်တိုင်းမကျ၊ကူးအားသန်းအားမှယုတ်လျော့၍ပြင်၏အကျိုးစီးပွားနီးပါးရန်ရှိကြောင်း။

သို့အကြောင်းကြောင့်အရပ်ရပ်ကိုစေ့စပ်ဆင်ခြင်လျှင်ကော်မီတီလူကြီးမင်းတို့ချခံငြင်းပယ်ချက်သည်အလွန်နှစ်သက်ဘွယ်ကောင်းထွပေသည်ဟူကျနပ်တို့စိတ်တွင်မှတ်ထင်မိပေသည်။

NOTES.

ထာဝရ P. permanent. အထည်မကျ unsettled. စရိတ်ကြေး expense. ကိုယ်ပန်း bodily fatigue. နွမ်းငို exhausted. လွယ်လင့်တကူ easily. ဧဝဓဝ in conjunction.

ကြေးနန်းသတင်း။

Telegraphic News.

၁၅. မန္တလေးမြို့မီးလောင်ခြင်း။

15. Fire at Mandalay.

မန္တလေးမြို့အေ ပြီလ ၂ ရက်၊
တကူးလဆန်းရက်။

ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင်လောင်သောမီးသည် အိမ်ခြေသုံးလေး
ရာလောက်ကျွမ်းလောင်၍ငွေ ၁ ဝယ်နီးတန်ဘိုးလောက်
ဆုံးပါးကြသည်။ ကြေးနန်းရုံးနှင့်စပ်လျဉ်သောအချို့တန်
ဆာပလာများကိုရထိုက်၍ဆက်လက်၍ကြေးနန်းအ
လုပ်ကိုတောင်ကြုန်းရိုးနှင့်တပ်မြို့ရိုးကြားတွင် အိမ်မြို့

NOTES.

ကြေးနန်း the common word for anything connected with
the electric telegraph. အိမ်ခြေ a household. ကျွမ်း to be
consumed by fire. ကြေးနန်းရုံး telegraph office. စပ်လျဉ်
connected with. ထန်ထာပလာ implements, instruments.
ဆက်လက်၍ထုပ် to carry on, continue. အိမ်မြို့ a tent.

ဆောက်၍ကြေးနန်းရုံးလုပ်ကြရသည်။ ၎င်းနေရာတပ်ရိုး
ကိုဖျက်ဖောက်သောမီးရထားလမ်းတွင်ဖြစ်သည်။ ကြေး
နန်းရုံးနှင့်စပ်ဆိုင်သောငွေဝေဝေလောက်မစွတာပါလပ်
ကသိမ်းယူထားခင်သည်။ ၎င်းမီးတွင်အသေအပျောက်
ရှိသည်ဟူ၍သတင်းမရသေး။ မီးသည်အကူးအလောင်
မြန်လွန်းသည့်အတွက်မီးကိုလွှတ်ကင်းရန်ကြံစည်သော
အကျိုးမဖြစ်နိုင်။ ရေများအသင့်ရှိသော်လည်းလေအလွန်
ပြင်းထန်ခြင်းအတွက်မတတ်နိုင်ကြ။ မစွတာ ဘုလပ်
တိုက်ကရှမ်းတန်းလမ်းအထိရှိတိုက်အိမ်များမှာမီး
ကျွမ်းလောင်သည်။ သို့ရတွင်ဆီထပ်အိမ်တန်းအဆုံးနေခံ
ဖေးတွင်အိမ်များမိုင်အရက်ချက်ရုံးကိုလွန်၍ကောင်း
ကောင်းလွတ်သည်။ ကြာသပတေးနေ့ဒုတိယမီးတကြိမ်
မှာ။ အရှေ့ဘက်မြို့အပိုင်းတွင်အလွန်နာကြီးသည်ဟူ၍
ရိပ္ပတ်ရသည်။ ဆုံးပါးသောပစ္စည်းတန်ဘိုးများငွေအသိန်း
တရာကျော်ထောက်ရှိသည်။ မီးကျွမ်းလောင်သော အိမ်
များအပြင်ကျောင်းတိုက်ပေါင်း၁၁တိုက်မီးလောင်သည့်၊
၎င်းတို့အနက်အမည်ရသောကျောင်းတိုက်များမှာ။ စံ
ကျောင်းတော်ခေါ်သောရွှေကျောင်းကြီး ၂ဆောင်၊ မှန်

NOTES.

မစွတာပါလပ် Mr. Pollock (?). ခင် = နှင့် prior past (J. § 115).
အသင့် ready. ဘုလပ် Bulloch (?). ဆီ = C. မိုင် one who holds
a spirit or opium monopoly. အရက်ချက်ရုံး a distillery. မိဂွတ်
E. report. ကျောင်းတိုက် a collection of monasteries.

ကျောင်းတိုက်၊ အလွန်ကျော်စောသောခင်မဂ်စလင်း
 နှင့်အင်းကန်းကျောင်းတိုက်၊ ၎င်းကျောင်းတိုက်တွင်နေ
 ထိုင်ကြသောဘုန်းတော်ကြီးများသည် စာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်
 များဖြစ်ကြ၍မင်းတုံးမင်းထက်ထက်ကတံဆိပ်ရဆရာ
 တော်များဖြစ်သည်။ မှန်ကျောင်းတိုက်မှာ။ ၁၁နှစ်
 လောက်ကမင်းတုန်းမင်းကဆောက်လုပ်သောကျောင်း
 ဖြစ်၍ငွေသေဆန်းကုန်ကျသည်။ သည်ပြင်လည်းမီးက
 လေး၂ကြိမ်လောင်သေးသည်။ ကြာသပတေးနေ့တွင်။ နန်း
 တော်မြောက်သူရဲဈေးတွင်လောင်သည့်မီးတခုမှာ။
 ကင်းတော်ဂါတ်တွင်ညည့်ကလောင်သည်။ အိမ်တအိမ်
 သာလောင်မိသည်။ ယခု ၃နာရီခွဲအချိန်တွင်မီးတခု
 လောင်၍နေသည်မှာ။ ဈေးချိုနှင့်တမီးဘက်ကိုကျ၍ဂါတ်
 နှင့်အနီးဆီမှာကျသည်။ အသေအချာမသိရသေး။ ၎င်း
 ကြေးနန်းတခုအဆို။ မန္တလေးမြို့အေပရီလ ၂ရက်၊ မန္တ
 လေးတွင်မီး၂ကြိမ်ထပ်မံလောင်ပြန်သည်မှာ။ ပဌမ
 မီးမှာ။ မန္တလေးမြို့အရှေ့မြောက်ပြင်တွင်နံက်နောရီ
 ထောက်တွင်မီးလောင်ရာ။ မွန်းတည့်အချိန်တွင်မီးငြိမ်း

NOTES.

ဘုန်းကြီး great glory: the usual term for a monk or priest.
 ပုဂ္ဂိုလ် from P. ပုဂ္ဂလော a person: used to denote the
 head of a monastery: cf. E. parson. ငင်းတုံးမင်း the last
 king but one, Thibaw's father. အေပရီ or အေပြီ April.
 နံ့ထီ morning.

သည်။ ဒုတိယမီးမှာ။ မြေဗွာများနေကြသောရပ်ရွာတွင်
 လောင်၍အနှံ့ဘိလမ်းစပ်ကြားတွင်ဖြစ်၍မန္တလေးမြို့
 နှင့်ကမ်းဆိပ်နှင့်အနီးတွင်ကျသည်။ လေပြင်းထန်သည့်နှင့်
 မီးကိုလေရပ်ပေးသကဲ့သို့မြန်မာအိမ်ပေါင်း၊ ရာပေါင်း
 များစွာကျွမ်းလောင်သည်။ ၎င်းမီးမှာ။ မွန်းလွဲးရနာရီ
 ထောက်တွင်ငြိမ်းသည်။ ဒုက္ခကြီးစွာရောက်ကြသည်။ မြေ
 ဗွာများမှာ။ မိမိတို့ပစ္စည်းများကိုသာသယ်ဖို့လုပ်ကိုင်
 ကြသည်။ ယူရိုပီယန်များမှာသာလျှင်ပိုင်းဝန်းကျည်
 ကြသည်။ အသေအပျောက်ဆို၍မကြားမသိရသေး။

NOTES.

အေ = A. တီ = B. ရပ်ပေး to fan. မွန်းလွဲး post meridian.
 J. does not offer any explanation of မွန်း the meridian, but
 it may be connected with အမွှန်း a pinnacle ; source of a
 river. သယ်ဖို့ to remove. ယူရိုပီယန် European.

Petitions.

NOTE.—The spelling of the petitions is not always according to Judson, but they are printed as in the manuscripts.

1. **Plaint in Civil Suit.**

ပြည်မြို့ဝန်ထောက်တော်မင်းရုံးတွင်တရားမ
မှုနံပါတ် ၁၅၄။

တရားထို	မိစ္ဆာမ	ပန်းဆိုးတံရပ်နေ။
တရားခံ	လေကြီး	ပေါင်တည်ရွာနေ။

စပါးဘိုးငွေဒင်္ဂါ ၁၄၇၈—ဝ—ဝံရထိုမှု။

၁။ ၁၈၈၃ခုနှစ်။အောက်တိုဘာလ ၅ရက်နေ့၌တရားကျွန်တော်မသည်ပြည်မြို့တွင်တရားခံသို့ပွဲခန့်ရောင်းချရုံစပါးအတင် ၇၅၀ ကိုပေးအပ်ထိုက်ပါသည်။

၂။ အောက်တိုဘာလ ၃၁ရက်နေ့တွင်တရားခံသည် ၄၈၈၈ကိုငွေ ၁၅၀၀၀ နှင့်ရောင်းပါသည်။

၃။ ၎င်းငွေအတွက်တရားခံပွဲခငွေ ၂၂ သင့်ပါသည်။

၄။ ၁၈၈၃ ခု နိုဝင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ၎င်းစပါး
ဘိုးငွေကိုတရားခံထံကျွန်တော်မတောင်းပါသည်။

၅။ ၎င်းငွေကိုတောင်းသော်လည်းမပေးပါ။

၆။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ကြံငွေ ၁၄၇၈-၀-၀ ကိုစရိပ်နှင့်
တကွပေးဆပ်စေရန်အမိန့်ဒီကရီကယ်မသနားတော်မူ
ပါမည်အကြောင်းကိုဈေးခံထားပါသည်အရှင်မင်း
မြတ်ဘုရား။

မိရှေမလက်မှတ်

NOTES.

ပြည်မြို့ the town of Prome: ပြည် is the B. name; Prome is the Talaing name. တရားမ Civil Law. နံပါတ် E. number. တရားလို plaintiff. တရားခံ defendant. မိရှေမ name of plaintiff; မိ = Mrs. or Miss: used in court documents, or to young or inferior persons. ငလူကြီး name of defendant; င is used for Mr. in court documents or to inferiors, but is not polite. ဝန်းဆိုးထံ the dyers' quarter. ပေါင်တည် a village in Prome district. ၈-၀-၀ the large circle over a figure denotes rupees; ^ stands for ၀ = one anna; ° for ဝိုက် = one pie. အောက်တိုဘာ E. October. နိုဝင်ဘာ E. November. ပွဲခ brokerage. အထင် a basket = one bushel. ဝရိတ် costs in suit. ဒီကရီ E. a decree.

2. Request to be allowed to hold a Theatrical Performance.

မော်လမြိုင်မြို့ဝန်မင်းသွင်ဘုရားရုံးတော်။

ဘုရားကျွန်တော်ကိုရွှေအောင်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

ဘုရားကျွန်တော်သည် ငှန့်ပါတ်ရပ်တွင်။ စေတီကြီးကုံးတော်ခြေရင်း၌။ ပြာသိုလ်လပြည့်နေ့ကစ၍ ခုညည့်ဆက်လျက်မြဲဗွာဇာတ်ပွဲသဘင်ကြင်းပထိုပါသည်ဖြစ်သောကြောင့် အခွင့်လက်မှတ်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

ကိုရွှေအောင်

၁၂၄၅ ခုပြာသိုလ်လဆန်း၁ရက်နေ့။

NOTES.

မော်လမြိုင် Moulmein. မြို့ဝန်မင်း magistrate of a town. After တော် understand ၌ in. ကို *elder brother*, mode of addressing an elderly man = Mr. ရွှေအောင် the man's name; ရွှေ *gold*, is generally put before the proper name. ဘုရား My Lord, or, Your Worship; always put at end as well as beginning of opening sentence. ငှန့်ပါတ်ရပ် No. 4 Street. ဇာတ်ပွဲ a theatrical performance in which men and women are the actors. အခွင့်လက်မှတ် a permit.

3. Request for an Appointment as Head Clerk.

ဘုရားကျွန်တော်မောင်ရွှေရိုးရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။ ။ကျွန်တော်မျိုးသဉ်အစိုးရမင်းအမှုတော်ကိုတလလျှင် ၂၀ ကျနှင့်မျှတလုံလောက်ခြင်းမရှိသော်လည်းဒုတိယဆရာအဖြစ်နှင့်နှစ်လရှည်စွာသမာဆန္ဒဖြင့်ဝိရိယစိုက်ထုတ်၍မယုတ်မလျော့မပျက်မလပ်အနာဂတ်အခါကိုညွှာတာတွေးချင့်လျက်လေးမြင့်ရှည်ကြာစွာမျှော်လင့်ထမ်းရွက်သူကျွန်တော်မျိုးမှန်ပါသည်အတိုင်းတလလျှင် ၇၀ ကကိုးဝပ် အတိရရှိနိုင်သောအလုပ်မှထွက်သွားသူပဌမဝါရေးကြီးမောင်အိုးရွှေနုရာတွင်ခန့်တင်ချီးမြှောက်တော်မူပါလျှင်လုံးထောက်မျှတ၍ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအရှင်ရိုးမင်းတို့အမှုတော်ရပ်များကိုနှစ်ပရိတ္တေဒကာလအရှည်တည်ကြည်ဖြောင့်မတ်စွာမညှိုးမနွမ်းကြိုးပမ်းထမ်းရွက်နိုင်ပါမည်အကြောင်းကိုကျေးဇူးတော်ရှင်သာလျှင်ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ပါသောကြောင့်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

မောင်ရွှေရိုး

NOTES.

မောင်ရွှေရိုး man's name. မောင် brother = Mr., used to or for equals or inferiors. ကျွန်တော်မျိုး I : lit. 'race of royal slaves,' the usual mode in petitions. ထလလျှင် ၂၀လျှင် at the

rate of Rs. 20 per month : ထွင် = per : လျှ to fall = at the rate of. ရှုတ in proportion to. အပြစ်နှင့် in the position of. နှစ်၊လရှည်စွာ for long years and months, i.e. for a long time. သမာသန္တ P. great desire. အနာဂတ် P. the future. လေးမြင့်ရှည်ကြာစွာ for a long time. ၇၀ ကို ၁၀၀ အထိ rising from Rs. 70 to Rs. 100. ပဌမဝားရေးကြီး a head clerk in an office : ပဌမ P. first. မောင်ဘိုးရွှေ a man's name. ပရိစ္ဆေဒ P. a period of time.

4. **Plaint in Civil Suit.**

မော်လမြိုင်မြို့တရားမမင်းကြီးရုံးတော်တွင် တရား
မနံပါတ် ၅၄၂။

တရားထို ကိုလူ ခိုင်ဝန်ကွင်းရပ်နေ။

တရားခံ ကိုခွေး ကတိုးရွာနေ။

ဘုရားကျွန်တော်ကိုရွှေလူရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်
ဘုရား။

၁။ တန်ကူးလပြည့်နေ့တွင်။တရားခံကျွန်းသစ်
လုံးရေ ၁၀၀၀ ကြိုးတန်းကကျရောက်သည်ကလ။
ကျွန်တော်သို့ပေးအပ်၍ကျွန်တော်က၎င်းသစ်ဘိုးငွေ
၂၅၀၀၀ ကိုပေးချေပါမည်ဟုကတိုးရွာတွင်နှစ်ဦးသ
ဘောတူဂတိရှိကြပါသည်။

၂။ ဝါဆိုလပြည့်နေ့တွင်။၎င်းသစ်များသည်ကတိုး

ဆိတ်သို့ရောက်သည်ကလေး။ တရားခံကိုသစ်အပ်၍
ဂတိအတိုင်းငွေးချေးပါဟုကျွန်တော်တောင်းဆိုပါ
သည်။

၃။ တရားခံသည် မပေးမအပ်နေသောကြောင့်
ကျွန်တော်မှာ၎င်းသစ်ကိုတရားခံအပ်ပါမူ၊ အမြတ်
ရသင့်သည်ကိုမရှိနေပါသည်။

၄။ သို့ဖြစ်ပါ၍၎င်းသစ် ၁၀၀၀ ကိုဖြစ်စေ၊ သင့်
ငွေ ၂၅၀၀၀ ကိုဝါဆိုလပြည့်နေ့ကစ၍အတိုးနှင့်တကွ
ဖြစ်စေ၊ ကျွန်တော်သို့ပေးဆပ်စေရုံအမိန့်ဒီကရီကယ်မ
သနားတော်မူပါဘုရား။

ကိုလူလက်မှတ်။

VERIFICATION.

အထက်စွဲချက်တွင်ပါရှိသည်အဆိုများမှာအမှန်အကန်ဖြစ်ပါ
ကြောင်းခံဝန်ပါသည်။

ကိုလူလက်မှတ်

၁၂၃၀ ခုနှစ်ဝင်ထလ ၁၂ ရက်နေ့။

NOTES.

တရားမမင်းကြီး civil judge. မိုင်ဝန်ကွင်း a part of Moulmein.
ကတိုး a village above Moulmein ; lit. ferry. ကျွန်းသစ်ထုံး
ရေ ၁၀၀၀ one thousand logs of teak. ကြိုးထန် rope station;
where the logs are caught in the river by a rope stretched
across. ချေး to pay. ဟူ if. အမြတ် profit. အတိုး interest.

5. Criminal Appeal of a Man in Jail at Rangoon.

ဘုရားကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့ထောင်အတွင်းအကျဉ်း
ခံနေရသူငလူဆိုးရှိခိုးအသနားတော်ခံပါသည်ကျေး
ဇူးတော်သွင်အချှင်မင်းမြတ်ဘုရား။

၁။ ဝဲးခိုမြို့အရေးပိုင်မင်းက။ကျွန်တော်မျိုးအပေါ်တွင်
လွန်ခဲ့သည်ဝါခေါင်လအတွင်းက။ရောင်တူရွာ၌ထား
ပြတိုက်ရာ။လူအိုဆိုသူကိုသေးဆုံးကြောင်းနှင့်စွဲချက်
တင်၍ဝဲးချးစက်ရှင်ရုံးတော်ကြီးသို့ပို့သွင်စစ်ဆေးကာ
လ။မှုပြစ်ထင်ရှားသည်ဆို၍ကျွန်တော်မျိုးအပေါ်တွင်
သေဒဏ်စီရင်ခြင်းကိုခံရပါသည်။

၂။ ရောင်တူရွာတွင်ထားပြတိုက်သည်အခါ။ကျွန်
တော်မျိုးသည်းအောက်မြို့ကျေးရွာတွင်မရှိ။အထက်
မန္တလေးမြို့သို့အကူးအသန်းသွားထိနေကြောင်းများ
ကိုသက်သေတင်ပြပါသော်လည်းအယူတော်မရှိ။

၃။ ကျွန်တော်မျိုးသက်သေများကိုပယ်၍တရားထို
သက်သေများကိုသာယုံကြည်တော်မူသည်အတိုင်း
သေဒဏ်ကိုစီရင်တော်မူရာ။အလွန်နစ်နာပွပါသည်
ဖြစ်၍ဆင်ရဲးသားတို့၏ကိုးကွယ်ရာအချှင်မင်းမြတ်
ကကျွန်တော်မျိုးအမှုကိုဆင်ခြင်တော်မူပြီးလျှင်အ
သက်သေမှချမ်းသာပေးတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုး

အသနားတော်မြတ်ခံပါသည် ကျေးဇူးတော်သွင်အ
သျှင်မင်းမြတ်ဘုရား။

လှေဆိုး X ကျက်ခြေ

NOTES.

အကျဉ်း rigorous imprisonment. လှေဆိုး man's name.
အထွင် for အရှင် lord. ပဲခူး Pegu. အရေးပိုင်မင်း Deputy
Commissioner. ရောင်တူ name of a village. ထားပြီ (pron.
damyá) a dacoit. ပဲခူးစက်ရှင်ရုံး Pegu Sessions Court.
သေဒဏ် punishment of death. အောက်မြို့ကျေးရွာ Lower
Burma. အထက်မန္တလေးမြို့ Mandale in the upper (country).
ကျက်ခြေ fowl's foot, i.e. the mark X.

6. Petition as to Right to certain Fisheries which had been let to Petitioner.

N. B.—This is the same as the written petition No. 2, at end.

ရွှေကျင်မြို့အရေးပိုင်မင်းသွင်ဘုရားရူးတော်။

ဘုရားကျွန်တော်ဘီလင်းမြို့မတိုက်မခွေးရေကျော်
နေငယ်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည် ကျေးဇူးရှင်သခင်
ဘုရား။

ကဇိုင်းကြီး၊ ကဇိုင်းခလေး၊ တူးမြောင်း၊ မိကျောင်း
အိုင်၎င်းအင်းကိုအရှင်ဘုရားရုံးလေလံတွင်—၅နှစ်ကျေး
မိုင်းပိုက်။ အသီးငွေ ၄၅—နှင့်ဝယ်ယူရပါသည်။

၎င်းအင်းအံ့၊ တူးမြောင်း၊ မိချောင်းရိုး—၂ အင်းကို

ရွှေထွေရွာသားလူပေါင်း ၃ ရောက်တို့သည် ကျွန်တော်
 ရောင်းရာမပါ။ဘေးမဲ့ထားသည်ဆို၍မျှ၊ကတုံးထောင်
 ယူစားသောက်သောကြောင့် ဝန်ထောက်တော်မင်းရုံး
 တွင်လျှောက်ထားရာ။အရှင်ဘုရားရုံးသို့အမှုတွဲပို့
 မည်။လေလံပြစ်ရင်းရုံးဖြစ်၍၎င်းအင်း ၂ အင်းပါမပါ
 အမိန့်တော်ကိုနားခံရုံဆို၍အထက် ၂ လခုံကအမိန့်ရှိ
 ပါသည်။နောက်၎င်း ၅ အင်းအတွင်း။ကျွန်တော်ဖိတ်ဆီး
 ချုပ်ထားပက်ပြီးရေခန်းမှ။ငါးများကိုနှင်ဘလဲ့ကြာ
 အင်းရွာသားလူပေါင်း—၄၃ ရောက်—ဘေးမဲ့ထားသည်
 ဆို၍အတင်းအမာလာရောက်။ရကွင်း၊ဆောင်းများ
 နှင့်ဘမ်းယူကျပါ၍ကျွန်တော်မျိုးအနာခံနေရပါသည်။
 သို့ဖြစ်ပါ၍၎င်းအင်းရောင်းသည်စာရင်း၊အင်းဘုံကို
 ကြည့်ရှုတော်မူပြီးလျှင်လျှော့စာရင်းပါ—၄ အင်းကိုဝယ်ယူ
 ရောင်းသည်မှမမှီ၊အမိန့်ကယ်မပေးသနားတော်မူပါ
 မည်အကြောင်းရှိခိုးအစီရင်ခံတော်ခံပါသင့်ကျေးဇူးရှင်
 သခင်ဘုရား။

ငလိုလက်မှတ်

NOTES.

ရွှေထွေ Shwegyin, on the Sittang river. ထီလင်း
 B'eelin, a town in the Shwegyin district. မြို့မထိုက် the
 town, or home circle. The ထိုက် is a division of a district
 for revenue purposes. မရွေးရေကျော် name of a village.
 ကရိုင်းကြီး—ကရိုင်းခလေး—တူးမြောင်း—မိကျောင်းအိုင်း names
 of fisheries or ponds. လေလံ auction; fisheries are let

by auction at the courts. ကျေးတိုင်းပိုင် to settle revenue for a period of years. အုံ out of. ဂျေဇွေ name of a village. ထေးမဲ့ထားသည် to set apart as close fisheries. မျှိုး—ကတုံး fish-traps. အမှုထွဲ the file of the case. ပတ် to bail out water with a scoop or dipper. နှင်ထလွဲကြားအင် name of a village. ရကွင်း—ဆောင်း implements for fishing with. အင်းသုံ for အင်းဝံ the map of the fishery.

7. Petition from the Thoogyee of a Circle against a fine of Rs. 20 inflicted for not providing carts according to order.

ဘုရားကျွန်တော်ကုံတော်တိုက်သူကြီးမောင်စံထွန်း
 ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။ ။အရှင်ဘုရားရုံး
 တော်ကထည်းမပေးသည်ဒါဏ်ငွေ ၂၀ = ထားသင့်မ
 ထားများကိုအစီရင်ခံရမည်အမိန့်တော်မြတ်အရကျွန်
 တော်မျိုးသည်အမိန့်ကိုကောင်းမွန်တင်စွာနားခံသူမှံပါ၍
 ထည်းမပေးဘဲတကျိန်တခါမျှဆင်ဆိုသည်များကိုနေဘူး
 သည်မဟုတ်ပါ။ အထိုရှိတော်မူသည်အတိုင်းမလစ်မလပ်
 ထည်းများကိုပေးရှိပါ၍ငွေဒါဏ် ၂၀ = များကိုလွတ်သင့်
 ပါကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

၁၈၈၅ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလ—ရက်နေ့

NOTES.

ကုံတော် name of Circle. သူကြီး head man and revenue-collector. မောင်စံထွန်း man's name. အရ in accordance with. ဒီဇင်ပါ December 9th, 1885 A.D. The English date is generally used now.

8. Civil Suit to recover Money lent.

ပုသိမ်မြို့အရေးပိုင်မင်းရုံးတော်မှိုက်။

၁၈၈၃ခုတရားမှုနံပါတ်၄၅။

ထရားထို။ မောင်ဖြူ၊ ကုန်သည်၊ ပုသိမ်မြို့
တထိုင်းချောင်းရပ်နေ။

ထရားခံ။ မောင်မဲ၊ ကုန်သည်၊ ပုသိမ်မြို့
သင်္ဘောကြည်းရပ်နေ။

တရားထိုထံတရားခံကချေးယူရင်းငွေ ၂၀၀၀ကို
အတိုးနှင့်တကွရလိုမှု။

အထက်အမှုပါဘုရားကျွန်တော်တရားထိုမောင်ဖြူ
ဈေးခံထားပါသည်ဘုရား။

၁။ ထွန်ခဲ့သည့် ၁၈၈၃ခုနှစ်ဇူလိုင်လ၁၁ရက်နေ့ပုသိမ်
မြို့တွင် တရားခံသည် ကျွန်တော်မျိုးထံငွေ ၂၀၀၀ကိုတ
ရုလျှင်၍ တိုးနှင့်လက်လွှဲခေတ္တချေးယူပါသည်။

၂။ ၎င်းချေးယူသည်ငွေကို၊ တရားခံက၊ တကျပ်တ
ပြားမျှပြန်၍မပေးမဆပ်။ ငွေတိုးကိုလည်းမပေးနေပါ
သည်။

၃။ တရားခံထံ၎င်းငွေရင်းငွေတိုးများကိုပေးဆပ်ရ
အောင်အကြိမ်ကြိမ်တောင်းခံပါသော်လည်းမပေးမဆပ်
ငြင်းဆန်၍နေပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍တရားခံချေးယူရင်းငွေ ၂၀၀၀ ကိုသင့်ရာ
အတိုးနှင့်တကွ။ ကျကျန်သည့်တရားစရိတ်အတွက်ပါနီ
ကရိအမိန့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်း
ဈေးကမ်းထားပါသည်အသွင်ဘုရား။

မောင်ဖြူထက်မှတ်

VERIFICATION.

အထက်စွဲချက်တွင်ပါစွဲသည်အဆိုများ၍အမှန်အကန်ဖြစ်ပါ
ကြောင်းခံဝန်ပါသည်။

မောင်ဖြူထက်မှတ်

NOTES.

ပုယိပ် Bassein. တထိုင်းချောင်းရပ် part of town of Bassein.
သင်္ဘောကြည်းရပ် (dockyard) part of Bassein. ငွေရင်း or ရင်း
ငွေ principal. ဇူလိုင်လ ၁၁ ရက်နေ့ the 11th of July. ထရာထွင်
per cent. ထက်ထွဲ hand transfer, i.e. money passed from one
to the other. ထကျပ်ထပြား one single coin. အတိုး or ငွေတိုး
interest. ကျကျန် incurred. ပါ including.

9. Petition for Abatement of Land Revenue on various grounds.

ဘုရားကျွန်တော်ကျောက်တန်းစီရင်စုသံလျင်
တိုက်အပိုင်ဗိုလ်ချုပ်ရွာနေလူသစ်ရှိခိုးအသနားတော်
မြတ်ခံပါသည်ကျေးဇူးတော်သခင်အရှင်မင်းမြတ်
ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးပိုင်သံလျင်တိုက်ရှိလယ်မြေများမှာ။

ရှေးရှေးသောနှစ်များကစပါးတသောင်ကိုးထောင် ထွက်နေကြလယ်များဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ထွက်ရှိသည့်အ တိုင်းစည်းကြပ်တော်မူရင်းမြေခွန်တော်များကိုမပင်မ ပန်းအလွယ်တကူနှင့်ချိန်ဆောင်မြဲဖြစ်ပါသည်။ ။ ယွှန် ဖွဲ့၍ရှေးနှစ်မြားနှင့်မတူ။ မိုးခေါင်၍မိုးရေလုံလောက် အောင်မရွာသည်ဖြင့်တော်သလင်းလအတွင်းက၊ ကျွန် တော်မျိုးတို့စီရင်ရတွင်ကျွဲ၊ နွားအနာရောဂါများစွာကျ ရေဝံသဖြင့်၊ ကျွဲ၊ နွားအများအပြားဆုံးပါးရပါ၍ ကောင်း စွာမလုပ်မကိုင်ရ။ ရှေးနှစ်များတွင်ထွက်ရှိသည်စပါး ထက်ဝက်မျှမရမရှိ။ စပါးဈေးများလည်းခါတိုင်းနှစ်နှင့် မတူ။ အလွန်ယုတ်လျော့ပါသောကြောင့်ယွှန်ဖွဲ့၍ထွက် စည်းကျတ်တော်မူရင်းမြေခွန်တော်များကိုအပြည့် အစုံမချိန်မဆောင်နိုင်ဖြစ်ပါ၍။ အထက်ဆိုခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကိုဆင်ချင်ထေခံထားတော်မူပြီး လျှင်။ သင့်သည်ထင်ရာအခွန်တော်ငွေများကိုလျှော့ပေါ့ ချမ်းသာပေးတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုးအသနား တော်မြတ်ခံပါသည်ကျေးဇူးတော်သခင်အရှင်မင်း မြတ်ဘုရား။—

ငလူသင်

NOTES.

ကျောက်ထန်းစိရင်ရ the subdivision of Kyouk-tan. ထံလျှင် Syriam, a town near Rangoon. ဗိုထံချင် name of a village. ငလူသင် man's name. ထွက် to yield. စည်းကြပ် to assess.

မူရင်း original. မြေခွန် land revenue. မိုး (or မိုးဗန်း) ခေါင်၍ there being a scarcity of rain. ရောဂါ P. disease. ထက်ဝက် one half. ဝမ်းဈေး market price of paddy. သင့်သည်ထင်ရာ as you think proper. ငွေ့ပေါ့ abate, reduce.

10. Petition for Abatement of Land Revenue.

ဘုရားကျွန်တော်၊ ကစဉ်တိုက်အလယ်ရွာနေ၊ မောင်
သားမြို့ရှိမိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ကြေးဖူးတော်ရှင်
သွင်ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးထွန်လုပ်သော၊ ၎င်းတိုက်ကုန်ရွာကွင်း
နှင့်ကြာကံကွင်းရှိလယ်မြေများသည်၊ နှစ်ကာလရှည်
ကျား၍၊ မြေဆီမြေဩဇာညန့်သောကြောင့်၊ စပါး
အဘီးအနှံကောင်းမွန်စွာမရပါ။ ၁၂၄၄ခုနှစ်က။ ၎င်း
တိုက်တွင်။ အရှင်ဘုရားတို့၊ နှင်ချင်ကြည့်ရှုရာ။ တင်ကြ
လယ်တွင်။ စပါး ၃၅ သာရပါသည်။ ၎င်းနေ၁၂၄၆ခု
နှစ်မှာ။ တကျိန်နှင်ခြင်ပြန်ရာ။ တင်ကျလယ်တွင်။ စပါး
၁၅ တစ်ထိသာရပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍။ ယွှအရှင်ဘုရား
တို့စဉ်းကျပ်တော်မူသောနှုံးများသည်၊ ပိုမိုနစ်နာ၍မထင်
မဆောင်နိုင်ပါသောကြောင့်။ တကေလျှင် ၃-၇ နှုံး
မျှသာထင်ဆောင်လုပ်စားပါရမည်အကြောင်းရှိမိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

မောင်သားမြို့

NOTES.

ကဝဉ် name of Circle. အဝယ်ရွာ name of village.
 မောင်သားဖွါ name of petitioner. ကုန်ရွာကွင်း—ကြာကံကွင်း
 names of tracts of cultivated land: ကွင်း a level piece of
 ground free from trees, usually cultivated. မြေဆီမြေကြာ
 the productiveness of the soil. အသီးအနှံ yield of grain.
 နှင်ချင်ကြည့်ရှုရာ on examining by threshing and measuring.
 တင်ကြ (or ကျ) လယ် the cultivated area on which the bushel
 (တင်) was used (fell). ၃၅ 15 tin or bushels ^၆ = တင် basket.
 ပိုမို to be in excess. ၆၀ E. an acre. အနှံး or အနှံး rate
 of assessment.

11. Deposition of Witness.

သက်ဝေ—ငဒရယ်—အစင်ခံ—

အသက်—၆၀

အမျိုး—တထိုင်းကရင်

ဘာသာ—ဗုဒ္ဓ

အဘ—ငခိုက်တိ

နေရတ်—တိန်ငူကွင်းမန်လကာကုံနေ

အလုတ်—လယ်လုတ်

ကျမ်းတိုက်စပ်မေးရာ

ထွက်ချက်။ ကရင် ငသာအောင်က အရက်ချက်ရံ
 အခွင့်ကို။ မင်းကြီးငပါးအမိန့်ရသည်။ အရက်ချက်ထို
 ယျှင်။ ငွေပျားစိပေးကျဆိုသောကြောင့်။ ကျွန်တော်က

ငွေပျား။ ကျွန်တော်တို့နေသောတိန်ငူကွင်းက။ ကုရင်
လူမျိုးစာရင်းပါလူတို့က။ ငွေပျားစီသောအောင်ကို
ပေးပါသည်။ သောအောင်ယူပါသည်။ ၁၂၄၃ ခုနှစ်။ ဝါဆို
ထကဆောင်း၍ပေးကျပါသည်။ ဘတ်ပြရာအမှံဆိုသည်။

မောင်အန်

ပဌမရာဇဝတ်သူကြီးမင်း

NOTES.

တထိုင်းကရင် Talaing Karen. ထာသာ religion. ဗုဒ္ဓ
Buddhist. ကျမ်းတိုက် on oath. ထွက်ချက် statement. အ
ရက်ချက် to distil. မင်းကြီးငါးပါး the four rulers, i.e. Chief
Commissioner, Commissioner, Deputy Commissioner,
Assistant Commissioner.

12. Petition to Registrar of Deeds.

ဘုရားကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့လမ္ဗတော်ရပ်နေနာ ဇိမြိ
ရာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

အောက်ကပူးတွဲပါရှိသောအိမ်အရောင်အဝယ်စာ
ချုပ်သည်လမ္ဗတော်အရပ်တွင်မောင်ကလေးအမည်
နှင့်အခွန်တော်ထပ်ဆောင်ဆောက်လုပ်နေထိုင်သော
အိမ်ကိုကျွန်တော်မျိုးကအဘိုးငွေ ၅၀ ပေး၍ဝယ်ယူပြီး
နောက်။ ၎င်းစာချုပ်နှိုက်အေဒက်ကထက်မှတ်ချားရေး
ထိုးပါသည်။

၎င်းမောင်ကလေးကိုလည်းကျွန်တော်မျိုးကအိမ်ဝယ်
သောအဘိုးငွေ၅ပိကိုလက်ရောက်ပေးချေရပြီးသည်
နောက်။ဝယ်သောစာချုပ်အတွက်အရှင်ရုံးတော်တွင်ရှိ
စုစုရီဟူသောမှတ်ပုံစာအုပ်နှိုက်တင်ချင်း။အမည်
ပြောင်လဲချင်းတို့မှစ၍တစုံတရာမပြုမလုပ်ဘဲချုပ်ရက်
ကယွှတက်တိုင်ကျကျောစွာရုံးသို့မထိုက်။ခေါ်သော်
လည်းမလာရှိနေပါသည်။သို့ဖြစ်ပါ၍။၁၈၇၇ခုလုပ်ပြီး
တော်မူသောရီစုစုရီအက်ပုဒ်မ ၃၆။ဥပဒေ၅၀အရ။
၎င်းစာချုပ်ကိုရီစုစုရီပြုလုပ်နိုင်စေရအောင်။မောင်က
လေးသို့အရှင်ရုံးတော်ကသံဘန်ဆွင်စာပေးအပ်ချခေါ်
ပြီးလျှင်ထုံးအတိုင်းပြုလုပ်ပါရအောင်အမိန့်ကယ်မ
ပေးသနားတော်မူပါကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

နာဇီမြီရာ X ကျက်ခြေ

NOTES.

နာဇီမြီရာ Mahommedan name. ပူးတွဲပါရှိ filed, attached.
ရီစုစုရီ E. registry. ချုပ်ရက် the day of execution of
document. ကျကျော for ကြန့်ကြာ to delay. အက် E. Act.
ထံထန် or သန္တန် E. a summons.

**13. Petition for Permit to fell Timber for building
a Zayat.**

ဘုရားကျွန်တော်သာရာဝတိစိရင်ရ၊ တာဝန်မြို့နေ
အောက်လက်မှတ်ပါလူကြီးတရတို့ရှိခိုးအစီရင်တော်
ခံပါသည်ကျေးဇူးတော်ရှင်သွင်မင်းမြတ်ကြီးဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးတို့မှာ။ မိမိတို့ကိုးကွယ်ယုံမှတ်သော
ဗုဒ္ဓဘာသာထိုးတန်းရှိသည်အလိုက်။ တာဝန်မြို့ဘုန်း
တော်ကြီးဦးဗိသုဒ္ဓကျောင်းတိုက်ပရဝန်အတွင်းဝါ
တွင်းဝါပမဆို။ သိတင်းသုံးယောကျာ်းမိန်းမတို့မှစ၍ဥ
ပုသ်သီလခံယူစောင့်သုံးရန်အတွက်ဇရပ်တဆောင်ကို
ဆောက်လုပ်ထူတန်ရန်။ သဒ္ဓါတရားရှိသမျှမိတ်ဆွေ
အပေါင်းတို့ကိုဆော်နှိုးပင့်ပိတ်၍ကြေးငွေရဆောင်းပြီး
ချွင်အသင့်အတင့်ရှိနေကြရာ။ ၎င်းဇရပ်ပြီးမြောက်
အောင်ဆောက်လုပ်ရန်သစ်ဝါးတို့ကိုဝယ်ချမ်းမည်ရှိ
ရာ။ သစ်ဈေးဝါဈေးအဖွဲ့တိုးတက်ကြီးမြင့်ရှိနေပါ၍
အထိုရှိတိုင်းဝယ်ချမ်းယူရန်နေရာမကျကြနိုင်ဘဲရှိနေ
ကြပါသည်နှင့်။ အချို့သစ်ဝါးတို့ကိုတတ်အားသမျှ
သစ်ကုန်သည်တို့ထံကဝယ်ယူပြီးချွင်တချို့ကိုလည်း
ရတတ်သမျှ။ မိမိတို့ဘာသာအလျောက်။ တောကချပ်
ယူမည်ကြံရှိပါသည်ဖြစ်၍ကျွန်တော်မျိုးတို့၏သာသနာ
တော်ကိစ္စအရေးများ၌အရှင်မင်းမြတ်တို့လည်းစည်ပင်

တိုးပွားရန်စေတနာတော်မြတ်ရှိသည်နှင့်အညီ။ တာဝန်
မြို့နယ်ရှိတာဝန်အစိုးရမင်းကြီးပိုင်းသစ်တောအတွင်း
သစ်လုံးရေ—၅၀—တို့ကိုချက်ထည်းယူနိုင်ရန်အမိန့်အာ
ဏာတော်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုး
အသနားတော်ခံပါသည်အရှင်မင်းမြတ်ကြီးဘုရား။

ဦးရွက်၊ ကျောင်းတကာ

ဦးမြ၊ အရပ်လူကြီး

NOTES.

ဗုဒ္ဓဘာသာ Buddhist religion. ထိုးထန်း rule, persuasion.
တိုန်းတော်ကြီး or တုန်းကြီး great glory: the usual term for a
Buddhist monk: တုန်း pronounced *p'ón*. ဦးဝိသုဒ္ဓ monk's
name. ပရဝန် a fence round a monastery. သဒ္ဓါ P. faith.
မိမိတို့တာဝန်အကျောက် according to our custom. သာသနာ P.
religion. စေတနာ P. good will. ကြီးပိုင်း reserved; lit. cord-
encircled. ကျောင်းတကာ the founder or patron of a
monastery. The term is generally used when addressing
a person of respectability.

14. Payment of Land Revenue.

N. B.—The same as the written petition No. 1.

ဘုရားကျွန်တော်ပဲးကူးဇိုင်းဂနိုင် ရွာနေငနီရှိခိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

ပဲးကူးမြို့မတိုက်အတွင်း။ ကျွန်တော်ပိုင်ဇိုင်းဂနိုင်
တောအရပ်ရှိ။ မြို့ဥယျာဉ်အတွက်ကြေးတိုင်းဝန်ထောက်
တော်မင်းသွင်ဘုရားရုံးတော်က။ ၁၈၈၄ ခုမေလရက်

နေ့စွဲ။ နံပါတ် ၁၀၆ နှင့် ဆင့်ဆိုတော်မူသည်အတိုင်းရုံး
တော်သို့သွားရာ။ နာမည်ကိုမှတ်သားလိုက်ပြီးနောက်
ပြန်လာရပါသည်။

ကျွန်တော်မျိုး ခြံဥယျာဉ်မှာ။ ၁၂၄၂ ခုနှစ်ကစ၍ထား
မဦးချချတ်လုပ်တည်ထွင်စိုက်ပျိုးပြုစု၍စရိတ်ငွေ ၁၀၀
ကျော်ကုန်ကျရပါသည်။

ယခုလည်း၎င်းခြံမှာ။ သစ်ပင်များအသီးအနှံဖြစ်ပွား
၍အဘိုးငွေ ၂၅၀ ခန့်တန်ပါသည်။

၎င်းခြံဥယျာဉ်အတွက်ကို။ ယခုနှစ်ကစ၍၊ အခွန်တော်
ငွေပေးဆောင်ပါရမည်အကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်
ခံပါသည်ကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

× ငနိကြက်ခြေ

ဝဲးကူးမြို့

၁၈၈၄ ခု ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့။

NOTES.

ကြေးတိုင်းဝန်ထောက် revenue settlement officer. ထားမဦးချ
claim to waste land on the ground of being the first to
clear it.

15. Regarding the Loss of some Buffaloes.

ဘုရားကျွန်တော်လဟာတိုက်ထမ်းပင်ရွာကျေး
ထပ်ကြီးမောင်ဘိုခေါင်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်
ကျေးဇူးရင်သခင်ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးပိုင်အဘိုးငွေ၅ဝိတန်ကျွေးထီးသသည်
ပြေခံဆုန်းသွား၍ထိုက်ထွန်ရှာဖွေရာ။မြတ်တင်လက်
ထဲနှိုက်ထွေသေသုကြောင့်စစ်မေးရာ။တောတေပေါင်
ကြောင်းထင်ရှား၍ရင်တောတေကိုထောင်လေအ
ထက်ဝန်ထေခံမင်းစီရင်ပါသည်နောက်။ရင်ကျွေးကို
ကျိုက်တိုဂါတ်ကပြောက်သွားပါသည်။ဤအကြောင်း
ကိုဝန်ထောက်မင်းထံကျွန်တော်မျိုးလျှောက်ထားရာ။
ရင်ကျွေးရအောင်ရှာဖွေပြီးလျှင်ကျွန်တော်မျိုးသို့ပေးရ
မည်အမိန့်ရှိပြီးနောက်။ယွှတိုင်ဂါတ်ကရှာ၍မပေးပါ။
မည်ကဲ့သို့မျှမကြားမသိရပါ။ကျွန်တော်မျိုးပိုင်အဘိုး
ငွေ၅ဝိတန်ကျွေးကိုအဆုံးမခံနိုင်ပါသေသုကြောင့်အရှင်
ဘုရားအမိန့်တော်ရှိရာနာခံပါရမည်အကြောင်းရှိခိုး
အစီရင်တော်ခံပါသည်ကျေးဇူးရင်သခင်ဘုရား။

ဘေဒါခေါင်သက်မှတ်

၁၈၇၇ခုနှစ်ထ-၁၁ရက်။

NOTES.

ရင် for ရှင် lord. ကျေး (or ကြေး) ထပ်ကြီး head man ;
principal taxpayer of a village. ပေါင် to pawn. ထို့က်တို
name of a village. မည်ကဲ့သို့မျှ anything at all.

Selections from Records of Hluttāw.

NOTE.—These extracts from proceedings of the Hluttāw, or Chief Court of Upper Burma, illustrate the Upper Burmese style and are considered to be very good. Hluttāw is the correct spelling, but the other way has become usual.

၁။ နိုင်ငံတော်အတွင်း။ အရာတော်နှင့်စပ်ဆိုင်သည့်မြေ
လွတ်မြေလပ်များကို။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်ပိုင်း
ခြား၍ချထားလုပ်ဆောင်ပိုင်ဆိုင်စေရန်ပြဋ္ဌာန်း
ပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေ။

1. Extracts from Rules for Grants of Waste Lands.

[Copied from those in force in Lower Burma.]

၁။ မြေလွတ်မြေရိုင်းကိုရထို၍။ တစုံတယောက်သူက
တိုင်ကြားလျှင်။ ခုရက်အတွင်းမြို့သူကြီးရွာမသူကြီး
ကိုယ်။ မြေရှိရာသို့သွား၍။ မြေပုံရေးရမည်။ ပုံရေးရန်ခဲ
ခက်လျှင်။ မြေနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားကိုမှတ်သား
တိုင်းတာရမည်။ ။ ၎င်းနောက်။ မြေနှင့်အနီးဆုံးတည်၍

NOTES.

ပြဋ္ဌာန်း (from Sans. ?) to decide. ကိုယ် in person. တည်
fixed, constant.

လူအများရောက်ပေါက်ရာအရပ်မှာ။ စာဆွဲကပ်ထားရမည်။ စာအဓိပ္ပါယ်မှာ။ ။ မည်သည့်ရွာနေ။ မည်သူက။ မည်သည့်မြေကိုရထိုကြောင်းနှင့်။ တိုင်ကြားသည့်အတိုင်း။ စာဆွဲကပ်သည့်နေ့က ၂ လအတွင်း။ ဘိုးဘထားမဦးချငွေဝယ်ငွေပေါင်ဖြစ်၍။ မပေးသင့်မပေးထိုက်ကြောင်းနှင့်။ ထင်ရှားပြသပြောဆိုတားမြစ်နိုင်သူမထွက်မပေါ်လျှင်။ ၎င်းတိုင်ကြားချက်အတိုင်း။ ချထားရလိမ့်မည်။ ။ ဟုရေးရမည်။ ။ စာဆွဲကပ်ချိန်းချက်သဉ္စိနေ့ရက်မလွန်မီအတွင်း။ မပေးသင့်မပေးထိုက်အောင်။ ပြောဆိုတားမြစ်နိုင်သူမထွက်မပေါ်လျှင်။ ၁ ။ ဂဏန်းမှတ်ပုံစံ။ ၂ ။ ဂဏန်းမှတ်ပုံစံအရ။ မြေချလက်မှတ်ရေးသား၍။ တိုင်ကြားရင်းသူသို့ပေးအပ်ရမည်။ ။ ၎င်းပေးအပ်သည့်စာရင်းကိုလည်း။ ၆ မှတ်။ ၁၀ မှတ်။ ၁၀ ယားအင်းပုံအရရေးသား၍။ မြို့သူကြီးရွာမသူကြီးထံလက်ခံတစာရင်းထားပြီးလျှင်။ ထပ်တူတစာရင်းကိုမြို့ရုံးသို့တင်ပေးရမည်။ ။ မြေချလက်မှတ်ပေးအပ်ရာ။ ၎င်းလက်မှတ်တွင် ဂဏန်းစဉ်မှတ်သားရန်ရှိသည်မှာ။ သက္ကရာဇ်ကူး။

NOTES.

မည်သည့် such and such. မည်သူ such and such a person. ဘိုးဘ ancestral. ချိန်းချက် appointed. မီ for မှီ before. ၁။ ဂဏန်း No. 1. မှတ်ပုံစံ form. ၁၀ ယားအင်းပုံ columns. လက်ခံတစာရင်း a copy for reference. ထပ်တူ similar.

နှစ်ဦးနေ့ရက်ကစ၍။ ၎င်းနှစ်အတွင်း။ ဂဏန်းစဉ်ရောက်
သမျှမှတ်သားပေးအပ်ရမည်။ ။ ၎င်းအချက်အရ။ မြေ
ကိုတိုင်းတာမှတ်သားရာ။ ငဲ့ထက်ပိုသည်ဖြစ်၍။ မြို့သူ
ကြီးရွာမသူကြီးတို့မချထားပိုင်သည်မြေဖြစ်လျှင်။ မြို့
သူကြီးရွာမသူကြီးက။ တိုင်းတာမှတ်သားရပုံစံစာရင်း
များနှင့်တကွ။ မြို့ရုံးမှာလျှောက်ထား၍။ မြို့ရုံးက၎င်းအ
ချက်ပါနည်းအတိုင်းကျအောင်ဆင့်ဆိုသင့်ရာဆင့်ဆို၍။
မြေချစာပေးအပ်ချထားရမည်။ ။ ပယ်ဝဲထက်ပိုသည့်
မြေဖြစ်လျှင်။ လွှတ်တော်မှာဖြစ်စေ။ ဆိုင်ရာဌာနခရိုင်
ဝန်ထံဖြစ်စေ။ မြို့ရုံးကလျှောက်ထား၍ဆင့်ဆိုရာနာခံချ
ထားရမည်။

၂။ မြေလွတ်ကိုရယူထုပ်ဆောင်ထိုကြောင်း။ တိုင်
ကြားသူရှိ၍။ ဂမှတ်အချက်တွင်ပါသည့်အရစာဆွဲကပ်
ထားရာ။ စာပါချိန်းချက်သည့်ရက်မလွန်မီအတွင်း။ ဘိုးဘ
ထားမဦးချငွေဝယ်ငွေပေါင်အဖြစ်နှင့်။ တရံတယောက်
သူက။ အကြောင်းပြသထွက်ပေါ်ပြောဆိုတားမြစ်လျှင်။
၇မှတ်။ အချက်ပါမြေချထားပိုင်သူအသီးသီးက။ ကိုယ်

NOTES.

သက္ကရာဇ်ကူးနှစ်ဦးနေ့ရက်ကစ၍ commencing with the first
day of the year. ငဲ့ for ၄ဝယ်; the ဝယ် in Upper Burma
is about 2.75 acres. ကိုယ် each, individually.

ချထားရင်သည့်မြေမှုကို။ကိုယ်စီအသီးအသီးရှေးဦးစွာ
စစ်ဆေးမေးမြန်းစီရင်ရမည်။ ။ ၎င်းစီရင်ချက်ကိုမပြီး
မပြေနိုင်ရှိမှ။ မြို့ရုံး။ ခရိုင်ရုံး။ ယွတ်တော်များသို့။ အဆင့်
ဆင့်အယူခံတင်ပို့စီရင်ဆုံးဖြတ်ပြီးငြိမ်းစေရမည်။

၃။ မြေလွတ်ကိုချထားရာ။ မြို့ရွာသူကြီးတို့။ စားရိုး
မြေများတွင်။ ၅နှစ်မလုပ်ဆောင်ထပ်လပ်၍။ ချုံမြက်။
သစ်ပင်ပေါက်ရောက်မထွင်တောမြေဖြစ်၍။ ရိုင်
ဆိုင်သူဆို၍။ တစုံတယောက်ထွက်ပေါ်တားဆီးနိုင်သည့်
အခွင့်မရှိစေရ။ ချထားလုပ်ဆောင်ထိုသူထွက်ပေါ်ရှိ
၍။ အထက်ဥပဒေစကားချက်များအတိုင်း။ ပေးအပ်
ချထားလုပ်ဆောင်နိုင်စေရမည်။

၄။ အထက်ဥပဒေစကားချက်များအရ။ မြေလွတ်မြေ
ငိုင်းကိုခံယူလုပ်ဆောင်သူတို့အခွန်တော်လွတ်နှစ်စေ
ရောက်ကာလ။ ခံယူလုပ်ဆောင်ရင်းမြေကို။ ပစ်ထားသည့်
များမှာ။ ပစ်ထားခြင်းအကြောင်းကိုစစ်ဆေးရာ။ အခွန်
တော်လွတ်နှစ်စေရောက်သည့်နောက်။ ဆက်လက်လုပ်
ဆောင်မည်။ ရည်ရွယ်ရင်းမဟုတ်။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်

NOTES.

အယူခံ to appeal. စားရိုးမြေ land set apart for the
maintenance of an official. ပစ် for ဖြစ် to reject. ရည်ရွယ်
ရင်း original intention.

အတွင်းမှာသာ။ အကျိုးခံစားရရန်။ ချယ်ရည်ခံယူသည့် အရာဖြစ်ကြောင်းကိုသိသာထင်ရှားလျှင်။ ပစ်ထားသမျှမြေကစိုက်ပျိုးထုပ်ဆောင်ထွက်ရှိရယူရန်။ သီးနှံ၏ ၁၀ ဘုံတဘို့ကျထက်မလွန်သော အခွန်တော်နှုန်းနှင့်။ အခွန်တော်လွတ်ချထားသည့်နှစ်များကိုတွက်စစ်၍။ ဧကန်ပြုလုပ်ဆက်သွင်းထမ်းဆောင်စေရမည်။ ခံယူရင်းမြေကိုလည်း။ အစိုးရမင်းဘို့က။ ပြန်သိမ်း၍ထုပ်ဆောင်ထိုသူတဦးဦးသို့။ ၎င်းဥပဒေတော်အတိုင်း။ ချထားပိုင်စေရမည်။

၅။ မြေရိုင်းကိုခံယူလုပ်ဆောင်ရာ။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်စေ့ရောက်သည့်နောက်။ မြေကိုမပစ်မထားဆက်လက်ထုပ်ဆောင်သော်လည်း။ မည်သည့်နှစ်ကာလတွင်မဆို။ မလုပ်မဆောင်ထိုသည့်အခါ။ မြေကိုပစ်ထားရာ။ ပစ်ထားသည့်နှစ် ၁၀ နှစ်ကမလွန်လျှင်။ ၁၁ မှတ်အချက်ပါပြစ်ဒဏ်အတိုင်း။ အခွန်တော်ထမ်းဆောင်စေ၍။ မြေကိုဆက်လက်လုပ်ဆောင်ထိုလျှင်။ ဆက်လက်လုပ်စေရမည်။ ။ ၁၀ နှစ်အလွန်မလုပ်ဆောင်ဘဲပစ်ထားလျှင်။

NOTES.

၁၀ ဘုံတဘို့ကျထက်မလွန် not more than one-tenth. အစိုးရမင်းဘို့က on behalf of the government. မည်သည့်နှစ်ကာလတွင်မဆို at any time whatsoever.

၎င်းမြေကိုခံယူလုပ်ဆောင်ရင်းသူကတဘန်ပြန်ရနိုင်သည့်အခွင့်မရှိစေရ။ အစိုးရမင်းတို့ကသိမ်းယူ၍။ အထိုရှိရာချထားပိုင်စေရမည်။

၆။ မြေပေးလက်မှတ်ခံယူလုပ်ဆောင်သူတို့မှာ။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်အတွင်းဖြစ်စေ။ လွန်မှဖြစ်စေ။ အရောင်းအပေါင်ပြုရန်။ အမွေခံအမွေစားတို့သို့။ ခွဲဝေပေးရန်။ တစုံတယောက်သူသို့လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရန်။ တစုံတရာပြုလုပ်ထိုက်လျှင်။ အလျောက်ဘာသာ။ အရောင်းအပေါင်အပေးအအပ်အလွှဲအပြောင်းပြုနိုင်သည့်အခွင့်မရှိစေရ။ ဆိုင်ရာမြို့ရုံးမှာ။ သျှောက်ထား၍။ မြို့ရုံးကပုံစံဂဏန်း၃မှတ်။ ၄မှတ်အရ။ ဆိုင်သင့်ရာအသစ်လဲလှယ်ပေးအပ်သည့်လက်မှတ်ကိုခံယူအထင်အရှားပြုလုပ်ပြီးမှ။ လွှဲပြောင်းစေရမည်။ လက်မှတ်လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့်စာရင်းကိုလည်း။ ပုံစံဂဏန်း၁၁မှတ်ဖယားအင်းပုံအတိုင်း။ ရေးသား၍။ လက်ခံစာရင်းထားပြီးလျှင်။ ထပ်တူစာရင်းကို။ မြို့ရုံးမှာတင်ပေးရမည်။ ။ နောက်အဆင့်ဆင့်လွှဲပြောင်းခံယူသူတို့မှာလည်း။ အထက်ဆိုခဲ့သည့်ဥပဒေ

NOTES.

မြေပေးလက်မှတ် a grant of, or permit to cultivate, land. အပေါင်ပြု to mortgage. အမွေခံအမွေစား an heir. အလျောက်ဘာသာ according to pleasure. လဲလှယ်ပေးအပ်သည့်လက်မှတ် a certificate (or permit) of transfer or gift.

စကားချက်ပါနည်းသို့ထိုက်၍လုပ်ဆောင်ထမ်းရွက်
စေရမည်။

2. Petition of Nga Lawyan the Chinaman.

၂။ တရုပ်ငလောရန်ကျောက်ချက်။

တရုပ်ငလောရန်ချက်။ ။ ကျွန်တော်မယားမိထယ်ကို
ရပ်ကွက်သိမြင်တောင်းရမ်း။ မယားလင်ဖြစ်လရက်
ရှည်ကြာပေါင်းသင်းနေထိုင်စဉ်အတွင်းဘေတင်သဉ်၊
အမည်မသိလူနှင့်နေအိပ်သို့လာရောက်။ တောင်ဒဝယ်
ဗိုလ်ကျောက်ဆောက်မြို့စားက။ မိထယ်ကိုခေါ်သည်။
ထိုက်ပါရမည်။ ချည်ရန်ကြိုးပြသ။ အဓမ္မမိထယ်ကိုခေါ်
သွားရှိသောကြောင့်။ တောင်ဒဝယ်ဗိုလ်ထံသွားရောက်
မေးမြန်းကြည့်ရှု။ မခေါ်မငင်ပြောဆို။ သိကြားရသော
ကြောင့်။ မိထယ်ကိုမည်သည့်ရပ်ကွက်တွင်ဘေတင်
ဝှက်ထားသည်ကိုမသိရ၍။ ၎င်းဘေတင်အဘဇမောင်
ကြီးထံသွားရောက်တိုင်ပြောမေးမြန်းကာလ။ မိထယ်ကို
တွေ့ရှိစေမည်။ နောင်တွေ့ရှိကာလ။ မှုခင်းရှာကြံမရှိ။ စာ

NOTES.

နည်း manner. ချက် for ကျောက်ချက် (or otherwise).
တောင်ဒဝယ်ဗိုလ် a title. ကျောက်ဆောက်မြို့စား the holder
of the fief of Kyauksauk. မှုခင်းရှာကြံ to bring a complaint
against a person.

ချုပ်ခံထားရမည်။ ငမောင်ကြီးပြောဆိုလျှင်။ မယားမိ
ထယ်ကို။ တွေ့မြင်ရှိရသောကြောင့်။ ငမောင်ကြီးအထိုရှိ
ရာရေးသားခံထားရသည့်နောက်။ မယားမိထယ်ကို
တွေ့ရှိ။ ။ ငမောင်ကြီးသားဘတင်ခေါ်၍သွား။ အတင်း
ကာမကျူးလွန်တစ်အော်လျှင်။ ထားနှင့်ထိုးသတ်မည်။
ပြောဆိုပြုကျင့်ခံနေပါရသည်။ ။ ဘတင်ကဲ့သို့။ လင်ရှိ
မယားကို အာဏာဘက်စပ်။ ခြောက်ထွန်းခေါ်သွားအ
ခြားဒေသရပ်ကွက်များတွင်။ ဥဉ္ဇကျော်ဝှက်ထား။
သားဘတင်အတင်းကျူးလွန်သည်ကို။ ။ အဘငမောင်
ကြီးသိ၍။ အထိုရှိရာစာချုပ်ရေးသား၍။ သားနှင့်အဘ
တိုင်ပင်ပြုလုပ်လျှင်။ ခံရပ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ပါ။

3. Petition of Nga P'okā, Captain of Chief Queen's Bodyguard.

၃။ အသျှင်နန်းမတော်မိဘုရားခေါင်ကြီးဘုရား၅၀
တော်သွေဝံ။ ကျွန်တော်မျိုးဘိုးကာလျှောက်ချက်။

အသျှင်နန်းမတော်မိဘုရားခေါင်ကြီးဘုရား၅၀
တော်သွေဝံ။ ကျွန်တော်မျိုးဘိုးကာ။ ချက်။ ။ ရေပွဲခွန်

NOTES.

ကာမကျူးလွန် to have sexual intercourse : ကာမ P. love,
lust. ထာ for ဓာ a knife. အာဏာဘက်စပ် under the
guise of authority. ဘုရား the light accent shows the
possessive case. သွေဝံ an abbreviation for သွေးသောက်
a captain or lieutenant.

တော်ကို။ နှုတ်ပယ်ဖျက်သိမ်းတော်မူသည့်နောက်။ ပျော်
 ဖိုက်ရာ။ ကုန်သည်တို့နှင့်အရင်းငွေပိုက်ထုတ်။ ရောင်း
 ဝယ်ရှိနေသည့်အတွင်း။ ဈေးကြိုတော်။ ငါးပိ။ ဆားကုန်
 သည်အကြီးပြုထုပ်သူငှာထွေးကို။ ရွှေလောင်းကြီးပဲ့နင်း
 ဟောင်းငွေ။ သားငှာငှာဝတို့နှင့်။ လူအများငှာထွေးနေ
 အိမ်သို့။ ညအခါသွားရောက်။ ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်ရှိ
 သောကြောင့်။ ဖွတ်တော်မှာလျှောက်ထားရာ။ နောင်
 သည်ကဲ့သို့နိုင်ထက်စီးကဲမပြုမလုပ်ပါ။ ခံဝန်ချက်ချမှတ်
 ရှိပြီးနောက်။ ကျွန်တော်ငှာကား။ ပိုက်ကျူးတံခါးတော်
 ဆိပ်ကမ်းတွင်။ ကုန်သည်တို့နှင့်။ ရောင်းဝယ်စကားပြော
 ဆိုနေထိုင်သည့်အတွင်း။ ပဲ့နင်းဟောင်းငွေ။ သားငှာငှာဝ
 တို့က။ ရွှေလောင်းကြီးထွေအမှုထမ်း။ အရပ်ကိုမောင်း
 တီးလူရရုံး။ ဒုတ်ထားလက်နက်စွဲကိုင်။ ငှာငှာဝနှင့်သား
 သမက်။ ဆွေမျိုးထွေသားလူပေါင်း ၁၀၀ ကျော်။ ကျွန်
 တော်ထိုင်ရာလာရောက်ဝန်းဝိုင်း။ ကျွန်တော်နှင့်ငှာငှာ
 စော။ ငပိုက်။ ငကျေး။ ငရွှေတင်။ ငသာခေါင်။ ငမျှင်။ ငသိုင်း
 တို့ကိုရိုက်နှက်။ ကျွန်တော်ငှာကား။ ငှာငှာစော။ ငပိုက်

NOTES.

ရေပွဲခွန်တော် a monopoly of revenue on river-borne goods. နှုတ်ပယ်ဖျက်သိမ်း to abolish. ပဲ့နင်း a steersman or captain of a boat : an official title. နိုင်ထက်စီးကဲပြုထုပ် to act forcibly with numbers, i.e. riot. ခံဝန်ချက် a bail bond, an undertaking.

တို့ကို။ဘမ်းဆီးကြီးနှင့်ချည်နှောင်။ရွှေလောင်းကြီးအရပ်
သို့။ဆွဲငင်ခေါ်သွား။အသက်ဆုံးရိုက်သတ်မည်ရှိသည့်အ
တွင်း။ထောင်စါချီငအောင် မင်းထာရောက်။ကျွန်တော်
ကိုပေးအပ်ရမည်တောင်းရာ။မပေးမအပ်ချခံရှိလျှင်။အ
သက်ကိုချမ်းသာပေးပါ။အကြိမ်ကြိမ်တောင်းပန်ပြော
ဆိုမှ။အသက်မသေလွှတ်ပါသည်။ကျွန်တော်နှင့်အ
ပေါင်းပါဂဦးသားတို့မှာ။သွေးစီးသွေးရိုအဘူးအရောင်
ဒဏ်ရာကြီးမားအနာဒရသေရှင်မထိခံနေရပါသည်။
ရွှေစက်တော်အောက်တွင်။မင်းမူရိုးကျင့်။ကြေးအားလူ
အား။ကိုးကားပြုလုပ်လျှင်။ခံရပ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်
ဖြစ်ပါသောကြောင့်။ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ကိုး
ကွယ်ရာဖြစ်ပါ၍။မှန်ရာဖြစ်ပါရမည့်အကြောင်း။

4. Petition of Nga Yanlin and his sister-in-law
Mi K'et.

၄။ ရွေးလကျာအရ။ဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။
ခယ်မမိခက်တို့လျှောက်ချက်။

ရွေးလကျာဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။ခယ်မမိ
ဂက်ကို။သက်။ကျွန်တော်အောင်။သား။သား။သား။

ERRATUM

Page 245, notes, line 3, read

ကိုးကား a short form of ကိုးရိုးကားရာဒ contrarily, i. e. contrary
to law or custom.

Feb. 1911.

Burmese Reader, p. 245.

တော်ကို။ နှုတ်ပယ်ဖျက်သိမ်းတော်မူသည့်နောက်။ ပျော်
 ဖိုက်ရာ။ ကုန်သည်တို့နှင့်အရင်းငွေစိုက်ထုတ်။ ရောင်း
 ဝယ်ရှိနေသည့်အတွင်း။ ဈေးကြိုတော်။ ငါးပိ။ ဆားကုန်
 သည်အကြီးပြုထုပ်သူငှာထွေးကို။ ရွှေလောင်းကြီးပဲခင်း
 ဟောင်းဥ။ သားငှက်။ ဝတ်နှင့်။ လူအများငှာထွေးနေ
 အိမ်သို့။ ညအခါသွားရောက်။ ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်ရှိ
 သောကြောင့်။ ဖွတ်တော်မှာလျှောက်ထားရာ။ နောင်
 သည်ကဲ့သို့နိုင်ထက်စီးကဲမပြုမလုပ်ပါ။ ခံဝန်ချက်ချမှတ်
 ရှိပြီးနောက်။ ကျွန်တော်ငှားကား။ ဖိုက်ကျူးတံခါးတော်
 ဆိပ်ကမ်းတွင်။ ကုန်သည်တို့နှင့်။ ရောင်းဝယ်စကားပြော
 ဆိုနေထိုင်သည့်အတွင်း။ ပဲခင်းဟောင်းဥ။ သားငှက်။ ဝ
 တို့က။ ရွှေလောင်းကြီးထွေအမှုထမ်း။ အရပ်ကိုမောင်း
 တီးလူရုံး။ ဒုတ်ထားလက်နက်စွဲကိုင်။ ငှားဝင်သား
 သမက်။ ဆွေမျိုးထွေသားလူပေါင်း၁၀၀ကျော်။ ကျွန်
 တော်ထိုင်ရာလာရောက်ဝန်းဝိုင်း။ ကျွန်တော်နှင့်ငှား
 စော။ ငိုက်။ ကျေး။ ရွှေတင်။ သာခေါင်။ မျှင်။ သိုင်း
 တို့ကိုရိုက်နှက်။ ကျွန်တော်ငှားကား။ ငှားစော။ ငိုက်

တို့ကို။သင်းဆီးကြီးနှင့်ချည်နှောင်။ရွှေလောင်းကြီးအရပ်
သို့။ဆွဲငင်ခေါ်သွား။အသက်ဆုံးရိုက်သတ်မည်ရှိသည့်အ
တွင်း။ထောင်စါချီငအောင်မင်းထာရောက်။ကျွန်တော်
ကိုပေးအပ်ရမည်တောင်းရာ။မပေးမအပ်ချခံရှိလျှင်။အ
သက်ကိုချမ်းသာပေးပါ။အကြိမ်ကြိမ်တောင်းပန်ပြော
ဆိုမှ။အသက်မသေလွှတ်ပါသည်။ကျွန်တော်နှင့်အ
ပေါင်းပါဂဦးသားတို့မှာ။သွေးစီးသွေးရိုအဘူးအရောင်
ခဏ်ရာကြီးမားအနာဒရသေရှင်မသိခံနေရပါသည်။
ရွှေစက်တော်အောက်တွင်။မင်းမူရိုးကျင့်။ကြေးအားလူ
အား။ကိုးကားပြုလုပ်လျှင်။ခံရပ်နှိုင်းတော့မည်မဟုတ်
ဖြစ်ပါသောကြောင့်။ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ကိုး
ကွယ်ရာဖြစ်ပါ၍။မှန်ရာဖြစ်ပါရမည့်အကြောင်း။

4. Petition of Nga Yanlin and his sister-in-law
Mi K'et.

၄။ ရွေးလကျာအရ။ဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။
ခယ်မမိခက်တို့လျှောက်ချက်။

ရွေးလကျာဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။ခယ်မမိ
ခက်တို့။ချက်။ကျွန်တော်မလင်ရွေးလကျာဆေးထိုးအ

NOTES.

အဘူး = အဖူး a swelling. ရွှေစက်တော်အောက် beneath the
royal foot (see p. 256). မင်းမူရိုးကျင့် persons in authority.
ကြေးအားလူအား to the people. ကိုးကား to rely on the pro-
tection of a superior. ရွေးလကျာအရ right wing of the Yue
(chosen) Regiment. ဆေးထိုး enrolled and tattoo-marked

မှုထမ်းငရွာဘိန်းသည်။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်နှင့်။မိုးနဲကြောင်းအရေးတော်သို့။သူကောင်းဖြစ်ထိုက်ပါထမ်းရွက်ရှိသည့်အတွင်း။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်သည်။ကျွန်တော်မလင်ငရွာဘိန်းပိုင်ပစ္စည်းများကိုသိမ်းယူ။လူကိုသတ်ဖြတ်သေဆုံးရှိပါသောကြောင့်။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်နှင့်ရွာလွှတ်တော်မှာမှန်ရုဖြစ်ပါရမည့်အကြောင်း။

5. Statement of the Myo-ôk of T'antabin.

၅။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူအစစ်ခံချက်။

သက္ကရာဇ် ၁၄၂၅ ခု။ပဌမဝါဆိုလဆန်း ၁၁ ရက်နေ့။ထန်းတပင်မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူ။ချက်။ရွေးလကျာအမှုထမ်းငရန်လင်း။ခယ်မမိခက်တို့လျှောက်ဝင်ပါငရွာဘိန်း။ရွေးလကျာအမှုထမ်းဟုတ်မဟုတ်မသိ။ကျွန်တော်မိုးနဲကြောင်းအရေးတော်သို့။အမိန့်တော်မြတ်နှင့်ထမ်းရွက်ရာ။ကိုယ်နေငွေ ၇၀

NOTES.

on the arm. မြို့အုပ် a township officer, Extra-Assist.-Commissioner. မိုးနဲ one of the Shan States. ထက်ဘက်ရည်ထော် a page whose duty was to hand the king his tea: afterwards, a gentleman in attendance. ကိုယ်နေငွေ money given to a person for which he is bound to return personal service.

ပေး၍။သတ္တရာဇ်စာချုပ်နှင့်ဝယ်ယူစေခိုင်းသူငွေအိမ်နီး
 ကိုခေါ်သွား။မိုးနဲ့မြို့သို့ရောက်ကာလ။လွှတ်တော်ကပေး
 သည့်။ခဲ။ယံးတင်ရန်နွားတော်များကိုထိန်းစေသူ။နတ်
 စုလက်ဝဲအမှုထမ်းငရမ်းက။ကျွန်တော်ထိန်းသည့်နွား
 တော်များကို။ငွေအိမ်နီးခိုးယူရောင်းစားကြောင်းနှင့်
 တိုင်တန်းပြောဆိုသောကြောင့်။ငွေအိမ်နီးကိုခေါ်ငင်
 စစ်မေးရာ။နွားတော်များကိုခိုးယူရောင်းစားကြောင်း။
 အစစ်ခံဖြောင့်ဆိုရှိ၍။ခိုးယူရောင်းစားသည့်နွားကောင်
 ရောဝကျော်များကိုတောင်းခံရာ။ငွေအိမ်နီးခိုးယူနွား
 အနက်။အနည်းငယ်နွားကိုပြန်ပေး။ကျန်နွားကိုတောင်း
 ခံရှိသည့်အတွင်း။လက်လွန်သေဆုံးရှိပါသည်။ငွေ
 အိမ်နီးပိုင်ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုမသိမ်းမယူရပါ။

**6. Examination of the Chief Clerk in the Ordnance
 Department.**

၆။ နတ်စုလက်ဝဲသေနတ်စာရေးနေမျိုးသူရကျော်
 သူမေးချက်။

သတ္တရာဇ်၁၄၅၅။ပဌမဝါဆိုလပြည့်ကျော်၁၂ရက်
 နေ့။နတ်စုလက်ဝဲသေနတ်စာရေးနေမျိုးသူရကျော်သူ

NOTES.

ခဲ bullets. ထိး powder. လက်ထွန် to assault, beat. သေ
 နတ်စာရေး Chief Clerk of Ordnance Department. နတ်စု
 လက်ဝဲ left wing of Nat Regiment.

မေးသော်။ချက်။ရွှေထုံသေနတ်ဗိုလ်မြို့ဝန်တပ်ဗိုလ်ချုပ်
က။မိုးနဲစော်ဘွားဟောင်းကို။တိုက်ခိုက်ဘမ်းဆီးရ
မည်ဖြစ်၍။အမှုထမ်းလူသျှင်စားစရိတ်ဆန်နီကျ။၎င်း
ဆန်များကိုတင်ဆောင်ရန်။တသွောက်လျှင်ခွားကောင်
ရောစီ။တင်ဆောင်ပါရှိစေရမည်ဆင့်ဆိုသည်နှင့်။နတ်
ရုဏ်ကဲတပ်ဗိုလ်။ထန်းတပင်မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်
တော်မင်းထင်စည်သူက။တပ်ဗိုလ်ဖြစ်သည့်အတိုင်း။
ခွားများကိုရှာကြံ၍။တသွောက်လျှင်။တကောင်ကျပေး
အပ်။၎င်းခွားများကို။တပ်မှူးသွောက်ကြီးတို့။ငရမ်းထံ
ပေးအပ်ထိန်းကျောင်းရှိသည့်အတွင်း။ထန်းတပင်မြို့
အုပ်အဆောင်ကိုင်ခေါင်းငဘိန်း။ခွားကိုရောင်းစားရှိ
လျှင်။ခွားထိန်းငရမ်းက။ကျွန်တော်ထံပြောဆိုရာ။ငဘိန်း
သည်အရအမှုထမ်းမဟုတ်သည်နှင့်။လူရှင်ထံပြောဆို
ရမည်စေခိုင်းပြီးနောက်။ငရမ်းလူရှင်ထန်းတပင်မြို့အုပ်
ထံတိုင်တန်းပြောဆိုကာထ။ထန်းတပင်မြို့အုပ်က။
ငဘိန်းကိုစီရင်သေဆုံးကြောင်း။အမှုထမ်းတို့ပြောဆို
ကြားသိပါရသည်။

NOTES.

ရွှေထုံသေနတ်ဗိုလ် Captain in the Shwe-hlan Regiment.
တပ်ဗိုလ်ချုပ် Colonel. စော်ဘွား a Shan Chief ruling a
State. တပ်မှူးသွောက်ကြီး Major. အဆောင်ကိုင်ခေါင်း chief
attendant.

7. Personal Service Bond of Nga P'ein and his
wife Mi K'et.

၇။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်လက်ဘက်ရပ်တော်မင်းထင်စဉ်
သူတင်။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကိုယ်နေသက္ကရာဇ်။

သက္ကရာဇ် ၂၄၄ ခု။ သတင်းကျွတ်လဆန်း ၃ ရက်
နေ့တွင်။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့က။ ကျွန်တော်ကျွန်
တော်မတို့မှာ။ သိန္နီစစ်ကဲကတော်မယ့်နှစ်ထံ။ ဆပ်ပေး
ရန်ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြားရေ ၃၅။ မြင်းမာ။ ဇဝါသတ်ဇက်စုံ
ပါအဘိုးငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြားရေ ၃၅။ ၂ ရေငွေ ၇၀ ရှိပါ၍။
ကျွန်တော်ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေခံသက္ကရာဇ်
ထား၍။ စေခိုင်းပါတော့။ ပေးဆပ်ရန်ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြား
ရေ ၇၀ ပေးမနှံ့ပါ။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်သွီးခင်ပွန်းတို့ထံ
အစီရင်ခံလျှင်။ ၎င်းငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့အစီရင်ခံ
ချက်အတိုင်း။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်သွီးခင်ပွန်းတို့က။ င
ဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေကျွန်ခံကိုယ်နေသက္က
ရာဇ်ထား၍။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါး
ပြားရေ ၇၀ ပေး၍ စေခိုင်းသည့်ကာလ။ သိရှိသူမောင်
ဆော့။ ငရွှေအပ်။ စာစီစာရေးငဘိုးသင်။

NOTES.

ကိုယ်နေသက္ကရာဇ် personal service bond. စစ်ကဲ civil judge.
ကတော် wife of person of rank. မယ့် Mrs., more honorific than
မ။ ဒိသုံးဒင်္ဂါး current rupees. ဇဝါသတ် embroidered. ဇက်
စုံပါ bridle complete. ပေးမနှံ့ give in advance. သွီးခင်ပွန်း
husband and wife. သိရှိသူ witness. စာစီ to write, compose.

8. Decision of Court on the above Petition.

၈။ ကောက်တော်မူချက်။

ရွေးလကျာသေနတ်အရဆေးထိုးအမှုထမ်းငါးရန်
လင်း။ ခယ်မိခက်တို့နှင့်။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်ဟောင်း
လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူတို့။ လူသေမှုစ
ကားမှာ။ ။ အဆိုအစစ်ခံများကိုကြည့်ရှုလဲလျှောက်စေ
ရာ။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းလက်ဘက်ရည်တော်မင်း
ထင်စည်သူကလည်း။ ဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေ
ခံကျွန်အဖြစ်နှင့် ဝယ်ယူစေခိုင်း။ တပ်တော်သို့ထိုက်ပါ
ထမ်းရွက်ရာ။ စီရင်သင့်သည့်အတိုင်း။ ဆုံးမစီရင်ရာ။
လက်လွန်သေဆုံးကြောင်း။ မိခက်ကလည်း။ ထန်းတပင်
မြို့အုပ်ဟောင်းအစေခံမဟုတ်။ အလျှောက်ထိုက်ထမ်း
ကြောင်း။ လဲလျှောက်ရှိကြ၍။ သတ္တရာဇ်တင်ပေးစေပြီး
လျှင်။ သတ္တရာဇ်ကိုကြည့်ရှုရာ။ လိက္ခံ တစာဝင်စာပါ
သေချာရှိသည်တရပ်။ အစေခံကျွန်အဖြစ်နှင့်စေခိုင်းရ
သော်လည်း။ အသက်ကိုဆုံးရှုံးအောင်မစီရင်ထိုက်။ အ
မှုတော်ကိုထမ်းရွက်သည့်အခါ။ စစ်ဦးစစ်ဖျားတွင်ကျန်

NOTES.

ကောက်ချက် points picked out, i.e. decision, issues.
လူသေမှုစကားမှာ as regards this case of homicide. အဆို
the complaint. လဲလျှောက် to reply. လိက္ခံ P. written.
တဝင်စာပါ contents, purport. စစ်ဦးစစ်ဖျားတွင် on service,
in the front.

အဖြစ်နှင့်။ ဆုံးမသင့်သည့်အတိုင်း။ ဆုံးမစီရင်ရာ။ လက်
လွန်သေဆုံးကြောင်းသိသာရှိသည့်ဖြစ်၍။ ငတ်နိုး။ မယား
မိခင်တို့ကိုယ်နေသတ္တရာ၏တွက်ငွေ ၇၀ ကို။ သေသူင
တ်နိုး။ မယားမိခင်ထံ။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းလက်
ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စဉ်သူက။ အတောင်းအခံမရှိ
စေနှင့်။ ပလပ်၍သတ္တရာ၏ကိုဖျက်သိမ်းစေ။ သေသူင
တ်နိုးမယားမိခင်သို့။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းလက်
ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စဉ်သူကသေသူငတ်နိုးအသက်
ဘိုးငွေ ၃၀ ပေးလျှော်စေ။

9. Report as to Crop Prospects and Food Supplies.

၉။ တောင်ငူခရိုင်ဝန်က။ ဝန်ရပါမြို့ရွာများတွင်အစာ
ရေစာအကြောင်းနှင့်လွှတ်တော်လျှောက်လွှာ။

ဘုရားကျွန်တော်တတိယဌာနတောင်ငူခရိုင်ဝန်မင်း
ကြီးမဟာမင်းထင်ရာဇာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည့်ဘု
ရား။ ။ ခရိုင်ဝန်ရပါမြို့ရွာများအနက်။ တောင်ငူ ၁၂ မြို့
ကျေးရွာများမှာ။ ၁၂၄၇ ခုနှစ်။ ကဆုန်။ နယုန်။ တော်သ

NOTES.

ဆုံးမ to inflict chastisement. သိသာ to understand
clearly. အသက်ဘိုး life value. ခရိုင်ဝန် governor of a district,
prefect. အစာရေစာ food supplies.

လင်းလတိုင်။ မိုးမပြတ်ရွာသွန်းသောကြောင့်။ လယ်
ယာလုပ်ငန်းများမှာ။ အလတ်အလပ်မရှိ။ အနှံ့အပြားလုပ်
ဆောင်ကြရသည့်အတိုင်း။ အသီးအပင်ကောင်းမွန်စွာ
ဖြစ်ထွန်းရှိကြပါကြောင်း။ အစားအစာများမှာ။ စပါး
၁၀ဝီလျှင်ငွေဒင်္ဂါး၅၀။ ဆန်၅လျှင် ၂ ပြားဈေးများနှင့်။
ခံဝယ်စားသောက်ကြပါကြောင်း။ ရမည်းသင်းမြို့ကျေး
ရွာနယ်မြေများမှာ။ မိုးဦးအနည်းငယ်ရွာသွန်းသော်
လည်း။ ဆည်ကန်ချောင်းမြောင်းများပြား။ ရေစီးရေဝင်
ကောင်းမွန်သောကြောင့်။ မိုးကောင်းသက်သက်
လယ်ယာများမှာသာ။ အနည်းငယ်လတ်လပ်၍။ ဆည်ကန်
ရေသောက်လယ်ယာများမှာ။ ကောင်းမွန်စွာလုပ်
ဆောင်စိုက်ပျိုး။ အသီးအပင်ဖြစ်ထွန်းကြပါကြောင်း။
အစားအစာများမှာ။ စပါး၁၀ဝီလျှင် ၆၅ ပြား၇၀။ ဆန်၅
လျှင် ၂၄။ ၁။ ၂ ပြားဈေးများနှင့်။ ခံဝယ်စားသောက်ကြ
ပါကြောင်း။ ညောင်ရမ်း၂၄။ မိတ္ထီလာ၄၄ မြို့များမှာ။ နယ်
တွင်းရှိလယ်ယာမြေများအနက်။ ၃ပုံ၁ပုံခန့်မျှသာ။ လုပ်
ဆောင်စိုက်ပျိုးနှင့်ကြရပါသေးကြောင်း။ အစားအစာ

NOTES.

မိုးမပြတ် - ရွာသွန်း to rain. လုပ်ငန်း allotments. လတ်လပ် to
be fallow. အနှံ့အပြား mostly, diffusively. ဈေး market
rate. ဆည် a dam, weir. ၂၄။ ၁။ ၂ 24 moo 1 pe = Rs. 2. 7
(J. § 138). ၃ပုံ၁ပုံ one-third.

များမှာ။စပါး၁၀ဝ်ထွင်၇၅ပြား၈၀။ဆန်၇ထွင်၃ပြား
 ၃၂။၁ဇေးများနှင့်။ခံဝယ်စားသောက်ကြပါကြောင်း
 များကိုသိသာတော်မူအောင်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါ
 သည်ဘုရား။

10. Report as to Capture of certain Dacoits.

၁၀။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု။နယုန်လပြည့်ကျော်၁ရက်နေ့။
 ခရိုင်ခံအင်းတင်။ရတနာသိဃီခရိုင်ဝန်
 သွေ့ကံလွှာ။

ဘုရားကျွန်တော်ရှေ့ဝင်းတော်မှူး။ရတနာသိဃီမြို့
 ဝန်။ရဲဘက်မြင်းဝန်။နဝမဋ္ဌာနရတနာသိဃီခရိုင်ဝန်သ
 တိုးမင်းကြီးမဟာမင်းခေါင်ရာဇာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံ
 ပါသည်ဘုရား။ ။ဝန်စုပါနယ်မြေကျေးရွာများမှာ။အ
 တိုက်အခိုက်အလအယူမရှိစေရ။ထောက်ထွန်းဘမ်း
 ဆီးစေရန်အမှုထမ်းလူပေးအပ်ရှိပါသည့်အတိုင်း။မပေါ့
 မလျော့။မြင်းခေါင်း။မြင်းစီးတို့ကိုကြပ်ကြပ်တည်းတည်း
 ဆင့်ဆို။မြို့ရုံးအရာရှိတို့ကိုလူလက်နက်ပေးအပ်စေခိုင်း
 ဘမ်းဆီးစေရာ။ရတနာသိဃီမြို့မြောက်ထက်ပိုလံ့ခွင်ပါ

NOTES.

၃၂။ 32 moo 1 pè = Rs. 3. 5. ရတနာသိဃီ P. name of
 Shwebo. ရှေ့ဝင်းတော်မှူး Captain of the eastern Palace
 Guard. ရဲဘက်မြင်းဝန် Colonel of Yebet cavalry Regiment.
 ဗိုလ်ခွင် a military command or district.

ကျဉ်းကန်ရွာနေထားပြင်ကျော်စော။ခေင်တို့ကိုရမိစပ်
မေးသျှင်။ကျွန်တော်တို့နှင့်ရွာနေကျေး။ယာတော်ရွာ
နေညံ့။ပန်းတံဆိပ်ရွာနေချင်း။တပယင်းမြို့စီရင်ရ
၄ရွာနေချေယ်။၎င်းနှင့်ပါအမည်မသိလူ၄တို့တိုင်ပင်
ကြပြီးသျှင်။ကျော်စောကိုင်သေနတ်။ချင်းကိုင်သေ
နတ်။ချေယ်ကိုင်သေနတ်များနှင့်။၁၂၄၅၁။နှောင်း
တန်ခူးလအတွင်း။မြေဒူးမြို့စီရင်ရဆယ်ရွာကိုညည့်
၂ချက်တီးကျော်အချိန်။ဝန်းဝိုင်းတိုက်ခိုက်။ရရှိသည့်
နွားကောင်ရေ၂၀။အထည်ပစ္စည်းများကိုညီမျှဝေယူ
ကြောင်း။တိုက်ရာပါသေနတ်နှင့်။တိုက်ရာရရှိသည့်
အထည်ပစ္စည်းများကိုပေးအပ်။အစစ်ခံထွက်ပေါ်ရှိ
ပါသောကြောင့်။ရမိသည့်ထားပြင်ကျော်စော။ခေင်
တို့ကို။အကျဉ်းချုပ်ထား၍။မရကျန်အစစ်ခံရာပါထား
ပြတို့ကို။နယ်ရှင်အကြီးအအုပ်တို့ထံတောင်းခံဆဲရှိပါ
ကြောင်း။ထားပြင်ကျော်စော။ခေင်တို့အစစ်ခံထွက်
ချက်များကိုတင်ပေးပျောက်ထားပါကြောင်းရှိခိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

NOTES.

နှောင်းတန်ခူးလ that part of the month တံကူး that precedes the New Year's Day : နှောင်း is therefore the last part of the past year. The spelling တူး is correct, as it means crossing the တံ or တန် demarcating line. ညည့်၂ချက်တီး ကျော်အချိန် past twelve o'clock at night (J. § 136).

11. Petition of certain Village Headmen with reference
to the Thoogyee of their Circle.

၁၁။ ရွှေပြည်ရန်အောင်အနောက်လက်။ပြင်စဉ်ခေါင်း။
မိန်ပန်း။ကန်စီ။ကြေးကန်ရွာကြေးထမ်းကြီးတို့
ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်စား။

ဘုရားကျွန်စောအောင်ရွှေပြည်ရန်အောင်အနောက်လက်။
ပြင်စဉ်ခေါင်း။မိန်ပန်း။ကန်စီ။ကြေးကန်ရွာကြေးထမ်း
ကြီးထေဟ်။မြတ်ရေး။ဆိုးပေ။တောရဲ။ချေထွန်း။
အပေါင်းပါကြေးထမ်းကြီးထေဟ်တို့ရွှေဘဝါးတော်မြတ်
အောက်ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည့်ဘုရား။

ကြေးကန်ရွာသူကြီးညောင်ပေါ်သူကောင်းပြုတော်မူ
သည့်ကျေးဇူးသစ္စာတော်မြတ်ကိုမထောက်။ကျေးရွာ
တိုင်နယ်ကိုငွေခွဲဂါး ၃၀၀ ကျော်နှင့်ပေါင်နှံရောင်းစား။
ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့အပေါ်တွင်။ငွေခွဲဂါး
၁၀၀၀ ကျော်ပိုမိုခွဲတောင်းစားယူ။ကျေးရွာနှင့်မဆိုင်
သူသန်က။လူကိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်။မခံမရပ်နိုင်အောင်
ပြုလုပ်။အိမ်ခြေလူနေတမြို့တနယ်သို့ပြောင်းရွှေ့ထွက်
သွား။ကျေးရွာပျက်ပြားနှင့်နာပင်ပန်း။အကျိုးတော်

NOTES.

ခွဲထောင်း to levy tax. နှင့်နာ for နပ်နာ to be aggrieved ;
see p. xxii.

ယုတ်လျော့ရှိပါသောကြောင့်။အမိန့်တော်။ဥပဒေတော်
 ချားကိုကျူးလွန်။တိုင်နယ်ကိုပေါင်နှံ။ကြေးငွေပိုမိုခွဲ
 တောင်းစားယူ။လူကိုညည်းပန်းနှိပ်စက်ပြုလုပ်သူညံ့
 ပေါ်။တိုင်နယ်ကိုအပေါင်ခံသူသေနဲ့တို့နှင့်မှန်ရာရှင်
 လင်းပါရမည့်အကြောင်း။ရွာဘဝါးတော်မြတ်အောက်
 ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား။

NOTES.

အပေါင်ခံသူ a mortgagee. ရွှေဘဝါးတော်မြတ်အောက် be-
 neath the excellent golden royal foot: within the royal
 jurisdiction, in the royal city: ဖဝါး or ဘဝါး the sole (of
 the foot), or palm (of the hand). သံတော်ဦးတင် to address
 a king; lit. to place the royal voice on the head. The
 whole sentence means, 'We supplicate your Majesty,'
 that the whole matter may be investigated and right be
 done, etc.

THE END.

PETITION No. 1.

ဥဉ္ဇ: ဣဒ်ကောပ်: ဣ: ဇိုင်: ကိုဉ်ဒွာ် ကိုဉ်ခိုဉ်:
အဓိဉ်ကောပ်: ပါ သည့် ကျေးဇူး: စင် သွင် ဣဉ္ဇ: "

ပဲ: ကျ: မြို့မတိုက် အတွင်း: ကျေးလက်တိုက်ရှင်း: ဂ
 နိုင်ငံက အပူပူ "ပြင်ယဉ် အတွက်ကြော့: တိုင်စာ
 ထောင့်ထောင့်ဆင်း: ညှပ်ကူး-စုံ: ထောက်က: ၁၈၈၄ ဥ
 မေလ ၁၈၈၈ ခု. ၈ " နံပါတ် ၁၀၉ နှင့်ဆိုင်ရုံကောက်
 သည် အတိုင်း: စုံ: ထောက်ဆိုင်ကူး: ၇ " နှစ်မည်ကျိပ်မက်အား
 လိုက်ပြီး: နေ့ဖြုတ်ပါ ဥပါသည်:

ကျွန်တော်တို့၏ ခံစားချက်မှာ .. သိပ်မသိသာစွာ
ကျွန်တော်တို့၏ ခံစားချက်မှာ .. သိပ်မသိသာစွာ
ကျွန်တော်တို့၏ ခံစားချက်မှာ .. သိပ်မသိသာစွာ

မည်လည်း။ "ငါ့ခြံမှာ။" ဆစ်ပင်များ၊ အသီး
အနှံဖြစ်ဖူးကုန်၏။ အစို့လွတ်လွတ်၊ အစို့အစို့၊ အစို့အစို့၊ အစို့အစို့။

၎င်းဖြင့် ယခု အစွဲကုန် ယခုခံအစွဲ၊
အခွဲတော်ငွေ ပေး ခံကပ်ပါရ ယခုအကြောင်း နှိပ်
အခွဲတော်ခံ ပါသည် ဈေးလေး နှစ်သွင်းဤ။ "

မိကျ: ၄၈
ဘဝနဲ့ ဇာတိ

X ၄၃၂ မြန်မာ

PETITION No. 2.

လူကောင်းမြတ်အလေးပိုင်မင်းခွင်ဘုရားမှီးတော်
 ဘုရားရွှေဘိုတော်ဘိလင်းမြို့မတို့ကမိန့်စွာရေကောက်လှီးငယ်
 မှီခိုအစီရင်ခံစာခံပါဘုရားကျေးဇူးရှင်သခင်ဘုရား
 ကတိုင်းကြီး၊ ကတိုင်းခေလကတိုင်းမြောင်း၊ မိခင်ကတိုင်းခွင်ခွင်
 ကို အစွမ်းဘုရားမှီးလေလံတွင်-၅ မှစင်ကျေး ခိုင်စိုက်ကံ အဘို့စွာ-
 ရှိ-၇ နှစ်ဝယ်ယူရပါသည့်က
 ရှင်ခင်းတို့၊ တူးလှောင်မိန့်စွာရေမှီး-၅ အင်းကြီးလှေကွယ်
 လှေပါး-၇ ရှေ့တို့သည့်၊ ရွှေဘိုတော်ကတိုင်းကမပါကတော်သတားသည့်
 ဆိုကြီးမြို့ကတိုင်း။ လတာဝန်ယူစာလတာဝန်သတိုက်ကတိုင်းလတာဝန်သတိုက်
 မှီးတွင်လှောင်ထားရာကအစွမ်းဘုရားမှီးဘို့ အစွမ်းပိုင်မင်းလေလံ
 မြစ်ရင်းမှီးမြစ်ကြီးခင်း အင်းပါ၊ မပါအမိန့်တော်ကြီးမှာခိုင်ဆိုင်ကြီး
 အတတ်-၅ လစွဲကကအမိန့်ရှိပါဘုရားကတိုင်းရှင်ခင်းအစွမ်းရွှေဘိုတော်
 မိန့်ဆီးချုပ်ထားပကတိုင်းလှေကတိုင်းမှီး များကတိုင်းပိုင်ဘလှေကတိုင်းအစွမ်း
 သားလှေပါး-၇ ရှေ့-လား မှီးထားသည့်ဆိုကြီးအတတ်အမာလ်လှေက
 ရှင်ကတိုင်းအစွမ်းပိုင်ဘလှေကတိုင်းမြို့ရွှေဘိုတော်မိန့်အစွမ်းခိုင်
 ပါဘုရား ဆိုခြင်းပါကြီးရှင်ခင်းကတိုင်းဘုရားခင်းအစွမ်းကတိုင်းမြို့
 ရှင်တော်မြို့မြို့လှောင်လှောင်ကတိုင်း-၇ အစွမ်းကတိုင်းဝယ်ယူလှေကတိုင်း
 မှီမမှီးအမိန့်ကတိုင်းပကတိုင်းကတိုင်းမြို့အစွမ်းခိုင်ခိုင်
 အစီရင်ခံစာခံပါဘုရားကျေးဇူးရှင်သခင်ဘုရား

၆၆၆၆၆၆ X

ဘုရား ကျွန်တော်တို့ ကျွန်ုပ်တို့ လမ်း မလောက် ဂုဏ်
 ကို ပြုစု နှစ် ဦး အစီ ဂုဏ်တော် ခံပါသည် ဘုရား "

အကံ က ဖူး တွေ ပါ နှစ်သော အိမ် အလှူငါး
 အဝယ် စာ ချုပ် သည် လမ်း မလောက် အလှူငါး
 မောင်ကလေး အမည် ဦး အခွန်တော် ထမ်း စောင်
 ဆောင် လုပ် နေ ထိုင်သော အိမ် ကိုး ကျွန်တော် မျိုး က
 အကိုး ငွေ ၁၅၀ ပေ စာ ဝယ် ယူ ပြီး နှစ် ငွေ စာ
 ချုပ် ချုပ် အကံ က လက် ဖွတ် များ ငွေ ထိုး ပါ
 သည် "

ငွေ မောင်ကလေး ကိုလည်း ကျွန်တော် မျိုး
 က အိမ် ဝယ် သော အကိုး ငွေ ၁၅၀ ကို လက် လှူ
 ပေး နေ ချ ဖြစ် သည် နှစ် ဝယ် သော စာ ချုပ် အခွန်
 အခွန် ဦး တော် တွင် ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး
 ဦး ကံ ကံ ဦး " အမည် မြင်း နှစ် ဦး ဦး ဦး
 စာ ခွဲ စာ ခွဲ မပြု မလုပ် ကံ " ချုပ် ချုပ် ကံ ယူ ထက်
 တိုင် ဖြစ် ဖြစ် စာ ခွဲ ချုပ် မလုပ် ကံ ကံ ကံ ကံ ကံ
 မလုပ် နေ ပါ သည် " ချုပ် ချုပ် ကံ ကံ ကံ ကံ ကံ
 တော် မူ လော ဦး ဦး ဦး အကံ မှန် " ငွေ ၂၀၀
 အကံ " ငွေ စာ ချုပ် ကံ ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး ဦး
 မောင်ကလေး ချုပ် ကံ ကံ ကံ ပေး အကံ တော် မူ ပါ
 ကျေး ဖူး နှစ် ဦး ဦး ဘုရား "

PETITION No.4.

[illegible]

CLARENDON PRESS BOOKS

HISTORY

Greece, Italy, Egypt, etc

- Clinton's Fasti Hellenici**, from the LVith to the CXXIIIrd Olympiad. Third edition. 4to. £1 14s. 6d. net. From the CXXIVth Olympiad to the Death of Augustus. Second edition. 4to. £1 12s. net. Epitome. 8vo. 6s. 6d. net.
- Clinton's Fasti Romani**, from the death of Augustus to the death of Heraclius. Two volumes. 4to. £2 2s. net. Epitome. 8vo. 7s. net.
- Greswell's Fasti Temporis Catholici**. 4 vols. 8vo. £2 10s. net. Tables and Introduction to Tables. 8vo. 15s. net. Origines Kalendariæ Italicæ. 4 vols. 8vo. £2 2s. net. Origines Kalendariæ Hellenicæ. 6 vols. 8vo. £4 4s. net.
- A Manual of Greek Historical Inscriptions**. By E. L. HICKS. New edition, revised by G. F. HILL. 8vo. 10s. 6d. net.
- Latin Historical Inscriptions**, illustrating the history of the Early Empire. By G. M'C. RUSHFORTH. 8vo. 10s. net.
- Sources for Greek History** between the Persian and Peloponnesian Wars. By G. F. HILL. 8vo. Reissue, revised. 10s. 6d. net.
- Sources for Roman History**, B.C. 133-70. By A. H. J. GREENIDGE and A. M. CLAY. Crown 8vo. 5s. 6d. net.
- A Manual of Ancient History**. By G. RAWLINSON. 2nd ed. 8vo. 14s.
- Finlay's History of Greece** from its Conquest by the Romans (B.C. 146) to A.D. 1864. A new edition, revised, and in part re-written, with many additions, by the Author, and edited by H. F. TOZER. 7 vols. 8vo. 63s. net.
- The History of Sicily** from the earliest times. By E. A. FREEMAN. 8vo. Vols. I and II. The Native Nations: The Phœnician and Greek Settlements to the beginning of Athenian Intervention. £2 2s. net. Vol. III. The Athenian and Carthaginian Invasions. £1 4s. net. Vol. IV. From the Tyranny of Dionysios to the Death of Agathoklēs. Edited from posthumous MSS, by A. J. EVANS. £1 1s. net.
- Italy and her Invaders** (A.D. 376-814). With plates and maps. Eight volumes. 8vo. By T. HODGKIN. Vols. I-IV in the second edition. I-II. The Visigothic, Hunnish, and Vandal Invasions, and the Herulian Mutiny. £2 2s. III-IV. The Ostrogothic Invasion. The Imperial Restoration. £1 16s. V-VI. The Lombard Invasion, and the Lombard Kingdom. £1 16s. VII-VIII. Frankish Invasions, and the Frankish Empire. £1 4s.
- The Dynasty of Theodosius**; or, Seventy Years' Struggle with the Barbarians. By the same author. Crown 8vo. 6s.
- Aetolia; its Geography, Topography, and Antiquities**. By W. J. WOODHOUSE. With maps and illustrations. Royal 8vo. £1 1s. net.
- The Islands of the Aegean**. By H. F. TOZER. Crown 8vo. 8s. 6d.
- Dalmatia, the Quarnero, and Istria**; with Cettigne and Grado. By T. G. JACKSON. Three volumes. With plates and illustrations. 8vo. 31s. 6d. net.
- Cramer's Description of Asia Minor**. Two volumes. 8vo. 11s.
- Description of Ancient Greece**. 3 vols. 8vo. 16s. 6d.

- The Cities and Bishoprics of Phrygia.** By W. M. RAMSAY. Royal 8vo. Vol. I, Part I. The Lycos Valley and South-Western Phrygia. 18s. net. Vol. I, Part II. West and West Central Phrygia. £1 1s. net.
- Stories of the High Priests of Memphis, the Sethon of Herodotus, and the Demotic Tales of Khamnas.** By F. L. L. GRIFFITH. With Portfolio containing seven facsimiles. Royal 8vo. £2 7s. 6d. net.
- The Arab Conquest of Egypt.** By A. J. BUTLER. With maps and plans. 8vo. 16s. net.
- Baghdad during the Abbasid Caliphate, from contemporary sources.** By G. LE STRANGE. With eight plans. 8vo. 16s. net.

Archaeology

- Ancient Khotan.** Detailed report of Archaeological explorations in Chinese Turkestan carried out and described under the orders of H.M. Indian Government by M. AUREL STEIN. Vol. I. Text, with descriptive list of antiques, 72 illustrations in the text, and appendices. Vol. II. 119 colotype and other illustrations and a map. 2 vols. 4to. £5 5s. net.
- Catalogue of the Coins in the Indian Museum, Calcutta, including the Cabinet of the Asiatic Society of Bengal.** (Published for the Trustees of the Indian Museum.) Royal 8vo, with numerous colotype plates. Vol. I, by V. A. SMITH, 30s. net; or Part I (Early Foreign Dynasties and Guptas), 15s. net, Part II (Ancient Coins of Indian Types), 6s. net, Part III (Persian, Mediaeval, South Indian, Miscellaneous), 10s. 6d. net. Vol. II, by H. N. WRIGHT (the first section of Part II by Sir J. BOURNILLON), 30s. net (Sultáns of Delhi, Contemporary Dynasties in India). Vol. III, by H. N. WRIGHT, 40s. net (Mughal Emperors).
- Ancient Coptic Churches of Egypt.** By A. J. BUTLER. 2 vv. 8vo. 30s.
- A Catalogue of the Cyprus Museum.** By J. L. MYRES and MAX OHNEFALSCH-RICHTER. 8vo. With eight plates, 7s. 6d. net.
- A Catalogue of the Sparta Museum.** By M. N. TOD and A. J. B. WACE. 8vo. 10s. 6d. net.
- Catalogue of the Greek Vases in the Ashmolean Museum.** By P. GARDNER. Small folio, linen, with 26 plates. £3 3s. net.
- The Cults of the Greek States.** By L. R. FARNELL. 8vo. Five volumes, 207 plates. I-II, 32s. net; III-IV, 32s. net; V. 18s. 6d. net.
- The Stone and Bronze Ages in Italy and Sicily.** By T. E. PEET. 8vo, illustrated. 16s. net.
- Classical Archaeology in Schools.** By P. GARDNER and J. L. MYRES. 8vo. Second edition. 1s. net.
- Introduction to Greek Sculpture.** By L. E. UFCOTT. Cr. 8vo. 4s. 6d.
- Marmora Oxoniensia, inscriptiones Graecae ad Chandleri exempla editae, cur. GUL. ROBERTS, 1791.** Crown 8vo. 3s. 6d.
- De Antiquis Marmoribus, Blasii Caryophili.** 1828. 7s. 6d.
- Fragmenta Herculanensia.** A Catalogue of the Oxford copies of the Herculean Rolls, with texts of several papyri. By W. SCOTT. Royal 8vo. £1 1s.
- Thirty-six Engravings of Texts and Alphabets from the Herculean Fragments.** Folio. Small paper, 10s. 6d., large paper, £1 1s.
- Herculanensium Voluminum Partes II.** 1824. 8vo. 10s.

English History: Sources

Baedae Opera Historica, edited by C. PLUMMER. Two volumes. Crown 8vo, leather back. £1 1s. net.

Asser's Life of Alfred, with the Annals of St. Neot, edited by W. H. STEVENSON. Crown 8vo. 12s. net.

The Alfred Jewel, an historical essay. With illustrations and a map, by J. EARLE. Small 4to, buckram. 12s. 6d. net.

Two of the Saxon Chronicles Parallel; with supplementary extracts from the others. A Revised Text, edited by C. PLUMMER and J. EARLE. Two volumes. Crown 8vo. Vol. I. Text, appendices, and glossary. 10s. 6d. Vol. II. Introduction, notes, and index. 12s. 6d.

The Saxon Chronicles (787-1001 A.D.). Crown 8vo, stiff covers. 3s.

Handbook to the Land-Charters. By J. EARLE. Crown 8vo. 16s.

The Crawford Collection of early Charters and Documents, now in the Bodleian Library. Edited by A. S. NAPIER and W. H. STEVENSON. Small 4to, cloth. 12s. net.

The Chronicle of John of Worcester, 1118-1140. Edited by J. R. H. WEAVER. Crown 4to. 7s. 6d. net.

Dialogus de Scaccario. Edited by A. HUGHES, C. G. CRUMP, and C. JOHNSON, with introduction and notes. 8vo. 12s. 6d. net.

Passio et Miracula Beati Olai. Edited from the Twelfth-century MS by F. METCALFE. Small 4to. 6s.

The Song of Lewes. Edited from the MS, with introduction and notes, by C. L. KINGSFORD. Extra fcap 8vo. 5s.

Chronicon Galfridi le Baker de Swynebroke, edited by Sir E. MAUNDE THOMPSON, K.C.B. Small 4to, 18s.; cloth, gilt top, £1 1s.

Chronicles of London. Edited, with introduction and notes, by C. L. KINGSFORD. 8vo. 10s. 6d. net.

Gascoigne's Theological Dictionary ('Liber Veritatum'): selected passages, illustrating the condition of Church and State, 1403-1458. With an introduction by J. E. THOROLD ROGERS. Small 4to. 10s. 6d.

Fortescue's Governance of England. A revised text, edited, with introduction, etc, by C. PLUMMER. 8vo, leather back. 12s. 6d.

Stow's Survey of London. Edited by C. L. KINGSFORD. 8vo, 2 vols., with a folding map of London in 1600 (by EMERY WALKER and H. W. CRIBB) and other illustrations. 30s. net.

The Protests of the Lords, from 1624 to 1874; with introductions. By J. E. THOROLD ROGERS. In three volumes. 8vo. £2 2s.

Historical Evidence. By H. B. GEORGE. Crown 8vo. 3s.

The Clarendon Press Series of Charters, Statutes, etc

From the earliest times to 1307, By Bishop STUBBS.

Select Charters and other illustrations of English Constitutional History.
Eighth edition. Crown 8vo. 8s. 6d.

From 1558 to 1625. By G. W. PROTHERO.

**Select Statutes and other Constitutional Documents of
the Reigns of Elizabeth and James I.** Third edition.
Crown 8vo. 10s. 6d.

From 1625 to 1660. By S. R. GARDINER.

The Constitutional Documents of the Puritan Revolution. Third edition. Crown 8vo. 10s. 6d.

Calendars, etc

Calendar of Charters and Rolls preserved in the Bodleian Library.
8vo. £1 11s. 6d. net.

**Calendar of the Clarendon State Papers preserved in the
Bodleian Library.** In three volumes. 1869-76.

Vol. I. From 1523 to January 1649. 8vo. 18s. net. Vol. II. From 1649
to 1654. 8vo. 16s. net. Vol. III. From 1655 to 1657. 8vo. 14s. net.

Hakluyt's Principal Navigations, being narratives of the Voyages
of the Elizabethan Seamen to America. Selection edited by E. J. PAYNE.
Crown 8vo, with portraits. Second edition. Two volumes. 5s. each.

Also abridged, in one volume, with additional notes, maps, &c., by
C. RAYMOND BEAZLEY. Crown 8vo, with illustrations. 4s. 6d. Also,
separately, *The Voyages of Hawkins, Frobisher, and Drake*; *The Voyages
of Drake and Gilbert*, each 2s. 6d.

Aubrey's 'Brief Lives,' set down between the Years 1669 and 1696.
Edited from the Author's MSS by A. CLARK. Two volumes. 8vo. £1 5s.

Whitelock's Memorials of English Affairs from 1625 to 1660. 4 vols.
8vo. £1 10s.

Ludlow's Memoirs, 1625-1679. Edited, with Appendices of Letters
and illustrative documents, by C. H. FIRTH. Two volumes. 8vo. £1 16s.

Luttrell's Diary. A brief Historical Relation of State Affairs, 1678-1714.
Six volumes. 8vo. £1 10s. net.

Burnet's History of James II. 8vo. 9s. 6d.

**Life of Sir M. Hale, with Fell's Life of
Dr. Hammond.** Small 8vo. 2s. 6d.

**Memoirs of James and William, Dukes of
Hamilton.** 8vo. 7s. 6d.

Burnet's History of My Own Time. A new edition based on that of M. J. ROUTH. Edited by OSMUND AIRY. Vol. I. 12s. 6d. net. Vol. II. (Completing Charles the Second, with Index to Vols. I and II.) 12s. 6d. net.

Supplement, derived from Burnet's Memoirs, Autobiography, etc. all hitherto unpublished. Edited by H. C. FOXCROFT, 1902. 8vo. 16s. net.

The Whitefoord Papers, 1739 to 1810. Ed. by W. A. S. HEWINS. 8vo. 12s. 6d.

History of Oxford

A complete list of the Publications of the Oxford Historical Society can be obtained from Mr. Frowde.

Manuscript Materials relating to the History of Oxford ; contained in the printed catalogues of the Bodleian and College Libraries. By F. MADAN. 8vo. 7s. 6d.

The Early Oxford Press. A Bibliography of Printing and Publishing at Oxford, '1468'-1640. With notes, appendices, and illustrations. By F. MADAN. 8vo. 18s.

Bibliography

Cotton's Typographical Gazetteer. First Series. 8vo. 12s. 6d.

Ebert's Bibliographical Dictionary. 4 vols. 8vo. [Out of print.]

Bishop Stubbs's and Professor Freeman's Books

The Constitutional History of England, in its Origin and Development. By W. STUBBS. Library edition. Three volumes. Demy 8vo. £2 8s. Also in three volumes, crown 8vo, price 12s. each.

Seventeen Lectures on the Study of Mediaeval and Modern History and kindred subjects, 1867-1884. By the same. Third edition, revised and enlarged, 1900. Crown 8vo, half-roan. 8s. 6d.

History of the Norman Conquest of England ; its Causes and Results. By E. A. FREEMAN. Vols. I, II and V (English edition) are out of print.

Vols. III and IV. £1 1s. each. Vol. VI (Index). 10s. 6d.

A Short History of the Norman Conquest of England. Third edition. By the same. Extra fcap 8vo. 2s. 6d.

The Reign of William Rufus and the Accession of Henry the First. By the same. Two volumes. 8vo. £1 16s.

Special Periods and Biographies

- Ancient Britain and the Invasions of Julius Caesar.** By T. RICE HOLMES. 8vo. 21s. net.
- Life and Times of Alfred the Great, being the Ford Lectures for 1901.** By C. PLUMMER. 8vo. 5s. net.
- The Domesday Boroughs.** By ADOLPHUS BALLARD. 8vo. 6s. 6d. net.
- Villainage in England. Essays in English Mediaeval History.** By P. VINOGRADOFF. 8vo. 16s. net.
- English Society in the Eleventh Century. Essays in English Mediaeval History.** By P. VINOGRADOFF. 8vo. 16s. net.
- Oxford Studies in Social and Legal History.** Edited by PAUL VINOGRADOFF. 8vo. Vol. I. English Monasteries on the Eve of the Dissolution. By ALEXANDER SAVINE. Patronage under the Later Empire. By F. DE ZULUETA. 12s. 6d. net.
- The Gild Merchant: a contribution to British municipal history.** By C. GROSS. Two volumes. 8vo, leather back, £1 4s.
- The Welsh Wars of Edward I; a contribution to mediaeval military history.** By J. E. MORRIS. 8vo. 9s. 6d. net.
- The Great Revolt of 1381.** By C. OMAN. With two maps. 8vo. 8s. 6d. net.
- Lancaster and York. (A.D. 1399-1485.)** By Sir J. H. RAMSAY. Two volumes. 8vo, with Index, £1 17s. 6d. Index separately, 1s. 6d.
- Life and Letters of Thomas Cromwell.** By R. B. MERRIMAN. In two volumes. [Vol. I, Life and Letters, 1523-1535, etc. Vol. II, Letters, 1536-1540, notes, index, etc.] 8vo. 18s. net.
- Edward Hyde, Earl of Clarendon.** A lecture by C. H. FIRTH. 8vo. 1s. net.
- A History of England, principally in the Seventeenth Century.** By L. VON RANKE. Translated under the superintendence of G. W. KITCHIN and C. W. BOASE. Six volumes. 8vo. £3 3s. net. Index separately, 1s.
- Sir Walter Raleigh, a Biography,** by W. STEBBING. Post 8vo. 6s. net.
- Henry Birkhead and the foundation of the Oxford Chair of Poetry.** By J. W. MACKAIL. 8vo. 1s. net.
- Biographical Memoir of Dr. William Markham, Archbishop of York,** by Sir CLEMENTS MARKHAM, K.C.B. 8vo. 5s. net.
- The Life and Works of John Arbuthnot.** By G. A. AITKEN. 8vo, cloth extra, with Portrait. 16s.

- Life and Letters of Sir Henry Wotton.** By L. PEARFALL SMITH. 8vo. Two volumes. 25s. net.
- Great Britain and Hanover.** By A. W. WARD. Crown 8vo. 5s.
- History of the Peninsular War.** By C. OMAN. To be completed in six volumes, 8vo, with many maps, plans, and portraits.
Already published: Vol. I. 1807-1809, to Corunna. Vol. II. 1809, to Talavera. Vol. III. 1809-10, to Torres Vedras. 14s. net each.
- Anglo-Chinese Commerce and Diplomacy:** mainly in the nineteenth century. By A. J. SARGENT. 12s. 6d. net.
- Frederick York Powell.** A Life and a selection from his Letters and Occasional Writings. By OLIVER ELTON. Two volumes. 8vo. With photogravure portraits, facsimiles, etc. 21s. net.
- David Binning Monro: a Short Memoir.** By J. COOK WILSON. 8vo, stiff boards, with portrait. 2s. net.
- F. W. Maitland.** Two lectures by A. L. SMITH. 8vo. 2s. 6d. net.

School Books

- Companion to English History (Middle Ages).** Edited by F. P. BARNARD. With 97 illustrations. Crown 8vo. 8s. 6d. net.
- School History of England to the death of Victoria.** With maps, plans, etc. By O. M. EDWARDS, R. S. RAIT, and others. Crown 8vo, 3s. 6d.
- Perspective History Chart.** By E. A. G. LAMBORN. 8s. 6d. net.

Oxford County Histories

Crown 8vo, with many illustrations, each 1s. 6d. net. (Also in superior bindings, 2s. 6d. net.)

Berkshire, by E. A. G. LAMBORN.

Durham, by F. S. EDEN.

Essex, by W. H. WESTON.

Hampshire, by F. CLARKE.

Oxfordshire, by H. A. LIDDELL.

Others in preparation.

Leeds and its Neighbourhood. By A. C. PRICE. 3s. 6d.

Also, for junior pupils, illustrated, each 1s.

Stories from the History of Berkshire. By E. A. G. LAMBORN.

Stories from the History of Oxfordshire. By JOHN IRVING.

History and Geography of America and the British Colonies

For other Geographical books, see pages 59, 60.

History of the New World called America. By E. J. PAYNE.

Vol. I. 8vo. 18s. Bk. I. The Discovery. Bk. II, Part I. Aboriginal America.

Vol. II. 8vo. 14s. Bk. II, Part II. Aboriginal America (concluded).

A History of Canada, 1763-1812. By Sir C. P. LUCAS, K.C.M.G.

8vo. With eight maps. 12s. 6d. net.

The Canadian War of 1812. By Sir C. P. LUCAS, K.C.M.G. 8vo.

With eight maps. 12s. 6d. net.

The Union of South Africa. By the Hon. R. H. BRAND (1909).

8vo. 6s. net.

Historical Geography of the British Colonies. By Sir C. P.

LUCAS, K.C.M.G. Crown 8vo.

Introduction. New edition by H. E. EGERTON. 1903. (Origin and growth of the Colonies.) With eight maps. 3s. 6d. In cheaper binding, 2s. 6d.

Vol. I. The Mediterranean and Eastern Colonies.

With 13 maps. Second edition, revised and brought up to date, by R. E. STRUBBS. 1906. 5s.

Vol. II. The West Indian Colonies. With twelve

maps. Second edition, revised and brought up to date, by C. ARCHLEY, I.S.O. 1905. 7s. 6d.

Vol. III. West Africa. Second Edition. Revised to the end of 1899 by H. E. EGERTON. With five maps. 7s. 6d.

Vol. IV. South and East Africa. Historical and Geographical. With eleven maps. 9s. 6d.

Also Part I. Historical. 1898. 6s. 6d. Part II. 1903. Geographical. 3s. 6d.

Vol. V. Canada, Part I. 1901. 6s. Part II, by H. E. EGERTON.

4s. 6d. Part III (Geographical) in preparation.

Vol. VI. Australasia. By J. D. ROGERS. 1907. With 22 maps.

7s. 6d. Also Part I, Historical, 4s. 6d. Part II, Geographical, 3s. 6d.

History of the Dominion of Canada. By W. P. GRESWELL. Crown 8vo. 7s. 6d.

Geography of the Dominion of Canada and Newfoundland. By the same author.

With ten maps. 1891. Crown 8vo. 6s.

Geography of Africa South of the Zambesi. By the same author. With maps. 1892. Crown 8vo. 7s. 6d.

The Claims of the Study of Colonial History upon the attention of the University of Oxford. An inaugural lecture delivered on April 28, 1906, by H. E. EGERTON. 8vo, paper covers, 1s. net.

Historical Atlas. Europe and her Colonies. 27 maps. 35s. net.

Cornwall-Lewis's Essay on the Government of Dependencies. Edited by Sir C. P. LUCAS, K.C.M.G. 8vo, quarter-bound, 14s.

Rulers of India

Edited by Sir W. W. HUNTER. Crown 8vo. 2s. 6d. each.

Bábar. By S. LANE-POOLE.

Albuquerque. By H. MORSE STEPHENS.

Akbar. By Colonel MALLESON.

Aurangzib. By S. LANE-POOLE.

Dupleix. By Colonel MALLESON.

Lord Clive. By Colonel MALLESON.

Warren Hastings. By Captain L. J. TROTTER.

Mádhava Ráo Sindhia. By H. G. KEENE.

The Marquis of Cornwallis. By W. S. SETON-KARR.

Haidar Alí and Tipú Sultán. By L. B. BOWRING.

The Marquis Wellesley, K.G. By W. H. HUTTON.

Marquess of Hastings. By Major ROSS-OF-BLADENSBURG.

Mountstuart Elphinstone. By J. S. COTTON.

Sir Thomas Munro. By J. BRADSHAW.

Earl Amherst. By ANNE T. RITCHIE and R. EVANS.

Lord William Bentinck. By D. C. BOULGER.

The Earl of Auckland. By Captain L. J. TROTTER.

Viscount Hardinge. By his son, Viscount HARDINGE.

Ranjit Singh. By Sir L. GRIFFIN.

The Marquess of Dalhousie. By Sir W. W. HUNTER.

James Thomason. By Sir R. TEMPLE.

John Russell Colvin. By Sir A. COLVIN.

Sir Henry Lawrence. By Lieut.-General J. J. McLEOD INNES.

Clyde and Strathnairn. By Major-General Sir O. T. BURNE.

Earl Canning. By Sir H. S. CUNNINGHAM.

Lord Lawrence. By Sir C. AITCHISON.

The Earl of Mayo. By Sir W. W. HUNTER.

Asoka. By V. A. SMITH. Second edition, 1909. 3s. 6d. net.

Sketches of Rulers of India. Abridged from the *Rulers of India* by G. D. OSWELL. Vol. I, The Mutiny and After; Vol. II, The Company's Governors; Vol. III, The Governors-General; Vol. IV, The Princes of India. Crown 8vo. 2s. net each.

The Imperial Gazetteer of India. New edition, 1908. The entire work in 26 vols., cloth £5 net, morocco back £6 6s. net. The 4 vols. of 'The Indian Empire' separately, cloth 6s. net each, morocco back 7s. 6d. net; Atlas, cloth 15s. net, morocco back 17s. 6d. net; the remaining 21 vols., cloth £4 4s. net, morocco back £5 5s. net.

Vol. I. Descriptive.
Vol. II. Historical.
Vol. III. Economic.
Vol. IV. Administrative.
Vol. V-XXIV. Alphabetical Gazetteer.
Vol. XXV. Index.
Vol. XXVI. Atlas.

Each volume contains a map of India specially prepared for this Edition.

Reprints from the Imperial Gazetteer.

A sketch of the Flora of British India. By Sir JOSEPH HOOKER. 8vo. Paper covers. 1s. net.

The Indian Army. A sketch of its History and Organization. 8vo. Paper covers. 1s. net.

A Brief History of the Indian Peoples. By Sir W. W. HUNTER. Revised up to 1903 by W. H. HUTTON. Eighty-ninth thousand. 3s. 6d.

The Government of India, being a digest of the Statute Law relating thereto; with historical introduction and illustrative documents. By Sir C. P. ILBERT. Second edition, 1907. 10s. 6d. net.

The Early History of India from 600 B.C. to the Muhammadan Conquest, including the invasion of Alexander the Great. By V. A. SMITH. 8vo. With maps, plans, and other illustrations. Second edition, revised and enlarged. 14s. net.

The Oxford Student's History of India. By V. A. SMITH. Crown 8vo. With 7 maps and 10 other illustrations. 2s. 6d.

The English Factories in India: By W. FOSTER. Med. 8vo. (Published under the patronage of His Majesty's Secretary of State for India in Council.)

Three Vols., 1618-21, 1622-3, 1624-9. 12s. 6d. net each.

(The six previous volumes of Letters received by the East India Company from its Servants in the East (1602-1617) may also be obtained, price 15s. each volume.)

Court Minutes of the East India Company. By E. B. SAINSBURY. Introduction by W. FOSTER. Med. 8vo. 12s. 6d. net each.

Two Vols., 1635-39, 1640-43.

The Court Minutes previous to 1635 have been calendared in the Calendars of State Papers, East Indies, published by the Public Record Office.

Wellesley's Despatches, Treaties, and other Papers relating to his Government of India. Selection edited by S. J. OWEN. 8vo. £1 4s.

Wellington's Despatches, Treaties, and other Papers relating to India. Selection edited by S. J. OWEN. 8vo. £1 4s.

Hastings and the Rohilla War. By Sir J. STRACHEY. 8vo. 10s. 6d.

European History

Historical Atlas of Modern Europe, from the Decline of the Roman Empire. 90 maps, with letterpress to each: the maps printed by W. & A. K. JOHNSTON, Ltd., and the whole edited by R. L. POOLE.

In one volume, imperial 4to, half-persian, £5 15s. 6d. net; or in selected sets—British Empire, etc., at various prices from 30s. to 35s. net each; or in single maps, 1s. 6d. net each. Prospectus on application.

Genealogical Tables illustrative of Modern History. By H. B. GEORGE. Fourth (1904) edition. Oblong 4to, boards. 7s. 6d.

The Life and Times of James the First of Aragon. By F. D. SWIFT. 8vo. 12s. 6d.

The Renaissance and the Reformation. A textbook of European History, 1494–1610. By E. M. TANNER. Crown 8vo, with 8 maps. 3s. 6d.

The Fall of the Old Order. A textbook of European History, 1763–1815. By I. L. PLUNKET. Crown 8vo, with 10 maps and plans. 4s. 6d.

A History of France. By G. W. KITCHIN. Cr. 8vo; revised, Vol. I (to 1453), by F. F. URQUHART; Vols. II (1624), III (1795), by A. HASSALL. 10s. 6d. each.

De Tocqueville's L'Ancien Régime et la Révolution. Edited, with introductions and notes, by G. W. HEADLAM. Crown 8vo. 6s.

Speeches of the Statesmen and Orators of the French Revolution, 1789–1795. Ed. H. MORSE STEPHENS. Two vols. Crown 8vo. £1 1s.

Documents of the French Revolution, 1789–1791. By L. G. WICKHAM LEGG. Crown 8vo. Two volumes. 12s. net.

Napoleonic Statesmanship: Germany. By H. A. L. FISHER. 8vo, with maps. 12s. 6d. net.

Bonapartism. Six lectures by H. A. L. FISHER. 8vo. 3s. 6d. net.

Thiers' Moscow Expedition, edited by H. B. GEORGE. Cr. 8vo, 6 maps. 5s.

Great Britain and Hanover. By A. W. WARD. Crown 8vo. 5s.

History of the Peninsular War. By C. OMAN. See p. 55.

The Oxford Geographies

The Oxford Geographies. By A. J. HERBERTSON. Crown 8vo.

Vol. I. The Preliminary Geography, Ed. 3, 72 maps and diagrams, 1s. 6d.

Vol. II. The Junior Geography, Ed. 2, 166 maps and diagrams, 2s.

Vol. III. The Senior Geography, Ed. 3, 117 maps and diagrams, 2s. 6d.

The Elementary Geographies. By F. D. HERBERTSON. With maps and illustrations from photographs. Crown 8vo. I: Physiography. 10d. II: In and About our Islands. 1s. III: Europe. 1s. IV: Asia. 1s. 6d. VII: The British Isles. 1s. 6d. Others in preparation.

Practical Geography. By J. F. UNSTEAD. Crown 8vo. Part I, 27 maps and diagrams, Part II, 21 maps and diagrams, each 1s. 6d.; together 2s. 6d.

Relations of Geography and History. By H. B. GEORGE. With two maps. Crown 8vo. Fourth edition. 4s. 6d.

Geography for Schools, by A. HUGHES. Crown 8vo. 2s. 6d.

Geography

The Dawn of Modern Geography. By C. R. BRAZLEY. In three volumes. £2 10s. net. Vol. I (to A.D. 900). Not sold separately. Vol. II (A.D. 900-1260). 15s. net. Vol. III. 20s. net.

Regions of the World. Geographical Memoirs under the general editorship of H. J. MACKINDER. Medium 8vo. 7s. 6d. net per volume.

Britain and the British Seas. Second edition. By H. J. MACKINDER.

Central Europe. By JOHN PARTSCH.

Nearer East. By D. G. HOGARTH.

North America. By J. RUSSELL.

India. By SIR THOMAS HOLDICH.

The Far East. By ARCHIBALD LITTLE.

Frontiers: Romanes Lecture (1907) by LORD CURZON OF KEDLESTON. 8vo. 2s. 6d.

The Face of the Earth. By EDUARD SUESS. See p. 92.

Anthropology

Transactions of the Third (1908) International Congress for the History of Religions. Royal 8vo. 2 vols. 25s. net.

Anthropological Essays presented to EDWARD BURNETT TYLOR in honour of his seventy-fifth birthday. Imperial 8vo. 21s. net.

The Evolution of Culture, and other Essays, by the late Lieut.-Gen. A. LANE-FOX PITT-RIVERS; edited by J. L. MYRES, with an Introduction by H. BALFOUR. 8vo, with 21 plates, 7s. 6d. net.

Anthropology and the Classics. Six lectures by A. EVANS, A. LANG, G. G. A. MURRAY, F. B. JEVONS, J. L. MYRES, W. W. FOWLER. Edited by R. R. MARETT. 8vo. Illustrated. 6s. net.

Folk-Memory. By WALTER JOHNSON. 8vo. Illustrated. 12s. 6d. net.

Celtic Folklore: Welsh and Manx. By J. RHŷS. 2 vols. 8vo. £1 1s.

Studies in the Arthurian Legend. By J. RHŷS. 8vo. 12s. 6d.

Iceland and the Faroes. By N. ANNANDALE. With an appendix on the Celtic Pony, by F. H. A. MARSHALL. Crown 8vo. 4s. 6d. net.

Dubois' Hindu Manners. Translated and edited by H. K. BEAUCHAMP. Third edition. Crown 8vo. 6s. net. On India Paper, 7s. 6d. net.

The Melanesians, studies in their Anthropology and Folk-Lore. By R. H. CODRINGTON. 8vo. 16s. net.

The Masai, their Language and Folk-lore. By A. C. HOLLE. With introduction by Sir CHARLES ELIOT. 8vo. Illustrated. 14s. net.

The Nandi, their Language and Folk-lore. By A. C. HOLLE. With introduction by Sir CHARLES ELIOT. 8vo. Illustrated. 16s. net.

The Ancient Races of the Thebaid: an anthropometrical study. By ARTHUR THOMSON and D. RANDALL-MACIVER. Imperial 4to, with 6 colotypes, 6 lithographic charts, and many other illustrations. 42s. net.

The Earliest Inhabitants of Abydos. (A craniological study.) By D. RANDALL-MACIVER. Portfolio. 10s. 6d. net.

Bushman Paintings. By M. H. TONGUE. See p. 22.

LAW

Jurisprudence

Bentham's Fragment on Government. Edited by F. C. MONTAGUE. 8vo. 7s. 6d.

Bentham's Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Second edition. Crown 8vo. 6s. 6d.

Studies in History and Jurisprudence. By the Right Hon. JAMES BRYCE. 1901. Two volumes. 8vo. £1 5s. net.

The Elements of Jurisprudence. By T. E. HOLLAND. Tenth edition. 1906. 8vo. 10s. 6d.

Elements of Law, considered with reference to Principles of General Jurisprudence. By Sir W. MARKBY, K.C.I.E. Sixth edition revised, 1905. 8vo. 12s. 6d.

Roman Law

Imperatoris Iustiniani Institutionum Libri Quattuor ; with introductions, commentary, and translation, by J. B. MOYLE. Two volumes. 8vo. Vol. I (fourth edition, 1903), 16s. ; Vol. II, Translation (fourth edition, 1906), 6s.

The Institutes of Justinian, edited as a recension of the Institutes of Gaius. By T. E. HOLLAND. Second edition. Extra fcap 8vo. 5s.

Select Titles from the Digest of Justinian. By T. E. HOLLAND and C. L. SHADWELL. 8vo. 14s.

Also, sold in parts, in paper covers : Part I. Introductory Titles. 2s. 6d. Part II. Family Law. 1s. Part III. Property Law. 2s. 6d. Part IV. Law of Obligations. No. 1. 3s. 6d. No. 2. 4s. 6d.

Gai Institutionum Iuris Civilis Commentarii Quattuor ; with a translation and commentary by the late E. POSTE. Fourth edition. Revised and enlarged by E. A. WHITTUCK, with an historical introduction by A. H. J. GREENIDGE. 8vo. 16s. net.

Institutes of Roman Law, by R. SOHM. Translated by J. C. LEDLIE : with an introductory essay by E. GRUEBER. Third edition. 1907. 8vo. 16s. net.

Infamia ; its place in Roman Public and Private Law. By A. H. J. GREENIDGE. 8vo. 10s. 6d.

Legal Procedure in Cicero's Time. By A. H. J. GREENIDGE. 8vo. 25s. net.

The Roman Law of Damage to Property: being a commentary on the title of the Digest 'Ad Legem Aquilian' (ix. 2), with an introduction to the study of the Corpus Iuris Civilis. By E. GRUEBER. 8vo. 10s. 6d.

Contract of Sale in the Civil Law. By J. B. MOYLE. 8vo. 10s. 6d.

The Principles of German Civil Law. By ERNEST J. SCHUSTER. 1907. 8vo. 12s. 6d. net.

English Law

Principles of the English Law of Contract, and of Agency in its relation to Contract. By Sir W. R. ANSON. Eleventh edition. 1906. 8vo. 10s. 6d.

Law and Custom of the Constitution. By the same. In two volumes. 8vo.

Vol. I. **Parliament.** Fourth edition. 1909. 12s. 6d. net.

Vol. II. **The Crown.** Third edition. Part I, 1907. 10s. 6d. net. Part II, 1908. 8s. 6d. net.

Introduction to the History of the Law of Real Property.

By Sir K. E. DIBBY. Fifth edition. 8vo. 12s. 6d.

Legislative Methods and Forms. By Sir C. P. ILBERT, K.C.S.L. 1901. 8vo. 16s.

Modern Land Law. By E. JENKES. 8vo. 15s.

Essay on Possession in the Common Law. By Sir F. POLLOCK and Sir R. S. WRIGHT. 8vo. 8s. 6d.

Outline of the Law of Property. By T. RALEIGH. 8vo. 7s. 6d.

Law in Daily Life. By RUD. VON JHERING. Translated with Notes and Additions by H. GOUDY. Crown 8vo. 3s. 6d. net.

Cases illustrating the Principles of the Law of Torts, with table of all Cases cited. By F. R. Y. RADCLIFFE and J. C. MILES. 8vo. 1904. 12s. 6d. net.

The Management of Private Affairs. By JOSEPH KING, F. T. R. BIGHAM, M. L. GWYER, EDWIN CANNAN, J. S. C. BRIDGE, A. M. LATTER. Crown 8vo. 2s. 6d. net.

Calendar of Charters and Rolls, containing those preserved in the Bodleian Library. 8vo. £1 11s. 6d. net.

Handbook to the Land-Charters, and other Saxon Documents. By J. EARLE. Crown 8vo. 16s.

Fortescue's Difference between an Absolute and a Limited Monarchy. Text revised and edited, with introduction, etc. by C. PLUMMER. 8vo, leather back, 12s. 6d.

Villainage in England. By P. VINOGRADOFF. 8vo. 16s. net.

Welsh Mediaeval Law: the Laws of Howel the Good. Text, translation, etc. by A. W. WADE EVANS. Crown 8vo. 8s. 6d. net.

Constitutional Documents

Select Charters and other Illustrations of English Constitutional History, from the earliest times to Edward I. Arranged and edited by W. STUBBS. Eighth edition. 1900. Crown 8vo. 8s. 6d.

Select Statutes and other Constitutional Documents, illustrative of the reigns of Elizabeth and James I. Edited by G. W. PROTHERO. Third edition. Crown 8vo. 10s. 6d.

Constitutional Documents of the Puritan Revolution, selected and edited by S. R. GARDINER. Third edition. Crown 8vo. 10s. 6d.

International Law

International Law. By W. E. HALL. Sixth edition by J. B. ATLAY. 1909. 8vo. £1 1s. net.

Treatise on the Foreign Powers and Jurisdiction of the British Crown. By W. E. HALL. 8vo. 10s. 6d.

The European Concert in the Eastern Question, a collection of treaties and other public acts. Edited, with introductions and notes, by T. E. HOLLAND. 1885. 8vo. 12s. 6d.

Studies in International Law. By T. E. HOLLAND. 1898. 8vo. 10s. 6d.

The Laws of War on Land. By T. E. HOLLAND. 1908. 8vo. 6s. net.

Gentilis Alberici de Iure Belli Libri Tres edidit T. E. HOLLAND. 1877. Small quarto, half-morocco. £1 1s.

The Law of Nations. By Sir T. TWISS. Part I. In time of peace. New edition, revised and enlarged. 8vo. 15s.

Pacific Blockade. By A. E. HOGAN. 1908. 8vo. 6s. net.

Colonial and Indian Law

The Government of India, being a Digest of the Statute Law relating thereto, with historical introduction and illustrative documents. By Sir C. P. ILBERT, K.C.S.I. Second edition. 1907. 8vo, cloth. 10s. 6d. net.

British Rule and Jurisdiction beyond the Seas. By the late Sir H. JENKINS, K.C.B., with a preface by Sir C. P. ILBERT, and a portrait of the author. 1902. 8vo, leather back, 15s. net.

Cornwall-Lewis's Essay on the Government of Dependencies. Edited by Sir C. P. LUCAS, K.C.M.G. 8vo, leather back, 14s.

An Introduction to Hindu and Mahommedan Law for the use of students. 1906. By Sir W. MARKBY, K.C.I.E. 6s. net.

Land-Revenue and Tenure in British India. By B. H. BADEN-POWELL, C.I.E. With map. Second edition, revised by T. W. HOLDERNESS, C.S.I. (1907.) Crown 8vo. 5s. net.

Land-Systems of British India, being a manual of the Land-Tenures, and of the systems of Land-Revenue administration. By the same. Three volumes. 8vo, with map. £3 3s.

Anglo-Indian Codes, by WHITLEY STOKES. 8vo.

Vol. I. Substantive Law. £1 10s. Vol. II. Adjective Law. £1 15s. 1st supplement, 2s. 6d. 2nd supplement, to 1891, 4s. 6d. In one vol., 6s. 6d.

The Indian Evidence Act, with notes by Sir W. MARKBY, K.C.I.E. 8vo. 3s. 6d. net (published by Mr. Frowde).

Corps de Droit Ottoman : un Recueil des Codes, Lois, Règlements, Ordonnances et Actes les plus importants du Droit Intérieur, et d'Études sur le Droit Coutumier de l'Empire Ottoman. Par GEORGE YOUNG. 1905. Seven vols. 8vo. Cloth, £4 14s. 6d. net; paper covers, £4 4s. net. Parts I (Vols. I-III) and II (Vols. IV-VII) can be obtained separately; price per part, in cloth, £2 17s. 6d. net, in paper covers, £2 12s. 6d. net.

Political Science and Economy

For Bryce's *Studies* and other books on general jurisprudence and political science, see p. 61.

Industrial Organization in the 16th and 17th Centuries.

By G. UNWIN. 8vo. 7s. 6d. net.

Relations of the Advanced and Backward Races of

Mankind, the Romanes Lecture for 1902. By J. BRYCE. 8vo. 2s. net.

Cornwall-Lewis's Remarks on the Use and Abuse

of some Political Terms. New edition, with introduction by T. RALEIGH. Crown 8vo, paper, 3s. 6d. ; cloth, 4s. 6d.

Adam Smith's Lectures on Justice, Police, Revenue and Arms.

Edited with introduction and notes by E. CANNAN. 8vo. 10s. 6d. net.

Bluntschli's Theory of the State. Translated from the sixth

German edition. Third edition. 1901. Crown 8vo. 8s. 6d. net.

A Geometrical Political Economy. Being an elementary

Treatise on the method of explaining some Theories of Pure Economic Science by diagrams. By H. CUNYNGHAME, C.B. Cr. 8vo. 2s. 6d. net.

The Elements of Railway Economics. By W. M. ACWORTH.

Crown 8vo. Second impression. 2s. net.

Elementary Political Economy. By E. CANNAN. Fourth edition.

Extra fcap 8vo, 1s. net.

Elementary Politics. By Sir T. RALEIGH. Sixth edition revised, Extra

fcap 8vo, stiff covers, 1s. net.

The Study of Economic History. By L. L. PRICE. 1s. net.

Economic Documents

Ricardo's Letters to Malthus (1810-1823). Edited by J. BONAR.

8vo. 7s. 6d. Letters to Trower and others (1811-1823). Edited by J. BONAR and J. H. HOLLANDER. 8vo. 7s. 6d.

Lloyd's Prices of Corn in Oxford, 1583-1830. 8vo. 1s.

First Nine Years of the Bank of England. By J. E. THOROLD

ROGERS. 8vo. 8s. 6d.

History of Agriculture

The History of Agriculture and Prices in England,

A.D. 1259-1793. By J. E. THOROLD ROGERS. 8vo. Vols. I and II (1259-1400). 84s. net. Vols. III and IV (1401-1582). 32s. net. Vols. V and VI (1583-1702). 32s. net. Vol. VII. In two Parts (1702-1793). 32s. net.

History of English Agriculture. By W. H. R. CURTLER.

Crown 8vo. 6s. 6d. net.

The Disappearance of the Small Landowner. By A. H.

JOHNSON. Crown 8vo. 5s. net.

